

A. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

A, Β, Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1981

19380

A' ετς.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α, Β, Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1981

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γιά νά έκφραστεῖ μιά σκέψη, μιά ἐπιθυμία ἢ ἓνα συναίσθημα, δηλαδή γιά νά σχηματιστεῖ λόγος, οἱ λέξεις, ὅπως καί στή νέα ἑλληνική γλώσσα, συντάσσονται, δηλαδή μπαίνουν ἢ μιά κοντά στήν ἄλλη, σύμφωνα μέ ὀρισμένους κανόνες. Οἱ κανόνες αὐτοί, οἱ συντακτικοί κανόνες, ἐξετάζονται στό μέρος τῆς Γραμματικῆς πού λέγεται Συντακτικό.

Στό Συντακτικό τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐξετάζονται:

Α' Ἡ πρόταση καί οἱ ὅροι της, δηλαδή τά στοιχεῖα πού τήν ἀποτελοῦν,

Β' Ἡ σχέση τῶν προτάσεων μεταξύ τους καί

Γ' Τά σχήματα λόγου, δηλαδή οἱ ἰδιορρυθμίες τοῦ λόγου πού γίνονται μέ παράβαση τῶν συντακτικῶν ἢ ἄλλων γλωσσικῶν κανόνων.

Ἡ μελέτη τοῦ Συντακτικοῦ ἔχει ὡς βασικούς σκοπούς νά δείξει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργοῦν οἱ λέξεις μέσα στό λόγο, νά δώσει τή σημασία τῶν διαφορῶν συντακτικῶν στοιχείων μέ τά ὁποῖα σχηματίζεται μιά φράση, καί τελικά νά βοηθήσει κυρίως στήν κατανόηση καί στή σωστή μετάφραση ἑνός ἀρχαίου κειμένου στή νέα ἑλληνική.

Τό Συντακτικό τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας δέ διαφέρει πολύ ἀπό τό Συντακτικό τῆς νέας. Σέ πολλά σημεῖα οἱ συντακτικοί κανόνες τῆς ἀρχαίας διατηρήθηκαν οἱ ἴδιοι καί στή νέα γλώσσα, ἀφοῦ ἄλλωστε ἡ τελευταία δέν εἶναι παρά ἡ συνέχεια καί ἡ ἐξέλιξη τῆς ἴδιας γλώσσας, τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.έ.	= νέα έλληνική γλώσσα
πβ.	= παράβαλε
βλ.	= βλέπε
ρ.	= ρήμα
ένν.	= έννοεΐται
κ.τ.δ.	= καΐ τά δμοια
κ.έ.	= καΐ έξής

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1) Τά είδη τῶν προτάσεων ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο

1 **Πρόταση** λέγεται τὸ συντομότερο τμήμα τοῦ λόγου πού ἐκφράζει μιὰ σκέψη, μιὰ ἐπιθυμία ἢ ἓνα συναίσθημα. Ἔτσι τὰ εἶδη τῶν προτάσεων ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό τους, ὅπως καί στή ν.έ., εἶναι:

α) **προτάσεις κρίσεως**, μέ τίς ὁποῖες διατυπώνεται μιὰ κρίση, μιὰ σκέψη ἢ δίνεται μιὰ πληροφορία κ.τ.δ.:

Σὺ Ἕλληνα εἶ (= εἶσαι).

Τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι (= θά νόμιζες πράγματι ὅτι ἡ πόλη εἶναι...).

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος (= δέν μπορεῖς νά πάρεις ἀπ' αὐτόν πού δέν ἔχει).

Οἱ προτάσεις κρίσεως ἐκφέρονται μέ **ὀριστική** (ἀπλή ἢ δυνητική) ἢ μέ **δυνητική εὐκτική** καί ἔχουν ἄρνηση οὐ (βλ. §85 κ.έ.).

β) **προτάσεις ἐπιθυμίας**, μέ τίς ὁποῖες ἐκφράζεται μιὰ ἐπιθυμία, μιὰ προσταγή, μιὰ εὐχή κ.τ.δ.:

Ἴωμεν (= ἄς πᾶμε).

Μὴ θορυβεῖτε.

Εἶθ' ἦσθα δυνατός (= μακάρι νά ἦσουν δυνατός).

Ἐγὼ θρασὺς καὶ ἀναιδὴς οὐτ' εἰμὶ μῆτε γενοίμην (ἡ πρώτη πρόταση εἶναι κρίσεως, ἡ δευτέρα ἐπιθυμίας).

Οί προτάσεις ἐπιθυμίας ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική, προστακτική καί μέ τίς δύο εὐχετικές ἐγκλίσεις (εὐχετική εὐκτική καί εὐχετική ὀριστική). Ἔχουν ἄρνηση *μή* (βλ. §85 κ.έ.).

γ) **προτάσεις ἐπιφωνηματικές**, μέ τίς ὁποῖες ἐκφράζεται ἕνα ἔντονο συναίσθημα:

ὦ μήτηρ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος (= μητέρα, τί ὠραῖος πού μου εἶναι ὁ παππούς).

δ) **προτάσεις ἐρωτηματικές**, μέ τίς ὁποῖες διατυπώνεται μία ἐρώτηση:

Τίς εἶ; (= ποιός εἶσαι;)

Τί εἶπω; (= τί νά πῶ;)

Οἱ ἐρωτηματικές προτάσεις εἶναι προτάσεις κρίσεως ἢ ἐπιθυμίας μέ ἐρωτηματική μορφή, γι' αὐτό ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως ἢ μέ ὑποτακτική ἀνάλογα, ἄν δηλαδή ἔχουν ἀντίστοιχη πρόταση κρίσεως ἢ ἐπιθυμίας:

— *Τίς εἶ;* — *Εἰμί...*

— *Πῶς ἄν σκοποῖμεθα αὐτά;* (= πῶς θά μπορούσαμε νά τά ἐξετάσουμε αὐτά;) — *Σκοποῖμεθα ἄν αὐτά, εἰ...*

— *Τί εἶπω;* — *Εἰπέ...*

— *Μή ἔρωμαι ὀπόσου πωλεῖς;* (= νά μή ρωτήσω πόσο τό πουλάς;)

— *Ἐροῦ ἢ μή ἔρη κτλ.*

2

Οἱ ἐρωτηματικές προτάσεις διακρίνονται, ὅπως καί στή ν.έ., σέ:
α) ἐρωτήσεις πού δηλώνουν **ὀλική ἄγνοια** καί στίς ὁποῖες ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νά εἶναι ἕνα *ναί* ἢ ἕνα *οὐ* (= ὄχι) ἢ κάποια ἄλλη ἀντίστοιχη λέξη: *μάλιστα, οὐδαμῶς* (= μέ κανέναν τρόπο), *πῶς γάρ οὐ* κτλ., γιατί ἡ ἀπάντηση ἀφορᾷ ὄλο τό περιεχόμενο τῆς προτάσεως:

— *Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης;* — *Ναί.*

— *Μή ἀρχιτέκτων βούλει* (= θέλεις) *γενέσθαι;* — *Οὐκουν ἐγωγε* (= ὄχι ἐγώ τουλάχιστο).

— *Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστιν μετὰ διεφθαρμένου σώματος;* (= ἄρα γε ἀξίζει νά ζοῦμε μέ καταστραμμένο σῶμα;) — *Οὐδαμῶς.*

Οἱ ἐρωτήσεις αὐτές εἰσάγονται μέ ἕνα ἐρωτηματικό μόριο *ἄρα, ἄρα*

γε, οὐκοῦν, οὐκουν κτλ. ἢ ἀπλῶς ἡ ἐρωτηματική τους μορφή δηλώνεται μέ τόν τόνο τῆς φωνῆς.

β) ἐρωτήσεις πού δηλώνουν **μερική ἀγνοια** καί στίς ὁποῖες ἡ ἀπάντηση δέν μπορεῖ νά εἶναι ἓνα *ναί* ἢ ἓνα *οὐ*, γιατί ἀναφέρεται σ' ἓνα μόνο μέρος τοῦ περιεχομένου τῆς προτάσεως:

— *Τίς εἶ;* — *Εἰμί...*

— *Πόσα ἂν μοι χρήματα δοίης;* (= πόσα χρήματα θά μοῦ δώσεις;)

— *Ὅπόσα ἂν δυναίμην* (= ὅσα θά μπορέσω).

— *Ἐμὲ δὲ ποῦ χρῆ οικεῖν;* (= ἐγώ ποῦ πρέπει νά κατοικῶ;) — *Ἐν τῇ πατρίδι τῇ σουτοῦ* (= στήν πατρίδα σου).

Οἱ ἐρωτήσεις μερικῆς ἀγνοιας εἰσάγονται μέ ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες ἢ μέ ἐρωτηματικά ἐπιρρήματα (*τίς, ποῖος, πόσος* κτλ. ἢ *ποῦ, πόθεν, πῶς* κτλ.).

Ὅταν οἱ ἐρωτηματικές προτάσεις εἶναι **διμελεῖς**, δηλαδή περιέχουν δύο ἐρωτήσεις, τότε στό *α'* μέρος τους προτάσσεται συνήθως ἡ ἐρωτηματική ἀντωνυμία *πότερον* ἢ *πότερα*, ἐνῶ στό *β'* μέρος ὁ διαχωριστικός σύνδεσμος *ἢ*. Κατά τῆ μετάφραση στή ν.ἔ. ἡ λέξη *πότερον* ἢ *πότερα* μπορεῖ νά παραλείπεται:

Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς πότερον κακῶς τινας ποιοῦμεν ἢ οὐ; (= ἂν φύγουμε ἐμεῖς ἀπό δῶ, βλάπτουμε κάποιους ἢ ὄχι;)

Σημείωση. Πολλές φορές, ὅπως καί στή ν.ἔ., ἡ ἐρώτηση διατυπώνεται ὄχι γιά νά πληροφορηθεῖ κανεῖς κάτι, ἀλλά γιά νά ἐκφραστεῖ ἐντονότερα:

α) **μιά προτροπή ἢ μία παράκληση:**

Τί οὐ καλοῦμεν δῆτα Λυσιστράτην; (ἀντί: *καλέσωμεν τάχιστα Λυσ.*) (= ὄς καλέσουμε ἀμέσως τῆ Λυσ.).

Οὐ περιμενεῖς; (= δέ θά περιμένεις; (ἀντί: *περίμενε*) (πβ. ν.ἔ., δέν ἔρχεστε γιά λίγο;).

β) **μιά βεβαίωση ἢ μία ἄρνηση:**

Τοῦτ' οὐκ ἔστι μεγάλη καί περιφανῆς ἀναισχυντία; (ἀντί: *τοῦτ' ἔστι ἀναμφισβητήτως μεγάλη καί...*)

Τίνι ἂν πόλις ἀρέσκοι ἀνευ νόμων; (ἀντί: *οὐδενὶ ἀρέσκοι ἂν πόλις...*) (πβ. ν.ἔ. δέ σοῦ τό 'λεγα ἐγώ;).

γ) **μιά ὑπόθεση:**

Ἐξήμαρτέ τις ἄκων; (= ἔκανε κάποιος ἓνα λάθος χωρίς νά τό θέλει;) *Συγγνώμη τούτω* (ἀντί: *ἐάν τις ἐξαμάρτη ἄκων...*) (πβ. ν.ἔ. ἔχεις γρόσια; ἔχεις γλώσσα).

Οἱ ἐρωτηματικές αὐτές προτάσεις λέγονται **ρητορικές ἐρωτήσεις**.

2) Τά είδη τῶν προτάσεων ὡς πρὸς τὸ ποιόν

3 Μία πρόταση κατὰ τὸ ποιόν λέγεται, ὅπως καὶ στή ν.έ.:

α) **ἄρνητική ἢ ἀποφατική**, ὅταν περιέχει ἄρνηση:

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

Μὴ θορυβεῖτε.

Μὴ ἔρωμαι;

β) **καταφατική**, ὅταν δέν περιέχει ἄρνηση:

Σὺ Ἑλλήν εἶ.

Ἴωμεν.

Τίς εἶ;

3) Τά είδη τῶν προτάσεων ὡς πρὸς τή σχέση τους μέ ἄλλες προτάσεις

4 Ὅς πρὸς τή σχέση της μέ τίς ἄλλες προτάσεις μία πρόταση λέγεται, ὅπως καὶ στή ν.έ.:

α) **κύρια ἢ ἀνεξάρτητη**, ὅταν μπορεῖ νά σταθεῖ μόνη της στό λόγο:

Ἀγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Εὐξενον ἀρμοστήν.

Ταύτη ἔστω (= ἔτσι ἄς γίνεῖ).

Μὴ θορυβεῖτε.

Οἱ κύριες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους μέ τοὺς παρατακτικούς συνδέσμους (συμπλεκτικούς, ἀντιθετικούς, διαχωριστικούς κτλ.). Βλ. παρατακτική σύνδεση προτάσεων §144 κ.έ.

β) **δευτερεύουσα ἢ ἐξαρτημένη**, ὅταν δέν μπορεῖ νά σταθεῖ μόνη της, ἀλλά ἐξαρτᾶται ἀπό μιάν ἄλλη πρόταση τήν ὁποία καί προσδιορίζει:

Ἀγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Εὐξενον ἀρμοστήν, ἵνα δύναίτο διασώζειν τὰς πόλεις (= γιά νά μπορεῖ νά προστατεύει τίς πόλεις).

Εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω.

Ἡ πρόταση: *ἵνα δύναίτο...* προσδιορίζει τὴν κύρια πρόταση: *Ἄγγελος κατέλιπεν...* ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ἐξαρτᾶται.

Ἡ πρόταση: *εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον* προσδιορίζει τὴν κύρια πρόταση: *ταύτη ἔστω* καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται. Ἡ δευτερεύουσα πρόταση μὲ τὴν πρόταση πού προσδιορίζει συνδέεται μὲ τοὺς ὑποτακτικούς συνδέσμους (εἰδικούς, αἰτιολογικούς, τελικούς, ὑποθετικούς κτλ.) ἢ μὲ ἀναφορικές ἀντωνυμίες καὶ ἀναφορικά ἐπιρρήματα ἢ μὲ ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες καὶ ἐρωτηματικά ἐπιρρήματα. Βλ. ὑποτακτικὴ σύνδεση προτάσεων §153 κ.έ.

Σημείωση. Μὲ παρατακτικούς συνδέσμους μπορεῖ νὰ συνδέονται μεταξύ τους καὶ δευτερεύουσες προτάσεις:

Εἰ ἅμα ἐλεύθερός τ' εἶης καὶ πλοῦσιος γένοιο, τίνας ἂν δέοις (= ἂν ἦσουν ἐλεύθερος καὶ μαζί γινούσουν καὶ πλοῦσιος, ἀπὸ τί θὰ εἶχες ἀνάγκη;) (βλ. καὶ §143γ).

4) Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων ὡς πρὸς τοὺς ὅρους

- 5 Οἱ προτάσεις μὲ βάση τὸν ἀριθμὸ ἢ τὴν πληρότητα τῶν ὁρῶν τους λέγονται, ὅπως καὶ στὴ ν.έ. **ἀπλές, σύνθετες, ἐλλειπτικές** καὶ **ἐπαυξημένες**. Βλ. στὰ ἐπόμενα κεφάλαια §§7, 13, 19, 23.

Περίοδος καὶ ἡμιπερίοδος

- 6 Ἐνα κείμενο, συνήθως ὅταν εἶναι μεγάλο, διαιρεῖται σὲ περιόδους ἢ ἡμιπεριόδους.

Περίοδος λέγεται ἓνα μέρος τοῦ κειμένου πού ἀποτελεῖται ἀπὸ μία ἢ περισσότερες προτάσεις καὶ ἔχει ὀλοκληρωμένο νόημα. Ἡ περίοδος καταλήγει σὲ τελεία ἢ βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δύο τελείες.

Ἡμιπερίοδος (ἢ **κῶλον περιόδου**) λέγεται τὸ μέρος μιᾶς περιόδου πού δὲν ἔχει ὀλοκληρωμένο νόημα, ἀλλὰ ἔχει νοηματικὴ αὐτοτέλεια καὶ ἀποτελεῖται ἐπίσης ἀπὸ μία ἢ περισσότερες προτάσεις. Ἡ ἡμιπερίοδος βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ τελεία καὶ ἄνω τελεία ἢ ἀνάμεσα σὲ δύο ἄνω τελείες.

Λ.χ. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῆ πέμπτη ἡμέρα· δνομα δὲ τῶ ὄρει ἦν Θήκης. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένε-

το. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ἄλλοι ὀπισθοφύλακες ᾤθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώγρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι.

Τό προηγούμενο ἀπόσπασμα ἀπό τήν Κύρου Ἀνάβαση τοῦ Ξενοφῶντα (4, 7, 21-22) ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἀποτελεῖται ἀπό δύο ἡμιπερίοδους μέ μία κύρια πρόταση στήν καθεμιά. Ἡ δεύτερη περίοδος ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς προτάσεις, δύο δευτερεύουσες καί μία κύρια. Ἡ τρίτη περίοδος ἀποτελεῖται ἀπό δύο ἡμιπερίοδους, καί ἀπ' αὐτές ἡ πρώτη περιλαμβάνει μία κύρια πρόταση, ἐνῶ ἡ δεύτερη ἡμιπερίοδος περιλαμβάνει τρεῖς κύριες προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1. ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

- 7 Κάθε πρόταση, όπως και στή ν.έ., αποτελείται από δύο κύριους δρους, δύο κύρια στοιχεία απαραίτητα, για να σχηματιστεί και η πιο απλή πρόταση. Οι κύριοι δροι σε μία πρόταση είναι: τό **υποκείμενο** και τό **κατηγόρημα**:

Κῦρος ἦν φιλομαθέστατος.

Ἡ πόλις κατέστη φρούριον.

Σὺ Ἑλλην εἶ.

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

Μακάριός ἐστιν ὅστις οὐσίαν (= περιουσία) καὶ νοῦν ἔχει.

Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.

Οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔφυγον.

Ὑποκείμενο εἶναι ἐκεῖνο γιὰ τό ὁποῖο γίνεται λόγος στήν πρόταση (*Κῦρος, ἡ πόλις, σύ, τὸ λακωνίζειν, ὅστις... ἔχει, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ*).

Κατηγόρημα εἶναι ὅ,τι λέγεται στήν πρόταση γιὰ τό υποκείμενο (*ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἑλλην εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριός ἐστιν, μισοῦνται, ἔφυγον*).

Ἡ πρόταση πού ἀποτελεῖται μόνο ἀπό τό υποκείμενο καί τό κατηγόρημα λέγεται **ἀπλή πρόταση**.

Τό κατηγόρημα σε μία πρόταση μπορεῖ νά εἶναι:

α) **μονολεκτικό** καί νά ἐκφράζεται μόνο μέ ρηματικό τύπο (*μισοῦνται, ἔφυγον*) ἢ

β) **περιφραστικό** καί νά ἀποτελεῖται ἀπό ἕναν τύπο τοῦ ρ. *εἰμί* (= εἶμαι) ἢ ἄλλου συγγενικοῦ ρήματος καί ἀπό ἕνα ὄνομα, ἐπίθετο ἢ οὐ-

σιαστικό (ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἕλληνας εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριος ἐστίν).

Τό ὄνομα πού φανερώνει ποιό γνώρισμα ἀποδίδεται στό ὑποκείμενο λέγεται **κατηγορούμενο** (φιλομαθέστατος, φρούριον, Ἕλληνας, φιλοσοφεῖν, μακάριος), καί τό ρῆμα πού συνδέει τό ὑποκείμενο μέ τό κατηγορούμενο λέγεται **συνδεδεικτό** ρῆμα (ἦν, κατέστη, εἶ, ἐστὶ).

1) Τό ὑποκείμενο

- 8 Τό ὑποκείμενο μιᾶς προτάσεως μπορεῖ νά εἶναι, ὅπως καί στή ν.έ., οὐσιαστικό (*Κῦρος, ἡ πόλις*) ἢ ἀντωνυμία (*σύ*), ἀλλά καί κάθε ἄλλη λέξη ἢ ὁμάδα λέξεων ἢ καί πρόταση ὁλόκληρη (*τὸ λακωνίζειν, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅστις... ἔχει*). (πβ. ν.έ. τό πότε θά φύγεις εἶναι δικό σου ζήτημα).

Τό ὑποκείμενο τοῦ ρήματος στήν πρόταση βρίσκεται πάντοτε σέ πτώση ὀνομαστική (γιά τό ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφάτου καί τῆς μετοχῆς βλ. §§94, 102).

Σημείωση. Ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ κάποιο ποσό κατά προσέγγιση, τό ὑποκείμενο ἐκφέρεται μέ ἐμπρόθετο προσδιορισμό, συνήθως μέ τίς προθέσεις: *εἰς, ἀμφί, περί, καί αἰτιατική*:

Περί τοῦς ἑπτακοσίους ἀπέθανον (= περίπου ἑφτακόσιοι).

2) Τό κατηγορούμενο

- 9 Τό κατηγορούμενο μπορεῖ νά εἶναι, ὅπως καί στή ν.έ., ὄχι μόνο ὄνομα, οὐσιαστικό ἢ ἐπίθετο (*φρούριον, Ἕλληνας, φιλομαθέστατος, μακάριος*) ἀλλά καί κάθε λέξη ἢ καί ὁλόκληρη πρόταση:

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

Μάτην ἐστὶ τὸ μεμῆσθαι περί τούτων (= εἶναι μάταιο νά κάνει κανεῖς λόγο γι' αὐτά).

Φίλιππος ἐστίν ὁ, τι ἀν εἶπη τις. (πβ. ν.έ. αὐτό ἦταν **ὁ, τι πιά παράξενο εἶδα στή ζωή μου**).

Σημείωση. Καί τό κατηγορούμενο, ὅπως καί τό ὑποκείμενο, μπορεῖ νά ἐκφέρεται μέ ἐμπρόθετο προσδιορισμό, ὅταν δηλώνεται ἓνα ποσό κατά προσέγγιση:

Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀμφί τὰς δώδεκα μυριάδας (= περίπου δώδεκα...).

3) Τό συνδεδεικτό

- 10 Συνδεδεικτά ρήματα ἐκτός ἀπό τό ρῆμα *εἰμί* εἶναι καί ἄλλα πού ἔχουν συγγενική σημασία, ὅπως:

α) *γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ* (= εἶμαι διαρκῶς), *καθίσταμαι* (= γίνομαι), *ἀποβαίνω, ἔφυν* (= γεννήθηκα), *πέφυκα* (= εἶμαι ἀπό τῆ φύση μου).

Ἄνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς (= εἶσαι διαρκῶς χωρὶς παπούτσια καὶ χιτῶνα).

Ἡρακλῆς κατέστη εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος.

Ἄπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυν (= ὁ λόγος τῆς ἀλήθειας...).

β) *αἰροῦμαι* (= ἐκλέγομαι), *ἀποδείκνυμαι* (= διορίζομαι), *λέγομαι* καὶ τὰ συνώνυμά τους, ὅπως *χειροτονοῦμαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι* κτλ.:

Ξενοφῶν ἠρέθη ἄρχων.

Στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης.

Δερκυλίδας ἐπεκαλεῖτο Σίσυφος.

(πβ. ν.έ. Αὐτὸς γεννήθηκε πλούσιος. Ὁ ἀδερφὸς του ἐκλέγεται βουλευτὴς στό νομὸ μας).

- 11** Καὶ ἄλλα ρήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συνδετικά (συχνὰ ὅσα σημαίνουν κίνηση) μποροῦν νὰ συνδέσουν τὸ ὑποκείμενο μὲ ἓνα κατηγορούμενο πού εἶναι συνήθως ἐπίθετο, ἀλλὰ σημαίνει ὅ,τι καὶ ἓνα ἐπίρρημα, δηλαδή **τόπο, χρόνο, τρόπο, σκοπὸ, σειρά** κτλ., καὶ γι' αὐτὸ λέγεται **ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο**:

Σκηνοῦσιν ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες (= οἱ ἄρρωστοι), *οἱ δ' ἄλλοι σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι* (= στό ὑπαιθρο).

Ὁρθριος ἦκεις (= ἦρθες τὰ ξημερώματα).

Ἐγὼ σε ἄσμενος ἐόρακα (= ἐγὼ σέ εἶδα μὲ εὐχαρίστηση).

Αἰ νῆες ἤλθον βοηθοί (= τὰ πλοῖα ἦρθαν γιὰ νὰ βοηθήσουν).

Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἱ στρατηγοὶ πρῶτοι.

Τὸ ἐπιρρηματικὸ κατηγορούμενο μεταφράζεται μὲ ἐπιρρηματικὴ ἔκφραση.

(πβ. ν.έ. Περπατᾶ **καμαρωτὸς**. Παντρεύτηκε **γέρος**. Ἦρθε **πρῶτος** στό διαγωνισμό).

- 12** Μὲ τὰ ρήματα πού σημαίνουν ἐξέλιξη, ὅπως *αὐξάνομαι, αἶρομαι* (= ὑψώνομαι), *τρέφομαι* κ.τ.δ. τὸ κατηγορούμενο λέγεται **προληπτικὸ ἢ κατηγορούμενο τοῦ ἀποτελέσματος**, γιὰ τὸ ὅ-

ποκείμενο λαμβάνει από πρίν, προλαμβάνει, ένα γνώρισμα που θα είναι τό τελικό αποτέλεσμα τοῦ ρήματος:

Τὸ Κύρου ὄνομα μέγιστον ηὔξητο.

Τὸ ὕψος τοῦ τείχους ἤρето μέγα.

(πβ. ν.έ. ὁ Βασίλης σπουδάξει γιατρός).

Τό προληπτικό κατηγορούμενο μεταφράζεται μέ:

ὥστε νά γίνει....., ἢ καί ἔγινε ἢ γινόταν κτλ.

2. ΣΥΝΘΕΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

- 13** Μιά πρόταση μπορεῖ νά ἔχει, ὅπως καί στή ν.έ., περισσότερα ἀπό ἓνα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα:

Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἀθάνατοί εἰσι.

Σοφὸς καὶ θεῖος ὁ ἀνὴρ ἔστι.

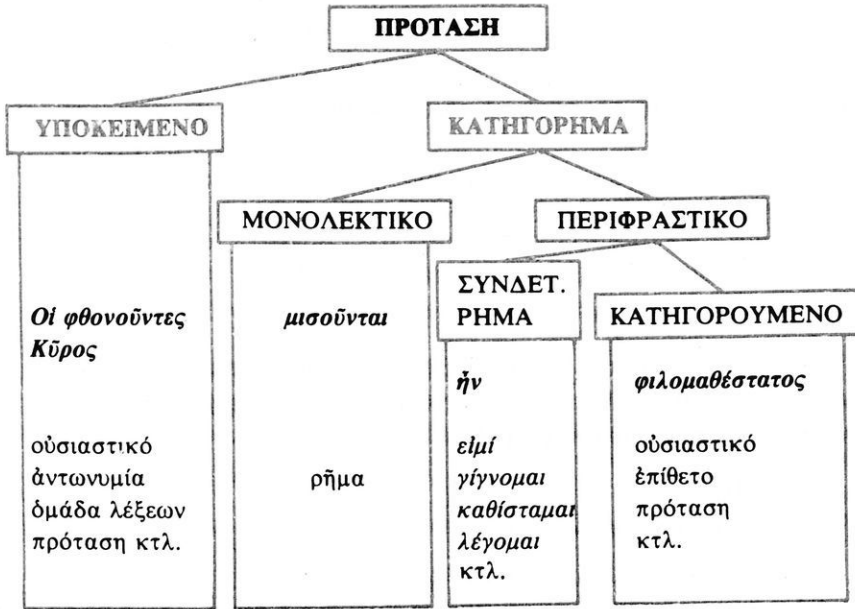
Αὐτή ἡ πρόταση λέγεται **σύνθετη**.

(πβ. ν.έ. Ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα δέ ζοῦσαν. Ἐκεῖνος ἦταν ἐργατικός καί τίμιος.)

Πίνακας 1

ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1) Συμφωνία τοῦ ῥήματος μέ τό ὑποκείμενο

- 14 Τό ῥημα σέ μία πρόταση συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενό του, ὅπως καί στή ν.έ., στό πρόσωπο καί στόν ἀριθμό:

Σὺ εἶπας.

Οὗτοι λέγουσιν.

Ἄλλά ὅταν τό ὑποκείμενο τοῦ ῥήματος εἶναι ὄνομα οὐδέτερου γένους πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τότε τό ῥημα συνήθως μπαίνει ὄχι σέ πληθυντικό ἀλλά σέ ἐνικό ἀριθμό:

Τὰ παιδιά παίζει.

Πάντα τὰ δίκαια καλά ἐστί.

- 15 Ἡ σύνταξη αὐτή λέγεται ἀττική σύνταξη.

Σέ μία πρόταση πού τά ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα τό ῥημα μπαίνει κανονικά στόν πληθυντικό ἀριθμό. Ἄν τά ὑποκείμενα διαφέρουν στό πρόσωπο, τό ῥημα μπαίνει στό ἐπικρατέστερο πρόσωπο· ἐπικρατέστερο εἶναι τό πρῶτο πρόσωπο ἀπό τό δεύτερο καί τρίτο καί τό δεύτερο πρόσωπο ἀπό τό τρίτο:

Κάστῳ καί Πολυδεύκης ἀθάνατοί εἰσι.

Ἐγὼ καί σὺ φίλοι ἐσμέν.

Οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι τὴν δόξαν περὶ θεῶν ἐσχετε.

Σημείωση. Πολλές φορές τό ῥημα πού ἔχει δύο ἢ περισσότερα ὑποκείμενα μπαίνει σέ ἐνικό ἀριθμό καί στό πρόσωπο τοῦ ὑποκειμένου πού εἶναι τό πλησιέστερο ἢ τό σπουδαιότερο:

Οἶδα σαφῶς καί ἐγὼ καί σὺ (ἀντί: ἴσαμε σαφῶς...).

Βασιλεὺς καί οἱ σὺν αὐτῷ διώκων εἰσπίπτει εἰς τό στρατόπεδον (ἀντί: διώκοντες εἰσπίπτουσιν εἰς...).

(πβ. ν.έ. Ἐλα κι ἐσύ καί τό παιδί, ἀντί: ἐλάτε κι ἐσύ καί τό παιδί).

2) Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου μέ τό ὑποκείμενο

- 16** Τό κατηγορούμενο σέ μίαν ἀπλή πρόταση, ἄν εἶναι ἐπίθετο, συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενο στό γένος, στόν ἀριθμό καί στήν πτώση. Ἄν ὁμως τό κατηγορούμενο εἶναι **οὐσιαστικό**, τότε συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενο ὑποχρεωτικά μόνο στήν πτώση:

Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

Οἱ Δελφοί εἰσι πόλις.

Ἄλλά πολλές φορές, ὅταν τό ὑποκείμενο δέ φανερώσει κάτι ὀρισμένο ἀλλά μιά ἔννοια σ' ὄλο της τό εἶδος, τότε τό κατηγορούμενο ἄν εἶναι ἐπίθετο μπαίνει σέ οὐδέτερο γένος ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπό τό γένος καί τόν ἀριθμό τοῦ ὑποκειμένου:

Ἡ δ' ἀμαθία πάντων αἰσχιστον (= ἡ ἀμάθεια γενικά).

Πονηρόν ὁ συκοφάντης (= ὅλοι οἱ συκοφάντες).

Αἱ μεταβολαὶ λυπηρόν (= οἱ μεταβολές γενικά).

(πβ. ν.έ. οἱ σεισμοί εἶναι **κακό**).

Σημείωση. Πολλές φορές μέ τό κατηγορούμενο αὐτό ὑπάρχει ἡ λέξη *πρᾶγμα* ἢ *χρῆμα* ἢ *κτῆμα*:

Ὁ δῆμος ἐστὶν ἀσταθμητότατον πρᾶγμα (= ὁ λαός εἶναι κάτι ἀσταθέστατο).

Γενική κατηγορηματική

- 17** Ὄταν τό κατηγορούμενο εἶναι οὐσιαστικό, πολλές φορές δέν μπαίνει σέ ὄνομαστική, σύμφωνα μέ τόν κανόνα, ἀλλά σέ γενική πού λέγεται **γενική κατηγορηματική** καί φανερώσει:

α) **κτήση** (γενική κατηγορηματική κτητική):

Ἡ ἡγεμονία ἐστὶ τῆς πόλεως (= ἡ ἡγεμονία ἀνήκει στήν πόλη)

(πβ. ν.έ. τό βιβλίον εἶναι **τοῦ Κώστα**).

β) **ἓνα σύνολο**, ἀπό τό ὁποῖο ἓνα μέρος εἶναι τό ὑποκείμενο (γενική κατηγ. διαίρετική):

Σόλων τῶν ἐπτά σοφῶν ἐκλήθη (= ὀνομάστηκε ἕνας ἀπό τοὺς ἐπτά σοφοῦς)

(πβ. ν.έ. ὁ ἕνας ἦταν τῆς παρέας μας).

γ) ὕλη (γεν. κατηγ. τῆς ὕλης):

Ἡ κρηπίς (= τό θεμέλιο) ἐστὶ λίθων μεγάλων (ἀλλὰ ν.έ.: τὰ δαχτυλίδια τῆς εἶναι καθαρὸ χρυσάφι, ἀλλὰ καί: ἀπὸ χρυσάφι ἢ χρυσά).

δ) ἰδιότητα (γεν. κατηγ. τῆς ἰδιότητος):

Τοῦ ποταμοῦ τὸ εὐρὸς ἐστὶν εἴκοσι ποδῶν.

Εἰμί τριάκοντα ἐτῶν.

(πβ. ν.έ. ὁ Νίκος εἶναι δέκα χρονῶν).

ε) ἀξία (γεν. κατηγ. τῆς ἀξίας):

Ἡ οἰκία ἐστὶν εἴκοσι μνῶν.

(πβ. ν.έ. αὐτὴ ἢ τσάντα εἶναι τῶν χιλίων δραχμῶν).

18 "Όταν ὑπάρχουν στὴν πρόταση δύο ἢ περισσότερα ὑποκείμενα, τὸ κατηγορούμενο ἂν εἶναι ἐπίθετο, μπαίνει κανονικὰ στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ καί:

α) στό κοινὸ γένος τῶν ὑποκειμένων, ἂν τὰ ὑποκείμενα εἶναι ἔμψυχα τοῦ ἴδιου γένους:

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ καλαί εἰσιν.

β) στό ἐπικρατέστερο γένος, ἂν τὰ ὑποκείμενα εἶναι ἔμψυχα διαφορετικοῦ γένους (ἐπικρατέστερο γένος θεωρεῖται τὸ ἀρσενικὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο καὶ τὸ θηλυκὸ ἀπὸ τὸ οὐδέτερο).

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀγαθοί εἰσιν.

γ) στό οὐδέτερο γένος, ἂν τὰ ὑποκείμενα εἶναι ἄψυχα ὁποιουδήποτε γένους:

Αἰδῶς καὶ φόβος ἔμψυτα ἀνθρώποις εἰσίν.

(πβ. ν.έ. ἡ ντροπὴ καὶ ὁ φόβος εἶναι ἔμψυτα).

δ) στό γένος τῶν ἔμψυχων, ἂν τὰ ὑποκείμενα εἶναι ἄλλα ἔμψυχα καὶ ἄλλα ἄψυχα:

Ἡ τύχη καὶ ὁ Φίλιππος ἦσαν τῶν ἔργων κύριοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

- 19** Ἐλλειπτική λέγεται ἡ πρόταση ὅταν παραλείπονται ἀπ' αὐτὴν ἓνας ἢ περισσότεροι ὄροι, πού ἐννοοῦνται εὐκολα ἀπό τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπό τὴν κοινὴ πείρα τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν τὴν ἴδια γλώσσα: *Ἐλληνές ἐσμεν* (ἐνν. *ἡμεῖς*). *Μέτρον ἀριστον* (ἐνν. *ἐστί*).

1) Παράλειψη τοῦ ὑποκειμένου

- 20** α) Τό ὑποκείμενο τοῦ ῥήματος στό *α'* καί *β'* πρόσωπο (*ἐγώ*, *ἡμεῖς*, *σύ*, *ὑμεῖς*) παραλείπεται, γιατί δηλώνεται καθαρά μέ τὴν κατάληξη τοῦ ῥήματος. Μπαίνει μόνο γιά ἔμφαση:

Οὕτως εἰ σοφός; (ἐνν. *σύ*).

Σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ (ἔμφαση).

- β) Τό ὑποκείμενο τοῦ ῥήματος στό *γ'* πρόσωπο κανονικά μπαίνει, γιατί δέν μπορεῖ νά δηλωθεῖ μέ τὴν κατάληξη. Παραλείπεται ὁμως, ὅταν εὐκολα μπορεῖ νά ἐννοηθεῖ ἀπό τὴν ἔννοια τοῦ ἴδιου τοῦ ῥήματος ἢ ὅταν εἶναι γενικό καί ἀόριστο (κυρίως μέ τὰ *ρ. λέγουσιν* ἢ *φασίν*) ἢ εὐκολα ἐννοεῖται ἀπό τὰ συμφραζόμενα:

Ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, οἱ στρατιῶται προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπῆσαν (= ὅταν σάλπιγξε (ἐνν. *ὁ σαλπιγκτής*) οἱ στρατιῶτες προτείνοντας τὰ ὄπλα ἐπιτέθηκαν).

Τὰς Ἀθήνας φασὶ θεοσεβεστάτας εἶναι (= *λένε*, ἐνν. *οἱ ἄνθρωποι*). *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ* (= ὅτι δῆθεν σχεδιάζει κακό γι' αὐτόν) (δηλ. *ὁ Κῦρος ἐπιβουλεύει τῷ ἀδελφῷ*).

(πβ. ν.έ. Χτύπησε προσκλητήριο (στρατ.). *Λένε* ὅτι αὐτός τοὺς πρόδωσε. Ὁ μαθητὴς ρώτησε τὸν καθηγητὴ του ἂν τοῦ *δίνει* τὴν ἄδεια νά *ἀπουσιάσει*).

2) Παράλειψη τοῦ ρήματος

21 Κάθε ρῆμα μπορεῖ νά παραλείπεται, ὅταν εὐκολά ἐννοεῖται ἢ ἀπό τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπό τήν κοινή πείρα καί τή χρήση τῆς γλώσσας:

Ἐγὼ σὲ ἄσμενος ἑώρακα καὶ οἱ ἄλλοι πάντες (ἐνν. *ἑοράκασι*).

Μηδὲν ἄγαν (ἐνν. *ποιεῖ*) (= μὴν κάνεις τίποτε ὑπερβολικό).

(πβ. ν.έ. Περαισμένα ξεχασμένα. Ἐσύ τό ἤξερες, αὐτός δμως;).

Ἄλλά συνήθως παραλείπεται ὁ τύπος *ἐστί* τοῦ ρήματος *εἰμί* ἀπό τίς ἀπρόσωπες ἐκφράσεις πού σχηματίζονται:

α) μέ τὰ οὐσιαστικά *ἀνάγκη, καιρός, ὦρα, θέμις* κτλ.

β) μέ τὰ ἐπίθετα *δῆλον, δυνατόν, οἷόν τε, ῥάδιον, χαλεπόν* κτλ. ἢ μέ τὰ ρηματικά ἐπίθετα σέ *-τέον*, λ.χ. *διδακτέον ἐστί, ποιητέον ἐστί* κτλ.

γ) μέ τίς μετοχές *δέον, εἰκός, πρέπον* κτλ.:

Μοχθεῖν ἀνάγκη (ἐνν. *ἐστί*) *τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν.*

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιον (ἐνν. *ἐστί*) (= δέν εἶναι εὐκολο νά ἀλλάξεις ἕναν κακό χαρακτήρα).

Ἵπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον (ἐνν. *ἐστί*) (= πρέπει νά ἀγωνιζόμαστε...).

Βαρβάρων Ἑλλήνας ἄρχειν εἰκός (= ἐνν. *ἐστί*) (= εἶναι λογικό νά ἐξουσιάζουν οἱ Ἑλληνας τοὺς βαρβάρους) (βλ. §73).

(πβ. ν.έ. Ὡρα νά φύγουμε. Δύσκολο νά πᾶμε τώρα).

3) Παράλειψη τοῦ κατηγορουμένου ἢ καί δύο ὄρων τῆς προτάσεως

22 Ἐπίσης μπορεῖ νά παραλείπεται καί τό κατηγορούμενο ἢ ἀκόμη καί δύο συγχρόνως ὄροι τῆς προτάσεως:

Οὐδεὶς θεὸς ἐπιθυμεῖ σοφὸς γενέσθαι· ἐστί γάρ (ἀντί: *ἐστί γάρ σοφός*)· παραλείπεται τό κατηγορούμενο (σοφός).

Ὁ μὲν δειλὸς τῆς πατρίδος, ὁ δὲ φιλόδοξος τῆς πατρῴας οὐσίας ἐστί προδότης (ἀντί: *ὁ μὲν δειλὸς ἐστί προδότης τῆς πατρίδος*)·

παραλείπεται τό ρῆμα (*ἐστί*) καί τό κατηγορούμενο (*προδότης*)

(πβ. ν.έ. Αὐτός εἶναι πλούσιος· ἐγὼ δέν εἶμαι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

23 Οί κύριοι ὄροι μιᾶς προτάσεως (τό ὑποκείμενο, τό ρῆμα καί τό κατηγορούμενο) συνοδεύονται συνήθως ἀπό συμπληρώματα τῆς ἐννοιάς τους πού λέγονται **προσδιορισμοί** καί μέ τούς ὁποίους γίνεται ἀκριβέστερη ἢ διατύπωση τοῦ λόγου. Οἱ προσδιορισμοί λέγονται **δευτερεύοντες ὄροι τῆς προτάσεως**.

Ἡ πρόταση πού ἔχει ἐκτός ἀπό τούς κύριους καί δευτερεύοντες ὄρους λέγεται **ἐπαυξημένη** πρόταση:

α) *Μένων ὁ Θετταλὸς ἦν φίλος Ἀρραίου.
Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ὄδε ἐστίν.*

β) *Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα.
Οἱ Ἕλληνες σὺν γέλῳτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον.*
Οἱ προσδιορισμοί λέγονται:

α) **ὀνομαστικοί**, ὅταν εἶναι ὀνόματα, οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, ἢ ἄλλες λέξεις πού ἔχουν θέση ὀνόματος καί προσδιορίζουν ἐπίσης ὀνόματα. Καί ὅταν συμφωνοῦν στήν πτώση μέ τή λέξη πού προσδιορίζουν λέγονται **ὁμοίόπτωτοι** (*ὁ Θετταλός, ὄδε*), ὅταν δέ συμφωνοῦν λέγονται **ἐτερόπτωτοι** (*Ἀρραίου, τούτων*).

β) **ἐπιρρηματικοί**, ὅταν εἶναι ἐπιρρήματα ἢ ἄλλες λέξεις πού ἔχουν θέση ἐπιρρηματος καί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα (*ἐνταῦθα, ἡμέρας, σὺν γέλῳτι, ἐπὶ τὰς σκηνὰς*).

1) Ὀνομαστικοί προσδιορισμοί ὁμοίόπτωτοι

α) **Παράθεση** καί **ἐπεξήγηση**

24 Τό οὐσιαστικό πού προσδιορίζει ἓνα ἄλλο οὐσιαστικό στήν ἴδια πτώση λέγεται, ὅπως καί στή ν.έ.:

1. **παραθετικός προσδιορισμός ἢ παράθεση**, ὅταν δίνει στό οὐσιαστικό πού προσδιορίζει ἓνα κύριο καί γνωστό γνώρισμα.

Ἡ παράθεση μπορεῖ νά ἀναλυθεῖ σέ ἀναφορική πρόταση:

Κῦρος ὁ βασιλεύς (= ὁ Κ. πού εἶναι βασιλιάς).

Περὶ χρημάτων λαλεῖς, ἀβεβαίου πράγματος (= μιᾶς γιὰ χρήματα, πού εἶναι ἀβέβαιο πράγμα).

(πβ. ν.έ. φτάσαμε στή Θεσσαλονίκη, **στήν πόλη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου**).

2. **ἐπεξηγηματικός προσδιορισμός ἢ ἐπεξήγηση***, ὅταν ἐπεξηγεῖ, δηλαδή διασαφηνίζει τήν ἔννοια τοῦ οὐσιαστικοῦ πού προσδιορίζει, ἢ ὅποια εἶναι γενική καί ἀόριστη. Ἡ ἐπεξήγηση μεταφράζεται μέ τό δηλαδή:

Ὁ κοινὸς ἰατρός σε θεραπεύσει, χρόνος.

Μεγίστου κακοῦ ἀπηλλάγησαν, πονηρίας.

(πβ. ν.έ. ἀπό τόν ἀφρό τῆς θάλασσας βγήκε ἡ θεά τῆς ὁμορφιάς, **ἡ Ἄφροδίτη**).

Ὡς ἐπεξήγηση μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ ὄχι μόνο οὐσιαστικό ἀλλά καί ἄλλη λέξη ἢ καί ὀλόκληρη πρόταση:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοῦς.

25 Παράθεση ἢ ἐπεξήγηση, ἐκτός ἀπό τὰ οὐσιαστικά δέχονται καί οἱ ἀντωνυμίες ἀλλά καί ἄλλα μέρη τοῦ λόγου ἢ καί μιά ὀλόκληρη πρόταση:

Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί (= ἐμεῖς πού εἴμαστε...). Παράθεση.

Τοῦτο ἐστί τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν (= δηλαδή τό νά ζητᾶς νά ἔχεις πιά πολλά ἀπό...). Ἐπεξήγηση.

Πᾶς ἐλεύθερος ἐνὶ δοῦλός ἐστι, τῷ νόμῳ, ὁ δὲ δοῦλος δυσί, τῷ νόμῳ, καὶ τῷ δεσπότῃ (= κάθε ἐλεύθερος ἄνθρωπος εἶναι δοῦλος σέ ἕναν, δηλαδή στό νόμο, ἀλλά ὁ δοῦλος σέ δύο, δηλαδή...). Ἐπεξηγήσεις.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἐκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἡμύνοντο (= ἀπό δύο μεριές, δηλαδή καί ἀπό τήν ξηρά καί ἀπό...). Ἐπεξήγηση.

Ἡ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφε, ἀπόρρητον πόλει; (= ἀλήθεια σκέφτε-

* περισσότερη ἐξήγηση

σαι νά τόν θάψεις, πράγμα πού ἀπαγορεύεται στήν πόλη); Παράθεση.

Ὡς μὴ τέκνα εἰσίδωμεν, ἀνόσιον θέαν, ψυχορραγούντα (= νά μὴ δοῦμε νά ξεψυχοῦν..., πού εἶναι ἓνα ἀνίερο θέαμα). Παράθεση.

26 Ἡ παράθεση πού προσδιορίζει μιά δλόκληρη πρόταση κανονικά προτάσσεται, καί γι' αὐτὸ λέγεται **προεξαγγελτική παράθεση**:

Ἄλλ' ἢ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν (= ἀλλὰ πράγματι, ὅπως λένε, ἤρθαμε...).

(πβ. ν.έ. καὶ **τὸ σπουδαιότερο**, κανένας δέν ἀντιλήφθηκε τὴν ἀλλαγὴ).

Ὡς προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιοῦνται οἱ φράσεις: *τὸ λεγόμενον, τὸ τῆς παροιμίας, τὸ μέγιστον, τὸ δεινότατον, τοῦναντίον* κ.τ.δ.

Σημείωση. Μερικὲς φορές ἡ ἐπεξήγηση ἐκφέρεται μὲ τὸ ρ. *λέγω* (= ἐννοῶ) σέ αἰτιατική πτώση ὡς ἀντικείμενο τοῦ ρήματος:

Προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ, Ἀνδροτίωνα λέγω (= συνάντησα... ἐννοῶ τόν...). *Εἶσω κομίζου καὶ σύ, Κασσάνδραν λέγω* (= πήγαινε κι ἐσὺ μέσα, ἐννοῶ τὴν...).

β) Ἐπιθετικός προσδιορισμός

27 Ἐπιθετικός προσδιορισμός λέγεται τὸ ἐπίθετο πού προσδιορίζει ἓνα οὐσιαστικὸ καὶ φανερώνει μιά μόνιμη ιδιότητά του. Συμφωνεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸ πού προσδιορίζει, ὅπως καὶ στὴ ν.έ., στό γένος, στὸν ἀριθμὸ καὶ στήν πτώση:

Οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις. Μετεσχῆκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων (= πήραμε μέρος μαζί σας...).

Ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκτός ἀπὸ τὰ ἐπίθετα χρησιμοποιοῦνται:

1. ἀντωνυμίες: *Ὁ ἐμὸς πατήρ. Ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ* (πβ. ν.έ. **τέτοια** λαχτάρα).
2. ἀριθμητικά: *Τρεῖς ἄνδρες*.
3. μετοχές: *Ὁ λάμπων ἥλιος* (πβ. ν.έ. **τά γκρεμισμένα** σπίτια).
4. οὐσιαστικά πού δηλώνουν ἡλικία, ἐπάγγελμα, ἐθνικότητα:
Γέρων ἀνήρ. Ἄνθρωποι γραμματεῖς. Ἀνήρ Πέρσης (πβ. ν.έ. **γέρος**

άνθρωπος, *ἐπιστήμονας* άνθρωπος, *νοικοκύρης* άνθρωπος).

5. κύρια ὀνόματα γεωγραφικῶν ὄρων, ὅταν εἶναι τοῦ ἴδιου γένους καί ἀριθμοῦ καί προτάσσονται μέ τό ἄρθρο*:

Τὸ Πήλιον ὄρος. Ὁ Εὐξείνος πόντος. Ὁ Ἀχελῷος ποταμός κτλ.

6. γενική πτώση οὐσιαστικοῦ ἢ ἐπίρρημα ἢ ἐμπρόθετος προσδιορισμός μέ ἄρθρο:

Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος. Οἱ κάτω θεοί. Ἡ κατὰ νόμον τιμωρία.

28 Ὁ ἐναρθρος ἐπιθετικός προσδιορισμός πολλές φορές ἐκφέρεται χωρίς τό οὐσιαστικό πού προσδιορίζει, γιατί εὐκολα ἐννοεῖται. Τότε ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός παίρνει θέση οὐσιαστικοῦ, ὅπως:

οἱ ἀθάνατοι (= οἱ θεοί), *οἱ θνητοί* (= οἱ ἄνθρωποι), *τό ἱερόν* (= ὁ ναός), *τά ἱερά* (= τά σφάγια, ἢ θυσία), *τό ἵππικόν* (ἐνν. *στράτευμα*), *ἡ ὑστεραία* (ἐνν. *ἡμέρα*), *ἡ μουσική*, *ἡ ρητορική* (ἐνν. *τέχνη*), *ἡ εὐθεία* (ἐνν. *ὁδός ἢ γραμμή*), *οἱ λέγοντες* (= οἱ ῥήτορες), *ἡ ἐπιούσα* (ἐνν. *ἡμέρα*) κτλ.

(πβ. ν.έ. οἱ πλούσιοι, τά ξένα, τό πεζικό, τό κοινό κτλ.).

γ) Κατηγορηματικός προσδιορισμός

29 Κατηγορηματικός προσδιορισμός λέγεται, ὅπως καί στή ν.έ., ὁ ὁμοίωπτος προσδιορισμός πού ἐκφέρεται μέ ἐπίθετο ἢ μετοχή καί ἀποδίδει στό οὐσιαστικό πού προσδιορίζει μιὰ παροδική ιδιότητα:

Ἀγασίας φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε (= μέ πρόσωπο γελαστό).

Προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ (= φαίνεται ἀπό μακριά νά τρέχει μέ ἰδρωμένο ἄλογο).

Ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός δέν ἔχει ἄρθρο, ἐνῶ τό οὐσιαστικό πού προσδιορίζεται ἀπ' αὐτόν συνήθως ἔχει.

Σημείωση. Στόν κατηγορηματικό προσδιορισμό ἀντιπαραβάλλεται μιὰ ιδιότητα ἢ κατάσταση τοῦ οὐσιαστικοῦ πού προσδιορίζεται μέ ἄλλες ιδιότητες ἢ καταστάσεις τοῦ ἴδιου οὐσιαστικοῦ, ἐνῶ στόν ἐπιθετικό προσδιορισμό τό οὐσιαστικό ἀντιπαραβά-

* Ἀλλιῶς ἔχουμε προσδιορισμούς παραθετικούς: λ.χ. *Πάρνης τὸ ὄρος, Λευκίμμη τὸ ἀκρωτήριο*· οἱ λέξεις τό ὄρος, τό ἀκρωτήριο εἶναι *παραθέσεις* στά κύρια ὀνόματα: *Πάρνης, Λευκίμμη* ἀντίστοιχα.

λεται μέ άλλα ὁμοια οὐσιαστικά· λ.χ. *Κατέλαβον τὴν ἔρημον πόλιν* (καὶ ὄχι μίαν ἄλλη) = ἐπιθετικός προσδιορισμός. *Κατέλαβον τὴν πόλιν ἔρημον* (καὶ ὄχι μέ τόν πληθυσμό της) = κατηγορηματικός προσδιορισμός.

(πβ. ν.έ. Ἦρθε τό γελαστό παιδί· ἐπιθετικός. Ἦρθε τό παιδί γελαστό· κατηγορηματικός).

30 Ὡς κατηγορηματικοί προσδιορισμοί χρησιμοποιοῦνται συνήθως τὰ ἐπίθετα:

ἄκρος, μέσος, ἔσχατος (= τελευταῖος), *πᾶς, ἅπας, ὅλος* (= ὀλόκληρος), *μόνος, αὐτός* (= ὁ ἴδιος), *ἕκαστος*:

Ἐν αἰθέρι μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος (= στή μέση τοῦ οὐρανοῦ...).

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ (= θά σᾶς πῶ ὅλη τὴν ἀλήθεια).

Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισε (= κι ἐμένα τόν ἴδιο...).

Σημείωση. Μέ ἄρθρο τὰ προηγούμενα ἐπίθετα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιθετικοί προσδιορισμοί καὶ ἔχουν διαφορετικὴ σημασία: ὁ μέσος = αὐτός πού βρίσκεται στό μέσον, ὁ μεσαῖος· ὁ μόνος = ὁ μοναχικός, ὁ μοναδικός κτλ.

Πίνακας 2

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Ός προς τό περιεχόμενο	Ός προς τό ποιόν	Ός προς τή σχέση τους με άλλες προτάσεις	Ός προς τούς δρους της
1. κρίσεως <i>Σὺ Ἕλληνας εἶ</i>	1. καταφατική <i>Σὺ Ἕλληνας εἶ</i>	1. κύρια ἢ ἀνεξάρτητη <i>Ταύτη ἔστω</i>	1. ἀπλή <i>Σὺ Ἕλληνας εἶ</i>
2. ἐπιθυμίας <i>Μὴ θορυβεῖτε</i>	2. ἀρνητική ἢ ἀποφατική <i>Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀ- ρετῆ γίνεται</i>	2. δευτερεύουσα ἢ ἐξαρτημένη <i>Εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω</i>	2. σύνθετη <i>Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἀθά- νατοὶ εἰσι</i>
3. ἐπιφωνηματικές <i>Ός καλός μοι ὁ πάππος</i>			3. ἐλλειπτική <i>Ἕλληνας ἔσμεν</i>
4. ἐρωτηματικές			
α) μέ ὀλι- κή ἄγνοια <i>Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης;</i>	β) μέ μερική ἄγνοια <i>Τίς εἶ;</i>		4. ἐπαυξημένη <i>Μένων ὁ Θεττα- λὸς ἦν φίλος Ἀριαίου</i>

2) Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ἑτερόπτωτοι

Οἱ πλάγιες πτώσεις

- 31 Οἱ ὀνοματικοὶ ἑτερόπτωτοι προσδιορισμοὶ προδιορίζουν κυρίως ὀνόματα, οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, καὶ ἐκφέρονται μέ τις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική, αἰτιατική.

I. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

α' Ἡ γενική

- 32 Ἡ γενική πού προσδιορίζει ὡς ἑτερόπτωτος προσδιορισμὸς ὀνόματα, οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα φανερώνει*:

1. τὸν κτήτορα (γενική κτητική) ἢ τὸ δημιουργό:

Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδου. Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός. Τὰ ἐπη τοῦ Ὀμήρου. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου.

2. ἓνα σύνολο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἓνα μέρος εἶναι τὸ ὄνομα πού προσδιορίζεται ἀπὸ τὴ γενική (γενική διαιρετική):

Ἀνὴρ τοῦ δήμου. Πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν (= πολλοὶ ἀπὸ τοῦς στρατιῶτες ἢ, καλύτερα, πολλοὶ στρατιῶτες). Ἀνὴρ τῶν πελαστῶν. (πβ. ν.έ. δύο μαθητές τοῦ Λυκείου μας).

Μέ γενική διαιρετική συντάσσονται συχνά ἐπίθετα ἢ ἀντωνυμίες οὐδέτερου γένους: *πολύ, ἡμισυ, πᾶν, τί* κτλ., ἢ ἐπίθετα ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ:

Τῶ ἡμίσει τοῦ δόρατος ἐμάχετο.

Εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἀφίκετο (= ἔφτασε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς ἀναιδείας).

Σωκράτης ἦν σοφώτατος Ἀθηναίων.

3. τὴν ὕλη ἢ τὸ περιεχόμενο:

Ξίφος σιδήρου. Ἀγέλη βοῶν (= κοπάδι ἀπὸ βόδια) (ἀλλά ν.έ.:

* πβ. καὶ γενική κατηγορηματικὴ §17.

σπαθί από σίδηρο· Ένα ποτήρι κρασί = ένα π. πού περιέχει κρασί).

4. ιδιότητα:

Ὁδὸς τριῶν ἡμερῶν. Τεῖχος ὀκτὼ σταδίων. Παῖς τριῶν ἐτῶν.

Μέ γενική τῆς ιδιότητας συντάσσονται ὀνόματα πού σημαίνουν μέγεθος ἢ ἡλικία καί συνοδεύονται ἀπό ἀριθμητικό (πβ. ν.έ.: "Ένα παιδί πέντε ἐτῶν κι ένα παιδί τῆς κούνιας. "Ένα ρολόι τῆς τσέπης. "Ένα ποτήρι τοῦ κρασιοῦ).

5. τὴν ἀξία ἢ τὸ τίμημα:

Δέκα μνῶν χωρίον (= κτῆμα). *Ἄγρὸς ταλάντου ἀξιος* (= πού ἀξίζει ένα τάλαντο).

Δόξα χρημάτων οὐκ ὠνητή (ἐστι) (= ἡ δόξα δέν ἀγοράζεται μέ χρήματα).

Μέ γενική τῆς ἀξίας ἢ τοῦ τιμήματος συντάσσονται τὰ ἐπίθετα: *ἀξιος, ἀνάξιος, ὠνητός* κ.τ.δ. (πβ. ν.έ. αὐτοκίνητο **ἐνός ἑκατομμυρίου**).

6. τὴν αἰτία:

Ὀργὴ μεγάλων ἀδικημάτων (= ὀργή γιά μεγάλα ἀδικήματα).

Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ἐστι. Ἐνοχος δειλίας.

Μέ γενική τῆς αἰτίας συντάσσονται συνήθως τὰ ἐπίθετα *αἴτιος, ὑπεύθυνος, ἐνοχος, εὐδαίμων* κ.τ.δ.

7. τὸ ὑποκείμενο μιᾶς ἐνέργειας (γενική ὑποκειμενική):

Πόλεμος Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (πολεμοῦν οἱ Π. καὶ οἱ Ἀθ.). *Ἐριδες θεῶν καὶ θνητῶν* (ἐρίζουσιν οἱ θ. καὶ οἱ θν.)

8. τὸ ἀντικείμενο μιᾶς ἐνέργειας (γενική ἀντικειμενική):

Μιμηταὶ τῶν προγόνων (μιμοῦνται τοὺς...). *Πόθος πατρίδων* (ποθοῦσι τὰς πατρίδας).

33 Μέ γενική ὑποκειμενική ἢ ἀντικειμενική συντάσσονται τὰ ὀνόματα, οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, πού, ἔχουν ἀντίστοιχο ρῆμα, λ.χ. *πόλεμος - πολεμῶ, ἔρις - ἐρίζω, μιμητής - μιμοῦμαι, πόθος - ποθῶ*. Ἔτσι συντάσσονται μέ γενική ἀντικειμενική τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα, πού ἔχουν

ἀντίστοιχα ρήματα, πού κι ἐκεῖνα συντάσσονται μέ γενική ὡς ἀντικείμενο (βλ. § 51), καί σημαίνουν:

α) **μνήμη ἢ λήθη**, ὅπως: *μνήμων, ἀμνήμων, ἐπιλήσμων:*

Μνήμων τῶν προγόνων.

Ἄμνήμων τῶν κινδύνων.

β) **φροντίδα, ἐπιμέλεια, φειδώ** καί τά ἀντίθετα, ὅπως: *ἐπιμελής, ἀμελής, φειδωλός, ἀφειδής, ὀλίγωρος:*

Ἐπιμελής τῶν θείων. Φειδωλὸς χρημάτων.

γ) **συμμετοχή** σέ κάτι, **πλησμονή** ἢ τό ἀντίθετο **στέρηση, χωρισμό, ἀπομάκρυνση ἢ ἀπαλλαγή**, ὅπως: *μέτοχος, κοινωνός, μεστός, πλήρης, ἐνδεής (= φτωχός), γυμνός, κενός, ὄρφανός:*

Μέτοχος τῆς πόλεως. Πλήρης ὕδατος. Ἐνδεής χρημάτων.

Ὄρφανὸς πατρός (πβ. ν.έ. ἀποθήκες γεμάτες τρόφιμα, ἀλλά: **ὄρφανός ἀπό πατέρα**).

δ) **χωρισμό, ἀπομάκρυνση ἢ ἀπαλλαγή**, ὅπως: *ἐρημος, ἐλεύθερος, ἀγνός* κτλ.:

Ἐρημος φίλων. Φόνου ἀγνός (= καθαρὸς ἀπό φόνο),

καθὼς καί ἐπίθετα μέ α στερητικό: **Ἄμικτος κακοῦ. Ἄγευστος συμφορῶν.**

ε) **ἐμπειρία ἢ ἀπειρία, ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία**, ὅπως: *ἐμπειρος, ἀπειρος, ἐπιτυχής, ἀήθης (= ἀσυνήθιστος):*

Ἐμπειρος πολέμου (= ἐμπειρος στόν πόλεμο). Ἄπειρος γραμμάτων.

Ἐκπληξίς ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης.

στ) **ἐξουσία ἢ τό ἀντίθετο**, ὅπως *κύριος (= ἀφέντης, κάτοχος), ἀκράτωρ, ὑπήκοος:*

Κύριος τῆς Ἀσίας.

Ἐαυτοῦ ὦν ἀκράτωρ ἄλλων ἐπιχειρεῖ ἄρχειν.

Ἐγῆκοι τῶν γονέων (= πειθαρχικοί στοὺς γονεῖς).

ζ) **διαφορά ἢ σύγκριση**, ὅπως *διάφορος, ἕτερος, ἀλλότριος:*

Ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος.

Ἐτερον τὸ ἥδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

Πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἀρετὴ ἢ ἄλλοῖον ἐπιστήμης; (= ἡ ἀρετὴ εἶναι γνώση ἢ κάτι διαφορετικό ἀπὸ τῆ γνώσης;)

Ἐπίσης μέ γενική συντάσσονται καί τὰ παραθετικά καί ὄσα ἐπίθετα σημαίνουν σύγκριση, ὅπως *πρότερος, ὕστερος, πολλαπλάσιος* κτλ.:

Ἡ βασίλισσα προτέρα Κύρου ἀφίκετο.

Πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἐπαινος (= ἀνώτερος ἀπὸ πολλά χρήματα εἶναι ὁ ἐπαινος τοῦ κόσμου).

Τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη (= ἀπὸ ὄλες τίς νίκες ἢ πρώτη καί ἡ καλύτερη εἶναι νά νικᾶς τόν ἑαυτό σου).

Ἡ σύνταξη τῶν παραθετικῶν

34 Σέ μιά σύγκριση **α' ὀρος συγκρίσεως** λέγεται τό πρόσωπο ἢ τό πράγμα πού συγκρίνεται μέ κάτι ἄλλο, ἐνῶ **β' ὀρος** αὐτό μέ τό ὁποῖο γίνεται ἡ σύγκριση:

Ἀλκιβιάδης ἦν νεώτερος Περικλέους (Ἀλκιβιάδης α' ὀρος, Περικλῆς β' ὀρος συγκρίσεως).

Ὁ β' ὀρος συγκρίσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικό ἢ ἄλλη λεξη πού λαμβάνεται ὡς οὐσιαστικό, ἐκφέρεται κανονικά μέ γενική (γενική συγκριτική) ἢ σπανιότερα μέ τό *ἡ* καί στήν ἴδια πτώση μέ τόν α' ὀρο:

Ἡ τῆς ἀρετῆς κτήσις πλούτου μὲν κρείττων, χρησιμωτέρα δ' εὐγενείας ἐστι.

Τὸ φυλάξασθαι τάγαθὰ χαλεπώτερον τοῦ κτήσασθαι ἐστιν.

Αἰροῦ μᾶλλον ζημίαν ἢ κέρδος αἰσχροῦ (= νά προτιμᾶς πῶς πολὺ...).

(πβ. ν.έ. Ἡ Ἀναστασία εἶναι μικρότερη σου. Ἡ Χριστίνα εἶναι ψηλότερη ἀπὸ τῆ Μαρία. Καλύτερα νά πᾶς ἐσύ παρά ἐγώ).

Ὅταν ὁ β' ὀρος δέν εἶναι οὐσιαστικό ἀλλά κάποια ἄλλη λέξη ἢ φράση, τότε ἐκφέρεται πάντοτε μέ τό *ἡ* καί μέ τόν ἴδιο τρόπο πού ἐκφέρεται καί ὁ α' ὀρος:

Τὰ ἐπιτήδεια βούλομαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ εἶχειν.

Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε. (= θέλε πῶς πολὺ νά εἶχαις καλὸ ὄνομα παρά νά εἶσαι πλούσιος).

Σημείωση. Τό συγκριτικό πολλές φορές όταν παραλείπεται ὁ β' ὀρος συγκρίσεως, ἰσοδυναμεῖ μέ τό θετικό ἢ ἐκφράζει κάτι λιγότερο ἀπό τό θετικό:

Οἱ πρεσβύτεροι καί οἱ νεώτεροι = οἱ πρεσβῦται καί οἱ νέοι, (πβ. ν.έ. τί νεώτερα = τί νέα:).

Τό στράτευμα ἀτακτότερον ἐχῶρει στή μετάφραση προστίθεται τό κάπως: τό στράτευμα προχωροῦσε κάπως ἄτακτα (πβ. ν.έ. ὁ ἄρρωστός μας εἶναι **καλύτερα**).

35 Τό ὑπερθετικό, ὅπως καί στή ν.έ., δηλώνει ὅτι:

α) Ἐνα οὐσιαστικό ἔχει μιά ιδιότητα ἢ ποιότητα σέ ἀνώτερο βαθμό ἀπό **ὄλα** τά ὁμοιά του καί λέγεται **σχετικό ὑπερθετικό**:

Ἄθηναίων σοφώτατος Σωκράτης ἦν (= ὁ Σ. ἦταν ὁ πῖο σοφός ἀπό ὄλους τοῦς Ἄθ.).

β) Ἐνα οὐσιαστικό ἔχει μιά ιδιότητα ἢ ποιότητα στόν ἀνώτερο βαθμό χωρίς ἄμεση σύγκριση μέ τά ὁμοιά του, καί τότε λέγεται **ἀπόλυτο ὑπερθετικό**:

Κῦρος φιλομαθέστατος ἦν (= ὁ Κ. ἦταν πολύ φιλομαθής).

Σημείωση. Ἡ γενική μέ τά σχετικά ὑπερθετικά, ἐνῶ δείχνει κάποια σύγκριση, καταλήγει νά εἶναι διααιρετική (§ 32, 2) παρά β' ὀρος συγκρίσεως, ἀφοῦ αὐτό πού συγκρίνεται λαμβάνεται ἀπό ἕνα σύνολο ὁμοίων προσώπων ἢ πραγμάτων.

Γιά τή γενική ὡς προσδιορισμό ἐπιρρημάτων καί ἐπιφωνημάτων βλ. § 39, ὡς ἐπιρρηματικό προσδιορισμό βλ. § 43, καί ὡς ἀντικείμενο βλ. § 51 κ.έ.

β' **Ἡ δοτική**

36 Ἡ δοτική ὡς ἑτερόπτωτος προσδιορισμός προσδιορίζει ἐπίθετα (σπάνια οὐσιαστικά) πού σημαίνουν:

1. ὠφέλεια ἢ, **τό ἀντίθετο, βλάβη, φιλία ἢ, τό ἀντίθετο, ἐχθρα**, ὅπως: *ὠφέλιμος, βλαβερός, φίλος, ἐχθρός*:

Πιστοὶ ἦσαν τῷ Κύρῳ καί τοῖς Ἑλλήσιν εὖνοι.

Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον εἰσιν ἢ φίλοι.

2. εὐπείθεια ἢ ὑποταγή, ἀκολουθία ἢ διαδοχή, προσέγγιση, ἐπικοινωνία ἢ μείξη καί τά ἀντίθετα, ὅπως: *εὐπειθής, ὑπήκοος, ἀκόλουθος, διάδοχος, γείτων, ὁμορος* (= γειτονικός) *ἄμικτος* κ.τ.δ.:

Ἴππος εὐπειθής τῷ ἠνιόχῳ.

Ἀκόλουθα τούτοις πράττω (= ἐνεργῶ σύμφωνα μ' αὐτά).

“Ομοροι τοῖς Δωριεῦσι.

Ἦδονῆ ἄμικτος φρονήσει.

3. αὐτό πού **πρέπει ἢ ταιριάζει** καί **τά ἀντίθετα** ὅπως: *πρεπώδης, ἀρμόδιος, ἀπρεπής, ἀνάρμοστος* κ.τ.δ.:

Ἐπίστανται ἃ δοκεῖ πρεπωδέστατα γυναιξίν εἶναι (= γνωρίζουν πολύ καλά ὅσα θεωροῦνται κατάλληλα γιά τίς γυναῖκες).

Μέθη φύλαξιν (= στούς φύλακες) *ἀπρεπέστατον.*

4. **ταυτότητα ἢ ὁμοιότητα, ἰσότητα ἢ συμφωνία** καί **τά ἀντίθετα** ὅπως: ὁ αὐτός, *ὁμοιος, ἀνόμοιος, ἴσος, ἄνισος, ἰσόρροπος, σύμφωνος:*

Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοί εἰσιν.

Ἦ νῆσος ἴση ἐστὶ τῆ πόλει.

Σύμφωνοι ἀλλήλοις εἰσί.

Τά ἐπίθετα αὐτά πού συντάσσονται μέ δοτική (ἀντικειμενική) ἔχουν ἀντίστοιχα ρήματα πού παίρνουν ἀντικείμενο σέ δοτική (βλ. § 52).

37 Ἦ δοτική ὡς ἑτερόπρωτος προσδιορισμός σέ ἐπίθετα ἢ οὐσιαστικά σημαίνει πολλές φορές **ἀναφορά** (= ὡς πρός...) (**δοτική τῆς ἀναφορᾶς**):

Ἐρρωμενέστατοι ταῖς ψυχαῖς (= πολύ δυνατοί ὡς πρός τήν ψυχή, στήν ψυχή).

Οὔτε ποσὶν εἰμι ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός (= οὔτε στά πόδια εἶμαι γρήγορος οὔτε...).

Γιά τή δοτική ὡς προσδιορισμό ἐπιρρημάτων βλ. § 40, ὡς ἐπιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §44, καί ὡς ἀντικείμενο βλ. §52 κ.έ.

γ' **Ἦ αἰτιατική**

38 Ἦ αἰτιατική ὡς ἑτερόπρωτος προσδιορισμός ἐπιθέτων ἢ οὐσιαστικῶν δέν εἶναι πολύ συχνή καί σημαίνει κυρίως τήν **ἀναφορά** (τό «**κατά τι**»): μεταφράζεται: **ὡς πρός, στό...**:

Ἄγαθος τὰ πολεμικά.

Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ (= εἶσαι τυφλός καί στήν αὐτιά καί στό νοῦ καί στά μάτια).

Σκόπει πῶς ἂν βελτίων τὴν ψυχὴν γένοιο (= σκέψου πῶς θά γίνεις καλύτερος στήν ψυχή).

Συχνές αιτιατικές τῆς ἀναφορᾶς εἶναι οἱ: τόν ἀριθμόν, τό εὖρος, τό ὕψος, τό πλῆθος, τό ὄνομα:

Τάφρος ἦν ὀρυκτῆ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.

Οἱ μὲν ἐπορεύοντο τὸ πλῆθος ὡς δισχίλιοι.

Πόλις αὐτόθι ᾤκεῖτο, Θάψακος ὄνομα (= ἐκεῖ κατοικοῦσαν μιά πόλη μέ τό ὄνομα Θ.).

(πβ. ν.έ. δυνατός στήν ψυχή ἀλλά καί: ἓνα ἄγαλμα τό ὕψος δέκα μέτρα).

Γιά τήν αιτιατική ὡς προσδιορισμό ἐπιρρημάτων βλ. § 41, ὡς ἐπιρρηματικό προσδιορισμό βλ. § 45, καί ὡς ἀντικείμενο βλ. § 54 κ.έ.

Πίνακας 3

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣΤΟΙ		ΕΤΕΡΟΤΗΤΩΤΟΙ	
Παράθεση	Κύρος δ βασιλεύς	Επιθετικός Προσδιορισμός	Κατηγορηματικός Προσδιορισμός
Επεξήγηση	Ο κοινός Ιατρός σε θεραπεύσει, χρόνος	Οι λόγοι του σοφού άνδρος	Φαίδρω τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε
		Σέ γενική	Σέ δοτική
		1. κτητική Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδη	1. ἀντικειμενική πιστοὶ τῷ Κύρῳ -ἄμοροι τοῖς Δωριεῦσι -σύμφωνοι ἀλλήλοισι
		2. διαιρετική Ἄνθρωπων πελταστῶν	2. τῆς ἀναφορᾶς -ἐρρωμενέστατοι ταῖς ψυχαῖς -ταχύς ποσὴν
		3. τῆς ὕλης Ξίφος σιδήρου	
		4. τῆς ιδιότητος Παῖς τριῶν ἐτῶν	
		5. τῆς ἄξιας Χωρίον δέκα μνῶν	
		6. τῆς αἰτίας Τούτου αἴτιος	
		7. ὑποκειμενική Πόλεμος	
		8. ἀντικειμενική Μιμηταὶ προγόνων	
			Σέ αἰτιατική
			1. τῆς ἀναφορᾶς -ἀγαθὸς τὰ πολεμικά -τάφρος τὸ βάθος ὄργισται τρεῖς

II. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

α' Ἡ γενική

39 Μέ γενική συντάσσονται:

1. επιρρήματα πού παράγονται από επίθετα τά ὁποῖα συντάσσονται μέ γενική λ.χ. *ἀξίως, ἀπείρως, ἔξω, ἔκτος, πόρρω* (= παραπέρα, μακριά), *λάθρα* (= κρυφά) κτλ.:

Ἐμάχοντο ἀξίως λόγου.

Οὗτοι μεγίστων παιδευμάτων ἀπείρως ἔχουσι (= εἶναι ἄπειροι ἀπό τά πολύ μεγάλα μαθήματα).

Πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς.

Φθόνος ἔξω θεοῦ χοροῦ ἴσταται.

Λάθρα μητρὸς καὶ πατρός.

2. επιρρήματα τοπικά, χρονικά, ποσοτικά, λ.χ.

Πολλαχοῦ τῆς γῆς (= σέ πολλά μέρη τῆς γῆς). *Τῆς ἡμέρας ὄψε* (= ἀργά) ἦν.

Τρίς (= τρεῖς φορές) *τῆς ἡμέρας*

(ἡ γενική τοῦ ὀνόματος εἶναι διαιρετική, βλ. § 32, 2).

(π.β. ν.έ. μακριά μου, μπροστά σου, μέσα του).

3. επιρρήματα τροπικά (κυρίως μέ τά ρήματα *ἔχω, κεῖμαι, ἤκω*), λ.χ.: *πῶς, ὀπως, ὡς, καλῶς, κακῶς, εὖ*:

Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας; (= πῶς πάει ἀπό παιδεία;).

Ἐδίωξαν ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν (= ὀπως μπορούσε ἀπό ταχύτητα ὁ καθένας).

Ἡ Κέρκυρα τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται (= καλῶς ὡς πρὸς τό ταξίδι γιά τήν Ἰταλία καί...)

(ἡ γενική δείχνει ἄ να φορά = ὡς πρὸς...). Βλ. καί § 43, 4.

4. ἐπιφωνήματα: *Φεῦ τῆς ἀνοίας!* *Οἴμοι τῶν κακῶν!*

(ἡ γενική δείχνει τήν αἰτία) (π.β. ν.έ. ἀλίμονό σου!).

β' Ἡ δοτική

40 Μέ δοτική συντάσσονται τά ἐπιρρήματα:

ἄμα (= συγχρόνως μέ), *ὁμοῦ* (= μαζί, μέ) καί ἄλλα πού ἀντιστοιχοῦν σέ ἐπίθετα πού συντάσσονται μέ δοτική, λ.χ. *ἐπομένως*, *συμφώνως* κτλ.

Ἄμα δὲ τῷ ἤρι ὁ Δερκυλίδας ἀφικνεῖται εἰς Λάμψακον (= μέ τήν ἄνοιξη ὁ Δ. ...).

Τὸ ὕδωρ ἐπίνετο ὁμοῦ τῷ πηλῷ.

Ἐπομένως τῷ νόμῳ (= ἀκολουθώντας τὸ νόμο, σύμφωνα μέ τὸ νόμο).

Συμφερόντως τοῖς φίλοις (= ὅπως συμφέρει στοὺς φίλους).

Μέ δοτική ἐπίσης συντάσσονται καί τροπικά ἐπιρρήματα:

Οὕτως ἔχει ταῦτα τῇ φύσει (= ἔτσι εἶναι αὐτά ὡς πρὸς τὴ φύση, ἀπὸ τὴ φύση).

(Ἡ δοτική δείχνει ἀναφορά). Βλ. καί § 44, 7.

γ' Ἡ αἰτιατική

- 41** Μέ αἰτιατική συντάσσονται τὰ ὀρκωτικά *μὰ* ἢ *νῆ*. Γιά κατάφαση ἢ ἰσχυρὴ ἐπιβεβαίωση χρησιμοποιεῖται τὸ *νῆ* ἢ *ναὶ μά*, ἐνῶ γιά ἄρνηση τὸ *οὐ μά* ἢ *συχνά* τὸ *μά*:

μὰ Δία, νῆ Δία (= μά τὸ Δία), *ναὶ μὰ Δία, οὐ μὰ Δία.*

Δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς; Μὰ Δί' ἀλλ' ἔλαττον (= ὄχι, μά τὸ Δία, ἀλλά λιγότερο).

Μέ αἰτιατική ἐπίσης συντάσσονται καί τροπικά ἐπιρρήματα:

Εὖ ἔχω τὸ σῶμα (= εἶμαι καλά ὡς πρὸς τὸ σῶμα, στό σῶμα). (Ἡ αἰτιατική δείχνει ἀναφορά). Βλ. καί § 45, 5.

III. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

- 42** Οἱ πλάγιες πτώσεις μερικῶν ὀνομάτων (οὐσιαστικῶν καί ἐπιθέτων) ἢ ἀντωνυμιῶν χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιρρήματα, ὅπως: *δίκην* (= σάν), *ἀρχήν* (= ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀρχικά), *δωρεάν*, *κύκλῳ* (= δ-λόγυρα), *ιδία* (= ἰδιωτικά), *δημοσίᾳ* (= δημόσια), *μακράν* (= μακριά), *τὸ ἀρχαῖον* (= τὴν παλιά ἐποχή), *ἄλλῃ* (= ἀλλοῦ ἢ ἀλλιώως), *ταύτῃ* (= ἐδῶ

ἢ ἔτσι), αὐτοῦ (= ἐδῶ ἢ ἐκεῖ), οὐ (= ὅπου) κτλ. (Βλ. παραδείγματα ἀμέσως παρακάτω).

(πβ. ν.έ. Αὐτό γινόταν **παλιά**. Εἶμαι **καλά**. Στάσου **αὐτοῦ**).

- 43** Ἄλλά ἐκτός ἀπό τίς προηγούμενες καί σέ πολλές ἄλλες περιπτώσεις οἱ πλάγιες πτώσεις χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί, δηλαδή προσδιορίζουν ρήματα (κάποτε καί ἄλλους ὄρους τῆς προτάσεως) καί φανερόνουν διάφορες ἐπιρρηματικές σχέσεις*.
Ἔτσι:

α' Ἡ γενική

Ἡ γενική ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός φανερόνουν:

1. χρόνος:

Ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη (= ἐκείνη τῆ νύχτα...).

Οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τὸ πλοῖον ἀλλὰ τῆς ἐτέρας (= τὸ πλοῖο δέ θά φτάσει τὴν ἐπόμενη μέρα...).

Ἡ οἰκία χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστιν, θέρους δὲ εὐσκίος (= ἔχει ἥλιο τὸ χειμῶνα καί σκιά τό...).

2. αἰτία:

Τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων ὀργίζεται (= γιὰ τὰ ἴδια ἀδικήματα...).

Φεύγω φόνου (= κατηγοροῦμαι στό δικαστήριο γιὰ φόνο).

(πβ. ν.έ. πεθαίνει τῆς πείνας).

3. ποσό:

Πόσου διδάσκει Εὐηνος; (= πόσα παίρνει γιὰ τὴ διδασκαλία του ὁ Εὐ.);).

Ἡ γενική αὐτὴ μπορεῖ νά δηλώνει τὴν ἀξία ἢ τὸ τίμημα:

Εὐηνος διδάσκει πέντε μνῶν.

Φίλιππος ὠνεῖται (= ἀγοράζει) *τοῦτο χρημάτων.*

(πβ. γενική τῆς ἀξίας ὡς ἑτερόπτ. προσδιορ. § 32, 5).

4. ἀναφορά (= ὡς πρὸς, σύμφωνα μέ):

Οἱ παρόντες ἔλεγον ὡς τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. Βλ. § 39, 3.

* Περισσότερα γιὰ τίς ἐπιρρηματικές σχέσεις καί τὰ ἐπιρρήματα βλ. Ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί, § 123 κ.έ. καί Μόρια, Ἐπίμετρο Β'.

Σημείωση. Ἡ γενική ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει τόπο μέ μερικές ἀντωνυμίες σέ γενική, πού λαμβάνονται ὡς τοπικά ἐπιρρήματα, λ.χ. αὐτοῦ(= ἐδῶ, ἐκεῖ), οὐ(= ὅπου), οὐπερ(= ὅπου ἀκριβῶς) κτλ.:

Ἐπίσχες αὐτοῦ (= στάσου ἐκεῖ).

Ἐς Μηλιά τε κόλπον, οὐ Σπερχειός ἄρδει πεδίον (= καί στό Μαλιακό κόλπο, ὅπου ὁ Σπερχειός ποτίζει τήν πεδιάδα).

Τέθνηκεν οὐπερ τοῖς νέοις θήσκειν καλόν (= ὅπου εἶναι ὠραῖο γιά τούς νέους...).

β' Ἡ δοτική

44 Ἡ δοτική ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. τόπο (στάση):

μέ τίς λέξεις: *τῆδε*(= ἐδῶ), *ταύτη*(= ἐδῶ), *ἐκείνη*(= ἐκεῖ), *ἄλλη*(= ἄλλοῦ), *ἧ*(= ὅπου), *πάντη*(= παντοῦ), *κύκλω*(= δόλογυρα) κτλ. (οἱ ὅποιες, ἐνῶ εἶναι δοτικές ὀνομάτων καί ἀντωνυμιῶν λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα):

ἽΩ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα...

Ἔρχεται ἄλλη (= πηγαίνει ἄλλοῦ).

Κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντη πολλά καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἤσαν.

ἢ μέ τά κύρια ὀνόματα τῶν τόπων:

Τὰ τρόπαια τά τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι (= στό Μαρ. καί στή Σαλ.).

2. χρόνο:

ταύτη τῆ ἡμέρα, τῆδε τῆ νυκτί, τῷ ἐπιόντι ἔτει κτλ.

Παναθηναίοις, Θεσμοφορίοις κτλ. (= στή γιορτή τῶν Παναθ. κτλ.)

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει (= τόν ἐπόμενο χρόνο) *οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν.*

Ἐνίκησε τρίτῳ μηνί (= τόν τρίτο μῆνα).

(πβ. ν.έ. μέ αἰτιατική: Αὐτά ἐγιναν *τῆ νύχτα*. Ἔτσι ἐγινε *τό '40*).

3. αἰτία:

Λιμῶ ἀπέθανον (= ἀπό πείνα).

Δειλίᾳ ἔλιπον τὴν τάξιν.

Μέ δοτική ἐπιρρηματική τῆς αἰτίας συντάσσονται πολλά ρήματα πού σημαίνουν ψυχικό πάθος, ὅπως: *χαίρω, λυποῦμαι, ἠδομαι, ἄχθομαι, αἰσχύνομαι, ὀργίζομαι, ἀθυμῶ*, κ.τ.δ.:

Ξέρξης ἤσθη (= εὐχαριστήθηκε) τῇ ἐπιστολῇ.

Ἴμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἠχθόμεθα τοῖς γεγενημένοις (= λυπόμαστε γιὰ τὰ γεγονότα).

4. τὸ ὄργανο, τὸ μέσο ἢ τὸν τρόπο:

Τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ ἔκρουε (= χτυποῦσε μέ τὸ ραβδί).

Ἡ ψυχὴ τρέφεται μαθήμασι (= τρέφεται μέ μαθ.).

Δρόμῳ ἴεντο εἰς τοὺς βαρβάρους (= τρέχοντας δρμησαν...).

Τρόπο φανερώνουν καὶ μερικά ὀνόματα ἢ ἀντωνυμίες στή δοτική πού λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα, ὅπως:

σιγῇ, βία(= μέ βία), σπουδῇ(= βιαστικά), πεζῇ, ἰδίᾳ(= ἰδιωτικά), κοινῇ(= ἀπό κοινού), δημοσίᾳ κτλ.

ἢ τῆδε(= ἔτσι), ταύτῃ(= ἔτσι), τῶδε ἢ τούτῳ τῶ τρόπῳ, ἀλλῇ(= ἀλλιῶς), παντί σθένει(= μέ κάθε δύναμη), πάσῃ τέχνῃ κτλ.

Ὅρα δὴ καὶ τῆδε, ὅτι ἐπειδάν... (= σκέψου τὸ λοιπὸν καὶ ἔτσι ὅτι...).

Ἄλλῃ γέ πῃ ἐν νῶ ἔχω λέγειν (= κάπως ἀλλιῶς ἔχω στό νοῦ μου νά μιλήσω).

Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

5. συνοδεία:

Προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι τῶ ἵππῳ (= φαίνεται ἀπό μακριά νά τρέχει μέ ἰδρωμένο ἄλογο).

Ἄλκιβιάδης κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσὶν εἴκοσι.

6. ποσό (μέτρο ἢ διαφορά):

Ἄβροκόμας ὑστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέραις.

Τοσοῦτῳ ἠδιδον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι.

Ἐπύαζα προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοῦς ἀφίκετο (= πέντε μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν Κύρο).

Πολλῶ κρείττον ἐστὶν ἐμφανῆς φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανῆς (= κατὰ πολὺ ἀνώτερο πράγμα εἶναι...).

Μέ δοτική τοῦ ποσοῦ, πού δείχνει μέτρο ἢ διαφορά, συντάσσονται οἱ λέξεις πού ἔχουν παραθετική ἔννοια (κρείττων, πρότερος, ὕστερος κτλ.).

7. ἀναφορά (= ὡς πρὸς...):

Θεωρήσατε πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις (= ἐξετάστε πῶς εἶστε ὡς πρὸς τὴ διάνοια).

Οὔτοι πῶς ἔχουσι Φιλίππου; (= πῶς εἶναι διατεθειμένοι ὡς πρὸς τὸ Φ.);).

Βλ. καὶ §40

γ' Ἡ αἰτιατικὴ

45 Ἡ αἰτιατικὴ ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. **χρόνο:**

Φυλάξαντες ἔτι νύκτα ἐχώρου ἐκ τῶν οἰκιῶν.

Σιτέονται παντοίας ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες (= τὸ καλοκαίρι τρῶνε διάφορες ρίζες πού σκάβουν καὶ τίς βγάζουν).

(πβ. ν.έ. Ἔφυγαν **τὴ νύκτα**. Θὰ ξανάρθουν **τὸ καλοκαίρι**).

Ἐπίσης χρόνο φανερώνουν καὶ μερικές λέξεις πού ἐνῶ εἶναι αἰτιατικές οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων, χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιρρήματα (πβ. δοτικὴ 44, 1 καὶ 4), ὅπως λ.χ. *ἀρχήν* (= ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀρχικά), *τὸ πρότερον, τὸ πρῶτον, τὸ λοιπόν, τὸ ἀρχαῖον* (= τὴν παλιά ἐποχή, παλιότερα):

Ἀρχήν δὲ οὐ πρέπει θηρᾶν τὰμύχανα (= ἀπὸ τὴν ἀρχή δέν πρέπει νά κυνηγᾶ κανεὶς τ' ἀδύνατα).

Βασιλεὺς νομίζει δίκαιον ταύτας τὰς πόλεις ὡσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων.

(πβ. ν.έ. ἔτσι γινόταν **πρῶτα**).

2. **ἔκταση** (τοπικὴ ἢ χρονικὴ):

Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.

Αἱ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται (= γιὰ ἓνα χρόνο).

(πβ. ν.έ. αὐτὸ κράτησε **ἓνα χρόνο**).

Ἡ αἰτιατικὴ τῶν ὀνομάτων πού σημαίνουν διαίρεση τοῦ χρόνου, λ.χ. *ἡμέραν, ἔτος, μῆνα* κτλ. μέ τακτικὸ ἀριθμητικὸ ἢ μέ τὴ δεικτικὴ ἀντωνυμία *οὗτος*, φανερώνει τὸ χρόνο πού ἔχει περάσει ἀπὸ τότε πού ἔγινε κάτι:

Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε τρίτην ἤδη ἡμέραν (= ὁ Πρ. βρισκόταν στὴν πόλη μας ἐδῶ καὶ τρεῖς κιόλας μέρες).

Ἀπηγγέληθ Φίλιππος τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τοῦτ᾽ Ἡραῖον τεῖχος πολιορκῶν (= ἔδῶ καὶ τρία ἢ τέσσερα χρόνια).

(πβ. ν.έ. βρίσκεται στήν πόλη μας, **τρίτη μέρα** σήμερα).

3. **αἰτία ἢ σκοπό**, μέ τίς ἀντωνυμίες *τί; τοῦτο, ταῦτα, ὁ, τι*:

Τί τηνικάδε ἀφίζαι, ὦ Κρίτων;

(πβ. ν.έ. **τί** ἤρθες τέτοια ὦρα;).

Αὐτὰ ταῦτα ἤκω παρά σε (= γι' αὐτούς ἀκριβῶς τοὺς λόγους ἤρθα σ' ἐσένα).

Ἠρωτῶντο ὅ,τι ἤκοιεν (= τοὺς ρωτοῦσαν γιατί ἤρθαν).

4. **τρόπο**, κυρίως μέ τίς λέξεις: *τήν ταχίστην* (= πολύ γρήγορα), *προῖκα* (= χωρίς μισθό, χάρισμα), *δωρεάν*, *δίκην* (= ὄπως, σάν), οἱ ὁποῖες ἐνῶ εἶναι αἰτιατικές ὀνομάτων χρησιμοποιοῦνται καί ὡς ἐπιρρήματα (βλ. καί §45, 1):

Προῖκα ἐργάζεται. *Δίκην* λύκου (= σάν λύκος).

Ἐκπηδᾷ ἐς τήν θάλασσαν τήν ταχίστην (= πηδᾷ ἀμέσως στή θ.)
(πβ. ν.έ. πάω **γραμμή** στό σπίτι).

5. **ἀναφορά** (= ὡς πρός...):

Ἄλγῳ τὸν δάκτυλον (= πονῶ στό...). *Τὰς φρένας* ὑγιαίνουσιν
(= εἶναι γεροί ὡς πρός τὰ ἢ στά μυαλά).

Οἱ στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν (= πέθαναν ἀποκεφαλισμένοι).

Ἐλείποντο τῶν στρατιωτῶν οἱ διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοῦς ὀφθαλμούς (= ἔμεναν πίσω οἱ στρατιῶτες πού εἶχαν καταστρέψει ἀπό τό χιόνι, ἀπό τή λάμψη τοῦ χιονιοῦ, τὰ μάτια τους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΤΟ ΡΗΜΑ

46 Τό ρήμα θεωρείται τό βασικό στοιχείο γιά τό σχηματισμό μιᾶς προτάσεως κάθε είδους.

“Όπως καί στή ν.έ., οί διαθέσεις τοῦ ρήματος εἶναι τέσσερις: ἐνεργητική, μέση, παθητική καί οὐδέτερη.

“Έτσι καί τά ρήματα εἶναι:

1. ἐνεργητικῆς διαθέσεως ἢ ἐνεργητικά (*λαμβάνω, γελῶ*),
2. μέσης διαθέσεως ἢ μέσα (*γυμνάζομαι, πολιτεύομαι*),
3. παθητικῆς διαθέσεως ἢ παθητικά (*διδάσκομαι, ὀνομάζομαι*),
4. οὐδέτερης διαθέσεως ἢ οὐδέτερα (*ύγιαίνω, ζῶ*).

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

α) Εἶδη τῶν ρημάτων ἐνεργητικῆς διαθέσεως

47 Ἐπί τῶν ἐνεργητικῶν ρημάτων ὅσα σημαίνουν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου πού μεταβαίνει σέ κάτι ἄλλο λέγονται **ἐνεργητικά μεταβατικά**, ἐνῶ ὅσα σημαίνουν ἐνέργεια πού δέ μεταβαίνει σέ κάτι ἄλλο, λέγονται **ἐνεργητικά ἀμετάβατα**:

Ὁ δὲ ἔλαβε τὸ χρυσίον (μεταβατικό).

Γελᾷ ὁ μωρός, κἄν τι μὴ γελοῖον ἦ (= γελᾷ ὁ ἀνόητος ἀκόμα κι ἄν...) (ἀμετάβατο).

48 “Όπως καί στή ν.έ.:

1. Πολλά μεταβατικά ρήματα λαμβάνονται καί ὡς ἀμετάβατα:

Ἄγω τὸν στρατὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους (= ὀδηγῶ τό στρατό ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν) (μεταβατ.) καί

Ἄγω ἐπὶ τοὺς πολεμίους (βαδίζω ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν). (ἀμετάβ.).

Ἐλαύνω τὸν ἵππον (= κινῶ τό ἄλογο) (μεταβ.).

Ἐλαύνω τῷ ἵππῳ (= τρέχω μέ τό ἄλογο, ἔφιππος) (ἀμετάβ.).

Ἐχῶ τι ἐν χερσίν (= κρατῶ κάτι στά χέρια μου) (μεταβ.).

Εὖ ἔχω τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν (= εἶμαι καλά στοῦ σώμα καί...)
(ἀμετάβ.).

(πβ. ν.έ. ἀρχίζω τὴ δουλειά — ἡ δουλειά ἀρχίζει).

Μερικά ρήματα μεταβατικά γίνονται ἀμετάβατα ὕστερα ἀπὸ σύνθεση μὲ προθέσεις:

βάλλω (= ρίχνω) (μεταβ.), *εἰσβάλλω εἰς...* (= εἰσορμῶ) (ἀμετάβ.), *δίδομι* (= δίνω) (μεταβ.), *ἐπιδίδωμι εἰς τι* (προοδεύω σέ κάτι) (ἀμετάβ.)
(πβ. ν.έ. ἔκαμα κάτι — ἀπόκαμα πιά).

2. Ἀντίστροφα ἄλλα ρήματα ἀμετάβατα λαμβάνονται καί ὡς μεταβατικά:

πλέω (= ταξιδεύω μὲ πλοῖο) (ἀμετάβ.).

πλέω τὴν θάλασσαν (μεταβ.)

(πβ. ν.έ. ζῶ καλά — ζῶ τὴν οἰκογένειά μου. Χαίρομαι πολύ — σέ χαίρομαι πολύ).

Ἀμετάβατα ρήματα γίνονται μεταβατικά ὕστερα ἀπὸ σύνθεση μὲ προθέσεις:

βαίνω (ἀμετάβ.) — *παραβαίνω τοὺς νόμους* (μεταβ.)

(πβ. ν.έ. μένω κάπου — περιμένω κάποιον).

β) Τὸ ἀντικείμενο

49 Τὰ μεταβατικά ρήματα ἔχουν ὡς συμπλήρωμα τῆς ἔννοιάς τους **ἀντικείμενο**, δηλαδή ἕναν προσδιορισμὸ πού φανερώνει τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πράγμα στοῦ ὁποῖο μεταβαίνει ἢ στοῦ ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου. Τὸ ἀντικείμενο μπαίνει πάντοτε στίς πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αἰτιατική):

Οὐδένα ἀνθρωπον ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε.

Διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.

Λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐμοῦ ἀκούσεσθε τὴν ἀλήθειαν.

Μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων (= ἔχουμε πάρει μὲρος μαζί σας στίς θυσίες...).

Τούτοις ἐγὼ πολεμήσω.

Μίσει τοὺς κολακεύοντας (= νά μισεῖς αὐτούς πού...).

Ἔλεγον ὅτι Κῦρος τέθνηκεν.

Τό ἀντικείμενο εἶναι συνήθως ὄνομα οὐσιαστικό (*ἄνθρωπον, τοὺς θεοὺς, τοὺς παῖδας, σωφροσύνην, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀλήθειαν, ἱερῶν*). Ἄλλὰ ἐκτός ἀπό ὄνομα καί κάθε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου καί πρόταση ὀλόκληρη μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ ὡς ἀντικείμενο (*ὕμῖν, ἐμοῦ, ὑμῖν, τούτοις, τοὺς κολακεύοντας, ὅτι Κύρος τέθηκεν*).

Τά μεταβατικά ρήματα ὅπως καί στή ν.έ., εἶναι ἄλλα **μονόπτωτα**, δηλαδή ἡ ἔννοιά τους συμπληρώνεται μέ ἓνα μόνο ἀντικείμενο λ.χ. *προσκυνῶ, πολεμῶ* κτλ., καί ἄλλα **δίπτωτα**, πού ἡ ἔννοιά τους συμπληρώνεται μέ δύο ἀντικείμενα, λ.χ.: *διδάσκω τινά τι (διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην), λέγω τινί τι (λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν), ἀκούω τινός τι (ἐμοῦ ἀκούσεσθε τὴν ἀλήθειαν), μετέχω τινί τινος (μετεσχήμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων)*.

(πβ. ν.έ. **Μέ** ἐξέτασε γεωμετρία. Θά σοῦ πῶ κάτι).

Σημείωση. Τά ἀντικείμενα τῶν δίπτωτων ρημάτων λέγονται τό ἓνα **ἄμεσο** καί τό δεύτερο **ἔμμεσο**. Ἄμεσο εἶναι τό ἀντικείμενο σέ αἰτιατική (*λέγω τὴν ἀλήθειαν*) καί ἔμμεσο τό ἀντικείμενο σέ γενική (*ἐμοῦ ἀκούσεσθε*) ἢ δοτική (*λέγω ὑμῖν*). Ὅταν καί τά δύο ἀντικείμενα βρίσκονται σέ αἰτιατική, ἄμεσο εἶναι αὐτό πού δείχνει πρόσωπο: *διδάσκουσι τοὺς παῖδας (ἄμεσο), σωφροσύνην (ἔμμεσο)*. Ὅταν τέλος κανένα ἀπό τά δύο ἀντικείμενα δέ βρίσκεται σέ αἰτιατική, ἄμεσο εἶναι αὐτό πού βρίσκεται σέ γενική: *μετεσχήμεν ὑμῖν (ἔμμεσο) ἱερῶν (ἄμεσο)*.

Γιά τὴ σύνταξη τῶν ρημάτων μονόπτωτων ἢ δίπτωτων βλ. § 51 κ.έ., § 57 κ.έ.

- 50** Τό ἀντικείμενο, ὅπως καί τό ὑποκείμενο, μπορεῖ νά παραλείπεται, ὅταν ἔννοεῖται εὐκόλα στή φράση:

Πρὸς τὸν ἔχοντα ὁ φθόνος ἔρπει (ἐνν. τὸν ἔχοντα χρήματα).

Καὶ ὄτω δοκεῖ ταῦτα, ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα, (= ἄς σηκώσῃ τό χερί του) *καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες* (ἐνν. ἀνέτειναν τὴν χεῖρα).

γ) Μονόπτωτα ρήματα

I. Μέ γενική

- 51** Μέ ἀντικείμενο σέ γενική συντάσσονται τά ἀκόλουθα ρήματα, πού ἀντιστοιχοῦν στά ἐπίθετα πού συντάσσονται μέ γενική ἀντικειμενική (βλ. § 33), δηλαδή ὅσα σημαίνουν:

1. **μνήμη ἢ λήθη**, ὅπως: *μέμνημαι* (= θυμοῦμαι), *ἐπιλανθάνομαι* (= ξεχνῶ):

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

Δέδοικα μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.

2. **φροντίδα, ἐπιμέλεια, φειδώ** καὶ τὰ ἀντίθετα, ὅπως: *φροντίζω*, *ἐπιμέλομαι* (καὶ *ἐπιμελοῦμαι*) *κῆδομαι* (= φροντίζω), *ἀμελῶ*, *φείδομαι*, *ἀφειδῶ* κ.τ.δ.:

Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ (= φροντίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του αὐτός πού προνοεῖ γιὰ τόν...).

Σωκράτης τοῦ σώματος οὐκ ἡμέλει.

Χρόνου φείδου.

3. **ἀπόλαυση ἢ ἐπιθυμία, συμμετοχὴ** σέ κάτι, **πλησμονή** (ἀφθονία) ἢ τὸ ἀντίθετο **στέρηση, ἀπαλλαγὴ, χωρισμὸ ἢ ἀπομάκρυνση**, ὅπως: *ἀπολαύω*, *ἐρῶ* (= ἀγαπῶ μέ πάθος), *μετέχω*, *βρίθω* (= εἶμαι γεμάτος), *γέμω* (= εἶμαι γεμάτος), *στερῶ*, *ἀπαλλάττομαι*, *χωρίζομαι*, *ἀπέχω*:

Οἱ ἀπολαύσαντες τῶν σῶν ἀγαθῶν, εὐνοί σοι γίνονται.

Οὐδενί φασι πολέμιοι ἤκειν ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ.

Ἄνθρωπος φύσει τοῦ εἰδένα ὀρέγεται (= ἐπιθυμεῖ πολύ).

Ἄνθρώπου ψυχὴ τοῦ θείου μετέχει.

Αἰ λήκυθοι (= τὰ δοχεῖα) *μύρου γέμουσι.*

Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται.

Τῶν ὄντων ἀπάντων στερήσομαι (= θά στερηθῶ ὅλη μου τὴν παρουσία).

4. **ἀπόπειρα, ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία**, ὅπως: *πειρῶμαι* (*ἐπι*)*τυγχάνω*, *ἀποτυγχάνω*, *ἀμαρτάνω* (= ἀποτυχαίνω, κάνω λάθος), *ψεύδομαι* (= διαψεύδομαι, γελιέμαι), κ.τ.δ.:

Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα (= ἔχουμε δοκιμάσει...).

Ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα (= θά πετύχουμε ὅποιον θέλουμε).

Τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχῆσεις.

Ἄμαρτάνω γνώμης (= πέφτω ἔξω στή γνώμη μου).

Ἐψευσμαι τῆς ἐλπίδος (= γελάστηκα...).

5. **ἐξουσία**, ὅπως, *αρχω*, *κρατῶ* (= νικῶ, ὑπερισχύω), *ἡγοῦμαι*, *ἡγεμονεύω* κ.τ.δ.:

Δεινόν (ἔστι) τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν (= εἶναι φοβεροὶ χειρότεροι νὰ κυβερνοῦν τοὺς καλύτερους).

Θυμοῦ κράτει.

Ἄθηναῖοι ἤρχον τῆς θαλάσσης.

6. σύγκριση, διαφορὰ ἢ ὑπεροχή, ὅπως: διαφέρω, πλεονεκτῶ, μειονεκτῶ, ὑπερτερῶ, ἠττώμαι (= νικιέμαι) κ.τ.δ.:

Ἄγαθός ἄρχων οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ.

Οὗτος περιγίγνεται (= ὑπερέχει) καὶ πλεονεκτεῖ τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ τύραννοι μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν.

7. αἰσθησι (ἐκτός ἀπό τό ρῆμα ὄρῶ = βλέπω) ὅπως: αἰσθάνομαι, ἀκούω, ἄπτομαι (= ἀγγίζω), ψαύω (= ψηλαφῶ), γεύομαι, ὀσφραίνομαι (= μυρίζω), ἀκροῶμαι:

Ἄκουε πάντων, ἐκλέγου δ' ἅ συμφέρει.

Μή μου ἄπτου.

Ὀλίγοι σίτου ἐγεύσαντο.

Κρομμύων ὀσφραίνομαι.

Δίκαιόν ἐστι καὶ ἡμῶν ἀκροᾶσθαι ὡσπερ καὶ τῶν κατηγορῶν.

(τὰ ρήματα αἰσθάνομαι καὶ ἀκούω συντάσσονται καὶ μέ αἰτιατική (βλ. § 100 Σημ. β'), τό ρῆμα ὄρῶ μόνο μέ αἰτιατική).

8. Ἐναρξη ἢ τό ἀντίθετο λήξη, ὅπως ἄρχω, ἄρχομαι, λήγω, παύομαι: Ξενοφῶν τοῦ λόγου ἤρχετο ὧδε.

Ἀἴγε τῶν πόνων ἐτι πονεῖν δυνάμενος (= σταμάτα τοὺς κόπους, ἐνῶ ἀκόμα μπορεῖς νὰ κοπιᾶσεις).

Παύσασθε μάχης.

9. Ἐπίσης μέ γενική συντάσσονται καὶ πολλά ρήματα σύνθετα μέ τίς προθέσεις ἀπό, ἐκ, κατά, πρό, ὑπέρ:

Ἄπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.

Μένων οὐδενός κατεγέλα.

Πολλοῖς ἢ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.

Ἄνθρωπος συνέσει (= στή σύνεση) τῶν ἄλλων ζώων ὑπερέχει.

II. Μέ δοτική

52 Μέ αντικείμενο σέ δοτική συντάσσονται τά ρήματα πού ἔχουν ἀντίστοιχα ἐπίθετα πού συντάσσονται μέ δοτική καί σημαίνουν:

1. **φιλική ἢ ἐχθρική διάθεση ἢ ἐνέργεια**, ὅπως *εὐνοῶ*, *ἀρέσκω*, *βοηθῶ*, *λυσιτελῶ* (= ὠφελῶ), *φθονῶ*, *ἐπιβουλεύω*, *μάχομαι*, *πολεμῶ*:

Ἄρεσκε πᾶσι μὴ σαντῶ μόνῳ.

Βεβοηθήκαμεν Εὐβοεῦσι.

Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ.

Δεινόν ἐστι μάχεσθαι θεῶ καὶ τύχῃ.

Σημείωση. Τά ρ. ὠφελῶ καὶ βλάπτω συντάσσονται μέ αἰτιατική:
Κλεάρχος ἐπολέμει τοῖς Θραζῖ καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας.

2. **εὐπειθία ἢ ὑποταγή, ἀκολουθία ἢ διαδοχή, προσέγγιση, ἐπικοινωνία ἢ ἀνάμειξη**, ὅπως: *πείθομαι*, *ἀπειθῶ*, *δουλεύω* (= εἶμαι δοῦλος), *ἔπομαι* (= ἀκολουθῶ), *πελάζω* (= πλησιάζω), *μειγνυμι*, *κοινωνῶ*, *ὀμιλῶ* (= συναναστρέφομαι), *χρῶμαι* (= χρησιμοποιοῦ, ἔχω):

Τοῖς νόμοις πείθου.

Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀναισχυντία.

Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.

Κακοῖς ὀμιλῶν καυτὸς ἐκβήσει κακός (= ὅταν συναναστρέφῃσαι μέ κακοῦς, θά γίνῃσαι καὶ ὁ ἴδιος κακός).

Χρῶ τοῖς εἰρημένοις (= νά χρησιμοποιεῖς ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ).

3. **πρέπει ἢ ταιριάζει:**

Βασιλεῖ τοῦτο πρέπει.

Ὁ κόθορνος ἀρμόττει τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις.

4. **ὁμοιότητα, ἰσότητα ἢ συμφωνία**, ὅπως: *ἰσοῦμαι*, *ὁμοιάζω*, *ἔοικα* (= μοιάζω), *συμφωνῶ* κ.τ.δ.:

Φιλοσόφῳ ἔοικας, ὦ νεανίσκε.

Ἐξ ὀβολοῖ ἰσοῦνται δραχμῇ.

Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.

5. **ἐπίσης μέ δοτική συντάσσονται καὶ πολλὰ ρήματα πού εἶναι σύνθετα μέ τίς προθέσεις: ἐν, σύν, ὑπό, ἐπί, παρά, περί, πρός** καὶ τό ἐπίρ-

ρημα ὁμοῦ, ὅπως: ἐμμένω, συνοικῶ, ὑπόκειμαι, ἐπιτίθεμαι, παραγί-
γνομαι, περιπίπτω, προσφέρω, ὁμολογῶ, ὁμονοῶ:

Ἐμμένω τοῖς ὅρκοις.

*Οὔτοι οἱ λόγοι οὐ συνάδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις (= δὲ
συμφωνοῦν οὔτε ταιριάζουν μεταξύ τους).*

Ὅρθῶς μοι ἐπέπληξας.

Ἐνταῦθα πάντες προσέβλεψαν αὐτῷ.

*Οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὸ ἀλλήλοις ὁμονοεῖν τὴν ἀρχὴν τῶν Ἑλλήνων
κατειργάσαντο (= ἐπειδὴ εἶχαν ὁμόνοια μεταξύ τους, κατόρθω-
σαν...).*

Δοτική προσωπική

53 Ἐκτός ἀπὸ τὰ ρήματα πού συντάσσονται μὲ δοτική ὡς ἀντικείμε-
νο τους, συντάσσονται ἐπίσης καὶ ἄλλα ρήματα μὲ δοτική, ἢ ὅποια
φανερώνει τὸ πρόσωπο γιὰ τὸ ὅποιο ὑπάρχει ἢ γίνεται κάτι, καὶ ἢ ὅ-
ποια λέγεται **δοτική προσωπική** (πβ. ν.έ. γενική προσωπική),
ὅπως:

α) Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα καὶ οἱ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις:

*Ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν (= μοῦ φαίνεται δὲν εἶναι
ὄρα νά κοιμόμαστε). Βλ. §74.*

β) τὰ ρήματα *εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω* μὲ τὰ ὅποια ἡ δοτική φανερώνει
τόν κτήτορα, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται **δοτική προσωπική κτητική**:

Ἔστι μοι χρήματα (= ἔχω χρήματα).

*Πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι σωτηρίας (= ἔχουμε πολλές
καὶ βάσιμες ἐλπίδες γιὰ τὴ σωτηρία μας).*

*Τῷ δίκαιῳ παρὰ τῶν θεῶν δῶρα γίνονται (= στό δίκαιο ἄνθρωπο
ἀπὸ τοὺς θεοὺς...).*

γ) κάθε ἄλλο ρήμα στό ὅποιο ἡ δοτική δέν εἶναι ἀντικείμενό του καί
φανερώνει:

1. τὸ πρόσωπο πού συμμετέχει σέ ὅ,τι ἐκφράζει τὸ ρήμα (**δοτική τῆς
συμπάθειας**), χαίρεται ἢ λυπᾶται (**δοτική ἠθική**), ὠφελεῖται ἢ βλάπτε-
ται (**δοτική χαριστική ἢ ἀνιχαριστική**):

Διέφθαρτο τῷ Κροίσῳ ἢ ἐλπίς (= ἔχει χαθεῖ γιά τόν Κρ...).

Ἦς καλός μοι ὁ πάππος (= τί ὠραῖος πού μου εἶναι ὁ π.).

Καί μοι τήν γραφήν ἀνάγνωθι (= διάβασέ μου τήν καταγγελία).

Πᾶς ἀνὴρ ἑαυτῷ πονεῖ (= κοπιᾶζει γιά τόν ἑαυτό του).

Πάντες πάντα κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ.

(πβ. ν.έ. **Νά μοῦ φιλήσεις τά παιδιά. Θά σοῦ τόν κάνω ἐγώ... Τοῦ χάλασαν τά σχέδια**).

2. τό πρόσωπο σύμφωνα μέ τήν κρίση τοῦ ὁποίου ἢ σχετικά μέ τό ὁποῖο ἰσχύει κάτι (**δοτική τοῦ «κρίνοντος προσώπου» ἢ τῆς ἀναφορᾶς**):

Καίτοι σ' ἐγὼ ἐτίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ (= κατά τή γνώμη τῶν συνετῶν).

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει καὶ παῖς παιδί (= ἕνας γέροντας σχετικά μέ ἕναν ἄλλο γέροντα...).

(πβ. ν.έ. τό φόρεμα **τῆς** εἶναι στενό).

3. τό πρόσωπο πού ἐνεργεῖ (δοτική **«τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου» ἢ ποιητικό αἴτιο**). Ἡ δοτική αὐτή μπαίνει συνήθως μέ ρηματικά ἐπίθετα σέ **-τεος** καί, συχνά, **-τος** καί μέ παθητικά ρήματα συντελικοῦ χρόνου (παρακειμένου, ὑπερσυντέλικου, συντελεσμένου μέλλοντα) ἢ, σπανιότερα, ἄλλου χρόνου:

Ὁ ποταμός ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος (= πρέπει ἐμεῖς νά περάσουμε τόν ποταμό).

Ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶ μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;
(= ἀξίζει ἐμεῖς νά ζοῦμε μέ...).

Ταῦτα Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται (= ἔχουν γραφεῖ ἀπό τό Θ. τό Συρακούσιο).

Τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἐπειτα θαυμασθησόμεθα (= θά μᾶς θαυμάζουν οἱ σύγχρονοι καί οἱ μεταγενέστεροι). (Βλ. §68β).

Σημείωση. Καί ἡ δοτική προσωπική μερικῶν ἀπρόσωπων ρημάτων θεωρεῖται ἐπίσης «δοτική τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου», λ.χ.:

Οὔτε νῦν μοι μεταμέλει (= οὔτε τώρα μετανιώνω).

Τό ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλὸν (ἐστὶν), ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη (= ὅπως πολλές φορές ἐμεῖς προηγουμένως παραδεχτήκαμε).

Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, ἐξῆσαν (= Οἱ Πλ., ἀφοῦ εἶχαν πιά ἐτομαστῆ, ἔκαναν τήν ἔξοδο).

III. Μέ αιτιατική

54 Ἡ αιτιατική εἶναι ἡ κύρια πτώση τοῦ ἀντικειμένου καί αὐτή εἶναι πού ἐκφράζει κυρίως τό ἄμεσο ἀντικείμενο τῶν μεταβατικῶν ρημάτων.

Μέ αιτιατική συντάσσονται τά ρήματα πού σημαίνουν:

α) ἐνέργεια ἡ ὁποία μεταβαίνει κατευθείαν καί ἐπιδρᾷ σέ κάποιο πρόσωπο ἢ πράγμα, πού ὑπάρχει πρὶν νά γίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος, καί τοῦ ὁποίου μεταβάλλει ἢ ὄχι τήν κατάσταση (ἐξωτερικό ἀντικείμενο):

Λούουσι τὸν παῖδα. Λαμβάνουσι τὰ ὄπλα.

β) δημιουργία κάποιου πράγματος, πού δέν ὑπῆρχε πρὶν νά γίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος (ἐσωτερικό ἀντικείμενο ἀποτελέσματος): *Γράφω ἐπιστολήν. Ὁρύττω (= σκάβω) τάφρον.*

Τό ἀντικείμενο σέ αιτιατική ὅταν δείχνει τό ἴδιο τό περιεχόμενο πού ἐκφράζει τό ρῆμα, λέγεται κυρίως ἐσωτερικό ἢ **σύστοιχο ἀντικείμενο**:

Κινδυνεύουσι τὸν ἐσχατον κίνδυνον.

Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νίκην λαμπράν.

55 Μέ σύστοιχο ἀντικείμενο, ὅπως καί στή ν.έ., μπορεῖ νά συντάσσεται κάθε ρῆμα, καί ὄχι μόνο μεταβατικό ρῆμα ἐνεργητικῆς διαθέσεως:

Ζήσεις βίον κράτιστον, ἀν θυμοῦ κρατεῖς.

Νοσεῖ νόσον ἀγρίαν.

(πβ. ν.έ. Ἔζησε μιὰ ζωὴ πλούσια. Κοιμήθηκε τὸν ὕπνο τοῦ δικαίου).

Σημείωση. Τό σύστοιχο ἀντικείμενο ἐτυμολογικά προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια ρίζα τοῦ ρήματος ἀλλὰ καί ἀπὸ τὴ ρίζα ἄλλου συνώνυμου ρήματος:

Ἐνίκησαν νίκην;

ἀλλὰ καί: *Ἀσθενεῖ ταύτην τὴν νόσον.*

Ζῆ βίον μοχθηρόν.

56 Τό σύστοιχο ἀντικείμενο κανονικά συνοδεύεται ἀπὸ ὁμοίoptωτο ἐπιθετικό προσδιορισμό. Ἄλλὰ πολλές φορές τό σύστοιχο ἀντικεί-

μενο παραλείπεται, αφού ἡ ἔννοιά του ἐκφράζεται μέ τό ἴδιο τό ρῆμα, καί μένει μόνο ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός. Τότε ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός ἐκφέρεται σέ οὐδέτερο γένος συνήθως πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ὁποιουδήποτε γένους καί ἂν ἦταν τό σύστοιχο ἀντικείμενο πού παραλείφτηκε:

λ.χ. ἡ φράση: *Ἐμὲ μὲν μεγάλας ζημίας ἐζημίωσε, τὴν δὲ πόλιν οὐ μικρὰς βλάβας ἐβλαψε* διατυπώνεται τελικά:

Ἐμὲ μὲν μεγάλα ἐζημίωσε, τὴν δὲ πόλιν οὐ μικρὰ ἐβλαψε.

Σημείωση. Τό σύστοιχο ἀντικείμενο μπορεῖ νά παραλείπεται καί δταν συνοδεύεται ἀπό ἑτερόπρωτο προσδιορισμό:

ἀγωνίζομαι δρόμον (ἀντί: *ἀγωνίζομαι ἀγῶνα δρόμου*).

νικῶ ναυμαχίαν (ἀντί: *νικῶ νίκην ναυμαχίας*).

ἀποκρίνομαι τὸ ἐρωτώμενον (ἀντί: *ἀποκρίνομαι ἀπόκρισιν τοῦ ἐρωτωμένου*) κτλ.

Καί ἐδῶ παραμένει ὁ ἑτερόπρωτος προσδιορισμός παίρνοντας τὴν πτώση τοῦ σύστοιχου ἀντικειμένου πού παραλείπεται.

(πβ. ν.ἔ. μυρίζει λιβάνι, ἀντί: μυρίζει μυρωδιά λιβανιοῦ).

Πίνακας 4

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

μέ ρήματα πού σημαίνουν	Παραδείγματα
1. μνήμη ή λήθη	<i>Μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.</i>
2. φροντίδα, επιμέλεια, φειδώ καί τά αντίθετα	<i>Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ. Χρόνου φείδου.</i>
3. ἀπόλαυση, ἐπιθυμία, συμμετοχή, πλησμονή, στέρηση, ἀπαλλαγή, ἀπομάκρυνση	<i>Ἀπολαύουσι τῶν σῶν ἀγαθῶν. Ἄνθρωπος τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται. Ἡ ψυχὴ τοῦ θεοῦ μετέχει Αἱ λήκυθοι μύρου γέμουσι. Ἀπάντων στερήσομαι.</i>
4. ἀπόπειρα, ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία	<i>Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα. Ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα. Τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχήσεις.</i>
5. ἐξουσία	<i>Θυμοῦ κράτει.</i>
6. διαφορά	<i>Οὗτος πλεονεκτεῖ τῶν ἐχθρῶν.</i>
7. αἴσθηση	<i>Μὴ μου ἄπτου.</i>
8. ἔναρξη, λήξη	<i>Ξενοφῶν ἤρχετο τοῦ λόγου. Παύσασθε μάχης.</i>
9. σύνθετα μέ: ἀπό, ἐκ, κατά, πρό, ὑπέρ	<i>Πολλοῖς ἢ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Χρὴ μὴ καταφρονεῖν τοῦ πλήθους.</i>

1. φιλική ἢ ἐχθρική διάθεση	<i>Βεβοηθήκαμεν Εὐβοεῦσι. Ἐπολέμη τοῖς Θραξί.</i>
2. εὐπειθεια, ἀκολουθία, προσέγγιση, ἐπικοινωνία	<i>Τοῖς νόμοις πείθου. Τῇ ἀχαριστία ἐπεται ἡ ἀναισχυντία. Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. Μὴ κακοῖς ὁμίλει.</i>
3. πρέπει ἢ ταιριαζει	<i>Βασιλεῖ τοῦτο πρέπει. Ὁ κόθορνος ἀρμόττει τοῖς ποσίν.</i>
4. ὁμοιότητα, ἰσότητα, συμφωνία	<i>Φιλοσόφῳ ἔοικας. Ἐξ ὀβολοῖ ἰσοῦνται δραχμῇ. Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.</i>
5. σύνθετα μέ: ἐν, σύν, ὑπό, ἐπί, παρά, περὶ, πρὸς, ὁμοῦ	<i>Ἐμμένω τοῖς ὀρκίοις. Οὗτοι οἱ λόγοι οὐ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις. Πάντες προσέβλεψαν αὐτῶ.</i>

<p>1. ενέργεια που μεταβαίνει σε κάτι που υπάρχει πριν από την ενέργεια του ρ.</p> <p>2. δημιουργία κάποιου πράγματος που δεν υπήρχε πριν</p> <p>3. Τό αντικείμενο εκφράζει τό ίδιο περιεχόμενο του ρήματος</p>	<p><i>Λαμβάνουσι τὰ δπλα</i> (Έξωτερικό αντικείμενο).</p> <p><i>Γράφω επιστολήν</i> (Έσωτερ. αντικείμενο αποτελέσματος).</p> <p><i>Ένίκησαν νίκην λαμπράν</i> (Σύστοιχο αντικείμενο).</p>
---	---

ΟΙ ΠΑΛΑΙΕΣ ΠΤΩΞΕΙΣ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
Η ΓΕΝΙΚΗ			
<p>Άρετή του άνδρός. Πολλοί των στρατιωτών. Ξίφος σιδήρου. Παίς τριών ετών. Χωρίων δέκα μινών. Ένοχος δελίας. Πόλεμος Άθη- ναίων. Μιμηταί των προ- γόνων. Άμνημόνων των κινδύνων. έπιμελής των θεών, πλήρης ύδατος κτλ. Άλκιβιάδης νεώ- τερος Περικλέους</p>	<p>Άξιως λόγου. Πολλαχού της γής. Ή Κέρκυρα καλώς παράπλου κείται. Φεύ της άνοιας.</p>	<p>Τό πλοΐον ήξει της επιούσης ήμέρας. Όργίζεται των άδικημάτων. Πόσον διδάσκει Εύργος; Τός τις έχει ενοίας. Έπίσχες αυτού.</p>	<p>Μέμνησο της κοινής τύχης. Έαυτού κρήεται ό προνοών άδελφού. Χρόνον φειδού. Άπολαίονσι των άγαθών. Ή ψυχή του θείου μετέχει. Αί λήκυθοι μίρου γέμοισι. Άπάντων στερησσομαι. Τών δικαίων ούδενός άτοχήσεις. Θυμού κράται. Ούτος πλεονεκτεί των έχθρών. Μη μου άπτου. Ξενοφών ήρχετο του λόγου. Μένων ούδενός κατεγέλα.</p>

Η ΔΟΤΙΚΗ

<p>Ἐχθροὶ ἀλλήλοισι, Ὅμοροι τοῖς Δω- ριεῦσι. Ἄπρεπὲς τοῖς φι- λαῖνι. Ὅμοιοι ἀλλήλοισι, Ἐρρωμενεστάτοι ταῖς ψυχαῖς. Ταχὺς ποσίν.</p>	<p>Ἄμα τῷ ἦρι. Ὅμοῦ τῷ πληῶ. Συμφορόντως τοῖς φίλοις.</p>	<p>Τὰ τρόπαια Μαραθῶνι. Τῷ ἐπιόντῳ ἔτει. Λιμῶ ἀπέθανον. Ἐκρούε τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ. Δρόμῳ ἴεντο. Κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσίν. Ἐστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέ- ραις. Πῶς ἔχετε ταῖς διανοίας;</p>	<p>Βεβοηθήκαμεν Εἰσοεῖσιν. Ἐπολέμη τοῖς Θραξί. Τοῖς νόμοις πέιθου. Τῇ ἀχαριστίᾳ ἔπεται ἡ ἀνασχοντία. Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελαῖζει. Βασίλει τοῦτο πρέπει. Φιλοσόφῳ ἔοικας. Ἐξ ὀβολοῖ ἰσοῦνται δραχμῇ. Τὰ ἔργα οὐ συμφωνοῦν τοῖς λόγοις. Ἐμμένω τοῖς ὄρκοις.</p>
---	---	--	--

Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

<p>Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἰ. Τάφορος τὸ βιάθος ὄργαναί τρεῖς.</p>	<p>Μὰ Δία. Νῆ Δία. Εὐ ἔχω τὸ σῶμα.</p>	<p>Ἐφίλαξαν ἔτι νόκτα. Ἄπέει Πλάταια Θηβῶν σταδίους εβδομήκοντα. Αἱ σπονδαὶ ἐ- ναιὸν ἔσονται. Τί τρηνικάδε ἀφί- ξαι, ὦ Κρίτων; Προῖκα ἐργάζεται. Τὰς φρένας ὑ- γαινουσιν.</p>	<p>Λαμβάνουσι τὰ ὄπλα. Γράφω ἐπιστολήν. Ἐνίκησαν νίκην λαμπράν.</p>
--	--	---	--

δ) Δίπτωτα ρήματα

1. Μέ δύο αιτιατικές:

57 Μέ δύο αντικείμενα και τὰ δύο σέ αιτιατική συντάσσονται:

α. τὰ ρήματα *αἰτῶ* (= ζητῶ), *ἔρωτῶ*, *εἰσπράττω*, *ἀποκρύπτω*, *ἀποστερῶ* κ.τ.δ.:

Ἄριστιππος αἰτεῖ Κῦρον εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν.

Οὐ τοῦτο ἔρωτῶ σε (= πβ. ν.έ. δέ σέ ρωτῶ αὐτό).

Διογείτων τὴν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός.

Σεύθης ἡμᾶς ἀποστερεῖ τὸν μισθόν.

(ἀλλά ν.έ. **Μοῦ** ζήτησε χρήματα. **Τῆς** ἔκρυβε τό θάνατο τοῦ ἀντρός της. **Μοῦ** στέρησε αὐτή τή χαρά).

Σημείωση. Ὑπάρχει καὶ ἡ σύνταξη: *αἰτῶ* ἢ *εἰσπράττω* τι *παρά* τινος καὶ *ἀποστερῶ* τινά τινος: *Εὐθῆς* (= ἀφελές) *ἔστιν αἰτεῖν ἠγεμόνα παρά τούτου*. *Οὗτος ἐμὲ τῶν πατέρων ἀποστέρησεν*.

β. τὰ ρήματα *διδάσκω*, *ἀναμιμνήσκω* (= ὑπενθυμίζω) κ.τ.δ.:

Οἱ Πέρσαι διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.

Ἀναμιμνήσω ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους.

(πβ. ν.έ. διδάσκει τὸν Πέτρο χορό).

γ. τὰ ρήματα *ἐνδύω*, *ἐκδύω* (= ξεντύνω):

Ὁ πάππος τὸν Κῦρον καλὴν στολὴν ἐνέδυσσε.

Παῖς μέγας παῖδα μικρὸν ἐξέδυσσε τὸν χιτῶνα.

δ. πολλὰ μεταβατικά ρήματα ὅταν παίρνουν ἐκτός ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο σέ αιτιατική καὶ σύστοιχο ἀντικείμενο:

Ἐκαστον εὐηργέτουν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.

Σωκράτης τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει.

Τέτοια ρήματα συχνά εἶναι τὰ: *δρῶ*, *ποιῶ*, *ἐργάζομαι*, *ἀγορεύω*, *λέγω*:

Ὁ πολλὰ κακὰ δρῶν τοὺς ἄλλους καὶ πάσχει αὐτὸς πολλὰ ἕτερα.

Ἡμεῖς ὑμᾶς κακὸν οὐδὲν πῶποτε ἐποιήσαμεν.

Οἱ πονηροὶ ἀεὶ τι κακὸν ἐργάζονται τοὺς ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας
(= σ' αὐτούς πού εἶναι πολύ κοντά τους).

Οὐ φροντιστέον ὅ,τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς.

Ἄμεσο ἀντικείμενο εἶναι ἡ αἰτιατική πού δείχνει πρόσωπο (λ.χ. *Κῦρον, σε, τὴν θυγατέρα, ἡμᾶς* κτλ.) καί ἔμμεσο ἡ ἄλλη αἰτιατική (*ξένους καί μισθόν, τοῦτο, τόν θάνατον, τόν μισθόν* κτλ.).

58 Μέ δύο αἰτιατικές συντάσσονται ἐπίσης τά ρήματα: *ὀνομάζω, νομίζω, ἐκλέγω, διορίζω, ποιῶ κ.τ.δ.:*

Τὴν τοιαύτην δύναμιν ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ.

Νόμιζε τὴν μὲν πατρίδα οἶκον, τοὺς δὲ πολίτας ἐταίρους.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἡ μία ἀπό τῆς δύο αἰτιατικές εἶναι κατηγορούμενο στὴν ἄλλη (λ.χ. *ἀνδρείαν* καί *οἶκον* εἶναι κατηγορούμενα στὰ ἀντικείμενα *δύναμιν* καί *πατρίδα* ἀντίστοιχα).

(π.β. ν.έ. *τόν* διόρισαν *διευθυντή*).

59 2. Μέ αἰτιατική καί γενική:

Μέ δύο ἀντικείμενα τό ἕνα σέ αἰτιατική (τό ἄμεσο) καί τό δεύτερο σέ γενική (τό ἔμμεσο) συντάσσονται:

α. τά ρήματα *ἐστιῶ*(= φιλεύω), *πληρῶ*(= γεμίζω), *κενῶ*(= ἀδειάζω) κ.τ.δ.:

Λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἰστία.

Δοκῶ μοί σε εὐωχῆσειν καινῶν λόγων.

Πληρῶ τὴν ὑδρίαν ὕδατος.

Μυριάδας πόλεις ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἐκένωσεν.

(ἀλλά ν.έ. *Τόν* φίλεσαν *ἀμύγδαλα*. Γεμίζω *τό ποτήρι κρασί*).

β. τά ρήματα *ἀκούω, μανθάνω*(= πληροφοροῦμαι):

Ἵμεῖς ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Μάθε μου καὶ τάδε.

(πβ. ν.έ. *μου* ἔμαθες *κάτι χρήσιμο*).

γ. τά ρήματα *λαμβάνω*(= πιάνω), *ἄγω*(= ὀδηγῶ) ἢ *κωλύω*(= ἐμποδίζω), *ἀποσπερῶ* κ.τ.δ.:

Ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν (= ἔπιασαν ἀπὸ τῆ ζώνη τὸν Ὀρ.).

Οἱ Ἥλειοι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκώλυον τοῦ ἀγῶνος.

Οὗτος ἐμὲ τῶν πατρῶων ἀπεστέρησεν (βλ. καὶ § 57 α).

(πβ. ν.έ. *τῆς* πῆραν *τό παιδί της*).

δ. τὰ ρήματα *πωλῶ*, *ὠνοῦμαι* (= ἀγοράζω), *τιμῶ* (= καθορίζω τιμὴ) κ.τ.δ. πού ἀναφέρονται σὲ ἀξία, τίμημα (βλ. §43,3).

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τάγαθὰ οἱ θεοί (= μέ τοὺς κόπους μᾶς τὰ πουλοῦν...).

Ὦνοῦμεθα μικρὰ πολλοῦ ἀργυρίου.

Μέ τὰ ρήματα αὐτὰ ἡ γενικὴ φανερώνει τὴν ἀξία ἢ τὸ τίμημα.

ε. τὰ ρήματα πού σημαίνουν ψυχικὸ πάθος ὅπως: *θαυμάζω*, *μακαρίζω*, *ὀργίζομαι* κ.τ.δ. καὶ τὰ δικαστικὰ ρήματα, ὅπως: *αἰτιῶμαι* (= κατηγορῶ), *διώκω* (= κατηγορῶ στό δικαστήριον), *γράφομαι* (= καταγγέλω):

Ζηλῶ σε τοῦ πλούτου (= σέ ζηλεύω γιὰ τὰ πλούτη).

Μέλῃτος Σωκράτη ἀσεβείας ἐγράψατο (= τὸν κατάγγειλε γιὰ ἀσεβεία).

Μέ τὰ ρήματα αὐτὰ ἡ γενικὴ φανερώνει τὴν αἰτία (βλ. §43,2).

στ. Πολλὰ ρήματα σύνθετα μέ τίς προθέσεις *ἀπό*, *ἐκ*, *πρό* λ.χ. *ἀποτρέπω*, *ἐκβάλλω* (= ἐξορίζω, διώχνω), *προτάσσω* κτλ. καὶ κυρίως ρήματα σύνθετα μέ τὴν πρόθεση *κατά* πού ἔχουν δικαστικὴ ἔννοια, λ.χ. *καταγιγνώσκω*, *καταψηφίζομαι* κτλ.

Ἀποτρέπει με τούτου.

Μὴ με πλούτου τοῦ παρόντος ἐκβάλῃς.

Προέταξε τῶν ὀπλιτῶν τοὺς ἰππέας.

Οἱ Ἀθηναῖοι Σωκράτους θάνατον κατέγνωσαν (= καταδίκασαν τὸ Σ. σέ θάνατον).

Κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο (= τὸν καταδίκασαν γιὰ κλοπὴ).

3. Μέ αἰτιατικὴ καὶ δοτικὴ

60

Μέ δύο ἀντικείμενα τὸ ἓνα σέ αἰτιατικὴ (τὸ ἄμεσο) καὶ τὸ δεῦτερο

σέ δοτική (τό ἔμμεσο) συντάσσονται:

α. τά ρήματα *λέγω*, *ὑπισχνοῦμαι* (= ὑπόσχομαι), *δείκνυμι*, *δίδωμι*, *φέρω* καί τά συνώνυμά τους:

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.

Ἡ μωρία δίδωσιν ἀνθρώποις κακά.

Σιγὴ γυναιξὶ κόσμον (= στολισμόν) *φέρει.*

β. τά ρήματα πού σημαίνουν *ἐξίσωση*, *ἐξομοίωση*, *μείξη* κ.τ.δ.:

Ὁ σίδηρος ἀνισοῖ (= ἐξισώνει) *τοὺς ἀσθενεῖς τοῖς ἰσχυροῖς* ἐν πολέμῳ.

Κεράννυμι (= ἀνακατεύω) *ὔδωρ τῷ οἴνῳ* (πβ. § 52,2 καί 4).

γ. πολλά ρήματα σύνθετα μέ τίς προθέσεις ἐν ἡ σύν:

Ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν κρατίστην ἐνεφύσησε τῷ ἀνθρώπῳ.

Καὶ ἀμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς (= δίπλα σ' αὐτοὺς παράταξε καί πεζοὺς γρήγορους σάν τ' ἄλογα). (πβ. § 52, 5).

4. Μέ γενική καί δοτική

61 Μέ δύο ἀντικείμενα, τό ἓνα σέ γενική (τό ἄμεσο) καί τό δεύτερο σέ δοτική (τό ἔμμεσο) συντάσσονται:

α. τά ρήματα *μετέχω*, *κοινωνῶ*, *μεταδίδωμι*, *παραχωρῶ* καί τά συνώνυμα:

Μετεσχῆκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων.

Χρῆ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις.

Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας παρεχωρήσατε Φιλίππῳ.

Ἡ γενική (τοῦ βάρους, τῆς ἐλευθερίας) φανερώνει σ' αὐτές τίς περιπτώσεις τό σύνολο ἀπό τό ὁποῖο λαμβάνεται ἓνα μέρος (= πρέπει νά μεταδίδει κανεῖς στοὺς φίλους ἓνα μέρος ἀπό τά βάρη του κτλ.). Βλ. γεν. διαιρετ. § 32, 2.

β. τά δικαστικά ρήματα *τιμῶ* = ὀρίζω·(ὡς δικαστής) σέ κάποιον ὡς ποινή κάτι καί *τιμῶμαι* = προτείνω (ὡς κατήγορος) γιά κάποιον ὡς ποινή κάτι:

Ἴσως ἄν μοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, φυγῆς τιμήσαιτε.

Ἀποθάνεις ἄν, εἰ βούλοιο ὁ κατήγορος θανάτου σοι τιμᾶσθαι.

(βλ. καί § 32, 5).

Πίνακας 6

ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Μέ δύο αίτιατικές	Μέ αίτιατική καί γενική	Μέ αίτιατική καί δοτική	Μέ γενική καί δοτική
<p><i>Τοῦτο ἐρωτῶ σε. Διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφοροσύ- νην. Ἐνέδυσε τὸν Κύρον καλὴν στολήν. Ἵμᾶς κακὸν οὐδὲν ἐποιήσαμεν. Νόμιζε τὴν πατρίδα οἴκον.</i></p>	<p><i>Πληρῶ τὴν ὕδριαν ὕδατος. Ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἐμὲ τῶν πα- τρώων ἀπεστέ- ρησε. Τῶν πόνων πωλοῦσι τὰγαθὰ οἱ θεοί. Ζηλῶ σε τοῦ πλούτου. Κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο.</i></p>	<p><i>Λέγω ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ μορῖα δίδωσιν ἀνθρώποις κακά. Κεράννυμι ὕδωρ τῷ οἴνω. Ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν ἐνεφύσησε τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ πεζοὺς συνέταξεν αὐ- τοῖς.</i></p>	<p><i>Μετεσχῆκαμεν ὑμῖν τῶν ἱερῶν. Μετέδομεν τοῦ βάρους τοῖς φίλοις. Ἴσως ἂν μοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, φυγῆς τιμήσαίτε. Βούλεται ὁ κα- τήγορος θανάτου σοι τιμᾶσθαι.</i></p>

2. ΜΕΣΑ ΡΗΜΑΤΑ

- 62** Τά μέσα ρήματα γενικά φανερώνουν, ὅπως καὶ τὰ ἐνεργητικά, ἐνέργεια ἢ ὅποια ὁμοῦ ἐπιστρέφει στό ὑποκείμενο ἢ βρίσκεται σέ ἄλλη ιδιαίτερη σχέση μ' αὐτό. Ἔτσι τὰ μέσα ρήματα ἀνάλογα μέ τὴν ἰδιαίτερη σημασία τους διαιροῦνται σέ: μέσα **αὐτοπαθή**, μέσα **πλάγια**, μέσα **ἀλληλοπαθή** καὶ μέσα **δυναμικά**.
- 63** α) **Μέσα αὐτοπαθή** (ἢ **εὐθέα**) λέγονται τὰ μέσα ρήματα πού σημαίνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστρέφει ἄμεσα καὶ ἀπευθείας στό ἴδιο τό ὑποκείμενο (*γυμνάζομαι, λούομαι, ἐνδύομαι* κ.τ.δ.):

Ὁ παῖς γυμνάζεται.

Ἐκεῖνος οὐκ ἠθέλησε λούσασθαι. (πβ. ν.έ. Μὴν παινεύεσαι. Δέν πλύθηκες ἀκόμα;).

Συχνά ἀντί γιὰ τὰ μέσα αὐτοπαθῆ χρησιμοποιοεῖται τὸ ἐνεργητικὸ ρῆμα μέ ἀντικείμενο τὴν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμία: *γυμνάζομαι - γυμνάζω ἑμαυτόν.*

Σημείωση. Ὅταν ἡ αὐτοπάθεια περιορίζεται σέ ἓνα μόνο μέρος τοῦ ὑποκειμένου, τότε τὸ μέρος αὐτὸ ἐκφέρεται σέ αἰτιατικὴ ὡς ἀντικείμενο τοῦ μέσου ρήματος:

Οὐ λούονται ὕδατι τὸ σῶμα.

Τοὺς πόδας ἐνίγατο.

(πβ. ν.έ. πλύθηκε ἀλλὰ ἐπλυνε τὰ χέρια του).

64 β) **Μέσα πλάγια**, λέγονται τὰ μέσα ρήματα πού σημαίνουν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἢ ὁποῖα ἐπιστρέφει σ' αὐτὸ ἑμμεσα καὶ πλάγια*. Τὰ μέσα πλάγια διαιροῦνται σέ:

1. **μέσα διάμεσα**, ὅσα σημαίνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια γίνεται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο στὸν ἑαυτό του ἢ σέ ὄ,τι τοῦ ἀνήκει διαμέσου ἄλλου:

Κεῖρομαι τὴν κόμην (= κόβω τὰ μαλλιά μου μέ τὴ βοήθεια τοῦ κουρέα).

Ὁ πατὴρ τοὺς παῖδας παιδεύεται (= ὁ π. ἐκπαιδεύει τὰ παιδιά του μέ τὴ βοήθεια τῶν δασκάλων).

Ἐυαγόρας τριήρεις ἐναυπηγήσατο (= κατασκεύασε πολεμικὰ πλοῖα μέ τὴ βοήθεια τῶν ναυπηγῶν).

2. **μέσα περιποιητικά** (ἢ «μέσα ὠφελείας»), ὅσα σημαίνουν ἐνέργεια πού ἐκτελεῖ τὸ ὑποκείμενο γιὰ δικὴ του χρῆση ἢ ὠφέλεια:

Πορίζομαι χρήματα (= βρίσκω γιὰ τὸν ἑαυτό μου χρήματα).

Ἄγομαι γυναῖκα (= παίρνω γυναῖκα ὡς σύζυγό μου).

(πβ. ν.έ. Συμβουλευόμαι τὸ γιατρό. Δανεῖζομαι χρήματα).

* Τὰ μέσα αὐτοπαθῆ καὶ τὰ μέσα πλάγια ἀνήκουν στὰ ρήματα πού τὰ ὀνομάζουν μέσα ἀντανεκλαστικά, γιατί ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστρέφει σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἢ ἄμεσα καὶ κατευθεῖαν ἢ ἑμμεσα καὶ πλάγια (πβ. καὶ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίες § 110, 1 καὶ 2β).

Τά μέσα περιποητικά ισοδυναμοῦν μέ ἐνεργητικά ρήματα πού ἔχουν ἀντικείμενο αὐτοπαθὴ ἀντωνυμία σέ δοτική:

Πορίζω ἐμαυτῶ χρήματα.

Ἄγω ἐμαυτῶ γυναῖκα.

Σημείωση α'. Γιά τή διαφορὰ ἐνεργητικοῦ καί μέσου πλάγιου ρήματος πβ.: *Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἔθηκεν* — *Οἱ Ἀθηναῖοι νόμους ἔθεντο.* (τίθημι ἢ γράφω νόμους λέγεται γιά τό νομοθέτη, τίθεμαι ἢ γράφομαι νόμους λέγεται γιά τήν πόλη ἢ τό λαό = γράφω νόμους διαμέσου τοῦ νομοθέτη).

Σημείωση β'. Καί στήν ἀρχαία γλῶσσα, ὅπως συνήθως στή ν.έ., χρησιμοποιεῖται κάποτε ἐνεργητικό ρῆμα ἀντί γιά μέσο πλάγιο: *Λυσάνδρος τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζε* (= ἐπισκεύαζε τὰ πλοῖα διαμέσου τῶν τεχνιτῶν). (πβ. ν.έ. *χιζῶ* σπῖτι, ἐνν. μέ τούς οἰκοδόμους).

65 γ) **Μέσα ἀλληλοπαθῆ**, ὅσα σημαίνουν μιά κοινή ἐνέργεια, δύο ἢ περισσότερων ὑποκειμένων, ἢ ὅποια πηγαινέι ἀμοιβαῖα ἀπό τό ἓνα στό ἄλλο:

Συμβalόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο (= χτυπώντας τίς ἀσπίδες τους ἔσπρωχνε ὁ ἓνας τόν ἄλλον).

Διενείμαντο τήν ἀρχήν Ζεὺς καὶ Ποσειδῶν καὶ Πλούτων (= μοίρασαν μεταξύ τους τήν ἐξουσία ὁ...).

Τά ἀλληλοπαθῆ ρήματα βρίσκονται κανονικά στόν πληθυντικό ἀριθμό καί μποροῦν νά ἀναλύονται σέ ἐνεργητικά ρήματα μέ ἀντικείμενο τήν ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμία:

ἔωθοῦντο = ἐώθουν ἀλλήλους, διενείμαντο = διένειμαν ἀλλήλοις, φιλοῦνται ἢ μισοῦνται = φιλοῦσιν ἢ μισοῦσιν ἀλλήλους.

Σημείωση. Ἀντί γιά τό μέσο ἀλληλοπαθές ρῆμα χρησιμοποιεῖται ἐπίσης τό ἐνεργητικό ρῆμα μέ ἀντικείμενο τήν ἀλληλοπαθῆ ἢ τήν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου:

Οἱ ὑπῆρται διέφθειρον ἀλλήλους.

Φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῦσιν ἀλλήλους (= φθονοῦνται μεταξύ τους γι' αὐτό καί μισοῦνται).

(πβ. ν.έ.: Αὐτοὶ κάθε μέρα τρώγονται. Ὑποστηρίζονται μεταξύ τους ἢ ὑποστηρίζει ὁ ἓνας τόν ἄλλον).

66 δ) **Μέσα δυναμικά**, ὅσα σημαίνουν ὅτι τό ὑποκείμενο ἐνεργεῖ χρησιμοποιώντας ὄλες τίς σωματικές καί πνευματικές δυνάμεις του:

πολιτεύομαι = ενεργῶ ὡς πολίτης, συμμετέχω στήν πολιτική (τό ἐνεργητικό ρῆμα πολιτεύω = εἶμαι πολίτης)

λύομαι αἰχμάλωτον = ἐλευθερώνω ἕναν αἰχμάλωτο πληρώνοντας λύτρα.

ποιοῦμαι πόλεμον = πολεμῶ.

(πβ. ν.έ. Αὐτός φορτώνεται ὄλα τά βάρη τῆς οἰκογένειας. Νοιάζομαι γιά κάτι).

Σημείωση α'. Σπάνια ὁ ἐνεργητικός καί ὁ μέσος τύπος ἑνός ρήματος ἔχουν τήν ἴδια σημασία, ὅπως λ.χ. *στρατοπεδεύω* καί *στρατοπεδεύομαι*, *σιδηροφορῶ* καί *σιδηροφοροῦμαι* κτλ.

Συνήθως τά μέσα ρήματα χρησιμοποιοῦνται μέ διαφορετική σημασία ἀπό τά ἐνεργητικά, λ.χ.

μισθῶ τι = νοικιάζω κάτι σέ ἄλλον — *μισθοῦμαι* τι = νοικιάζω κάτι ἀπό ἄλλον πληρώνοντας μισθό γιά δική μου χρήση·

ποιῶ τινά *δοῦλον* = κάνω κάποιον δοῦλο σέ ἄλλον — *ποιοῦμαι* τινά *δοῦλον* = κάνω κάποιον δοῦλο μου·

ἄρχω λόγου = ἀρχίζω νά μιλῶ πρῶτος — *ἄρχομαι τοῦ λόγου* = ἀρχίζω νά μιλῶ (τό ἐνεργητικό ρῆμα *ἄρχω* σημαίνει ἀρχίζω σέ σχέση μέ τούς ἄλλους, ἐνῶ τό μέσο ρῆμα *ἄρχομαι* σέ σχέση μέ τήν ἀρχή ἢ τή λήξη τοῦ λόγου), λ.χ. *Ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καί Πελοποννησίων* — *Ἄδικεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες καί σπονδάς λύοντες.*

Γενικά μέ τό ἐνεργητικό ρῆμα ὁ συγγραφέας τονίζει περισσότερο τήν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου στή σχέση της μέ κάποιο ἄλλο πρόσωπο ἢ πράγμα, ἐνῶ μέ τό μέσο τή σχέση πού ἔχει ἡ ἐνέργεια αὐτή μέ τό ἴδιο τό ὑποκείμενο.

Σημείωση β'. Ἡ σημασία τῶν μέσων ρημάτων δέν εἶναι δυνατό νά καθορίζεται πάντοτε μέ ἀκρίβεια. Τό ἴδιο μέσο ρῆμα μπορεῖ νά μήν ἔχει πάντοτε τήν ἴδια σημασία καί ἔτσι νά μήν ἀνήκει πάντοτε στήν ἴδια κατηγορία· λ.χ. *οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν* μπορεῖ νά σημαίνει: χτιζῶ σπίτι μέ τούς οἰκοδόμους (**μέσο διάμεσο**) ἀλλά καί χτιζῶ σπίτι ἐνεργώντας καί ὁ ἴδιος, ἐπιβλέποντας, δαπανώντας κτλ. (**μέσο δυναμικό**).

(πβ. ν.έ. ἡ κυρία χτενίζεται: ἡ μόνη της: **αὐτοπαθές**, ἢ ἀπό τήν κομμώτρια: **πλάγιο διάμεσο**).

3. ΠΑΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

67 Τά παθητικά ρήματα βρίσκονται συνήθως στή μέση φωνή. Ἄλλά καί στήν ἐνεργητική φωνή ὑπάρχουν παθητικά ρήματα, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω.

68 Τό πρόσωπο ἢ τό πράγμα ἀπό τό ὁποῖο προέρχεται αὐτό πού παθαίνει τό ὑποκείμενο λέγεται ποιητικό αἴτιο:

Ἀπέθανε μισούμενος ὑπό πάντων.

Ἐπράχθη οὐδέν ἀπό τῶν τυράννων ἔργον ἀξιόλογον.

Εἰ ταῦτα λέξεις, ἐχθαρή ἐξ ἐμοῦ (= θά μισηθεῖς ἀπό μένα).

Κῦρος οὕτως ἐτελεύτησεν (= πέθανε) *ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται.*

Μεγακλῆς δεινόν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου (= ὁ Μ. τό θεώρησε φοβερό νά προσβάλλεται ἀπό τόν Π.).

Ταῦτα Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται (= ἔχουν γραφεῖ ἀπό τό Θ.).

Ὁ ποταμός ἐστίν ἡμῖν διαβατέος (= πρέπει ἐμεῖς νά περάσουμε τόν π.).

Ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ (ἐστί) (= δέν ἀξίζει νά ζεῖ ὁ ἄνθρωπος μιά ζωή χωρὶς νά σκέφτεται καί νά ἐρευνᾷ).

Τό ποιητικό αἴτιο ἐκφέρεται:

α) μέ τήν πρόθεση *ὑπό* καί γενική (ἢ σπανιότερα: *ἀπό*, *ἐκ*, *παρά*, *πρὸς* καί γενική).

β) μέ δοτική ὀνόματος ἢ ἀντωνυμίας, χωρὶς πρόθεση, συνήθως ὅταν ὑπάρχει ρῆμα συντελικοῦ χρόνου (παρακειμένου, ὑπερσυντελικού, συντελ. μέλλοντα) ἢ ρηματικό ἐπιθετο σέ -τέος καί, συχνότατα, -τός. (βλ. §53γ3).

(πβ. ν.έ. Προδόθηκε *ἀπό* τοὺς συνεργάτες του. Σεβαστός *σέ* ὄλους. Γῆ ποτισμένη *μέ* ἰδρῶτα).

69 Τά παθητικά ρήματα κανονικά σχηματίζονται ὑπό ἐνεργητικά μεταβατικά ρήματα, μονόπτωτα ἢ δίπτωτα. Κατά τή μετατροπή τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως σέ παθητική γίνονται οἱ ἀκόλουθες ἀλλαγές:

α) *Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας* — *Οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν ὑπό τῶν Ἑλλήνων.*

Τό ὑποκείμενο τοῦ ἐνεργητικοῦ ρ. γίνεται ποιητικό αἴτιο στό παθητικό ρ., καί τό ἀντικείμενο γίνεται ὑποκείμενο τοῦ παθητικοῦ ρ.

β) *Οἱ Ἀθηναῖοι εἶλοντο Ἀλκιβιάδην στρατηγόν* (= οἱ Ἀθ. ἐξέλεξαν τόν Ἀλκ. στρατηγόν) — *Ἀλκιβιάδης ἠρέθη στρατηγός ὑπό τῶν Ἀθηναίων.*

Ἐκτός ἀπό τίς ἀλλαγές πού εἶδαμε στό παράδειγμα α, τό κατηγορούμενο (*στρατηγόν*) τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἐνεργητικοῦ ρήματος μένει κατηγορούμενο ἀλλά τοῦ ὑποκειμένου τοῦ παθητικοῦ ρήματος.

γ) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν παῖδα τὴν μουσικὴν — Ὁ παῖς διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τὴν μουσικὴν.

Τῇ στρατιᾷ ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεσσάρων μηνῶν — Τῇ στρατιᾷ ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Κύρου μισθὸς τεσσάρων μηνῶν.

Τό ὑποκείμενο τοῦ ἐνεργητικοῦ ρ. γίνεται ποιητικό αἴτιο καί τό ἄμεσο ἀντικείμενο (*τόν παῖδα, μισθόν*) τοῦ ἐνεργητικοῦ ρ. γίνεται ὑποκείμενο τοῦ παθητικοῦ. Ἀλλά τό δεύτερο ἀντικείμενο, τό ἔμμεσο (*τὴν μουσικὴν, τῇ στρατιᾷ*) παραμένει ἔμμεσο ἀντικείμενο στό παθητικό ρῆμα.

70 Μερικά ἐνεργητικά ρήματα ἔχουν ὡς παθητικό ἓνα ἄλλο ρῆμα ἐνεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς ἢ μιά περίφραση ὅπως:

ἀποκτείνω (= σκοτώνω) *τινά* - *ἀποθνήσκω* (= σκοτώνομαι) *ὑπό τινος*,

ἐκβάλλω (= ἐξορίζω) *τινά* - *ἐκπίπτω* (= ἐξορίζομαι) *ὑπό τινος*

εὐ λέγω (= ἐπαινῶ) *τινά* - *εὐ ἀκούω* (= ἐπαινοῦμαι) *ὑπό τινος*

εὐ ποιῶ (= εὐεργετῶ) *τινα* - *εὐ πάσχω* (= εὐεργετοῦμαι) *ὑπό τινος*

αἴρω (= συλλαμβάνω, κυριεύω) - *ἀλίσκομαι* (= συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι).

(ἀλλά καί *αἰροῦμαι* = ἐκλέγω - *αἰροῦμαι* = ἐκλέγομαι)

δίκην λαμβάνω παρά τινος (= τιμωρῶ κάποιον) - *δίκην δίδωμί τι* (= τιμωροῦμαι ἀπό κάποιον)

μισῶ τινά - *μισοῦμαι ἢ μισητός γίγνομαι ἢ μῖσος ἔχω πρὸς τινος*

ζημιῶ τινα - *ζημιοῦμαι ἢ ζημίαν λαμβάνω παρά τινος*

(πβ. ν.έ. *ζηλεύω* - *γίνομαι ζηλευτός*, *συγχωρῶ* - *παίρνω συγχώρηση*).

71 Μέ περίφραση σχηματίζεται κανονικά ὁ παθητικός τύπος τῶν ἀποθετικῶν ρημάτων, λ.χ.:

αἰδοῦμαί τινα (= ντρέπομαι, σέβομαι κάποιον) - *αἰδοῦς τυγχάνω ὑπό τινος* (= μέ σέβεται κάποιος)

αἰτιῶμαί τινα (= κατηγορῶ κάποιον) - *αἰτίαν ἔχω ἢ αἰτίαν λαμβάνω ὑπό τινος* (= κατηγοροῦμαι)

(πβ. ν.έ. δέχομαι ένεργ. διαθ. - γίνομαι δεκτός παθ. διαθ., περιποιούμαι ένεργ. διαθ. - βρίσκω περιποίηση παθητ. διαθ.).

4. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΡΗΜΑΤΑ

- 72 Τά ούδέτερα ρήματα, δηλαδή αυτά πού φανερώνουν ότι τό ύποκείμενο ούτε ένεργεί ούτε δέχεται καμιά ένέργεια αλλά βρίσκεται άπλώς σέ μιά κατάσταση, είναι κυρίως ένεργητικά, όπως: ζώ, ύγιαίνω σωφρονῶ κτλ.

*Ἄεί ποτε ζῆ τάρραπα κάσφαλη θεῶν νόμιμα.
Οἱ πολέμιοι ήσυχάζουσι.*

ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

- 73 Μερικά ρήματα, όπως και στή ν.έ., λέγονται **άπρόσωπα** ή **τριτοπρόσωπα**, γιατί βρίσκονται συνήθως, ή μόνο, στό γ' ένικό πρόσωπο και δέν έχουν ως ύποκείμενο ένα πρόσωπο ή πράγμα. Μερικά από τά πιό συχνά είναι:

δεῖ (= είναι ανάγκη), *χρή* (= πρέπει), *προσήκει* (= ταιριάζει), *άρκει*, *πρέπει*, *έγχωρεῖ* (= επιτρέπεται), *έστι* (= είναι δυνατό), *έξεστι* (= επιτρέπεται, είναι δυνατό), *ένεστι* (= είναι δυνατό), *πάρεστι* (= είναι δυνατό), *δοκεῖ* (= φαίνεται, φαίνεται καλό, αποφασίζεται), *μέλει* (= ύπάρχει φροντίδα), *λέγεται*, *όμολογεῖται*, *άγγέλλεται*, *νομίζεται* κτλ.

Μερικά από τά άπρόσωπα ρήματα χρησιμοποιούνται και ως προσωπικά, λ.χ. *δεῖ* και *δέω* (= έχω ανάγκη), *δοκεῖ* και *δοκῶ* (= φαίνομαι, νομίζω), *λέγεται* και *λέγομαι* κτλ.

Έκτός από τά άπρόσωπα ρήματα ύπάρχουν και οί άπρόσωπες εκφράσεις πού σχηματίζονται:

α) μέ τό ρ. *έστί* και ένα ουσιαστικό ή τό ούδέτερο ενός επιθέτου ή μετοχής, λ.χ. *ανάγκη έστί*, *καιρός έστί*, *άξιόν έστί*, *ράδιόν έστί* (= είναι εύκολο), *βιωτόν έστί*, *διδακτέον έστί*, *πρέπον έστί*, *είκόσ έστί* (= είναι φυσικό, λογικό) κτλ.

β) μέ τό ρ. *ἔχει* καί κάποιο ἐπίρρημα, λ.χ. *ἀναγκαίως ἔχει, καλῶς ἔχει, ῥαδίως ἔχει* κτλ. (βλ. καί §97β).

- 74** Τά ἀπρόσωπα ρήματα καί οἱ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις παίρνουν συνήθως ἕναν προσδιορισμό σέ δοτική πού δείχνει τό πρόσωπο στό ὁποῖο ἀναφέρεται τό ρήμα καί λέγεται **δοτική προσωπική** (βλ. § 53):

Ἔδοξεν αὐτοῖς πορεύεσθαι (= φάνηκε καλό σ' αὐτούς νά προχωρήσουν, ἀποφασίστηκε ἢ ἀποφάσισαν νά...).

Οὐδέν μοι μέλει (= δέν μέ νοιάζει καθόλου).

(πβ. ν.έ. μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά τό κάνω).

Ἐπίσης παίρνουν συνήθως ὡς ὑποκείμενο ἀναρθρο ἀπαρέμφοτο:

Δεῖ γράμματα μαθεῖν καί μαθόντα νοῦν ἔχειν (= πρέπει νά μάθει κανεῖς γράμματα καί ἀφοῦ μάθει νά ἔχει μυαλό).

Ἔωρα ἐστὶν ἀπιέναι (= εἶναι ὥρα νά φύγουμε).

Καί γάρ δακρυῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει ἀπαντά τ' εἰπεῖν (= τούς εἶναι εὐκολο νά δακρῦσουν καί νά τά ποῦν ὅλα) (βλ. καί §§ 96β, 97β).

- 75** Μερικά ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις μπορεῖ νά ἔχουν ὡς ὑποκείμενο ὄχι ἀπαρέμφοτο ἀλλά εἰδική πρόταση λ.χ.:

Ἄρκεῖ ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῖς.

Λέγεται ὅτι Κῦρος τέθνηκε.

Δῆλον ἐγένετο ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐμβαλοῖεν (= ὅτι θά εἰσβάλουν).

Ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι τὰ Μέγαρα ἀποστάτησαν (βλ. καί § 155β).

(πβ. ν.έ. διαδόθηκε ὅτι αὔριο θά ἀνακοινωθοῦν τά ἀποτελέσματα).

Σημείωση. Μερικά ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις μπορεῖ νά πάρουν ὡς ὑποκείμενο ἐπίσης:

α) ἐνδοιαστική πρόταση:

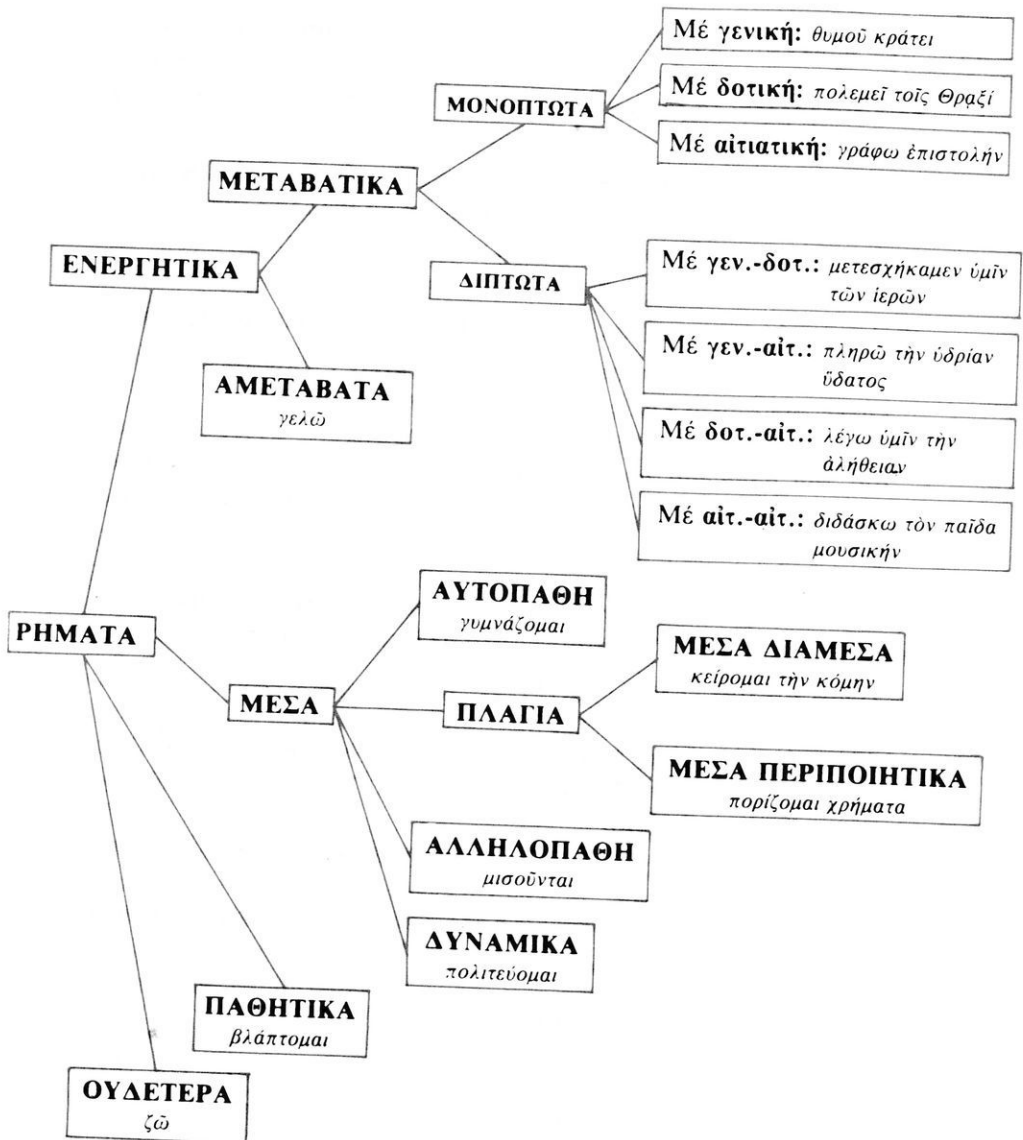
Οὐδεὶς κίνδυνος μὴ τις ἐκ τοῦ ὀπισθεν ἐπίσποιτο (= ἀκολουθήσει)

(πβ. ν.έ. ὑπάρχει κίνδυνος μήπως πέσει τό παιδί).

β) πλάγια ἐρωτηματική πρόταση:

Ἀπόρως ἡμῖν ἔχει πόθεν τύχομεν ἂν σωτηρίας (= δέν ξέρουμε ἀπό ποῦ...).

(πβ. ν.έ. εἶναι ἄγνωστο τί θά συμβεῖ ἀργότερα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

76 Οί χρόνοι τοῦ ρήματος ὅπως καί στή ν.έ., δηλώνουν: τή χρονική βαθμίδα (παρόν, παρελθόν, μέλλον) καί τόν τρόπο ἐνέργειας τοῦ ρήματος (ἐξακολουθητικός, συνοπτικός, συντελεσμένος).

Στό παρόν ἀναφέρονται: ὁ ἐνεστώτας καί ὁ παρακείμενος ἐν μέρει καί λέγονται **παροντικοί χρόνοι**,

στό παρελθόν: ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος, ὁ ὑπερσυντέλικος καί ὁ παρακείμενος ἐν μέρει καί λέγονται **παρελθοντικοί** (ἢ ἱστορικοί ἢ παραγόμενοι) χρόνοι,

στό μέλλον ὁ (ἀπλός) μέλλοντας καί ὁ συντελεσμένος μέλλοντας καί λέγονται **μελλοντικοί χρόνοι**.

Ὡς πρός τόν τρόπο ἐνέργειας παρουσιάζουν αὐτό πού δηλώνει τό ρῆμα:

ἐξακολουθητικά: ὁ ἐνεστώτας, ὁ παρατατικός καί ἐν μέρει ὁ μέλλοντας*, καί λέγονται **ἐξακολουθητικοί χρόνοι**,

συνοπτικά: ὁ ἀόριστος καί ὁ μέλλοντας ἐν μέρει καί λέγονται **συνοπτικοί χρόνοι**,

σάν κάτι ἀποτελειωμένο (συντελεσμένο): ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καί ὁ συντελεσμένος μέλλοντας καί λέγονται **συντελικοί χρόνοι**.

77 Οί χρόνοι τή σημασία τους καί ὡς πρός τή χρονική βαθμίδα καί ὡς πρός τόν τρόπο τή διατηροῦν μόνο στήν ὀριστική, ἐνῶ στίς ἄλλες ἐγκλίσεις τό ἀπαρέμφατο καί τή μετοχή διατηροῦν τή σημασία τους ὡς πρός τόν τρόπο ὄχι ὁμως καί ὡς πρός τή χρονική βαθμίδα· ἔτσι λ.χ. ὁ ἀόριστος στήν ὑποτακτική δείχνει κάτι συνοπτικό ὄχι ὁμως πάντα στό παρελθόν· ἡ χρονική βαθμίδα καθορίζεται ἀπό τό ρῆμα τῆς κύριας προτάσεως ἢ ἀπό τά συμφραζόμενα, λ.χ.

* Ὁ μέλλοντας τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἀντιστοιχεῖ μέ τοὺς δύο μέλλοντες τῆς ν.έ., δηλαδή καί μέ τό συνοπτικό καί μέ τόν ἐξακολουθητικό μέλλοντα.

Λέγω ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε (ὁ ἀόριστος στήν ὑποτακτική *πεισθῆτε* ἀναφέρεται στό παρόν).

Ἐλεγον ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε (ὁ ἴδιος χρόνος ἀναφέρεται στό παρελθόν) κτλ.

I. ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

1. Ὁ ἐνεστώτας

78 Ὁ ἐνεστώτας στήν ὀριστική φανερώνει ὅτι αὐτό πού σημαίνει τό ρῆμα γίνεται τώρα καί ἐξακολουθητικά, ἀλλά ἐπίσης φανερώνει:

α) κάτι πού γίνεται πάντα ἢ ἐπαναλαμβάνεται ἀόριστα. Ἡ χρήση αὐτῆ τοῦ ἐνεστώτα ὑπάρχει συνήθως στά γνωμικά καί στίς παροιμίες (**γνωμικός ἐνεστώτας**):

Ἀναρχία πόλεις δλλυσι (= καταστρέφει).

Γῆ πάντα κομίζει καί πάλιν κομίζεται (= ἡ γῆ δίνει τά πάντα καί τά πάντα πάλι παίρνει πίσω).

(πβ. ν.έ. ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει).

β) κάτι πού θέλει ἢ προσπαθεῖ νά κάνει τό ὑποκείμενο τῆς προτάσεως (**βουλευτικός ἢ ἀποπειρατικός ἐνεστώτας**):

Νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας (= θέλετε νά μᾶς διώξετε ἀπό...).

Πείθω τινά (= προσπαθῶ νά πείσω κάποιον).

(πβ. ν.έ. *Ἔρχεσαι* μαζί μας; = θέλεις νά ρθεῖς... Αὐτός *θεραπεύει* τήν πληγή του μέ βότανα = προσπαθεῖ νά θεραπεύσει... *Βοήθεια, μέ σκοτώνουν!*).

γ) κάτι πού ἔγινε ἤδη στό παρελθόν (**ιστορικός ἢ δραματικός ἐνεστώτας**). Ἡ χρήση αὐτῆ τοῦ ἐνεστώτα ὑπάρχει στίς διηγήσεις:

Καί εὐθύς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλά εἰπὼν τὸν ἄνδρα ὀρῶ παίζει (= χτυπᾶ) *κατὰ τὸ στέρνον καί τιτρώσκει* (= τραυματίζει) *διὰ τοῦ θώρακος* (ἀντί: *ἔπαισε καί ἔτρωσε*).

(πβ. ν.έ. ρωτάει τόν ένα, ρωτάει τόν ἄλλο, τίποτε· τότε ἀποφασίζει καί πηγαίνει ὁ ἴδιος.).

Μέ τόν ἱστορικό ἐνεστώτα ἡ διήγηση ἀποκτᾶ παραστατικότητα καί ζωντάνια.

δ) κάτι πού θά γίνει ὅπωςδῆποτε στό μέλλον· ἐπειδή ὡς βεβαιότατο, εἶναι σάν νά γίνεται τώρα, γι' αὐτό χρησιμοποιεῖται ἐνεστώτας ἀντί γιά μέλλοντα:

Εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον, τῆ στρατιᾶ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια (= τό στρατεύμα ὅπωςδῆποτε δέ θά ἔχει τὰ ἀπαραίτητα).

(πβ. ν.έ. φεύγω τό πρῶι).

Κανονικά ὁ ἐνεστώτας εἶμι χρησιμοποιεῖται ὡς μέλλοντας τοῦ ρήματος *ἔρχομαι*.

ε) κάτι πού ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ὡς ἀποτέλεσμα ἀπό τό παρελθόν (*ἀποτελεσματικός ἐνεστώτας*, πού χρησιμοποιεῖται ἀντί γιά παρακείμενο):

Ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, μέλλομεν ἰέναι μεγάλας (= ὅπως ἐγὼ ἔχω ἀκούσει...).

(πβ. ν.έ. στέκομαι καί κοιτάζω).

Ἔτσι μέ σημασία παρακειμένου χρησιμοποιεῖται ὁ ἐνεστώτας τῶν ρημάτων *ἀκούω, αἰσθάνομαι, γινώσκω, νικῶ, φεύγω* (= εἶμαι ἐξόριστος) κτλ. Κανονικά χρησιμοποιεῖται ὡς παρακείμενος ὁ ἐνεστώτας τῶν ρημάτων *ἤκω* (= ἔχω ἔρθει), *οἶχομαι* (= ἔχω φύγει), *κάθημαι, κείμαι* (= εἶμαι πεσμένος κάτω).

2) Ὁ παρατατικός

79 Ὁ παρατατικός σημαίνει ὅτι κάτι γινόταν στό παρελθόν ἐξακολουθητικά:

α) συνεχῶς (χωρίς διακοπή), λ.χ. *Ἐδάκρυνε πολὺν χρόνον ἐστῶς*, ἢ β) μέ ἐπανάληψη (μέ διακοπές), λ.χ. *Μένων ὁ Θετταλὸς οὐδενὸς πολεμίου κατεγέλα*.

(πβ. ν.έ. Μιλοῦσε πολλή ὥρα μὰ δέν τόν ἄκουγε κανεὶς. Κάθε πρῶι ἔτρεχε γιά τό σχολεῖο).

Ἐπίσης ὁ παρατατικός μπορεῖ νά σημαίνει, ὅπως καί ὁ ἐνεστώ-

τας, βούληση ἢ προσπάθεια (ἀπόπειρα) (βουλευτικός ἢ ἀποπειρατικός παρατατικός):

Ἐπιτήδεις σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἡδιστα διάγῃς (= ἐπιτήδες δὲν ἤθελα νὰ σέ ξυπνήσω...).

Ἐκαστος ἐπειθεν αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν (= ὁ καθένας προσπαθοῦσε νὰ τὸν πείσει...).

(πβ. ν.έ. Γιατί δὲν ἐρχόσουν; = γιατί δὲν ἤθελες νὰ ρθεῖς; Ὁ πατέρας μᾶς ἔδινε θάρρος στίς δύσκολες στιγμές = προσπαθοῦσε νὰ μᾶς δώσει...).

Σημείωση. Τὰ ρήματα πού χρησιμοποιοῦνται στὸν ἐνεστώτα μὲ σημασία παρακειμένου, στὸν παρατατικό χρησιμοποιοῦνται μὲ σημασία ὑπερσυντέλικου· λ.χ. ἐνίκων = εἶχα νικήσει, ἤμουν νικητής.

3) Ὁ μέλλοντας

80 Ὁ μέλλοντας στὴν ὀριστική σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δείχνει τὸ ρῆμα θὰ γίνει στό μέλλον: ἢ συνοπτικά (καί ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ συνοπτικό μέλλοντα τῆς ν.έ.) ἢ ἐξακολουθητικά (καί ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν ἐξακολουθητικό μέλλοντα τῆς ν.έ.):

Ἐὰν ἀκολουθήσης ἐμοί, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν (= θὰ σέ εἰσαγάγω στὴν...) (μέλλοντας συνοπτικός).

Ῥαδίως τὰ ἐπιτήδεια ἐξομεν, ὅσον χρόνον ἐν τῇ πολεμῖα ἐσόμεθα (μέλλοντας ἐξακολουθητικός).

Ἐπίσης σημαίνει:

α) προστακτική (βουλευτικός μέλλοντας):

Ὡς οὖν ποιήσετε (= ἔτσι λοιπὸν θὰ κάμετε, ἔτσι κάμετε).

(πβ. ν.έ. Ὑστερα ἀπὸ τὸ σχολεῖο θὰ ῥθεῖς ἀμέσως στό σπίτι!).

β) αὐτὸ πού πρέπει νὰ γίνει:

Πότερον οὖν πρὸς ἐκεῖνον τὸν λόγον ποιήσομαι ἢ πρὸς σέ; (= σέ ποιὸν λοιπὸν πρέπει νὰ μιλήσω, σ' ἐκεῖνον ἢ σ' ἐσένα;)

(πβ. ν.έ. πές μου τί θὰ κάνω, ἂν δὲν τὸν βρῶ ἐκεῖ;)

γ) κάτι πού συμβαίνει πάντοτε, στό παρόν, στό παρελθόν, στό μέλλον (γνωμικός μέλλοντας):

Οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτείσει (= κανένας ἄνθρωπος πού κάνει ἀδικίες δὲν μπορεῖ νά μὴν τιμωρηθεῖ = κάθε ἄνθρωπος πού ἀδικεῖ τιμωρεῖται).

(πβ. ν.έ. ὅποιος σπείρει θά θερίσει).

Σημείωση. Περιφραστικός μέλλοντας σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ρ. *μέλλω* μὲ ἀπαρέμφατο ἐνεστώτα ἢ μέλλοντα ἢ καὶ ἀορίστου καὶ σημαίνει: 1) πρόκειται νά: *Μέλλω ὑμᾶς διδάξειν ὄθεν μοι ἢ διαβολὴ γέγονε*, 2) πρέπει νά, εἶναι ἐπόμενο νά: *Τί οὐ μέλλει γελοῖον εἶναι;*

4) Ὁ ἀόριστος

81 Ὁ ἀόριστος στὴν ὀριστική σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δείχνει τὸ ρῆμα ἔγινε στό παρελθόν καὶ λαμβάνεται συνοπτικά, ἄσχετα ἂν ἔγινε μὲ μιά διάρκεια. Σημαίνει ἐπίσης:

α) τὴν ἀρχὴ μιᾶς πράξεως ἢ μιᾶς καταστάσεως (**ἐναρκτικός ἀόριστος**) καὶ μεταφράζεται μέ: ἄρχισε νά...:

Ἐπειδὴ δὲ ἐβασίλευσε Θησεύς, συνώκισε πάντας (= ὅταν ἄρχισε τὴ βασιλεία του ὁ Θ...).

(πβ. ν.έ. μ' αὐτά πού ἀκουγε, **φοβήθηκε**).

β) κάτι πού ἰσχύει πάντοτε (**γνωμικός ἀόριστος**). Μεταφράζεται μέ ἐνεστώτα:

Τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε (= Τίς φιλίες τῶν κακῶν τίς διαλύει πάντοτε...).

(πβ. ν.έ. ὁ τρελός εἶδε τὸ μεθυσμένο κι ἔφυγε).

γ) κάτι πού θά γίνῃ στό μέλλον ὅπωςδήποτε:

Ἀπωλόμεθα ἄρα, εἰ κακὸν νέον προσοίσομεν παλαιῶ (= θά χαθοῦμε ὅπωςδήποτε, ἂν προσθέσουμε...).

(πβ. ν.έ. Στὸ καφενεῖο: — "Ἐναν καφέ, παρακαλῶ! — "Ἐφτασε.).

5) Ὁ παρακείμενος

82 Ὁ παρακείμενος στὴν ὀριστική σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δηλώνει τὸ ρῆμα ἔχει γίνῃ στό παρελθόν ἀλλὰ ὑπάρχει ἀποτελειωμένο καὶ στό

παρόν. Ἔτσι ὁ παρακείμενος ἀνήκει καί στους παροντικούς καί στους παρελθοντικούς χρόνους:

Γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα Θεουκιδίδης (= τὰ ἔχει γράψει καί τώρα εἶναι γραμμένα).

Γι' αὐτό καί πολλοὶ παρακείμενοι ἔχουν σημασία ἐνεστώτα:

δέδοικα (= φοβοῦμαι), *ἔοικα* (= μοιάζω), *κέκτημαι* (= ἔχω), *μέμνημαι* (= θυμοῦμαι), *οἶδα* (= γνωρίζω), *εἶωθα* (= συνηθίζω) κτλ.

Ὁ παρακείμενος ἐπίσης χρησιμοποιεῖται μερικές φορές γιὰ τὸ μέλλοντα, ὅπως καί ὁ ἀόριστος, γιὰ νὰ δηλωθεῖ ὅτι κάτι θὰ γίνει ὀπωσδήποτε:

Κἂν τοῦτο νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται.

(πβ. ν.έ. ἂν σέ δοῦν, εἶσαι χαμένος).

Σημείωση. Ὁ παρακείμενος ἑνὸς ρήματος ἐκφέρεται καί περιφραστικά μὲ τὸ ρ. *εἰμί* καί τὴ μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήματος ἢ μὲ τὸ ρ. *ἔχω* καί τὴ μετοχὴ τοῦ ἀορίστου τοῦ ρήματος:

Ἐγὼ εἰμι τοῦτο δεδρακώς (ἀντί: ἐγὼ τοῦτο δέδρακα).

Θαυμάσας ἔχω (ἀντί: τευθαύμακα).

6) Ὁ ὑπερσυντέλικος

83 Ὁ ὑπερσυντέλικος σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δηλώνει τὸ ρῆμα ἦταν τελειωμένο σὲ μιά χρονικὴ διάρκεια τοῦ παρελθόντος:

Ἐπὶ τὸ ναυτικόν, ὁ ἠθροίκει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιπίδας (= τὸ ὅποιο εἶχε συναθροίσει ἀπὸ τοὺς συμμάχους..., δηλαδή πρὶν νὰ σταλεῖ ὁ Κρ.).

Ἀντίστοιχα μὲ τὸν παρακείμενο πολλοὶ ὑπερσυντέλικοι ἔχουν σημασία παρατατικού:

ἔδεδοίκειν (= φοβόμουν), *ἔώκειν* (= ἔμοιαζα), *ἐκεκτῆμην* (= εἶχα), *ἐμεμνήμην* (= θυμόμουν) κτλ.

Σημείωση. Ὁ ὑπερσυντέλικος πολλές φορές δηλώνει μιά πράξη τοῦ παρελθόντος πού ἔγινε ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἄλλη πράξη ἐπίσης τοῦ παρελθόντος, καί τότε με-

ταφράζεται με άοριστο και με τό άμέσως ή τήν ίδια στιγμή:

Ὡς δ' ἔλήφθησαν οὗτοι, ἐλέλυντο αἱ σπονδαὶ καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδέδοντο.
(= άμέσως λύθηκαν οί συνθήκες και παραδόθηκαν τήν ίδια στιγμή στους Κερκ.).

7) Ὁ συντελεσμένος μέλλοντας

84 Ὁ συντελεσμένος μέλλοντας σημαίνει ὅτι αὐτό πού δείχνει τό ρήμα θά εἶναι τελειωμένο σέ μιά χρονική στιγμή τοῦ μέλλοντος:

Φίλος ἡμῖν οὐδείς λελείψεται (= κανένας φίλος δέ θά μᾶς ἔχει ἀπομείνει, δηλαδή κάποτε στό μέλλον).

Σημείωση. Πολλές φορές ὁ συντελεσμένος μέλλοντας φανερόνει μιά μελλοντική πράξη πού θά γίνει **ὀπωσδήποτε** ὕστερα ἀπό μιάν ἄλλη ἐπίσης μελλοντική πράξη:
Φράζε καὶ πεπράζεται (= λέγε καὶ θά γίνει άμέσως, μόλις θά τό πείς).

Πίνακας 8

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΤΡΟΠΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ		
	ΠΑΡΟΝ	ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΜΕΛΛΟΝ
ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΤΙΚΟΣ	1. ό ενεστώτας <i>Πείθω τινά.</i>	1. ό παρατατικός <i>Ἐδάκρυε πολὺν χρόνον.</i>	1. ό μέλλοντας, έν μέρει <i>Ἐν τῇ πολεμῇ ραδίως ἐξομεν τά ἐπιτήδεια. (= θά ἔχουμε...)</i>
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ		1. ό άόριστος <i>Ἐγράψα ἐπιστολήν.</i>	1. ό μέλλοντας, έν μέρει <i>γράψω ἐπιστολήν. (= θά γράψω...)</i>
ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ	1. ό παρακείμενος, έν μέρει <i>Θεμιστογένηι ταῦτα γέγραπται.</i>	1. ό παρακείμενος, έν μέρει <i>Οἱ πολέμοιοι ἐπιωρκήκασι. 2. ό ύπερσυντέλικος <i>Αἱ σπονδαὶ ἐλέυντο.</i></i>	1. ό συντελεσμένος μέλλοντας <i>φίλος ἤμῖν οὐδεὶς λελείψεται.</i>

II. ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Ἡ ὀριστικὴ

85 Ἡ ὀριστικὴ εἶναι ἡ ἐγκλιση τοῦ πραγματικοῦ. Εἰδικότερα:

α) ἡ ὀριστικὴ μὲ κάθε χρόνο ἐκφράζει κάτι πού εἶναι ἢ θεωρεῖται πραγματικό:

Ἡμεῖς ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους (= τηροῦμε...).

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν.

Καλλικρατίδας ἐλθὼν παρὰ Κῦρον ἤτει μισθόν (= ζητοῦσε...).

β) ἡ ὀριστικὴ παρελθοντικοῦ χρόνου μὲ τὸ δυνητικό ἂν φανερώνει τὸ δυνατό στό παρελθόν ἢ τὸ ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ (**δυνητικὴ ὀριστικὴ**):

Ἐνθα δὴ ἐγνώ ἂν τις ὅσον ἀξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα (= τότε θά καταλάβαινε κανεὶς πόσο ἀξίζει τὸ νὰ ἀγαποῦν τὸν ἄρχοντα).

Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὁμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν (= θά ἦμασταν, ἀλλὰ δέν εἶμαστε).

Ἡ δυνητικὴ ὀριστικὴ μεταφράζεται μὲ: **θά** καὶ παρατατικό ἢ ὑπερσυντέλικο.

γ) ἡ ὀριστικὴ ἀορίστου ἢ παρατατικοῦ μὲ τὸ ἂν φανερώνει κάποτε ὀχι τὸ δυνατό στό παρελθόν, ἀλλὰ κάτι πού συνέβαινε μὲ ἐπαναλήψεις στό παρελθόν:

Εἰ τις δοκοίῃ αὐτῶ βλακεύειν, ἐπαισεν ἂν (= ἂν τοῦ φαινόταν ὅτι κάποιος χάζευε, τὸν χτυποῦσε).

Ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα διηρώτων ἂν αὐτοὺς τί λέγοιεν (= ἔπαιρνα λοιπὸν στὰ χέρια μου τὰ ποιήματα καὶ τοὺς ρωτοῦσα κάθε φορά τί ἤθελαν νὰ ποῦν).

Μεταφράζεται μὲ παρατατικό.

δ) ἡ ὀριστικὴ τοῦ παρατατικοῦ ἢ ἀορίστου μὲ τὸ εἰ γάρ ἢ εἴθε φανερώνει εὐχὴ πού δέν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ (**εὐχητικὴ ὀριστικὴ**):

Εἴθ' ἦσθα δυνατός, ὅσον πρόθυμος εἶ (= μακάρι νὰ ἦσουν δυνατός, ὅσο εἶσαι πρόθυμος).

Ἡ ἴδια εὐχή ἐκφράζεται καί μέ τόν ἀόριστο β' τοῦ ρ. *ὀφείλω* (ὠφελον) καί ἀπαρέμφατο ἐνεστώτα ἢ ἀορίστου:

Ὤφελε Κῦρος ζῆν (= μακάρι νά ζοῦσε ὁ Κ. ἀλλά δέ ζεῖ).

Σημείωση. Οἱ φράσεις *ὀλίγου ἢ μικροῦ δεῖν* (ἢ χωρίς τό *δεῖν*) καί ἀόριστος σημαίνουν: λίγο ἔλειψε νά...

Ὀλίγου δεῖν ἀπέθανον (= λίγο ἔλειψε νά σκοτωθοῦν, παρά λίγο νά...).

Ὀλίγου ἐπελαθόμεθα εἰπεῖν (= λίγο ἔλειψε νά ξεχάσουμε νά ποῦμε).

2. Ἡ ὑποτακτική

86 Ἡ ὑποτακτική φανερώνει κυρίως αὐτό πού περιμένουμε νά γίνει (τό **προσδοκώμενο**). Εἰδικότερα:

α) φανερώνει ἐπιθυμία συχνά μέ τό *ἄγε, ἴθι, φέρε* (= ἐμπρός, ἔλα) (**βουλητική ὑποτακτική**):

Μήπω ἴωμεν ἐκεῖσε (= μήν πᾶμε ἀκόμα ἐκεῖ).

Ἄγε δὴ σκοπῶμεν (= ἐμπρός ἄς ἐξετάσουμε).

Ἔτσι μέ ὑποτακτική ἀορίστου δηλώνεται ἀπαγόρευση ἢ ἀποτροπή:

Μὴ ἄλλως ποιήσης.

Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης (= κανένα νά μήν περιπαίξεις γιά τή συμφορά του).

β) στό α' πρόσωπο μέ ἐρωτηματικές προτάσεις φανερώνει ἀπορία (**ἀπορηματική ὑποτακτική**):

Εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν; (= νά μιλήσουμε ἢ νά...) (βλ. § 18)

(πβ. ν.έ. νά τό πῶ; νά μήν τό πῶ; τί νά κάνω;)

Ἡ ἀπορηματική ὑποτακτική πολλές φορές μπαίνει ὕστερα ἀπό τό *βούλει ἢ βούλεσθε*:

Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας εἶπεν, συνέδριον κατασκευάσωμεν; (= θέλετε λοιπόν νά ἐτοιμάσουμε ἓνα συνέδριο;).

3. Ἡ εὐκτική

87 Ἡ εὐκτική, μιά ἐγκλιση πού δέν ὑπάρχει στή ν.έ., φανερώνει κυρίως μίαν ἀπλή σκέψη, χωρίς νά ἐξετάζεται ἂν πρόκειται γιά κάτι

πραγματικό ή για κάτι που μπορεί ή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί.
Ειδικότερα:

α) εκφράζει ευχή (εὐχετική εὐκτική):

ὦ παῖ, γένοιο πατρός εὐτυχέστερος, τά δ' ἄλλ' ὅμοιος (= μακάρι
νά γίνεις...).

Συνήθως ἐμπρός ἀπό τήν εὐχετική εὐκτική μπαίνει τό *εἶθε, εἰ γάρ:*
Εἶθ', ὦ λῶστε, σὺ τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο (= μακάρι, φίλτα-
τε, ἐσύ πού εἶσαι τέτοιος ἄνθρωπος, νά γίνεις φίλος μας).

β) μέ τό δυνητικό ἄν φανερώνει τό δυνατό στό παρόν ἢ στό μέλλον
(δυνητική εὐκτική):

*Ὁ ἀγαθός ἀνὴρ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ κακός ἢ ὑπὸ χρόνου ἢ ὑπὸ πό-
νου ἢ ὑπὸ νόσου* (= ὁ καλός ἄνθρωπος θά ἦταν δυνατό καμιά φορά
νά γίνει κακός ἢ ἀπό τό πέρασμα τοῦ χρόνου ἢ...).

Μεταφράζεται μέ: *μπορεῖ νά... ἢ θά μέ παρατατικό.*

Ἡ δυνητική εὐκτική φανερώνει ἐπίσης:

— κάτι πιθανό (ὅπως ὁ μέλλοντας):

Ἐπιλίποι δ' ἄν ὁ χρόνος, εἰ πάσας τὰς πράξεις καταριθμησαίμεθα
(= δέ θά μᾶς φτάσει ὁ χρόνος, ἄν...).

(πβ. ν.έ. μέ ὑποτακτική: ἔρθει δέν ἔρθει, ἐγώ θά πάω).

— κάποια γνώμη μέ μετριοπάθεια:

Γένοιο ἄν οὐ κακός (= θά γίνεις πιστεύω...)

(πβ. ν.έ. ἐσύ θά γινόσουν καλός φιλόλογος).

— εὐγενική προσταγή:

Χωροῖς ἄν εἴσω (= μμές μέσα, παρακαλῶ).

(πβ. ν.έ. θά πήγαινες μιά στιγμή).

Σημείωση α'. Ἡ εὐκτική σέ δευτερεύουσες προτάσεις (εἰδικές, αἰτιολογικές, τελι-
κές, ἐνδοιαστικές, πλάγιες ἐρωτηματικές κτλ.) πού ἐξαρτῶνται ἀπό ρῆμα παρελθο-
ντικοῦ χρόνου ἀντιστοιχεῖ μέ ὀριστική ἢ ὑποτακτική καί λέγεται *εὐκτική τοῦ πλάγιου*
λόγου:

Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα (ἀντί: *ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσται πρὸς βασιλέα*).

Ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους, ἵνα μελετῶη (ἀντί: *ἵνα μελετᾷ*).

Σημείωση β'. Ἡ εὐκτική σέ δευτερεύουσες προτάσεις ὑποθετικές, χρονικές ἢ ἀνα-
φορικές φανερώνει, χάρη στό ρῆμα τῆς κύριας προτάσεως, ἐπανάληψη στό παρελθόν
καί ὀνομάστηκε *ἐπαναληπτική εὐκτική:*

Εἰ τις δοκοίῃ αὐτῷ βλακεύειν, ἐπαισεν ἄν (= ἄν τοῦ φαινόταν ὅτι κάποιος χάζεψε τὸν χτυποῦσε).

Ὅποτε δέ τις ἀσθενήσειεν, ἐπεσκόπει ὁ Κύριος καὶ παρεῖχε πάντα ὅτου ἔδει (= ὅταν κάποιος ἀρρώσταινε ὁ Κ. τὸν ἐπισκεπτόταν καί...).

Ἡ ἐπαναληπτική εὐκτική μεταφράζεται μέ παρατατικό.

(βλ. στά σχετικά κεφάλαια τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων).

4. Ἡ προστακτική

88 Ἡ προστακτική, ὅπως καί στή ν.έ., φανερώνει:

α) προσταγή: *Ἄπτε, παῖ, λύχνον* (= ἀναψε...).

β) ἀπαγόρευση: *Μή μου ἄπτου* (= μὴ μ' ἀγγίζεις).

γ) προτροπή, συμβουλή ἢ παράκληση: *Ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει* (= πείσου σ' ἐμένα καί μὴν κάνεις ἄλλιῶς).

Γνωθὶ σαυτόν.

Μὴ θορυβεῖτε.

δ) εὐχή: *Ἐγίαινε.*

ε) συγκατάθεση ἢ παραχώρηση: *Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω* (συγκατάθεση)· *τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἶπέ μοι* (παρακλήση).

Οἱ δ' οὖν βοῶντων (= αὐτοὶ ἄς φωνάζουν).

(πβ. τὸν ἀρχαῖο τύπο τῆς προστακτικῆς *ἔστω* (= ἄς εἶναι) καί στή ν.έ. γιά παραχώρηση: *ἔστω* καί ἀργά πέτυχε τὸ σκοπὸ του).

Γενική παρατήρηση

89 α) Ἡ ἀπλή ὀριστική, ἡ δυνητική ὀριστική καί ἡ δυνητική εὐκτική εἶναι ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως καί γι' αὐτὸ ἔχουν ἄρνηση οὐ (βλ. § 1α):

Δίς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης (= δύο φορές δέν μπορεῖς νά μπεῖς στό ἴδιο νερό τοῦ ποταμοῦ).

β) Ἡ ὑποτακτική, ἡ εὐχετική εὐκτική, ἡ εὐχετική ὀριστική καί ἡ προστακτική εἶναι ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων ἐπιθυμίας καί γι' αὐτὸ ἔχουν ἄρνηση μή (βλ. § 1β):

Μὴ μοι γένοιτο τοῦτο (= μακάρι νά μὴ μοῦ συμβεῖ αὐτό).

**ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ
ΣΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
φανερώνουν**

Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ	Η ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	Η ΕΥΚΤΙΚΗ	Η ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
<p>α) κάτι πραγματικό <i>Ἐμπεδοῦμεν τοὺς ὄρκους</i></p> <p>β) κάτι δυνατό στό παρελθόν (δυνητική ὀριστική) <i>Ἔγνων ἂν τις ὄσου ἄξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα</i></p> <p>γ) κάτι ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ (δυνητική ὀριστική) <i>Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὁμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν</i></p> <p>δ) κάτι πού ἐπαναλαμβάνόταν στό παρελθόν (Παρατατικός ἢ ἄόριστος μέ ἂν) <i>Ἀναλαμβάνων τὰ ποιήματα δηρώτων ἂν αὐτοῦς</i></p> <p>ε) εὐχή πού δέν μπορεί νά πραγματοποιηθεῖ (Παρατατικός ἢ ἄόριστος μέ <i>εἰ γάρ</i> ἢ <i>εἶθε</i> - εὐχετική ὀριστική) <i>Εἴθ' ἦσθα δυνατός, ὄσον πρόθυμος εἰ</i></p>	<p>α) μιά ἐπιθυμία (βουλευτική ὑποτακτική) <i>Ἄγε σκοπῶμεν</i></p> <p>β) μιά ἀπορία (ἀπορηματική ὑποτακτική) <i>Εἶπωμεν ἢ σιγῶμεν;</i></p>	<p>α) μιά εὐχή (εὐχετική εὐκτική) <i>Γένοιο πατρός εὐτυχέστερος</i></p> <p>β) κάτι δυνατό στό παρόν ἢ στό μέλλον (δυνητική εὐκτική) <i>Ὁ ἀγαθός γένοιτ' ἂν ποτε καὶ κακός</i> <i>Ἡ δυνητική εὐκτική φανερώνει ἐπίσης:</i> -δ,τι καί ὁ μέλλοντας <i>Ἐπιλίποι δ' ἂν ὁ χρόνος</i> -γνώμη μέ μετριοπάθεια <i>Γένοιο ἂν οὐ κακός</i> -εὐγενική προσταγή <i>Χωροῖς ἂν εἶσω</i></p>	<p>α) προσταγή <i>Ἄπτε παῖ, λύχνον</i></p> <p>β) ἀπαγόρευση <i>Μὴ μου ἄπτου</i></p> <p>γ) προτροπή, συμβουλή ἢ παράκληση <i>Ἐμοὶ πείθου</i> <i>Γνωθὶ σαυτὸν</i> <i>Μὴ θορυβεῖτε</i></p> <p>δ) εὐχή <i>Ἐγίαινε.</i></p> <p>ε) συγκατάθεση ἢ παραχώρηση <i>Ταῦτα οὕτως ἐχέτω</i></p>

ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

1. ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

90 Ἐκτός ἀπό τήν ὀριστική, ὑποτακτική, εὐκτική, προστακτική, πού λέγονται προσωπικές ἐγκλίσεις, ὑπάρχουν στήν ἀρχαία ἑλληνική καί οἱ ὀνομαστικοί τύποι τοῦ ρήματος, τό ἀπαρέμφατο καί ἡ μετοχή, πού λέγονται ἀπρόσωπες ἐγκλίσεις, γιατί οἱ καταλήξεις τους δέ φανερώνουν πρόσωπο.

Τό ἀπαρέμφατο θεωρεῖται ὀνομαστικός τύπος, γιατί μπορεῖ νά ἐκφέρεται μέ τό οὐδέτερο ἄρθρο κάθε πτώσεως, καί ρηματικός, γιατί, ὅπως τό ρῆμα, δέχεται ἐπιρρηματικούς προσδιορισμούς καί ἀντικείμενα καί ἔχει χρόνους καί διαθέσεις:

Τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λαλεῖν.

Ἄρχεσθαι μαθῶν ἄρχειν ἐπιστήσει (= ἂν μάθεις νά κυβερνῆσαι, θά ξέρεις καλά καί νά κυβερνᾶς).

91 Τό ἀπαρέμφατο στήν ἀρχική του σημασία φανέρωνε σκοπό ἢ ἀποτέλεσμα. Μέ τή σημασία τοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος βρίσκουμε τό ἀπαρέμφατο ὕστερα ἀπό τά ρήματα: *βαίνω, ἤκω, φέρω, δίδωμι, καταλείπω, ἐφίστημι* (= διορίζω), *τάττω* (= ὀρίζω), *αἰροῦμαι* (= ἐκλέγω), *πέμπω* καί ἄλλα συνώνυμα:

Μανθάνειν γὰρ ἤκομεν (= ἤρθαμε, γιά νά...).

Τὴν πόλιν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωσαν (= παράδωσαν τήν πόλη σ' αὐτούς, γιά νά τή φυλάγουν).

Λυκούργος ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν (= ὁ Λ. διόρισε κάποιον, γιά νά τοὺς διοικεῖ).

Ἄφεισαν τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι (= τόν ἀπέλευσαν, ὥστε νά...).

92 Τό ἀπαρέμφατο ὅταν ἀντιστοιχεῖ:

1. μέ εἰδική πρόταση, (βλ. §155 κ.έ.) λέγεται **εἰδικό** καί μεταφράζεται μέ **ὅτι, πώς**:

Τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναί φημι (= λέω ὅτι ὁ καλός...).

2. μέ πρόταση ἐπιθυμίας (βλ. § 1β), λέγεται **τελικό** καί μεταφράζεται μέ **νά**:

Ἐκέλευσεν αὐτοῦς εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι (= τούς προέτρεψε νά πᾶνε στή Λ.).

Τό τελικό ἀπαρέμφατο ποτέ δέ βρίσκεται σέ χρόνο **μέλλοντα**.

Σημείωση. Στή ν.έ., ὄπου ἐλάχιστοι μόνο τύποι τοῦ ἀπαρεμφάτου ἔμειναν*, τό εἰδικό ἀπαρέμφατο τό ἀντικαθιστᾶ ἡ εἰδική πρόταση, καί τό τελικό κυρίως ἡ βουλευτική πρόταση.

α) Τό ἔναρθρο ἀπαρέμφατο

93 Τό ἔναρθρο ἀπαρέμφατο, δηλαδή τό ἀπαρέμφατο μέ ἄρθρο, ἀντιστοιχεῖ μέ ὄνομα οὐσιαστικό καί ἔτσι μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται ὡς ὑποκείμενο, ἀντικείμενο ἢ προσδιορισμός:

Τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λαλεῖν (ὑποκείμενο - ἑτερόπτωτος προσδιορισμός, β' ὄρος συγκρ.).

Οἱ ἄνθρωποι φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται (ἀντικείμενο).

Νίκησον ὀργὴν τῷ λογιζέσθαι καλῶς (ἐπιρρημ. προσδιορισμός τοῦ τρόπου).

β) Τό ἀναρθρο ἀπαρέμφατο

94 Τό ἀναρθρο ἀπαρέμφατο, δηλαδή τό ἀπαρέμφατο χωρίς ἄρθρο, χρησιμοποιεῖται ὡς:

1. ὑποκείμενο: *Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν* (ὑποκείμενα στό ἀπρόσωπο ρ. δεῖ).

2. κατηγορούμενο: *Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.*

3. ἀντικείμενο: *Καλλικρατίδας φησὶ διαλλάζειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους.*

4. ὀνοματικός προσδιορισμός (ἐπεξηγήση): *Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.*

5. προσδιορισμός τῆς ἀναφορᾶς (ἢ τοῦ «κατά τι») συνήθως μέ τά ἐ-

* λ.χ. 1) τοῦ λέγειν, 2) τό φαί (ἀρχ. ἐλλ. φαγεῖν), τό ἔχι του (ἀρχ. ἐλλ. ἔχειν, 3) ἔχω γράψαι, ἔχω γραφεῖ.

πίθετα ἀγαθός, ἰκανός, δεινός, ἄξιος, χαλεπός (= δύσκολος, ἐπικίνδυνος) κ.τ.δ.:

Ἄνηρ δεινότατος λέγειν (= ἰκανότατος ὡς πρὸς τὸ ἢ στοὺς λόγους).
Κῦρος ἦν ἀξιώτατος ἄρχειν (= στοὺς νὰ κυβερνᾷ).

6. ἐπίσης χρησιμοποιεῖται **ἀπόλυτα**, χωρὶς ἐξάρτηση ἀπὸ κανένα ρῆμα, σὲ στερεότυπες ἐκφράσεις, ὅπως:

ἐκὼν εἶναι (= θεληματικά), *ὀλίγου δεῖν* ἢ *μικροῦ δεῖν* (= λίγο ἔλειψε, σχεδόν), *ὡς ἔπος εἰπεῖν* (= γιὰ νὰ τὸ πῶ ἔτσι γενικῶς, σχεδόν), *ὡς συντόμως* ἢ *συνελόντι εἰπεῖν* (= γιὰ νὰ τὸ πῶ σύντομα, μὲ λίγα λόγια), *ἐμοὶ δοκεῖν* ἢ *ὡς ἐμοὶ δοκεῖν* (= κατὰ τὴν γνώμη μου) κ.τ.δ.:

Ἐκὼν εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι.

Ἐδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι (= μοῦ φάνηκαν ὅτι σχεδόν τοὺς ἔλειπε τὸ μεγαλύτερο μέρος, ἐνν. τῆς σοφίας).

Ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι.

7. Τὸ ἀπαρέμφατο χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἀντὶ γιὰ προστακτικὴ ἢ εὐκτικὴ εὐχετικὴ:

Ὡ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Θεοὶ πολῖται, μὴ με δουλείας τυχεῖν (= μακάρι νὰ μὴ μέ βρεῖ δουλεία).

Τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου

95 Ὅταν τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαρτᾶται, ἡ σύνταξη λέγεται **ταυτοπροσωπία**:

Κῦρος υπέσχετο δώσειν πέντε μνᾶς (Κῦρος ὑποκείμενο στοὺς υπέσχετο καὶ στοὺς δώσειν).

Τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου στὴν ταυτοπροσωπία μπαίνει σὲ **ὀνομαστικὴ**.

Ὅταν τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος, ἡ σύνταξη λέγεται **ἑτεροπροσωπία**:

Λύσανδρος ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι (Λύσανδρος ὑποκείμενο στοὺς ἐκέλευσεν, αὐτοὺς ὑποκείμενο στοὺς ἰέναι).

Τό υποκείμενο του ἀπαρεμφάτου στην ἑτεροπροσωπία μπαίνει σέ **αἰτιατική**.

A. Τό εἰδικό ἀπαρέμφατο

96 Μέ εἰδικό ἀπαρέμφατο:

α) ὡς **ἀντικείμενο**, συντάσσονται:

— τὰ λεκτικά ρήματα (*λέγω, φημί, ὁμολογῶ* κ.τ.ῶ.)

— τὰ δοξαστικά ρήματα (*νομίζω, δοκῶ, οἶμαι* κ.τ.ῶ.):

Τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναί φημι.

**Ἐλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.*

**Ἡλίθιος ἐστὶν εἴ τις οἶεται διὰ τὸν πλοῦτον δόξειν ἀγαθὸς εἶναι*

(= ἂν νομίζει ὅτι χάρη στά πλούτη του θά δώσει τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι γενναῖος).

β) ὡς **ὑποκείμενο**, συντάσσονται:

τὰ ἀπρόσωπα ρήματα πού ἔχουν τὴν ἴδια ἢ παρόμοια σημασία μέ τὰ προηγούμενα προσωπικά ρήματα, ὅπως: *λέγεται, ὁμολογεῖται, νομίζεται, δοκεῖ* (= φαίνεται) κ.τ.ῶ.:

**Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.*

**Ἐδοξέ μοι λίαν πόρρω τῶν νυκτῶν εἶναι* (= μοῦ φάνηκε ὅτι ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει πολύ).

Στό εἰδικό ἀπαρέμφατο ἡ ἄρνηση εἶναι *οὐ* καί σπανιότερα *μή*. (βλ. § 141α).

B. Τό τελικό ἀπαρέμφατο

97 Μέ τελικό ἀπαρέμφατο

α) ὡς **ἀντικείμενο**, συντάσσονται:

τὰ βουλευτικά ρήματα (*βούλομαι, ἐπιθυμῶ, θέλω* κτλ.), τὰ προτρεπτικά (*προτρέπω, κελεύω, πείθω, συμβουλεύω* κτλ.), τὰ ἀπαγορευτικά (*ἀπαγορεύω, κωλύω* κτλ.), τὰ δυνητικά (*δύναμαι, οἶός τ' εἰμί, ἔχω* μέ ἀπαρέμφατο κτλ.) τὰ ρ. *πέφυκα* (= εἶμαι ἀπό τῆ φύση μου κατάλληλος γιά νά), *ἐπίσταμαι* (= γνωρίζω καλά νά) καί ἄλλα μέ παρόμοια σημασία:

Ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν.

Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς Ἑλληνας προβαλέσθαι τὰ ὄπλα (= νά προτείνουν τὰ ὄπλα).

Συμβουλευέω ὑμῖν μὴ παραδιδόναι τὰ ὄπλα.

Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν (= νά κοιμηθοῦν).

Οὐκ ἐπίσταμαι κιθαρίζειν.

β) ὡς ὑποκείμενο, συντάσσονται:

τά ἀπρόσωπα ρήματα: *δεῖ* (= εἶναι ἀνάγκη, πρέπει), *χρή* (= πρέπει), *προσῆκει* (= ταιριάζει), *πρέπει*, *ἐγχωρεῖ* (= ἐπιτρέπεται), *ἔστι* (= εἶναι δυνατό), *ἔξεστι* (= ἐπιτρέπεται, εἶναι δυνατό), *ἐνεστι* (= εἶναι δυνατό), *πάρεστι* (= εἶναι δυνατό, εἶναι εὐκολο), *δοκεῖ* (= φαίνεται καλό, ἀποφασίζεται), *μέλλει* (= πρόκειται) κτλ., καὶ οἱ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις: *ἀνάγκη ἔστί*, *θέμις ἔστί* (= ἐπιτρέπεται), *καιρὸς ἔστι*, *ᾠρα ἔστί*, *οἶόν τέ ἔστι* (= εἶναι δυνατό), *ἄξιόν ἔστι*, *ῥαδίον ἔστι* (= εἶναι εὐκολο), *χαλεπὸν ἔστι* (= εἶναι δύσκολο), *δέον ἔστί*, *εἰκὸς ἔστι*, *πρέπον ἔστί*, *ἀναγκαιῶς ἔχει*, *καλῶς ἔχει*, *ῥαδίως ἔχει* κτλ. (βλ. § 73αβ):

Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν.

Οὕτω χρή ποιεῖν.

Ἄγαθοῖς ὑμῖν προσῆκει εἶναι.

Οὐ θέμις ἔστί ψεύδεσθαι (= δέν ἐπιτρέπεται νά λέει κανεῖς ψέματα).

Ἦρα ἔστιν ἀπιέναι (= εἶναι ᾠρα νά φύγουμε).

Καὶ γὰρ δακρυῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει ἀπαντᾶ τ' εἰπεῖν (= τοὺς εἶναι εὐκολο νά δακρῦσουν καὶ νά ποῦν τὰ πάντα).

Στό τελικὸ ἀπαρέμφατο ἢ ἄρνηση εἶναι *μή*.

Σημείωση α'. Πολλές φορές ἀντὶ γιὰ τὴν ἀπρόσωπη χρησιμοποιεῖται προσωπικὴ σύνταξη, γιὰ νά ταιριαστῇ τὸ πρόσωπο στό ὁποῖο ἀναφέρεται τὸ ρῆμα:

Ἦ Πρόδικε, δίκαιος εἰ βοηθεῖν τῷ ἀνδρί (= ἔχεις ὁ ἴδιος ὑποχρέωση νά βοηθήσεις...)

ἀντί: *Ἦ Πρόδικε, δίκαιόν ἔστί σοι βοηθεῖν τῷ ἀνδρί.*

Σημείωση β'. Τά ρήματα *ὑπισχνούμαι* (= ὑπόσχομαι), *ἐπαγγέλλομαι* (= ὑπόσχομαι), *δῆμιμι* (= ὀρκίζομαι), *ἐλπίζω*, *προσδοκῶ*, ἐπειδὴ ἀναφέρονται σέ μιά μελλοντικὴ πράξη, συντάσσονται μέ ἀπαρέμφατο σέ χρόνο μέλλοντα ὡς ἀντικείμενο. Ἔχουν ἄρνηση *μή*, γιὰ τὴν τὰ ρήματα αὐτὰ ἐκφράζουν καὶ κάποια ἐπιθυμία:

Καὶ περὶ τούτων ὑπέσχετό μοι βουλευέσθαι (= μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά (ἢ νά) σκεφτεῖ).

Ἦμοσαν μὴ προδώσειν ἀλλήλους (= ὀρκίστηκαν ὅτι δέ θά (ἢ νά) προδώσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον).

Ἐλπίζε τιμῶν τοὺς γονεάς *πράξειν καλῶς* (= νά ἐλπίζεις ὅτι θά (ἢ νά) εὐτυχήσεις, ἂν τιμᾶς τους γονεῖς σου).

Πίνακας 10

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

ΕΙΔΙΚΟ		ΤΕΛΙΚΟ	
ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
—ἀπρόσ. ρ.: <i>λέγεται, ὁμολο- γεῖται, νομίζεται, δοκεῖ</i> κτλ.	—λεκτικῶν ρ. <i>(λέγω, φημί, ὁμολογῶ</i> κτλ.) —δοξαστικῶν ρ. <i>(νομίζω, δοκῶ, οἶομαι</i> κτλ.)	—ἀπρόσ. ρ.: <i>δεῖ, δοκεῖ, χρεῖ, προ- σῆκει, πρέπει, ἔξεστι, ἔνεστι, πάρεστι, μέλλει</i> κτλ. —ἀπρόσ. ἐκφρ.: <i>ἀνάγκη, καιρός, οἶόν τε, ἄξιον, χαλεπόν, εἰκός</i> κτλ. (<i>ἔστι</i>), <i>ἀναγ- καίως, καλῶς, ῥαδίως</i> κτλ. (<i>ἔχει</i>)	—βουλευτικῶν ρ. <i>(βούλομαι, θέλω, ἐπιθυμῶ</i> κτλ.) —προτρεπτικῶν ρ. <i>(προτρέπω, κε- λεύω, πείθω</i> κτλ.) —ἀπαγορευτικῶν ρ. (<i>ἀπαγορεύω, κωλύω</i> κτλ.) —δυνητικῶν ρ. <i>(δύναμαι, πέφυκα, ἐπίσταμαι</i> κτλ.)

2. Η ΜΕΤΟΧΗ

98 Ἡ μετοχή εἶναι καί ἐπίθετο (ἔχει τρία γένη καί τρεῖς καταλήξεις) καί ρῆμα (ἔχει χρόνους καί διαθέσεις):

ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τό γράφον

ὁ γραφόμενος, ὁ γραψάμενος, ὁ γραφεῖς, ὁ γεγραμμένος κτλ.

Ἡ μετοχή χρησιμοποιεῖται:

α) ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός, ὅπως κάθε ἐπίθετο, καί λέγεται **ἐπιθετική ἢ ἀναφορική** μετοχή, γιατί μπορεῖ νά ἀναλυθεῖ σέ ἀναφορική πρόταση:

Ὁ φεύγων πόνους φεύγει τιμάς (= αὐτός πού ἀποφεύγει τούς κόπους ἀποφεύγει τίς τιμές).

β) ὡς κατηγορηματικός προσδιορισμός ἢ ὡς κατηγορούμενο καί λέγεται **κατηγορηματική** μετοχή:

Οὐκ αἰσθάνεσθε ἐξαπατώμενοι; (= ὅτι σᾶς ἐξαπατοῦν).

Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε (= ἔτυχε νά βρῖσκεται ἐκεῖ).

γ) ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός (τοῦ χρόνου, τῆς αἰτίας κτλ.) καί λέγεται **ἐπιρρηματική** μετοχή:

Ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο (= ἀφοῦ εἶπε αὐτά κάθισε).

Νομίζων ἀμείνονας πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον (= ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ἐσεῖς εἶστε γενναιότεροι ἀπό πολλούς βαρβάρους...).

α) Ἡ ἐπιθετική μετοχή

99 Ἡ ἐπιθετική μετοχή συνήθως ἐκφέρεται μέ ἄρθρο καί μεταφράζεται μέ ἀναφορική πρόταση (βλ. προηγούμενο παράδ. § 98α).

Ἡ ἔναρθρη μετοχή, ὅπως κάθε ἔναρθρο ἐπίθετο, μπορεῖ νά λαμβάνεται ἀντί γιά οὐσιαστικό:

οἱ λέγοντες (= αὐτοί πού μιλοῦν, *οἱ ῥήτορες*), *ὁ νικῶν* (= αὐτός πού νικᾷ, *ὁ νικητής*), *ὁ φεύγων* (= ὁ κατηγορούμενος, ὁ ἐξόριστος), *τό παρόν*, *οἱ προσήκοντες* (= οἱ συγγενεῖς) κτλ. (βλ. §28).

β) Ἡ κατηγορηματική μετοχή

100 Ἡ κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται μέ: **νά, ὅτι, πού, καί**. Μέ κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται:

1. τό ρῆμα *εἶμι* καί ὄσα ἔχουν συγγενική σημασία μ' αὐτό, ὅπως: *τυγχάνω* (= συμβαίνει νά εἶμαι, εἶμαι), *λανθάνω* (= μένω ἀπαρτηρήτος), *φαίνομαι ἢ φανερός εἶμι ἢ δῆλός εἶμι* (= εἶμαι φανερός), *οἴχομαι* (= ἔχω φύγει), *φθάνω* (= προφταίνω), *διατελῶ* (= εἶμαι διαρκῶς) κ.τ.δ.

Μέ τά ρήματα αὐτά ἡ μετοχή μπορεῖ πολλές φορές νά μεταφραστεῖ μέ ρῆμα καί τό ρῆμα μέ ἐπίρρημα:

Ἐλάνθανε τρεφόμενον τὸ στράτευμα (= τρεφόταν κρυφά τό στράτευμα).

Ἦχετο ἀπιών (= ἔφυγε γρήγορα).

Ἐπτὰ ἡμέρας μαχόμενοι διετέλεσαν (= ἑφτά μέρες συνεχῶς πολεμοῦσαν).

2. τά ρήματα πού σημαίνουν **ἐναρξη ἢ λήξη, καρτερία καί κόπο**, ὅπως: *ἄρχω, ἀρχομαι, παύω, παύομαι, λήγω* (= τελειώνω, σταματῶ), *καρτερῶ, ἀνέχομαι, ἀπαγορεύω* (= βαριέμαι) (ἀόρ. *ἀπεῖπον, παρακ. ἀπείρηκα*), *κάμνω* (= κουράζομαι) κ.τ.δ.:

Ἀρξομαι λέγων (= θά ἀρχίσω νά λέω).

Ἀγασίλαος οὐποτε ἔλγηε θύων (= ποτέ δέν ἔπαυε νά θυσιάζει).

Πάυσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα (= πάψτε νά κάνετε κακό...).

Ἀπείρηκα ἤδη βαδίζων καὶ τρέχων (= βαρέθηκα, ἀπόκαμα πιά νά...).

3. τά ρήματα *εὖ ἢ κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι* (= κάνω χάρη), *νικῶ, ἠττῶμαι* (= εἶμαι κατώτερος, νικιέμαι), *λείπομαι* (= ὑστερῶ) κ.τ.δ.:

Εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με (= καλά ἔκανες καί μου τό θυμίσεις).

Ἐμοὶ χαρίζου ἀποκρινόμενος (= κάνε μου τή χάρη νά ἀπαντήσεις).

Οὐχ ἠττησόμεθα εὖ ποιοῦντες (= δέ θά φανοῦμε κατώτεροι στό νά εὐεργετοῦμε).

4. τά ρήματα πού σημαίνουν **αἴσθησι, γνώσι, μάθησι** καί **μνήμη** ὅπως: *αἰσθάνομαι, ὀρῶ, ἀκούω, εὕρισκω, γιννώσκω, ἀγνοῶ, μανθάνω, μέμνημαι* κ.τ.δ.:

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ αἰσθάνεσθε ἐξαπατώμενοι; (= δέν καταλαβαίνετε ὅτι σᾶς ἐξαπατοῦν;).

Ἴσθι ἀνόητος ὢν (= ξέρε το πῶς εἶσαι ἀνόητος).

Μέμνημαι τοιαῦτα ἀκούσας σου (= θυμοῦμαι ὅτι ἄκουσα ἀπό σένα τέτοια πράγματα).

5. τά ρήματα πού σημαίνουν **δείξι, ἀγγελία** καί **ἐλεγχο**, ὅπως: *δείκνυ-*

μι, δηλῶ, ἀγγέλλω, ἐλέγχω κ.τ.δ.:

Σωκράτης ἐδεικνυ τοῖς ζυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κάγαθὸν ὄντα (= ἔδειχνε στούς μαθητές του ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος...).

Ἠγγέλθη Φίλιππος ἀσθενῶν ἢ τεθνεώς; (= ἦρθε εἶδηση ὅτι ὁ Φίλιππος ἀρρώστησε ἢ ὅτι πέθανε;).

Ἄδικοῦντα Φίλιππον ἐξελέγξω (= θά ἀποδείξω ὅτι ὁ Φ. ἀδικεῖ).

6. ὅσα σημαίνουν **ψυχικό πάθος**, ὅπως: *χαίρω*, *ἠδομαι* (= εὐχαριστιέμαι), *βαρέως* ἢ *χαλεπῶς φέρω* (= στενοχωριέμαι), *ἀγανακτῶ*, *ἀχθομαι* (= εἶμαι δυσαραστημένος), *αἰσχύνομαι* κ.τ.δ.:

Ἐχαιρεν ἀκούων ταῦτα (= χαιρόταν πού τ' ἄκουγε).

Ἠδομαι ὑφ' ὑμῶν τιμώμενος (= εὐχαριστιέμαι πού μέ τιμᾶτε).

Τοῦτο οὐκ αἰσχύνομαι λέγων (= δέν ντρέπομαι πού τό λέω αὐτό).

Μέ τά ρήματα αὐτά ἢ μετοχή χαρακτηρίζεται καί ὡς αἰτιολογική, γιατί δείχνει τήν αἰτία τῆς ψυχικῆς καταστάσεως (βλ. § 101, 2).

Σημείωση α'. Ὅρισμένα ρήματα συντάσσονται ἄλλοτε μέ κατηγορηματική μετοχή καί ἄλλοτε μέ ἀπαρέμφοτο μέ διαφορά σημασίας, ὅπως:

	μέ μετοχή = εἶναι φανερό ὅτι: <i>Φανήσεται ταῦτα ὁμολογηκῶς</i> (= θά γίνει φανερό ὅτι...)	μέ ἀπαρέμφοτο = δίνω τήν ἐντύπωση: Ὁ γελωτοποιὸς <i>κλαίειν</i> ἐφαίνετο
<i>φαίνομαι</i>		
<i>γινώσκω</i>	= γνωρίζω ὅτι: <i>Γινώσκω ἡττων ὦν πολὺ ὑμῶν</i> (= γνωρίζω ὅτι εἶμαι πολὺ κατώτερός σας)	= κρίνω ὅτι, ἀποφασίζω νά: Ὁ <i>Φαρνάβαζος</i> ἔγνω <i>δεῖν τὴν γυναῖκα σατραπεύειν</i>
<i>ἐπίσταμαι</i>	= γνωρίζω καλά ὅτι: Ἔμεις <i>ἐπίστασθε τοῦτον ὑμᾶς προδόντα</i>	= ξέρω καλά νά, εἶμαι ἰκανός νά: Ἔργον δὲ <i>μόνον ἐσθίειν</i> (= νά τρώει) <i>ἐπίσταται</i>
<i>οἶδα</i>	= γνωρίζω ὅτι: Οἱ Ἕλληνες οὐκ <i>ἤδεσαν Κῦρον τεθηκῶτα</i>	= ξέρω νά: Οἶδα <i>μάχεσθαι</i>

Σημείωση β'. Τά ρήματα *ἀκούω* καί *αἰσθάνομαι*, συντάσσονται:

1) μέ γενική καί κατηγορηματική μετοχή, ὅταν δηλώνουν ἄμεση ἀντίληψη: Ἦκουσά ποτε *Σωκράτους* *περὶ φίλων διαλεγομένου* (= τόν ἄκουσα ὁ ἴδιος νά συζητᾶ...).

2) μέ αιτιατική και κατηγορηματική μετοχή, όταν δείχνουν έμμεση αντίληψη: *Ἦκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα* (= ἄκουσε ἀπὸ ἄλλους ὅτι ὁ Κ. ἦταν στήν Κιλ.).

3) μέ αιτιατική και εἰδικό ἀπαρέμφατο, όταν δείχνουν ἓνα ἀβέβαιο γεγονός, μιά φήμη: *Ἀκούω κώμας εἶναι καλᾶς* (= ἀκούω, ὡς φήμη, ὅτι ὑπάρχουν ὠραία χωριά).

γ) Ἡ ἐπιρρηματική μετοχή

101 Ἡ ἐπιρρηματική μετοχή φανερώνει ὅ,τι και οἱ ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί και ἔτσι ἀνάλογα μέ τή σημασία της εἶναι:

1. **χρονική** (ἄρνηση οὐ ἢ μή). Ἀναλύεται σέ χρονική πρόταση και πολλές φορές παίρνει κάποιον χρονικό ἐπίρρημα, ὅπως: *ἄμα, εὐθύς, αὐτίκα, ἔτι, μεταξύ* κ.τ.δ.:

Οὗτος ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο.

Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται (= ὅταν πέσει ἡ βαλανιδιά κάθε ἄνθρωπος κόβει ξύλα).

Ἄμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη.

Ταῦτα ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως (= ὅταν ἀκόμη ἡ πόλη εἶχε δημοκρατία).

2. **αιτιολογική** (ἄρνηση οὐ). Ἀναλύεται σέ αιτιολογική πρόταση και πολλές φορές παίρνει τά: *ἄτε, οἶον, οἶα* ὅταν ἡ αἰτία εἶναι πραγματική, και τό *ὥς*, ὅταν ἡ αἰτία παρουσιάζεται ὡς ὑποκειμενική (και μεταφράζεται: γιατί δῆθεν, γιατί κατά τή γνώμη του κτλ.):

Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς (= ἐπειδὴ δέν μποροῦσαν νά τά ἐπιτύχουν...).

Χαλεπῶς ἐπορεύοντο οἶα δὴ ἐν νυκτὶ και ἐν φόβῳ ἀπιόντες (= προχωροῦσαν δύσκολα, γιατί ἐφευγαν τή νύχτα και μέ φόβο).

Οἱ Κερκυραῖοι ὡς νενικηκότες τροπαῖον ἔστησαν (= ἔστησαν τρόπαιον, γιατί, ὅπως πίστευαν, εἶχαν νικήσει).

3. **τελική** (ἄρνηση μή). Βρίσκεται σέ χρόνο μέλλοντα και συνήθως μέ ρήματα πού δείχνουν κίνηση ἢ και μέ ἄλλα ρήματα, και συχνά μέ τό *ὥς*. Ἀναλύεται σέ τελική πρόταση:

Τοῦτο λέξων ἐρχομαι (= ἐρχομαι γιά νά πῶ αὐτό).

Πορεύεται ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ (= γιά νά ρωτηθεῖ τό μαντεῖο).

Ἄρταξέρξης πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν (= γιά νά τόν σκοτώσει).

4. **ὑποθετική** (ἄρνηση *μή*). Ἐναλύεται σέ ὑποθετική πρόταση:

Ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ἦ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα.

Ταῦτα ποιοῦντες τὰ δίκαια ψηφιεῖσθε (= ἂν κάνετε αὐτά, θά ἀποφασίσετε δίκαια).

5. **ἐναντιωματική** (ἢ παραχωρητική ἢ ἐνδοτική) (ἄρνηση *οὐ*). Πολλές φορές παίρνει τό *καί* ἢ τό *καίπερ*. Ἐναλύεται σέ ἐναντιωματική πρόταση:

Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν (= ἂν καί ἦταν λίγοι νίκησαν).

Ἄθηναῖοι καὶ οὐ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου ὁμως πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον (= ἂν καί δέν πῆραν ἀπ' αὐτό τό χρυσάφι, ἦταν ὁμως πρόθυμοι γιά τόν πόλεμο.).

Συμβουλευέ σοι καίπερ νεώτερος ὢν (= ἂν καί εἶμαι νεότερος).

Μεταξύ τοῦ ρήματος καί τῆς ἐναντιωματικῆς μετοχῆς ὑπάρχει κάποια ἀντίθεση.

6. **τροπική** (ἄρνηση *οὐ*). Βρίσκεται συνήθως σέ *ἐνεστώτα*. Στή ν.έ. μεταφράζεται ἢ μέ ἐπιρρηματικό προσδιορισμό ἢ μέ τροπική μετοχή ἢ μέ τό ρῆμα τῆς μετοχῆς καί τό *καί*:

Ληζόμενοι ζῶσι (= ζοῦν μέ ληστεῖες ἢ ζοῦν ληστεύοντας ἢ ληστεύουν καί ζοῦν).

Ἦλθεν ἔχων ναῦς ὀλίγας (= ἦρθε μέ λίγα πλοῖα ἢ ἔχοντας λίγα πλοῖα).

Συχρές τροπικές μετοχές εἶναι οἱ: *ἔχων*, *ἄγων*, *φέρων*.

Τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς

102 Τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς καί ἡ μετοχή βρίσκονται στήν ἴδια πτώση, δηλαδή ἡ μετοχή λειτουργεῖ ὡς ὁμοιόπτωτος ἐπιθετικός προσδιορισμός:

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνήρ ξυλεύεται.

Τοῖς ἰππεύσιν εἰρητο θαρροῦσι διώκειν (= εἶχαν πεῖ στούς ἰππεῖς νά ἀρχίσουν τήν καταδίωξη μέ θάρρος).

Ἐπιρρηματική μετοχή συνημμένη καὶ ἀπόλυτη

103

“Όταν τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὄρους τῆς προτάσεως, τότε ἡ μετοχή λέγεται **συνημμένη**:

Οὗτος ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο (τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς: *οὗτος* εἶναι καί ὑποκείμενο στό ρ. *ἐκαθέζετο*).

Τοῖς ἱππεῦσιν εἶρητο θαρροῦσι διώκειν (τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς: *τοῖς ἱππεῦσιν* εἶναι ἕμμεσο ἀντικείμενο στό ρ. *εἶρητο*).

“Όταν ὁμως τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς δέν εἶναι ὄρος τῆς προτάσεως, τότε ἡ μετοχή λέγεται **ἀπόλυτη**:

Ἐστράτευσαν ἐπ’ αὐτούς οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον ὑπαρχούσης (τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς: *διαφορᾶς* δέν εἶναι ὄρος τῆς προτάσεως).

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ζυλεύεται (τό ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς: *δρυὸς* δέν εἶναι ὄρος τῆς προτάσεως).

(πβ. ν.έ. *ξημερώνοντας* Λαμπρή ἀντάμωσα τούς δικούς μας).

Ἡ ἀπόλυτη μετοχή ἐκφέρεται σέ πτώση **γενική (Γενική ἀπόλυτη)**. Ἄλλά ἡ μετοχή τῶν ἀπρόσωπων ρημάτων καί τῶν ἀπρόσωπων ἐκφράσεων ὅταν λαμβάνεται ὡς ἀπόλυτη, ἐκφέρεται σέ πτώση **αἰτιατική (Αἰτιατική ἀπόλυτη)**:

Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν (ἐπεὶ ἔδοξε ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν) (= ὅταν τά ἀποφάσισαν, εἶπαν μέ κήρυκα νά κάνουν ἔτσι).

Οὐκ ἐσώσαμεν σε οἶόν τε ὄν (οὐκ ἐσώσαμεν σε, εἰ καὶ οἶόν τε ἦν) (= ἂν καί ἦταν δυνατό).

Συχνές μετοχές σέ αἰτιατική ἀπόλυτη εἶναι:

α) *ἐξόν, δέον, χρεών, δόξαν, προσῆκον, πρέπον* κ.ἄ.

β) τοῦ ρ. *εἰμί* σέ οὐδέτερο γένος μέ ἐπίθετο, λ.χ. *δυνατὸν ὄν, ἀδύνατον ὄν, οἶόν τε ὄν, ῥάδιον ὄν, ἄδηλον ὄν* κτλ.

Σημείωση. Μερικές φορές μέ αἰτιατική ἀπόλυτη ἐκφέρεται ἡ μετοχή καί προσωπικῶν ρημάτων ἀλλά τότε μέ τό ὡς:

τούς υἱεὺς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰργουσιν ὡς τῆν τῶν πονηρῶν ὀμιλίαν κατάλυσιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς (ἐπεὶ ἡ τῶν πονηρῶν ὀμιλία κατάλυσις τῆς ἀρετῆς ἐστί) (= τούς ἀπομακρύνουν ἀπό τούς κακοὺς ἀνθρώπους, γιατί ὅπως πιστεύουν ἡ συναναστροφή μέ τούς κακοὺς εἶναι...).

Πίνακας 11

Η ΜΕΤΟΧΗ

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ	ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ
<p>Μέ ἄρθρο: <i>Ὁ φεύγων πόνους.</i> <i>Οἱ λέγοντες.</i></p>	<p>Μέ τὰ ρήματα:</p> <p>1) <i>εἰμί, τυγχάνω, λανθάνω, φαίνομαι, οἶχομαι, διατελῶ</i> κτλ. 2) <i>ἄρχω, παύω, καρτερῶ, ἀνέχομαι</i> κτλ. 3) <i>εὖ ἢ κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, νικῶ, ἠττῶμαι, λείπομαι</i> κτλ. 4) <i>αἰσθάνομαι, ὀρῶ, ἀκούω, γινώσκω, μανθάνω</i> κτλ. 5) <i>δείκνυμι, δηλῶ, ἀγγέλλω</i> κτλ. 6) <i>χαίρω, ἀχθομαι, αἰσχύνομαι</i> κτλ.</p>	<p>1. χρονική: <i>Ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο.</i> 2. αἰτιολογική: <i>Οὐ δυνάμενοι τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν.</i> 3. τελική: <i>Τοῦτο λέξων ἔρχομαι.</i> 4. ὑποθετική: <i>Ταῦτα ποιοῦντες τὰ δίκαια ψηφιεῖσθε.</i> 5. ἐναντιωματική: <i>Ὀλίγοι δντες ἐνίκησαν.</i> 6. τροπική: <i>Ληξόμενοι ζῶσι.</i></p>

Σύνδεση μετοχῶν

104 Οἱ μετοχές σέ μία πρόταση

1. συνδέονται μεταξύ τους μέ παρατακτικούς συνδέσμους, ὅταν εἶναι ὁμοίες:

Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεῖς βουλευέται ὅπως μήποτε ἐτι ἔσται ἐπὶ τῶ ἀδελφῶ (= σκέφτεται πῶς δέ θά εἶναι πιά στήν ἐξουσία τοῦ ἀδελφοῦ του) (οἱ μετοχές καί οἱ δύο εἶναι χρονικές).

2. ἐκφέρονται χωρίς συνδέσμους

α) ὅταν εἶναι ἀνόμοιες:

Οἱ Ἕλληνες ὑφορῶντες τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμό-

νας **ἔχοντες** (= ἐπειδή τούς ὑποπεύονταν προχωροῦσαν ἔχοντας δικούς τους ὁδηγούς (ἢ πρώτη μετοχή εἶναι αἰτιολογική καί ἡ δεύτερη τροπική).

β) ὅταν ἡ μία προσδιορίζει τήν ἄλλη:

Ἐντυχόν τινι ὀφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε (= ὅταν συνάντησε κάποιον πού τοῦ πονοῦσαν τά μάτια, καθώς ἐβγαίνει ἀπό ἕνα ἰατρεῖο...) (ἡ χρονική μετοχή ἀπιόντι προσδιορίζει τή μετοχή ὀφθαλμιῶντι καί ἡ τροπική ἔχοντι τήν ἀπιόντι)

γ) γιά ἔμφαση (**σχήμα ἀσύνδετο**):

Ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἰοί τε ἤμεν, ὁμως προαγορευόμεν τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀπιέναι (= ...ὁμως ὀρίζουμε ἀπό πρὶν σ' ὅποιον θέλει νά μπορεῖ νά φύγει).

(Βλ. καί § 143α).

Τά ρηματικά ἐπίθετα σέ -τος καί -τέος

105 Τά ρηματικά ἐπίθετα σέ -τος σημαίνουν ὅπως καί στή ν.έ.

α) ὅ,τι καί ἡ μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ρήματος ἀπό τό ὁποῖο παράγονται: **γραπτός** (γεγραμμένος = αὐτός πού ἔχει γραφεῖ) (πβ. ν.έ. κλειστή πόρτα = κλεισμένη πόρτα· εἶναι φευγάτος = ἔχει φύγει).

β) ἐκεῖνον πού μπορεῖ νά πάθει ὅ,τι φανερώνει τό ρῆμα: **ὀρατός** (ὁ δυνάμενος ὀρᾶσθαι = αὐτός πού μπορεῖ νά τόν δεῖ κανεῖς) (πβ. ν.έ. κατορθωτός, ἀδιάβατος).

γ) ἐκεῖνον πού ἀξίζει νά πάθει ὅ,τι φανερώνει τό ρῆμα: **θαυμαστός**, ἐπαινετός.

δ) σπανιότερα ὅ,τι καί ἡ μετοχή τοῦ ἐνεστώτα ἢ ἀορίστου: **θνητός** (ὁ θνησκων), **ἀπρακτός** (ὁ μὴ πράξας), **ἀστράτευτος** (ὁ μὴ στρατευσάμενος = αὐτός πού δέ στρατεύθηκε) (πβ. ν.έ. καυτός = αὐτός πού καίει, μαθητής ἀδιάβαστος = πού δέ διάβασε, βιβλίο ἀδιάβαστο = πού δέ διαβάστηκε).

Τά οὐδέτερα τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων σέ **-τος** μέ τό ρ. *ἐστί* λαμβάνονται ὡς ἀπρόσωπες ἐκφράσεις (βλ. § 73) καί σημαίνουν κάτι πού μπορεί ἢ ἀξίζει νά γίνει:

Οὐδὲ τοῖς ἵππεῦσι προσβατὸν ἦν (= οὔτε στούς ἵππεις ἦταν δυνατό νά πλησιάσουν).

Ἄρα βιωτόν ἐστὶν ἡμῖν μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= ἄραγε ἀξίζει νά ζοῦμε μέ καταστραμμένο σῶμα;).

106 Τά ρηματικά ἐπίθετα σέ **-τέος** σημαίνουν ὅτι πρέπει νά γίνει ὅ,τι φανερώνει τό ρῆμα ἀπό τό ὁποῖο παράγονται:

Δοκεῖ μοι διδασκτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἷτια τῶν πολέμων (= πρέπει νά ἐξηγήσουμε ὁ ἕνας στόν ἄλλο...).

(πβ. ν.έ. διδασκτέα ὕλη, μαθητής μετεξεταστέος).

Μέ τά ρηματικά ἐπίθετα σέ **-τέος** παρατηροῦνται δύο συντάξεις:

α) **ἀπρόσωπη σύνταξη** μέ τά ρηματικά ἐπίθετα σέ οὐδέτερο γένος, ὅταν ἐξαιρεται κυρίως ἡ πράξη πού πρέπει νά γίνει:

Τοῦς φίλους εὐεργετητέον ἐστί.

β) **προσωπική σύνταξη**, ὅταν ἐξαιρεται κυρίως τό πρόσωπο ἢ τό πράγμα πού ὀφείλει νά πάθει ὅ,τι φανερώνει τό ρῆμα:

Οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὐ ποιητέοι (= πρέπει νά εὐεργετηθοῦν αὐτοί πού θέλουν νά γίνουν σύμμαχοι).

Εἵπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἢ πόλις ἐστί (= πρέπει νά ὠφελεῖται ἀπό σένα ἢ πόλη).

Μέ τά ρηματικά ἐπίθετα σέ **-τός** καί **-τέος** τό πρόσωπο πού ἐνεργεῖ μπαίνει σέ δοτική (βλ. § 53γ καί 68β):

Αὐτοῖς οὐκ ἐξιτόν ἐστί (= δέν εἶναι δυνατό σ' αὐτούς νά βγοῦν ἔξω).

Πειρατέον σοι τήν Ἑλλάδα εὐ ποιεῖν (= πρέπει νά προσπαθήσεις νά εὐεργετήσεις τήν Ἑλλάδα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

- 107** Οί αντωνυμίες λαμβάνονται **ἀντί ὀνόματος**: καί ἔτσι μπορεῖ νά εἶναι συντακτικῶς ὅ,τι καί τά ὀνόματα: ὑποκείμενα, κατηγορούμενα, ἀντικείμενα, ἐπιθετικοί, κατηγορηματικοί ἢ ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί.

Α' ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

- 108** 1. Οί τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ α' καί β' προσώπου στήν ὀνομαστική (*ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς*) χρησιμοποιοῦνται, ὅταν δηλώνεται ἔμφαση καί τονίζεται τό πρόσωπο ἢ ἀντιδιαστέλλεται ἀπό κάτι ἄλλο. Σέ κάθε ἄλλη περίπτωση παραλείπεται (βλ. καί § 20).

Σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειεν ἄλλους ἐπιχειρῶ.

— *Εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.* — *Ἄλλ' ἐμμένω.*

2. Ἀπό τοὺς τύπους τῶν πλάγιων πτώσεων τοῦ ἐνικοῦ α' καί β' προσώπου οἱ δυνατοί τύποι, πού ἔχουν πάντοτε τόνο (*ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμέ, σου, σοί, σέ*) χρησιμοποιοῦνται ὅταν ὑπάρχει ἔμφαση, ἐνῶ οἱ ἐγκλιτικοί τύποι (*μου, μοι, με, σου, σοι, σε*), ὅταν δηλώνεται ἀπλῶς τό πρόσωπο χωρίς ἔμφαση:

Οὐκ ἐμοὶ ἀλλὰ σοὶ ἀρέσκοι ταῦτα (ἔμφαση).

Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ· τῇ γάρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν (χωρίς ἔμφαση).

3. Ἡ ὀνομαστική ἐνικοῦ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ γ' προσώπου, πού δέν ὑπάρχει, καί ἡ σπάνια ὀνομαστική πληθυντικοῦ (*σφεῖς*) ἀναπληρώνονται ἀπό τίς δεικτικές ἀντωνυμίες *οὗτος, ἐκεῖνος* ἢ, ὅταν ὑπάρχει ἔμφαση, ἀπό τὴν ὀριστική ἀντωνυμία *αὐτός*:

Οὔτε ἡμεῖς ἐκείνου ἐτι στρατιῶται, οὔτε ἐκεῖνος ἐτι ἡμῖν μισθοδότης.

Τὴν χώραν αὐτοὶ καίουσιν (= αὐτοὶ οἱ ἴδιοι).
Αὐτὸς ἔφα (= ἐκεῖνος, ὁ Πυθαγόρας, τὸ εἶπε).
(πβ. ν.έ. ἀφοῦ τὸ λέει αὐτός, ἔτσι θά εἶναι).

Β' Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ἢ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ αὐτός

109 Ἡ ἀντωνυμία αὐτός ὡς ὀριστική χρησιμοποιεῖται γιὰ νά ὀρίσει κάτι, νά τό ξεχωρίσει μέ ἔμφαση ἀπό τά ἄλλα, ἐνῶ ὡς ἐπαναληπτική, γιὰ νά ἐπαναλάβει μιὰ λέξη πού ἀναφέρθηκε ἤδη προηγουμένως, καί

1. εἶναι ἐπαναληπτική μόνο στίς πλάγιες πτώσεις, ἐνῶ ὀριστική σέ κάθε πτώση:

Κῦρος δὲ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ὀκτῶ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ (αὐτός = ὀριστική, αὐτόν, αὐτῷ: ἐπαναληπτικές)
Καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἤσχυνε καὶ ἐμέ αὐτὸν ὕβρισεν (ὀριστική).

2. ποτέ δέν εἶναι δεικτική, ὅπως, ἀντίθετα, εἶναι κανονικά στή ν.έ.

3. μέ ἄρθρο σημαίνει ταυτότητα καί μεταφράζεται ὁ ἴδιος:

Τὴν Ἀττικὴν ἀνθρώποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί (= τὴν Ἀττικὴν τὴν κατοικοῦσαν οἱ ἴδιοι ἀνθρώποι πάντοτε) (βλ. καί § 30).

Γ' ΟΙ ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

110 Οἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίες βρίσκονται μόνο στίς πλάγιες πτώσεις καί ποτέ δέν ἐκφέρονται μέ ἄρθρο (δηλαδή ἀντίθετα ἀπό ὅ,τι συμβαίνει στή ν.έ.):

Γνωθὶ σαυτὸν (= γνώρισε τὸν ἑαυτό σου).

Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ (= γιὰ τὸν ἑαυτό του φροντίζει ὁποῖος προνοεῖ γιὰ τὸν ἀδελφό του).

(πβ. ν.έ. ἄθελά του ἔγινε κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του).

111 1. Ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία τοῦ α' καί β' προσώπου χρησιμοποιεῖ-

ται, ὅπως καί στή ν.έ., ἀντί γιά τήν προσωπική, ὅταν τό πρόσωπο ἢ τό πράγμα πού δηλώνει ἢ ἀντωνυμία εἶναι τό ἴδιο μέ τό ὑποκείμενο τῆς προτάσεως (ἄμεση ἢ εὐθεία ἀντανάκλαση):

Γνώθι σαυτόν (καί ὄχι γνώθί σε).

Ἵπὲρ ἑμαυτοῦ καί τοῦ ἀδελφοῦ τήν κατηγορίαν ποιήσομαι.

Ἦν ἔμὲ ἀποκτείνητε, βλάψετε ὑμᾶς αὐτοῦς.

(πβ. ν.έ. βλέπω τόν ἑαυτό μου στόν καθρέφτη — καί ὄχι, βέβαια, βλέπω ἐμένα στόν...).

Σημείωση. Συνήθως ὁμως ἀντί γιά τό κανονικό *δοκῶ ἑμαυτῶ* ὑπάρχει *δοκῶ μοι* ἢ *ἐμοὶ δοκῶ* (ὅπως *δοκεῖ μοι* ἢ *ἐμοὶ δοκεῖ*):

Δοκῶ μοι αἰσθάνεσθαι ὅτι τῶ ὑπνω ἠδόμεθα.

2. Ἡ αὐτοπαθῆς ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου χρησιμοποιεῖται:

α) ἐπίσης, ὅπως καί τοῦ α' καί β' προσώπου, σέ ἄμεση ἢ εὐθεία ἀντανάκλαση.

Ὁ σοφὸς ἐν ἑαυτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν (= στόν ἑαυτό του, ἐπάνω του τὴν ἔχει καί τὴ μεταφέρει τὴν περιουσία του) (ἢ ἀντωνυμία *ἑαυτῷ* δηλώνει τό ἴδιο πρόσωπο μέ τό ὑποκείμενο τοῦ ρήματος: ὁ σοφός).

β) μέ δευτερεύουσα πρόταση ἢ μέ φράση πού ἔχει ἀπαρέμφοτο ἢ μετοχή καί σέ ἔμμεση ἢ πλάγια ἀντανάκλαση, (δηλαδή τό πρόσωπο ἢ τό πράγμα πού δηλώνει ἢ ἀντωνυμία δέν εἶναι τό ἴδιο μέ τό ὑποκείμενο τῆς δευτερεύουσας προτάσεως ἢ τοῦ ἀπαρεμφότου ἢ τῆς μετοχῆς, ἀλλά μέ τό ὑποκείμενο τῆς κύριας προτάσεως):

Ξενοφῶν ἔδεισε μὴ ἀνήκεστα κακὰ γένοιτο ἑαυτῷ (= φοβήθηκε μήπως τοῦ συμβοῦν ἀθεράπευτες συμφορές) (Ἡ ἀντωνυμία *ἑαυτῷ* ἀναφέρεται στό ὑποκείμενο τοῦ *ἔδεισε* καί ὄχι τοῦ *γένοιτο*).

Ὁ ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὄρᾶν.

Κῦρος ἤρξε τῶν ἐθνῶν τούτων οὐθ' ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων οὔτε ἀλλήλοισι (= ὁ Κ. κυβέρνησε αὐτά τὰ ἔθνη πού δέν ἦταν ὁμόγλωσσα οὔτε μέ τόν ἴδιο οὔτε μεταξύ τους).

Ἄλλά στήν περίπτωση αὐτῆ τῆς πλάγιας ἀντανάκλασεως, χρησιμοποιεῖται πολλές φορές καί ἡ **προσωπική** ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἢ, συχνότερα, καί ἡ ἀντωνυμία *αὐτός*:

Ἐφοβεῖτο Κῦρος μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι (ἀντί ἑαυτῶ).

Οἱ φυγάδες ἐδέοντο Κερκυραίων σφᾶς κατάγειν (= νά τοὺς ἐπαναφέρειν στήν πατρίδα) (ἀντί ἑαυτούς).

Οἱ πολέμιοι ἀφήσουσι τὴν λείαν, ἐπειδὴν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας (= ὅταν δοῦν μερικοὺς νά ὀρμοῦν ἐναντίον τους) (ἀντί ἑαυτούς).

Σημείωση. Μερικές φορές ἀντί γιά τήν αὐτοπαθὴ ἀντωνυμία τοῦ α' καί β' προσώπου χρησιμοποιεῖται ἡ ἴδια ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου:

Δεῖ ἡμᾶς ἐρέσθαι ἑαυτούς (ἀντί: ἡμᾶς αὐτούς).

Εὐρήσετε σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας (ἀντί: ὑμᾶς αὐτούς).

Δ' Η ΑΛΛΗΛΟΠΑΘΗΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

- 112** Ἡ ἀλληλοπαθὴς ἀντωνυμία, πού βρίσκεται μόνο στόν πληθυντικό καί μόνο στίς πλάγιες πτώσεις, ἐκφέρεται πάντοτε χωρίς ἄρθρο:

Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους.

Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοισι ὅμοιοι.

Πολλές φορές ἀντί γιά τήν ἀλληλοπαθὴ ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται ἡ αὐτοπαθής:

*Ἀπίστωσ ἔχουσι πρὸς ἑαυτούς οἱ Ἕλληνες (ἀντί: πρὸς ἀλλήλους)
(= οἱ Ἕλληνες δέν ἔχουν ἐμπιστοσύνη ὁ ἕνας στόν ἄλλον).*

Ε' ΟΙ ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

- 113** 1. Οἱ κτητικές ἀντωνυμίες χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπίθετα μέ ἄρθρο ἢ χωρίς ἄρθρο:

Τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι.

Ἐμὸν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων.

2. Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία γ' προσώπου* χρησιμοποιεῖται ἡ γενική

* Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου γιά ἓναν κτήτορα ἐός, ἐή, ἐόν δέ χρησιμοποιεῖται ἀπό τοὺς ἀρχαίους πεζογράφους, καί ἡ σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον γιά πολλοὺς κτήτορες, εἶναι σπάνια.

τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας αὐτός ἢ, γιά ἔμφαση, ἢ γενική τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας οὗτος ἢ ἐκεῖνος:

*Μετεπέμψατο τὴν θυγατέρα καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς.
Φροντίζω τῆς ἐκείνου δόξης.*

3. Ὄταν τό ρῆμα καί ἡ κτητική ἀντωνυμία δείχνουν τό ἴδιο πρόσωπο, τότε, γιά ἔμφαση κυρίως, χρησιμοποιεῖται ἀντί γιά τοὺς τύπους τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας ἐμός, σός, τούτου ἢ αὐτοπαθῆς σέ πτώση γενική, καί ἀντί γιά τοὺς τύπους ἡμέτερος, ὑμέτερος, τούτων οἱ τύποι: ἡμέτερος αὐτῶν, ὑμέτερος αὐτῶν, ἐαυτῶν:

*Στέργω τὸν ἐμαυτοῦ φίλον (ἀντί: στέργω τὸν ἐμὸν φίλον).
Οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν ἐαυτῶν συμμαχῶν κατεφρόνουν (ἀντί: τῶν συμμαχῶν αὐτῶν).*

Ἐπίσης, ὅταν δέν ὑπάρχει ἔμφαση, ἀντί γιά τὴν κτητική ἀντωνυμία χρησιμοποιοῦνται, ὅπως καί στά ν.έ., οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν μου, σου, ἡμῶν κτλ.:

*Ἐγὼ ὑμᾶς ὑπὲρ τοῦ πατρός μου τεθνεῶτος αἰτοῦμαι.
Διὰ τῶν νόμων ἐλάβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ.
Πυθοίμεθ' ἄν τὸν χρησμὸν ἡμῶν ὅ,τι νοεῖ (=θά μπορούσαμε νά πληροφορηθοῦμε τί ἐννοεῖ ὁ χρησμὸς μας).*

4. Ὄταν ὁ κτήτορας εἶναι φανερός, ἡ κτητική ἀντωνυμία μπορεῖ νά παραλείπεται:

*Οὐ μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ δόξει ἄδικος εἶναι (ἀντί: ὁ ἐμός πατήρ).
Σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ (ἀντί: ὁ σὸς πατήρ καὶ ἡ σὴ μήτηρ).
Οἱ γονεῖς στέργουσι τὰ τέκνα (ἀντί: τὰ τέκνα αὐτῶν).
(πβ. ν.έ. ὁ πατέρας στεκόταν σκυφτός κι ἀμίλητος).*

ΣΤ' ΟΙ ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

114 Οἱ δεικτικὲς ἀντωνυμίες χρησιμοποιοῦνται καί ὡς ἐπίθετα, δηλαδή μέ οὐσιαστικά, καί ὡς οὐσιαστικά, δηλαδή μόνες τους:

Ἡ τραγωδία ἐστὶ τῆσδε τῆς πόλεως εὐρημα (ὡς ἐπίθετο)

Τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβωμεν (ὡς ἐπίθετο).

Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε (ὡς οὐσιαστικό).

Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ξενοφῶν (ὡς οὐσιαστικό).

(πβ. ν.έ. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος δέν ξαναῆρθε. Ἐκεῖνος τό εἶπε).

- 115** 1. Οἱ ἀντωνυμίες *οὗτος*, *ὄδε* χρησιμοποιοῦνται γιά πρόσωπα ἢ πράγματα πού βρίσκονται κοντά σ' αὐτόν πού μιλάει, ἐνῶ ἡ ἀντωνυμία *ἐκεῖνος*, ὅπως καί στή ν.έ., γιά πρόσωπα ἢ πράγματα πού βρίσκονται μακριά:

Ἦδε ἡ ἡμέρα (= ἡ σημερινή μέρα).

Ἡ δημοκρατία ἐκείνη μεθ' ἧς ἐζῶν οἱ πρόγονοι.

Σημείωση. Ἡ ἀντωνυμία *οὗτος* ἔχει στενότερη σχέση μ' αὐτόν πού ἀκούει, γι' αὐτό μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ καί ἀντί γιά τήν προσωπική ἀντωνυμία τοῦ β' προσώπου *σύ*, ἐνῶ ἡ *ὄδε* μ' αὐτόν πού μιλάει, γι' αὐτό μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ ἀντί γιά τήν προσωπική ἢ κτητική ἀντωνυμία τοῦ α' προσώπου (*ἐγώ*, *ἐμός*):

Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει (= αὐτοῖ οἱ δικοί σου...).

Οὗτος, τί ποιεῖς (= ἔ, σύ ἐκεῖ, τί κάνεις;)

Ἐγώ τε καὶ Μελησίαις ὄδε νῦν ἐρούμεν (= ὁ Μελησίαις αὐτός ἐδῶ πού εἶναι μαζί μου).

Φονεὺς εἰ τοῦδε τάνδρὸς ἐμφανῶς (ἀντί: *φονεὺς εἰ ἐμοῦ*...).

Σκόπει εἰ τὸν νεκρὸν ξὺν τῆδε κουφιεῖς χερί (= σκέψου ἂν θά θάψεις τό νεκρό μαζί μέ τό δικό μου χέρι, βοηθώντας με).

2. Ἡ *οὗτος* ἀναφέρεται συνήθως στά προηγούμενα, ἐνῶ ἡ *ὄδε* στά ἐπόμενα:

Ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις, παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγειλε τάδε (= αὐτά, πού εἰπώθηκαν, λοιπόν τά λές ἐσύ, ἀπό μᾶς ὁμως ἀνακοίνωσε τά ἐξῆς).

3. Ἡ ἔκφραση *καὶ ταῦτα* ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξαίρει μιὰ προηγούμενη ἔννοια:

Οὐ ταῦτά ἡμῖν δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων (= καί μάλιστα γιά τά σπουδαιότερα).

Ζ' ΟΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

116 1. Ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία *τίς* σημαίνει ὅ,τι ἡ ἀντωνυμία *ποιός* στή ν.έ. καὶ χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ἐπίθετο, καὶ ὡς οὐσιαστικό:

Τίνα καιρὸν βελτίω ζητεῖτε; (ὡς ἐπίθετο)

Τίς εἶ; (ὡς οὐσιαστικό)

(πβ. ν.έ. ποιός ἄνθρωπος θά τό δεχόταν αὐτό; ποιός εἶναι;)

2. Ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία *ποιός* σημαίνει: *ποιῶς λογῆς* καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίθετο:

Τίνες τε καὶ ποιῶι φύσεις ἐπιτήδειαί εἰσιν εἰς φυλακὴν πόλεως;
(= ποιοὶ καὶ ποιῶς λογῆς χαρακτῆρες εἶναι κατάλληλοι γιά τή φύλαξη τῆς πόλεως;)

3. Πολλές φορές ὕστερα ἀπό τὴν ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία *τίς* ἀκολουθεῖ τό ἐπίρρημα *ποτέ* μέ τή σημασία τοῦ ἄρα γε ἢ τὰχα, καὶ ὕστερα ἀπό τὴν ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία *ποιός* καὶ *πόσος* ἢ ἀόριστη ἀντωνυμία *τίς*, μέ τή σημασία τοῦ σάν, γιά ἐκπληξη ἢ εἰρωνεία:

Τίσι ποτὲ λόγοις ἔπεισαν Ἀθηναίους; (μέ ποιούς ἄρα γε λόγους...;)

Ποίου τινὸς γένους ἐστὶν ὁ Μιθριδάτης; (= σάν ἀπό τί λογῆς γενεῖα εἶναι ὁ Μ.;)

Πόσαι τινές εἰσιν αἱ πρόσοδοι; (= σάν πόσα νά εἶναι τά εισοδήματα;)

Η' ΟΙ ΑΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

117 1. Ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία *τίς* χρησιμοποιεῖται:

α) σέ καταφατικές προτάσεις εἴτε ὡς οὐσιαστικό εἴτε ὡς ἐπίθετο:

Ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ (= ἅς πάει κάποιος γιά νερό) (οὐσιαστ.).

Ὁ σοφιστής ἐστὶν ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα (ἐπίθετο).

Ἐντίθετα σέ ἀρνητικές (ἀποφατικές) προτάσεις χρησιμοποιεῖται ἢ *οὐδεὶς* ἢ *μηδεὶς*:

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀγαθόν.

Μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (= μὴ θεσπίζετε κανένα νόμο).

Σημείωση. Γενικά στήν ἀρχ. ἑλληνική σέ μιά πρόταση πού ἀρχίζει μέ *οὐ* ἢ *μή* δέ χρησιμοποιεῖται ἡ ἀντωνυμία *τίς* ἀλλά ἡ ἀντωνυμία *οὐδεῖς*, *μηδεῖς*: λ.χ. *δέν* μπορεῖ νά γραφεῖ στά ἀρχαῖα: *Οὐκ ἔστιν ἀγαθόν τι ἢ Μὴ θῆσθε νόμον τινά* (βλ. § 142 κ.έ.).

β) ὡς κατηγορούμενο μέ τή σημασία: **κάποιος σπουδαῖος, κάτι:**

Ἡὔχει τις εἶναι (= καυχίόταν ὅτι εἶναι κάποιος).

(πβ. ν.έ. πιστεύει πῶς εἶναι κάτι ἢ κάποιος)

γ) μέ ἐπίθετα, ἀντωνυμίες, ἀριθμητικά ἢ ἐπιρρήματα, καί ἄλλοτε ἐξαιρεῖ, ἄλλοτε πάλι μετριάζει τή σημασία τους:

Δεινή τις δύναμις (= κάποια πολύ μεγάλη δύναμη).

Τριάκοντά τινας ἀπέκτειναν (= σκότωσαν κάπου τριάντα).

2. Ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία *ἄλλος* πολλές φορές πρέπει νά μεταφραστεῖ: **ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἐπιπλέον:**

Ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας (= πέθαιναν ἀπό τὴν πείνα καὶ ἐπιπλέον ἀπό κάτι ἄλλο, δηλαδή ἀπό τὴν ἀργία).

Ἡ ἀντωνυμία *ἄλλος* σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι φάινεται ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός ἐνός οὐσιαστικοῦ (λ.χ. ἐδῶ: *ἀργίας*), ἀλλά κυρίως τὸ οὐσιαστικό εἶναι ἐπεξήγησι στήν ἀντωνυμία *ἄλλος*.

Θ' ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

118 1. Ἡ ἀντωνυμία *ὅς* ἀναφέρεται σέ κάτι ὀρισμένο, ἐνῶ ἡ *ὅστις* σέ κάτι γενικό καὶ ἀόριστο:

Ἔστι Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὀρά.

Μακάριος ὅστις οὐσίαν (= περιουσίαν) *καὶ νοῦν ἔχει.*

Σημείωση. Ἡ *ὅστις* ἀργότερα ἐπικράτησε καὶ γιά τίς δύο περιπτώσεις.

2. Ἡ φράσι *ἔστιν ὅς* ἢ *ἔστιν ὅστις* ἰσοδυναμεῖ μέ τὴν ἀόριστη ἀντωνυμία *τίς*: ἔτσι καί: *εἰσὶν οἳ* ἢ *ἔστιν οἳ* = *τινές*, *ἔστιν ὧν* = *τινων* κτλ. καὶ *οὐκ ἔστιν ὅστις* = *οὐδεῖς*, *οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ* = *πᾶς* κτλ.

Εἰσὶν οἳ διαμαρτόντες τῶν ὁδῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπλανήθησαν

(= μερικοί έχασαν τους δρόμους και περιπλανήθηκαν στη χώρα).

Πλήν Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἔθνων.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο *ἔστιν ὅτε* σημαίνει **μερικές φορές, κάπου κάπου ἔστιν ὅπως** σημαίνει **κάπως, ἔστιν ὅπου** σημαίνει **κάπου** κτλ.

3. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία *οἶος* (= τέτοιος πού) στή φράση: *οἶός εἰμι* σημαίνει: **εἶμαι τέτοιος ἄνθρωπος πού** ἢ **εἶμαι ἔτοιμος νά**, ἀλλά στή φράση: *οἶός τ' εἰμί (οἶός τέ εἰμι)* σημαίνει **μπορῶ**:

Ἦγανάκτει καὶ οἶός ἦν ἐπεξίεναί (= καί ἦταν ἔτοιμος νά...).

Ἀλκιβιάδης οἶός τ' ἦν σῶσαι τήν τῆς πόλεως δύναμιν.

Οἰοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι (= μποροῦν οἱ πολλοὶ νά κάνουν ὄχι τὰ πῖο μικρά κακά).

4. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία κανονικά συμφωνεῖ μέ τό ὄνομα ἢ τή δεικτική ἀντωνυμία, στήν ὁποία ἀναφέρεται, στό γένος καί τόν ἀριθμό, καί ἡ πτώση τῆς κανονίζεται ἀπό τή σύνταξη τῆς προτάσεως. Πολλές φορές ὅμως ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ἀντί νά βρίσκεται σέ πτώση αἰτιατική, ὅπως θά ἦταν ἡ κανονική σύνταξη, μπαίνει σέ **γενική ἢ δοτική**, γιατί καί τό ὄνομα ἢ ἡ ἀντωνυμία στήν ὁποία ἀναφέρεται εἶναι σέ πτώση γενική ἢ δοτική:

Ὅπως ἔσεσθε ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας ἢς κέκτησθε (ἀντί: *ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας ἦν κέκτησθε*).

Ἐγγένητο τουναντίον οὐ ἐνόμισαν πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι (ἀντί: *τουναντίον τούτου ὁ ἐνόμισαν πάντες* κτλ..).

Αὐτό τό συντακτικό φαινόμενο λέγεται **ἔλξη τοῦ ἀναφορικοῦ**.

Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ἔλκεται ἀπό τή λέξη στήν ὁποία ἀναφέρεται (ἢ ἤς ἀπό τή λέξη *ἐλευθερίας*, ἢ οὐ ἀπό τή λέξη *τούτου*).

Στήν ἔλξη τοῦ ἀναφορικοῦ ἡ δεικτική ἀντωνυμία παραλείπεται καί ἡ ἀναφορική παίρνει τήν πτώση τῆς δεικτικῆς λ.χ. ἀντί *τούτου ὁ* γίνεται *οὐ*:

(πβ. ν.έ. *τιμᾶμε ὄσους ἀγωνίστηκαν γιά τήν πατρίδα, ἀντί: αὐτοῦς ὄσοι ἀγωνίστηκαν...*).

5. Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία *ὁς*, μεταφράζεται πολλές φορές **αὐτός πού**, γιατί συνήθως, καί ὄχι μόνο στήν ἔλξη, ἡ δεικτική ἀντωνυμία

στην οποία αναφέρεται ή αναφορική, παραλείπεται:

Μή μοι γένοιθ' ἄ βούλομαι, ἀλλ' ἄ συμφέρει (ἀντί: *μή μοι γένοιτο ταῦτα ἄ βούλομαι, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἄ συμφέρει*)

(πβ. ν.έ. "Οποῖος πεινάει καρβέλια ὄνειρεύεται. Καί στά δημοτικά τραγούδια ἢ στίς παροιμίες: δέν εἶμαι ἐγώ σάν πού θαρρεῖς = σάν = ἐκεῖνες πού...· ἀλί πού τό ἔχει ἡ κούτρα-του = ἀλίμονο σ' αὐτόν πού...).

6. Συχνά στήν ἀρχή μιᾶς περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου ἢ ἀναφορική ἀνωθυμία ὅς εἰσάγει κύρια πρόταση, καί ὄχι δευτερεύουσα ἀναφορική, καί τότε ἢ ὅς ἐρμηνεύεται μέ δεικτική (**αὐτός** κτλ.) καί μέ κάποιο σύνδεσμο παρατακτικό: **καί, ἀλλά** κτλ:

Ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν. Ὡν ἔστι τεκμήρια ὄραν τὰ τρόπαια (= καί αὐτῶν ἀποδείξεις μπορεῖ νά δεῖ κανεῖς τά τρόπαια).

Πῶς οὖν ἄν ἐνοχος εἶη Σωκράτης τῇ γραφῇ; ὅς φανερός ἦν θεραπείων τοὺς θεούς (= ἀλλά αὐτός ἦταν φανερό πού λάτρευε τοὺς θεούς).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

119 Ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ εἶχε μόνο τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο: *ὁ, ἡ, τό*. Ἀόριστο ἄρθρο δέν ὑπῆρχε· σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἡ ἀρχαία γλῶσσα χρησιμοποιοῦσε τὰ ὀνόματα χωρὶς ἄρθρο:

Προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν ἀνήρ (= ἕνας ἄντρας).

Ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα (= ἕνα βουνό).

(πβ. ν.έ. ἀόριστο ἄρθρο μόνο γιὰ τὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ: *ἕνας, μία, ἕνα*: Μιά φορά κι ἕναν καιρό...).

Σημείωση. Τὸ ἄρθρο δέν ἔχει κλητικὴ. Ἀλλὰ συνήθως ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κλητικὴ τῶν ὀνομάτων, κύριων ἢ προσηγορικῶν, χρησιμοποιεῖται τὸ κλητικὸ ἐπιφώνημα *ὦ*:

Καλῶς ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες.

Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, οἰωνὸς ἐφάνη.

120 Τὸ ἄρθρο στὴν ἀρχαιότερη μορφή τῆς γλῶσσας μας ἦταν δεικτικὴ ἀντωνυμία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ τὸ ἄρθρο διατήρησε αὐτὴ τὴ σημασία στὶς ἀκόλουθες ἐκφράσεις:

α) *ὁ μὲν - ὁ δὲ* σέ κάθε γένος, πτώση καὶ ἀριθμὸ (= αὐτός - ἐκεῖνος ἢ ὁ ἕνας - ὁ ἄλλος):

Διέσχον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ μὲν διώκοντες οἱ δ' ἀρπάζοντες.

(πβ. κάποτε, καὶ ν.έ. Ἔχουν δίκιο καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ).

β) *ὁ δὲ* σέ κάθε γένος, πτώση καὶ ἀριθμὸ (= αὐτός, ἐκεῖνος):

Ὁ δὲ ἐπέθετο προθύμως· τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν ἱκανά.

γ) *καὶ τόν, καὶ τήν, καὶ τοὺς* ὡς ὑποκείμενο ἀπαρεμφάτου (σέ ἕτεροπροσωπία, βλ. §95) (= καὶ αὐτός, καὶ ἐκεῖνος):

Καὶ τὸν κελεῦσαι λέγεται (= καὶ ἐκεῖνος λένε ὅτι πρόσταξε).

Στόν τύπο *καὶ τὸν* ἀντιστοιχεῖ ὀνομαστικὴ: *καὶ ὄς* (= καὶ αὐτός), ἢ *δ' ὄς* (= εἶπε αὐτός):

Ἦγεισθαι ἐκέλευε τοὺς Ὑρκανίους καὶ οἱ ἠρώτων (= προέτρεπε τοὺς Ὑρκ. νά τοὺς ὀδηγήσουν, καὶ αὐτοὶ ρωτοῦσαν).
Ἐγὼ μὲν, ἢ δ' ὅς, ἠγοῦμαι τοῦτον εἶναι τὸν ἐπιστήμονα (= ἐγὼ τουλάχιστο νομίζω, εἶπε, ὅτι αὐτός...).

δ) τὸν καὶ τόν, τὸ καὶ τό, τὰ καὶ τὰ (= αὐτόν κι αὐτόν ἢ τόν τάδε καὶ τόν τάδε, αὐτό κι αὐτό κτλ.), ὅταν ἀποφεύγει κανεὶς νά ὀνομάσει πρόσωπα ἢ πράγματα:

Καὶ ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τὸν καὶ τοὺς μὲν ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντας εὗρον.
Εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος, οὕτωςι οὐκ ἂν ἀπέθανεν.
(πβ. ν.έ. τοῦ εἶπα **τό καὶ τό**).

ε) πρὸ τοῦ (= πρὶν ἀπ' αὐτό, προηγουμένως):

Πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι πρὸ τοῦ ἀναμῖξ ἦν πάντα (= πρῶτος καθόρισε νά εἶναι χωριστά ὁ καθένας· προηγουμένως...).
Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠσύχαζον τὸ πλεόν τοῦ χρόνου, ὄντες καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους (= ἂν καὶ δέν ἦταν καὶ προηγουμένως πρόθυμοι νά πάνε σέ πολέμους).
(πβ. ν.έ. πρόσεχε **προτοῦ** νά γίνεи τό κακό).

Σημείωση. Πολλές φορές οἱ φράσεις *τό μὲν - τό δέ, τὰ μὲν - τὰ δέ* χρησιμοποιοῦνται ἐπιρρηματικῶς (= ἄλλοτε... ἄλλοτε..., καὶ - καί):
Οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαύομενοι (= ἄλλοτε πολεμώντας, ἄλλοτε...).

121 Τό ἄρθρο χρησιμοποιεῖται, ὅπως καὶ στή ν.έ.:

α) γιά νά δηλώσει ἓνα ὀρισμένο πρόσωπο ἢ πράγμα πού εἶναι ἤδη γνωστό (κυρίως **ὀριστικό** ἄρθρο):

Ὁ ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει (= ὁ γνωστός ἀντρας...).

Ἡ πορεία ὁμοία φυγῇ ἐγένετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι (= ἡ πορεία γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος).

(πβ. ν.έ. **τό παιδί** δέν μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό).

Ἔτσι τό ἄρθρο ἀποκτᾶ καὶ τή σημασία κτητικῆς ἀντωνυμίας ἢ τή σημασία αὐτοῦ πού πρέπει:

Ὁ πατήρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; (= ὁ πατέρας σου)

(βλ. κτητικές ἀντωνυμίες §113, 4)

(πβ. ν.έ. δέν μ' ἄφηγε ὁ πατέρας = ὁ πατέρας μου).

Κλέαρχος, ἐπεὶ ἐπιορκῶν ἐφάνη, ἔχει τὴν δίκην (= τὴν καταδίκη πού τοῦ ταίριαζε).

β) γιά νά δηλώσει ἓνα πρόσωπο ἢ πράγμα γενικῶς, σέ ὄλο τό εἶδος του:

Ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας.

Λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους (= ἰσχυρίζονταν ὅτι αὐτός ἔλεγε πῶς πρέπει ὁ στρατιώτης...).

122 Τό ἄρθρο παραλείπεται συνήθως:

α) στά κύρια ὀνόματα:

Ἠρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

β) στό ὄνομα βασιλεύς ἢ μέγας βασιλεύς, ὅταν πρόκειται γιά τό βασιλιά τῶν Περσῶν, καί στό ὄνομα ἄστυ, ὅταν πρόκειται γιά τὴν Ἀθήνα:

Ἡμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα καί, εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἀν ἐπὶ βασιλέα (= ἀν δέν ἐρχόσασταν ἐσεῖς, θά...).

Ἐξ ἄστεως νῦν εἰς ἀγρὸν χωρῶμεν (= ἄς πᾶμε ἀπό τὴν Ἀθήνα...).

γ) ὅταν ἓνα ὄνομα χρησιμοποιεῖται ἀόριστα (ἀφοῦ δέν ὑπάρχει ἀόριστο ἄρθρο· βλ. §119):

Ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία (= ἀνάκτορα) *ἦν καὶ παράδεισος* (= κήπος) *μέγας.*

Σημείωση. Τό ἄρθρο δέν μπαίνει, ὅπως καί στή ν.έ., μόνο ἐμπρός ἀπό οὐσιαστικά. Πολλές φορές μέ τό ἄρθρο:

α) ἓνα ἐπίθετο ἢ μιὰ δλόκληρη πρόταση λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά: *ἡ ρητορική* (ἐνν. τέχνη), *ἡ δεξιὰ* (ἐνν. χεῖρ).

Ἐν ἐτι λείπεται, τὸ ἦν πείσωμεν ὑμᾶς (= μᾶς μένει ἓνα ἀκόμα, τό ἂν θά σᾶς πείσομε).

(πβ. ν.έ. Γράφει μέ τό ἄριστέρο. Τό νά μιλάς ὠραῖα εἶναι τέχνη).

β) Ένα ουσιαστικό σέ γενική πτώση ή ένα επίρρημα ή ένας εμπρόθετος προσδιορισμός λαμβάνονται ως επίθετα: *ή βασιλέως χώρα (ή βασιλείος χώρα), οί πάλοι σοφοί άνδρες (οί παλαίτεροι...), ή κατά νόμον τιμωρία (ή νόμιμος...)* (βλ. §27, 6).

Γιά τά επίθετα πού χρησιμοποιούνται χωρίς άρθρο ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί βλ. §30.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ'

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

123 Οί επιρρηματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα, αλλά πολλοί απ' αυτούς και άλλα μέρη του λόγου: (ἐπιθέτα, ἐπιρρήματα κτλ.) και φανερώνουν επιρρηματικές σχέσεις (τόπο, χρόνο, τρόπο κτλ.). Είναι ανάλογα με τον τρόπο που ἐκφέρονται **μονολεκτικοί** και **περιφραστικοί**.

Ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί μονολεκτικοί, που ἀποτελοῦνται δηλαδή ἀπό μία λέξη, είναι κυρίως:

1) ἐπιρρήματα, 2) πλάγιες πτώσεις οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων ἢ ἀντωνυμιῶν, 3) ἐπιρρηματικές μετοχές κτλ.:

Και τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι.

Τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά.

Σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι.

Ἀλκιβιάδης ἔμεινε αὐτοῦ.

124 Ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί περιφραστικοί, που ἀποτελοῦνται δηλαδή ἀπό δύο ἢ περισσότερες λέξεις, είναι κυρίως:

1) ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, δηλαδή προθέσεις με πλάγιες πτώσεις οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων ἢ ἀντωνυμιῶν, 2) ὀνόματα με ἄρθρο, 3) δευτερεύουσες ἐπιρρηματικές προτάσεις κτλ.:

Πολλὰ μεθ' ὑμῶν ἐκινδυνεύσαμεν και κατὰ γῆν και κατὰ θάλατταν.

Ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη.

Οἱ πρέσβεις ἐπεὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν.

125 Οἱ κυριότερες σημασίες τῶν ἐπιρρηματικῶν προσδιορισμῶν είναι:

1) ὁ τόπος, 2) ὁ χρόνος, 3) ὁ τρόπος (τό ὄργανο ἢ τό μέσο ἢ ἡ συνοδεία), 4) τό ποσό, 5) ἡ αἰτία, 6) ὁ σκοπός, 7) τό ἀποτέλεσμα, 8) ἡ ἀναφορά, 9) ἡ προϋπόθεση ἢ ὁ ὄρος, 10) ἡ ἐναντίωση και παραχώρηση, 11) ἡ βεβαίωση και ἡ ἀρνηση, 12) ὁ δισταγμός ἢ ἡ πιθανότητα.

1. ὁ τόπος

126 Ὁ τόπος ἐκφράζεται:

α) μέ τοπικό ἐπίρρημα: *Ἐνταῦθα Κύρω βασιλεία* (= ἀνάκτορα) ἦν.

β) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς: *Ἐβούλοντο ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν τειχίζειν. Ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας.*

γ) μέ ἐπίρρηματική γενική καί δοτική:

Ἐπίσχες αὐτοῦ (= στάσου ἐκεῖ). *Ἐνίκησε Νεμέα* (στή Νεμέα).

(βλ. §43, Σημ. καί §44, 1)

(πβ. ν.έ. Πάω σπίτι. Δράμα, 22 Ἰουλίου 1980).

δ) μέ ἀναφορική πρόταση πού φανερώνει τόπο: *Ἐπανήγαγε τὸ κέρας ὅπου μέλοι ἀριστοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα* (= ὅπου θά γευμάτιζε τὸ στρ.) (βλ. §176β).

ε) μέ ἐπίρρηματικό κατηγορούμενο πού φανερώνει τόπο:

Ἐς οἶκημα ἐσηλθεν, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη (= γιά νά μὴν ταλαιπωρεῖται στό ὑπαιθρο) (βλ. §11).

127 Οἱ συχνότερες καταλήξεις τῶν τοπικῶν ἐπίρρημάτων εἶναι:

α) *-οῦ, -θι, -οι, -σι*, γιά νά δηλώσουν στάση σ' ἓναν τόπο, λ.χ.: *ἀλλαχοῦ, αὐτόθι* (= στό ἴδιο μέρος), *οἶκοι* (= στό σπίτι, στήν πατρίδα), *Ἀθήνησι* (= στήν Ἀθήνα) κτλ.:

Ἀνάγκη τοῖς οἶκοι ἄρχουσι πείθεσθαι.

Ἡ Ἀθήνησι στάσις (= ἡ ἐπανάσταση στήν Ἀθήνα) *οὕτως ἐτελεύτησεν.*

β) *-θεν*, γιά νά δηλώσουν τήν κίνηση ἀπό κάποιο τόπο, λ.χ.: *ἐντεῦθεν* (= ἀπό ἐδῶ), *ἐκεῖθεν, οἶκοθεν* (= ἀπό τὸ σπίτι, ἀπό τήν πατρίδα), *Ἀθήνηθεν* (= ἀπό τήν Ἀθήνα) κτλ.:

Συνέλεγε πανταχόθεν στράτευμα.

Καὶ Ἀθήνηθεν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ.

γ) *-σε, -δε*, γιά νά δηλώσουν τήν κίνηση πρὸς κάποιο τόπο, λ.χ.: *ἐκεῖσε, ἄλλοσε* (= πρὸς ἄλλον τόπο), *Μεγαράδε, οἶκαδε* (= πρὸς τὸ σπίτι, πρὸς τήν πατρίδα), *Ἀθήναζε* (*Ἀθήνασ-δε*) (= πρὸς τήν Ἀθήνα) κτλ.:

Φεύγουσιν οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα οἱ δὲ οἶκαδε.

Καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον διεκόμεσαν, μέχρι οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν.

2. χρόνος

128 Ὁ χρόνος ἐκφράζεται:

- α) μέ χρονικό ἐπίρρημα: *Οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτός εἰμι.*
- β) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς: *Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος* (= ὕστερα ἀπ' αὐτόν). *Ἐκαίον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός* (= στή διάρκεια τῆς νύχτας).
- γ) μέ ἐπιρρηματική γενική, δοτική, αἰτιατική:
Τὸ πλοῖον ἤξει τῆς ἐπιούσης ἡμέρας.
Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν.
Φυλάξαντες ἔτι νύκτα ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν.
(βλ. §43, 1 καὶ §44, 2 καὶ §45, 1)
(πβ. ν.έ. Θά ξανάρθει τοῦ χρόνου. Θά ἀνταμώσουμε τὸ Σεπτέμβρη).
- δ) μέ χρονική πρόταση: *Ἦνίκα δειλὴ ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός* (= ὄταν ἔφτανε τὸ δειλινό).
- ε) μέ χρονική μετοχή: *Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω*
(πβ. ν.έ. *ξημερώνοντας τ'* Ἀγιαννιοῦ λάβαμε διαταγὴ νά κινήσουμε πάλι μπροστά).
- στ) μέ ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο πού δείχνει χρόνο: *τριταῖος ἀφίκετο* (= ἦρθε τὴν τρίτη μέρα) (βλ. §11)
(πβ. ν.έ. παντρεύτηκε γέρος).

3. Ὁ τρόπος

129 Ὁ τρόπος ἐκφράζεται:

- α) μέ τροπικό ἐπίρρημα: *Οὕτω παρεσκευάζοντο.*
- β) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς: *Πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι* (= μέ τοὺς κόπους).
Σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο (= μέ πολλή βιασύνη).
- γ) μέ ἐπιρρηματική δοτική καὶ αἰτιατική:

Τὰ τείχη κατέσκαπτον πολλῇ προθυμίᾳ.

Προίκα ἐργάζεται. (βλ. §44, 4)

(πβ. ν.έ. **Σταλαματιά σταλαματιά** γεμίζει ἢ στάμνα ἢ πλατιά. Ντύνεται **τῆς μόδας**).

δ) μέ ἀναφορική πρόταση πού φανερώνει τρόπο:

Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι (= ὅπως συνήθιζαν στή μάχη, ἔτσι νά παραταχθοῦν).

ε) τροπική μετοχή:

Ἀηζόμενοι ζῶσι (= ζοῦν ληστεύοντας).

στ) ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο πού φανερώνει τρόπο:

Οὐδείς ἐκὼν ἀμαρτάνει. (βλ. §11).

(πβ. ν.έ. **μᾶς κοίταζε ἀμίλητος**).

Σημείωση. Συγγενικοί μέ τοὺς προσδιορισμούς τοῦ τρόπου εἶναι καί οἱ προσδιορισμοί πού φανερώνουν:

α) **ὄργανο ἢ μέσο:**

Τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ πᾶνυ σφόδρα ἔκρουε (= μέ τό ραβδί).

Οἱ θεοὶ σημαίνουσιν ἐν οὐρανίοις σημείοις (= μέ σημάδια τοῦ οὐρανοῦ).

β) **συνοδεία:**

Ἐλθόντων τῶν Περσῶν παμπληθεὶ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν αὐτούς (= μέ πολυάριθμο στόλο, γιά νά καταστρέψουν...).

γ) **παρομοίωση:**

Ἐφάνη κονιορτὸς ὡσπερ νεφέλη λευκή.

4. Τό ποσό

130 Τό ποσό ἐκφράζεται:

α) μέ ἐπίρρημα ποσοτικό:

Μηδὲν ἄγαν (= ὑπερβολικά) (ἐνν. *ποιεῖ*).

Ἐκαρτέρει θυόμενος μάλα χαλεπῶς φέρων (= πολύ στενοχωρημένος).

Τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα τριακόσιοι.

(Τό ἐπίρρημα **μάλιστα** μέ ἀριθμητικό σημαίνει **περίπου**· πβ. ν.έ. **τριακόσιοι τό πολύ πολύ**).

β) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς:

Πρόξενος παρῆν ἔχων ὀπλίτας εἰς πεντακοσίους (= συνολικά πεντακόσιους).

Ἦσαν ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους (= περίπου δύο χιλιάδες).

Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς παρεγένετο ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους. (Ἦ καταχρηστική πρόθεση ὡς μέ αιτιατική ἀριθμητικοῦ ἐπιθέτου σημαίνει περίπου).

γ) μέ ἐπιρρηματική γενική, δοτική, αιτιατική πού δείχνουν ποσό ἢ ἔκταση (τοπική ἢ χρονική), ἀξία ἢ τίμημα:

Πόσου διδάσκει Εὐηνος;

Ἰστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέραις.

Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας ἑπτά.

Δερκυλίδας τοσοῦτω διέφερον εἰς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίβρωνος, ὥστε παρήγαγε τό στρατεύμα...

(πβ. ν.έ. Ἐμεινε δέκα μέρες. Ἦ Δράμα ἀπέχει ἀπό τήν Καβάλα τριάντα ἔξι χιλιόμετρα. Τό λάθος του τοῦ στοίχισε ἑκατό χιλιάδες). (βλ. §43, 3 καί §44, 6 καί §45, 2).

δ) μέ ἀναφορική πρόταση πού δείχνει ποσό:

Δοκεῖ μοι τοσοῦτο χωρίον κατασχεῖν, ὅσον τοὺς ἐσχάτους λόχους ἔξω γενέσθαι τῶν πολεμίων (= τόσο ὅσο (ἢ ὥστε) οἱ τελευταῖοι λόχοι νά εἶναι...).

5. Ἦ αἰτία

131 Ἦ αἰτία ἐκφράζεται:

α) μέ ἐμπρόθετος προσδιορισμούς:

Ἐκ ταύτης τῆς ἐξετάσεως πολλαὶ ἀπέχθειαι μοι γεγόνασι (= ἀπό αὐτή τήν...).

Διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον (= γι' αὐτό...).

Μέγα φρονεῖ ἐπὶ πλούτῳ (= γιά τά πλούτη του).

Τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα αὐτοὺς ἀπέκτειναν (= τοὺς σκότωσαν γιά τά ἀδικήματά τους).

β) μέ ἐπιρρηματική γενική ἢ δοτική ἢ αιτιατική:

Ὅργίζεται τῶν ἀδικημάτων.

Λιμῶ ἀπέθανον.

Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων; (= γιατί ἤρθες τέτοια ὥρα, Κρ.);
(βλ. §43, 2 καὶ §44, 3 καὶ §45, 3).

(πβ. ν.έ. Πεθαίνει **τῆς πείνας**. **Τί** γελᾷς;).

γ) μέ αιτιολογικές ἢ μέ αναφορικές αιτιολογικές προτάσεις:

Ἐπει δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο σὺν τοῖς ἄλλοις (= ἐπειδὴ ὑπῆρχε δυσκολία, στενοχωριόταν μαζί μέ τούς ἄλλους).

Θαυμαστόν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως (= γιατί δέ μάς δίνεις τίποτε).

δ) μέ αιτιολογική μετοχή:

Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς (= ἐπειδὴ δέν μπορούσαν...).

(Ὁ προσδιορισμός τῆς αἰτίας λέγεται καί **ἀναγκαστικό αἶτιο**).

6. Ὁ σκοπός

132 Ὁ σκοπός ἐκφράζεται:

α) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς:

Φρύγανα συνέλεγον ἐπὶ πῦρ (= γιά φωτιά, γιά ν' ἀνάψουν φωτιά).

Ἐπὶ τούτῳ κáθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια
(= γι' αὐτό τό σκοπό, γιά νά...).

Οὗτοι πρὸς χάριν λέγουσι (= μιλοῦν γιά νά εὐχαριστήσουν).

— *Τίνος ἔνεκα ταῦτα λέγω;* — *Ἴνα εἰδῆτε...* (= —Γιά ποῖό σκοπό τά λέω αὐτά; — Γιά νά γνωρίζετε...).

β) μέ ἐπιρρηματική αιτιατική τοῦ σκοποῦ:

Αὐτὰ ταῦτα ἤκω πρὸς σέ (= γι' αὐτά ἀκριβῶς ἤρθα σέ σένα).

βλ. § 45, 3

(πβ. ν.έ. Βγήκε **περίπατο**. **Καλοῦ κακοῦ** πάρε μαζί σου χρήματα).

γ) μέ τελική ἢ αναφορική τελική πρόταση:

— *Τίνος ἔνεκα ταῦτα λέγω;* — *Ἴνα εἰδῆτε καὶ αἰσθησθε ἀμφοτέρα*
(= γιά νά γνωρίζετε καὶ νά...).

Εἴλοντο τριάκοντα ἄνδρας, οἳ τοὺς πατρίους νόμους συγγράμψουσι
(= γιά νά συντάξουν τούς...).

δ) μέ τελική μετοχή:

Οὐ νομοθετήσοντες περὶ αὐτῶν ἤκετε, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ψηφιοῦμενοι (= ἤρθατε ὄχι γιὰ νά νομοθετήσετε, ἀλλὰ γιὰ νά ψηφίσετε σύμφωνα μέ...).

ε) μέ ἀπαρέμφατο τοῦ σκοποῦ:

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωσαν Αἰγινήταις Θυρέαν οἰκεῖν (= οἱ Λ. ἔδωσαν τή Θ. στοὺς Αἰγ. γιὰ νά τήν κατοικήσουν). (βλ. §91).

στ) μέ ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο πού δείχνει σκοπό:

Τίνος ἤκετε διδάσκαλοι; (= ποιόν ἤρθατε νά διδάξετε;) (βλ. §11).
(Ὁ προσδιορισμός τοῦ σκοποῦ λέγεται καί **τελικό αἶτιο**).

7. Τό ἀποτέλεσμα

133 Τό ἀποτέλεσμα ἐκφράζεται:

α) μέ ἀποτελεσματική ἢ μέ ἀναφορική ἀποτελεσματική πρόταση:

Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυσε καί τὰ ὄπλα καί τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους.

Ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καί ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ (= ὥστε νά μήν ὑπακούω σέ κανένα ἄλλο ἀπό τὰ στοιχεῖα τῆς ψυχῆς μου παρά στὸν ὀρθό λόγο).

β) μέ ἀπαρέμφατο τοῦ ἀποτελέσματος (βλ. §91):

Ἀφεῖσαν τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι (= τόν ἀπέλευσαν, ὥστε νά εἶναι ἐλεύθερος).

γ) μέ κατηγορούμενο προληπτικό ἢ τοῦ ἀποτελέσματος (βλ. §12):

Φίλιππος ἐκ μικροῦ ηὐξήθη μέγας (= ὥστε νά γίνει μεγάλος).

8. Ἡ ἀναφορά (= ὡς πρὸς κάτι, σχετικά μέ κάτι)

134 Ἡ ἀναφορά ἐκφράζεται:

α) μέ ἐμπρόθετους προσδιορισμούς:

Παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα.

Οὐ κωλύω τὸ κατ' ἐμέ (= ὅσον ἀφορᾷ ἐμένα δέν ἐμποδίζω).

Σοφός ἐστι περὶ τούτων (= σ' αὐτά).

Ἔχουσιν ἐλαχίστην χώραν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν (= πρὸς τὸ πλῆθος, ἀνάλογα μέ τὸ πλῆθος).

β) με επιρρηματική αιτιατική:

Εὐ ἔχω τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν (= εἶμαι γερός στό σῶμα καί στήν ψυχή) (βλ. §45, 5).

Τὰς φρένας ὑγιαίνουσιν (= εἶναι γεροί στά μυαλά).

Σημείωση. Ἡ ἀναφορά ἐπίσης ἐκφράζεται:

α) με δοτική, ὡς ἑτερόπλοτο προσδιορισμό σέ ὀνόματα, οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα:

Οὔτε ποσὶν εἰμι ταχύς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός.

Ἐρρωμένεσται τοῖς ψυχαῖς (βλ. §37).

β) με γενική, ὡς προσδιορισμό τροπικῶν ἐπιρρημάτων: *πῶς, ὀπως, ὡς, καλῶς* κτλ.:

Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας; (= ὡς πρὸς τὴν παιδεία).

Ἡ Κέρκυρα τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου καίται (βλ. §39, 3).

γ) με ἀνάρθρο ἀπαρέμφατο ὡς προσδιορισμό στά ἐπίθετα *ἀγαθός, ἰκανός, δεινός, ἀξίος* κτλ.:

Κίρος ἦν ἀξιότατος ἄρχην (βλ. §94, 5).

9. Ἡ προϋπόθεση ἢ ὁ ὄρος

135 Ἡ προϋπόθεση ἢ ὁ ὄρος ἐκφράζεται:

α) με ἐμπρόθετο προσδιορισμό:

Ἡρώτα ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο (= μέ ποιούς ὄρους θά γινόταν...).

β) με ἀποτελεσματική πρόταση:

Οἱ δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν τοὺς νεκρούς, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας
(= θά ἐπιστρέψουν τοὺς νεκρούς, μέ τόν ὄρο νά μὴν καΐνε...)
(βλ. §166, 2).

10. Ἡ ἐναντίωση καὶ παραχώρηση

136 Ἡ ἐναντίωση καὶ παραχώρηση ἐκφράζεται:

α) με ἐμπρόθετο προσδιορισμό:

Μεγαρῆς ἐδήλουν λιμένων εἶργεσθαι παρὰ τὰς σπονδάς (= ὅτι ἀποκλείονται ἀπό τὰ λιμάνια παρὰ τίς συνθηκες).

β) με ἐναντιωματική καὶ παραχωρητική πρόταση:

Εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὁμως (= ἂν καὶ δέ βλέπεις...).

Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἄν ψευδεῖς ὦσιν (= καὶ ἂν ἀκόμα εἶναι...).

γ) μέ εναντιωματικη μειοχή:

Ίκανά μοι νομίζω εἰρησθαι καίτοι πολλά παραλιπών (= ἄρκετά νομίζω ὅτι εἶπα ἄν καί παρέλειψα πολλά).

11. Ἡ βεβαίωση, ἡ ἄρνηση, ὁ δισταγμός καί ἡ πιθανότητα

137 α) Ἡ βεβαίωση ἐκφράζεται:

μέ τά βεβαιωτικά ἐπιρρήματα: *ναί, μάλιστα, δῆ* (= βέβαια, πράγματι), *δῆτα* (= βέβαια, χωρίς ἀμφιβολία), *ἦ* (= ἀλήθεια, βέβαια) κτλ., μέ τά ὀρκωτικά *νῆ* ἢ *νῆ μά*, μέ ἐπιρρηματικές ἐκφράσεις ὅπως: *πῶς γάρ οὐ;* (= πῶς ὄχι, βεβαίως), *πάνυ γε* (= βεβαιοτάτα) κτλ.:

— *Ἔστι δέ που τοῦτο τό σῶμα, ἦ οὐχί; — Ναί.*

Οὐ γάρ δῆ σύ γ' ἦσθα ναυβάτης (= ἐπιβάτης στό πλοῖο) *ἡμῖν.*

Οὗτος μὲν γάρ ἦ μὴν ἠγγυᾶτο παραμενεῖν (= ἔδινε ἐγγυήσεις ὅτι θά παραμείνει).

Μῶν (= μήπως) *τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας;* — *Νῆ* τοὺς θεούς, *ἔφη* (= Ναί, μά τοὺς θεούς εἶπε).

— *Ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;* — *Πῶς γάρ οὐ;* (= πῶς βέβαια ὄχι; βεβαιοτάτα θά πάθει κακό).

β) Ἡ ἄρνηση ἐκφράζεται:

μέ τά ἀρνητικά ἐπιρρήματα: *οὐ* ἢ *οὐκ* ἢ *οὐχ* (= δέν), *οὐχί, μή, οὐδαμῶς* (= μέ κανέναν τρόπο, καθόλου) κτλ., μέ τά ὀρκωτικά *μά* ἢ *οὐ μά* κτλ.:

— *Κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἦ οὐ;* — *Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.*

— *Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. — Οὐ δῆτα.*

— *Δύο δραχμάς μισθὸν τελεῖς;* — *Μὰ Δί', ἀλλ' ἔλαττον* (= ὄχι, μά τό Δία, ἀλλά λιγότερο).

γ) Ὁ δισταγμός ἢ ἡ πιθανότητα ἐκφράζονται:

μέ τά ἐπιρρήματα: *ἄρα* (= ἄραγε) συνήθως σέ ἐρωτηματικές προτάσεις, *μῶν* (*μή* + *οὐν*) (= μήπως), *τάχα* (= ἴσως), *ἴσως* κτλ.:

Ἄρ' οὐν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= ἀξίζει λοιπὸν νά ζοῦμε μέ...).

Ἐφευγον τάχα δέ τις καὶ τετρωμένος (= ἄρχισαν νά φεύγουν καί ἴσως ὑπῆρχε καί κάποιος τραυματισμένος).

Ἰσως οὐν εἵποιεν ἄν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν ὅτι...

Πίνακας 12
ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

	ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΑΛΙΑ ΠΙΣΤΩΣΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟ Η ΠΡΟΑΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΦΘΑΤΟ
				ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
ΤΟΠΟΣ	- Ένταυθα Κύρω βασίλεια ην.	- Εξελαιώνει διά της Συρίας.	- Επίσχεσ αὐτοῦ. - Τά τροπαια Μαρθωνί τε καί Σαλαμίνι.	- Επανήγαγε τὸ κέρασ δ-που μέλλοι ἀρι-στοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα.		- Ἴνα μὴ υπαίθριος ταλαιπωροῖται...	
ΧΡΟΝΟΣ	- Οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτός εἰμι.	- Μετὰ δὲ τούτων εἶπε.	- Τὸ πλοῖον ἤξει τῆς ἐπιούσης ἡ-μέρας. - Ἢ πρώτη ἡμέρα ἀφικόντο. - Γας πόλεις ὠ-σπερ τὸ ἀρχαίων εἶναι Ἀθηναίων.	- Ἠνίκα δεῖλη ἐ-γίνετο, ἐφάνη κονιορτός.	- Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπῆρευε.	- Τριταῖος ἀφίκετο.	
ΤΡΟΠΟΣ	- Οὕτω παρε-σκευάζοντο.	- Σὺν πολλῇ σπουδῇ καθι-στάντο.	- Τὰ τεῖχη κατέ-σκαπτον πολλῇ προθυμίᾳ. - Προϊκα ἐργάζε-ται.	- Κύρος ἐκέλευσεν ὡς νόμος αὐτοῖς εἶς μάχην οὕτω ταχθῆναι.	- Ἀπόμει-νοι ζῶσιν.	- Οὐδείς ἐκὼν ἄμαρτάνει.	
ΠΟΣΟ	- Μηδὲν ἄγαν.	- Παρῆν ἔχων ὀπίλας εἰς πεντακοσίους.	- Πόσου διδάσκει Εὐνός; - Ὑπέτηρσε τῆς μάχης πέντε ἡμέρας. - Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίων ἑβδομήκοντα.	- Τοσοῦτο χωρίον κατέσχευ, ὅσον τοὺς λόχους ἐξω γενέσθαι τῶν πολεμίων.			
ΑΙΤΙΑ	- Αἰὰ τούτο οὐκ ἤθελον.	- Αἰὰ τούτο οὐκ ἄδικημάτων. - Αἰμὲ ἀπέθανον. - Τί τῆνικαδε ἀφί-ξαι, ὦ Κρίτων;	- Ὀργίζεται τῶν ἀδικημάτων. - Αἰμὲ ἀπέθανον. - Τί τῆνικαδε ἀφί-ξαι, ὦ Κρίτων;	- Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπέτο.		- Οὐ δυνά-μενοι τοῦ-το τοχεῖν ἐστράτευ-σαν ἐπ.	

ΣΚΟΠΟΣ		-Φρυγιάνα συνέ- λεγον επί πυρ.	-Αυτά ταῦτα ἔκω πρὸς σέ.	-Ταῦτα λέγω, ἵνα εἰδήτε.	-Οὐ νομο- θετησόντες ἦκετε.	-Τίνας ἦκετε διδάσκαλοι;	-Οἱ Ἄ. ἐδόσαν Αἰγυπῆταις Θυρή- αν οἰκεῖν.
ΑΠΟΤΕ- ΛΕΣΜΑ		-Παύσασθε ἀμαρ- τάνους εἰς τὴν πατρίδα.	-Τὸς φρένας ὀργαίνουσιν. -Βασιλεὺς πῶς ἐ- χει παιδείας; -Πῶς ἔχετε ταῖς διανοίας;	-Ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀ- πέκρυψε τὰ ὄπλα.	-Φίλιππος ἐκ μι- κροῦ ἠέξηθη μέγας.	-Αφεῖσαν τοῦτον ἐλευθέρον εἶναι.	-Κύριος ἦν ἀξιο- τατος ἄρχαι.
ΑΝΑΦΟΡΑ		-Ἡρώτα ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο.		- Αποδώσοισι τοὺς νεκροῦς, ἔφ' ὧ μὴ καίεν τὰς οἰκίας.			
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ἢ ΟΡΟΣ		-Εἰργονταὶ παρὰ τὰς σπονδίας.		-Εἰ καὶ μὴ βλέ- πεις, φρονεῖς δ' ἄμωος.	- Ἰκανὰ εἰ- ρηκα καί- τοι πολλὰ παράλι- πών.		
ΕΝΑΝΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ							
ΒΕΒΑΙΩΣΗ, ΑΡΝΗΣΗ	-Ναί. -Οὐ δεῖ δήπου.						
ΔΙΣΤΑΓΜΟΣ, ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	- Ἀρ' οὐν βιωτόν ἡμῖν ἔστι μετὰ διε- φθαριάνου σώματος; - Ἴσως εἴποιεν ἂν πολλοί...						

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄

ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ (γενικά)

- 138** Οί προθέσεις στην αρχαιότερη μορφή τῆς γλώσσας μας ἦταν ἐπιρρήματα, ὅπως φαίνεται στά ἔργα τοῦ Ὅμηρου. Ἀργότερα, στήν ἀττική διάλεκτο, ἡ ἐπιρρηματική σημασία τῶν προθέσεων διατηρήθηκε μόνο στήν πρόθεση *πρός* (= ἐπί πλέον) κυρίως στίς φράσεις: *πρός δέ, καί πρός, πρός δέ καί*:

Ἀσύμφορον, πρός δέ καί οὐ δίκαιον (= καί ἐπιπλέον ἄδικο).

Ἐνεήκοντα καί μικρόν τι πρός (= καί λίγο περισσότερα).

(πβ. ν.έ. Δέν μπορῶ τώρα, θά ρθῶ *μετά*. *Δέ μ' ἀρέσει νά εἶμαι ὑπό*.

Οἱ πέντε εἶναι ὑπέρ καί οἱ δύο κατά).

- 139** Οί προθέσεις συντάσσονται μέ πλάγιες πτώσεις οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων ἢ ἀντωνυμιῶν, ἀλλά κάποτε ὁμως καί μέ ἐπιρρήματα, λ.χ. *κτῆμα ἐς αἰί, μέχρι τότε* κτλ. Ἡ πρόθεση μέ τή λέξη πού συντάσσεται ἀποτελεῖ ἐμπρόθετο προσδιορισμό καί ἐκφράζει μιᾶ ἐπιρρηματική σχέση: τόπο, χρόνο, αἰτία, σκοπό κτλ. (βλ. §123 κ.έ.).

- 140** Ἀπό τίς προθέσεις ἄλλες συντάσσονται μέ μία μόνο πλάγια πτώση καί λέγονται *μονόπτωτες*, ἄλλες μέ δύο καί λέγονται *δίπτωτες* καί ἄλλες τέλος μέ τρεῖς καί λέγονται *τρίπτωτες*.

Ἀναλυτικά γιά τή σύνταξη καί τή σημασία τῶν προθέσεων βλ. Ἐπίμετρο Α΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'

ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ (ἢ ΑΠΟΦΑΤΙΚΑ) ΜΟΡΙΑ

141 Ἡ ἀρχαία γλῶσσα, ὅπως καὶ ἡ ν.έ., ἔχει δύο ἀρνητικά μόρια: *οὐ* καὶ *μή* (πβ. ν.έ. *δέν* καὶ *μή*).

Μέ τό *οὐ* ἀρνιέται κανεῖς κάτι, ἐνῶ μέ τό *μή* ἀπαγορεύει ἢ ἀποκρούει.

α) Τό *οὐ* χρησιμοποιεῖται (ὅπως στίς περισσότερες ὁμοιες περιπτώσεις τό *δέν* στή ν.έ.) στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις κρίσεως καὶ στίς ἐξαρτημένες εἰδικές καὶ ἐν μέρει: στίς πλάγιες ἐρωτηματικές, αἰτιολογικές, χρονικές, συμπερασματικές, ἐναντιωματικές καὶ ἀναφορικές προτάσεις.

Ἐπίσης μέ τό εἰδικό ἀπαρέμφατο ἡ ἀρνηση εἶναι κανονικά *οὐ* (βλ. ὁμως §97 Σημ. β').

β) Τό *μή* χρησιμοποιεῖται στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις ἐπιθυμίας ἢ στίς ἐξαρτημένες τελικές, ὑποθετικές, ἐνδοιαστικές ἐν γένει καὶ ἐν μέρει: στίς πλάγιες ἐρωτηματικές, ἀποτελεσματικές, χρονικές καὶ ἀναφορικές.

(πβ. ὁμως στή ν.έ.: οἱ ὑποθετικές προτάσεις ἔχουν ἀρνηση *δέ ν*, ἐκτός ὅταν: *νά = ἄν*, λ.χ.: *νά μήν τό ἔβλεπα*, *δέ θά τό πίστευα*).

Μέ τό τελικό ἀπαρέμφατο ἡ ἀρνηση εἶναι *μή*.

Ἔτι ἰσχύει γιά τό *οὐ* καὶ *μή* ἰσχύει καὶ γιά τά σύνθετά τους, λ.χ. *οὔτε, μήτε, οὔδέ, μηδέ, οὔδεις, μηδεις, οὔκετι, μηκέτι, οὔδαμῶς* κτλ.

142 Ἐπειτα ἀπό τά ρ. *κωλύω, ἐμποδῶν εἰμι, εὐλαβοῦμαι, ἀπαγορεύω, ἀπειλῶ, ἀρνοῦμαι, ἀντιλέγω, ἀμφισβητῶ* κ.τ.ῶ. τό ἀπαρέμφατο ἡ ἢ εἰδική πρόταση (ἀνάλογα μέ τή σύνταξη τοῦ κάθε ρήματος) πού ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτά, παίρνει ἀρνηση πού στή ν.έ. μπορεῖ νά παραλείπεται:

Ὁ φόβος τὸν νοῦν ἀπείργει μή λέγειν ἄ βούλεται (= τόν ἐμποδίζει νά λέει ὅσα θέλει ἢ τόν ἐμποδίζει, ὥστε νά μή λέει ὅσα θέλει).

Ἀμφισβητεῖ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν (= ἀμφισβητεῖ ὅτι λέμε τήν ἀλήθεια).

Τῆς θαλάττης εἶργον μή χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους (= ἐμπόδιζαν τοὺς Μ. νά χρησιμοποιοῦν τή θάλασσα).

Όταν τὰ προηγούμενα ρήματα βρίσκονται σέ ἀρνητική πρόταση, ἢ σέ ἐρωτηματική πρόταση πού ἀντιστοιχεῖ μέ ἀρνητική ἢ ἔχουμε ἀνάλογες ἀρνητικές ἀπρόσωπες ἐκφράσεις, ὅπως *οὐκ ἐγχωρεῖ, οὐ προσήκει, οὐχ ὁσιόν ἐστι, ἀδύνατόν ἐστι* κτλ., τό ἀπαρέμφατο πού ἀκολουθεῖ παίρνει ἄρνηση *μή οὐ*, μέ πλεονασμό στή μετάφραση τοῦ ἐνός ἀρνητικοῦ μορίου ἢ κάποτε καί τῶν δύο:

Οὐδείς πώποτε ἀντεῖπε μή οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς νόμους (= ὅτι οἱ νόμοι δέν εἶναι καλοί).

Οὐχ ὁσιόν ἐστι μή οὐ βοηθεῖν δικαιοσύνη (= νά μή βοηθοῦμε τή δικαιοσύνη).

Τίνα οἶει ἀπαρνήσεται μή οὐχί καί αὐτόν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια; (= ποίος νομίζεις θά ἀρνηθεῖ ὅτι κι αὐτός γνωρίζει ἄριστα τό δίκαιο;).

Σημείωση α'. Σέ μία πρόταση πού ὑπάρχουν δύο ἀρνήσεις

α) ὅταν ἡ δευτέρα ἄρνηση εἶναι ἀπλή (*οὐ ἢ μή*), τότε οἱ δύο ἀρνήσεις ἰσοδυναμοῦν μέ μία ἐντονότερη κατάφαση:

Ἐγὼ οὐκ οἶμαι οὐ δεῖν ὑμᾶς ἀμύνεσθαι (= ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀμυνθεῖτε).

Οὐδέν ἐστιν ὅ,τι οὐκ ἀπώλετο (= τὰ πάντα χάθηκαν).

Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει (= κάθε ἄνθρωπος πού κάνει ἀδικίες τιμωρεῖται).

Ὅρωντων οὐδεὶς οὐκ ἐπασχέ τι τὴν ψυχὴν ὑπ' ἐκείνου (= ὁ καθένας ἀπὸ ὅσους ἔβλεπαν ὑπόφερε κάπως μέσα του ἐξαιτίας ἐκείνου).

β) ὅταν ἡ δευτέρα ἄρνηση εἶναι σύνθετη (*οὐδεὶς, μηδεὶς, οὐδέ, μηδέ* κτλ.), τότε οἱ δύο ἀρνήσεις δέν ἰσοδυναμοῦν μέ μία κατάφαση ἀλλά μέ ἐντονότερη ἄρνηση:

Σῶφρονος ἀπιστίας οὐκ ἐστιν οὐδέν χρησιμώτερον βροτοῖς (= τίποτε δέν εἶναι πιό χρήσιμο ἀπὸ μία συνετὴ δυσπιστία).

Σμικρὰ φύσις οὐδέν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε ἰδιώτην οὔτε πόλιν δρᾶ (= ἕνας μικρὸς ἄνθρωπος τίποτε μεγάλο ποτέ καί σέ κανένα δέν μπορεῖ νά κάνει, οὔτε στό ἄτομο οὔτε στήν πόλη).

Μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (= μὴ θεσπίζετε κανένα νόμο).

Ὅμνυμι μηδέποτε σοι ἕτερον λόγον μηδένα μηδενὸς μήτ' ἐπιδείξειν μήτ' ἐξαγγελεῖν (= ὀρκίζομαι ποτέ νά μή σοῦ ἐπιδείξω κανέναν ἄλλο λόγον οὔτε...).

Σημείωση β'. Γενικά στήν ἀρχ. ἑλληνική σέ μία πρόταση ἀρνητική συνήθως ἀντί γιὰ τίς ἀόριστες ἀντωνυμίες ἢ τὰ ἀόριστα ἐπιρρήματα χρησιμοποιοῦνται οἱ ἀντίστοιχοι ἀρνητικοὶ τύποι (*οὐδεὶς ἢ μηδεὶς ἀντί τις, οὐδέποτε ἀντί ποτέ* κτλ.). Ἔτσι λ.χ.:

Ἐν τοῖς κακοῖς οὐκ ἐστιν οὐδέν κρεῖσσον οἰκείου φίλου (καὶ ὄχι: οὐκ ἐστι τι κρεῖσσον κτλ.) (= στίς συμφορές δέν ὑπάρχει τίποτε καλύτερο ἀπὸ ἕνα δικό σου φίλο).

Μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (καὶ ὄχι: νόμον τίνα).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

143 Δύο ή περισσότερες προτάσεις παρουσιάζονται σ' ένα σύνθετο λόγο, όπως και στη ν.έ., κατά τους ακόλουθους τρόπους:

α) μπαίνουν ή μία δίπλα στην άλλη χωρίς σύνδεσμο:

Παύσομαι κατηγορῶν· ἀκηκόατε, ἐοράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε, δικάζετε.

Αυτή ή άπλή παράθεση τών προτάσεων λέγεται σχήμα **άσύνδετο** (βλ. §187 ζ).

β) συνδέονται μέ παρατακτικούς συνδέσμοι: συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαχωριστικούς, συμπερασματικούς, αιτιολογικούς, και αυτή ή σύνδεση προτάσεων λέγεται **παρατακτική ή παράταξη** (βλ. §4α και §144 κ.έ.):

Ἡμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα και οὐδεις ἔτι ἡμῖν μάχεται.

Ὡς ἠθροίσθη Κύρω τὸ Ἑλληνικὸν και ὅσα ἐπράχθη και ὡς ἡ μάχη ἐγένετο και ὡς Κύρος ἐτελεύτησεν ἐν τῷ πρόσθεν λόγω δεδήλωται.

Οί παρατακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν ίσοδύναμες προτάσεις, δηλαδή ή κύριες (*ἡμεῖς νικῶμεν... και οὐδεις μάχεται*) ή δευτερεύουσες (*ὡς ἠθροίσθη... και ὅσα ἐπράχθη και ὡς ἡ μάχη ἐγένετο και ὡς Κύρος ἐτελεύτησεν*).*

* Και τό άσύνδετο σχήμα, όπου οί προτάσεις είναι επίσης ίσοδύναμες, μπορεί νά θεωρηθεί ότι ανήκει στην **παράταξη** τών προτάσεων.

γ) συνδέονται με ύποτακτικούς συνδέσμους: ειδικούς, ένδοιαστικούς (ή διστακτικούς), αιτιολογικούς, τελικούς, αποτελεσματικούς, ύποθετικούς, παραχωρητικούς (ή ένδοτικούς), χρονικούς, με άναφορικές άνωθυμίες ή άναφορικά έπιρρήματα και με έρωτηματικές άνωθυμίες ή έρωτηματικά έπιρρήματα. Αύτη ή σύνδεση προτάσεων λέγεται **ύποτακτική ή ύπόταξη**, και οί προτάσεις πού εισάγονται μέ τούς ύποτακτικούς συνδέσμους είναι δευτερεύουσες (βλ. §4β και §133 κ.έ.):

*Έτύγχανον λέγων ότι πολλάί και καλάί έλπίδες ήμίν είεν σωτηρίας.
"Εστι Δίκης όφθαλμός ός τά πάνθ' όρᾶ.*

Μή σκόπει τί άν σε μάλιστα εύφράνειεν, αλλά πώς άν βελτίων τήν ψυχήν γένοιο.

Οί ύποτακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν προτάσεις άνόμοιες, δηλαδή μία κύρια μέ μία δευτερεύουσα (βλ. τά προηγούμενα παραδείγματα).

Άλλά οί ύποτακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν επίσης μεταξύ τους, όπως και στή ν.έ., και δευτερεύουσες προτάσεις, όταν ή μία δευτερεύουσα πρόταση προσδιορίζει τήν άλλη, επίσης δευτερεύουσα:

Λεγέτω τί έσται τοίς στρατιώταις, εάν αύτῶ ταύτα χαρίσωνται
(= άς πεϊ τί θά κερδίσουν οί στρατιώτες, άν τοῦ κάνουν αύτή τή χάρη)· ή δευτερεύουσα πρόταση: *εάν αύτῶ... χαρίσωνται*, προσδιορίζει τήν επίσης δευτερεύουσα: *τί έσται τοίς στρατιώταις*, και ή τελευταία τήν κύρια πρόταση: *λεγέτω* (βλ. και §4 Σημ.).
(πβ. ν.έ. "Εφτασε τή νύχτα, γιατί ήταν πολύ άργά, όταν ξεκίνησε).

Σημείωση: Ως παρατακτικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται επίσης, ύστερα από τελεία ή άνω τελεία, και μερικοί ύποτακτικοί σύνδεσμοι, και εισάγουν κύριες προτάσεις, όπως: οί αιτιολογικοί *επει* και *ώς* και ό συμπερασματικός *ώστε* (βλ. §§152, 155). Επίσης κύρια πρόταση εισάγει κάποτε και ή άναφορική άνωθυμία *ός, ή, ό* στήν άρχή μιάς περιόδου ή ήμπεριόδου (βλ. §179).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ*

Α' Σύνδεση προτάσεων με συμπλεκτικούς συνδέσμους

α) Σύνδεση καταφατική

144 1. Ἡ καταφατική σύνδεση γίνεται με τὸ σύνδεσμο *καί*, ὅπως καὶ στὴ ν.έ., ἢ με τὸ σύνδεσμο *τέ* (= καί):

Στράτευμα συνέλεξε καὶ ἐπολέμει.

Ἴετο ἐπ' αὐτοῦ καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος (= ὄρμησε ἐναντίον του καὶ τὸν χτυπᾶ στό στήθος καὶ τὸν τραυματίζει...).

Ἵπ' ἐμοῦ νῦν εἰκότως μισεῖται ὑπὸ τε ὑμῶν δικαίως τιμωρηθήσεται.

Σημείωση. Ὁ *τέ*, ὡς ἐγκλιτική λέξη, μπαίνει πάντοτε ὕστερα ἀπὸ τὴ λέξη τὴν ὁποία συνδέει με τὰ προηγούμενα, καὶ ἂν συνδέει ἑναρθρο ὄνομα, τότε κανονικὰ ὁ *τέ* μπαίνει ἀνάμεσα στό ἄρθρο καὶ τὸ ὄνομα:

Ὁ δ' ἐχαλέπαιεν ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι.

Ἦ τε βουλή ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο οἱ τε ἄλλοι οὐδὲν ἤχθοντο.

2. Ὄταν ὑπάρχει ἔμφαση, ἡ σύνδεση γίνεται με: *καί-καί*, *τέ-καί* καὶ σπάνια *τέ-τέ*.

Καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο (= προέτρεπαν).

Ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις.

Ἵμεῖς τε τὴν ψήφον ὅσιαν θήσετε τοῖσδέ τε τὰ δίκαια γενήσεται (= κι ἐσεῖς θὰ ψηφίσετε δίκαια καὶ γι' αὐτούς...).

3. Ὄταν πρόκειται νὰ δηλωθοῦν δύο σύγχρονες πράξεις, ἡ σύνδεση γίνεται με: *ἄμα ἢ ἄμα τε-καί*, *εὐθύς ἢ εὐθύς τε-καί*, *ἤδη ἢ ἤδη τε-καί*, *οὐπω ἢ οὐπω τε-καί*:

* Ἡ σύνδεση μπορεῖ νὰ γίνεται ὄχι μόνο μεταξύ προτάσεων ἀλλὰ καὶ μεταξύ ὀρων προτάσεως.

Ἄμα πλουτοῦσι καὶ ὑμᾶς μισοῦσι.

Ἦδη τε ἦν περὶ πλήθουσιν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως κήρυκες.

β) Σύνδεση ἀποφατική (ἄρνητική)

Ἡ ἀποφατική σύνδεση γίνεται μέ τούς ἀκόλουθους τρόπους:

1. ὅταν ὑπάρχει ἄρνηση καί στίς δύο προτάσεις, μέ τούς συνδέσμοις: *οὔτε-οὔτε, μήτε-μήτε, οὔτε-μήτε, μήτε-οὔτε:*

Δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν (= δέν πήγαμε σέ δικαστήριο οὔτε ὡς κατήγοροι οὔτε ὡς κατηγορούμενοι).

Ἐγὼ ἀναιδῆς οὐτ' εἰμὶ μήτε γενοίμην (= μήτε νά γίνω).

2. ὅταν ὑπάρχει ἄρνηση μόνο στή μία ἀπό τίς δύο προτάσεις, μέ τούς συνδέσμοις: *καί οὐ, καί μή, οὔτε-τε, μήτε-τε:*

Ἔμοι πείθου καί μὴ ἄλλως ποίει (κατάφαση - ἄρνηση).

Οὔτε τὰ χρήματα ἐξέτινον τούς τ' ἐναγεῖς κατήγαγον. (ἄρνηση - κατάφαση) (= οὔτε τὰ χρήματα πλήρωσαν καί τούς ἀνοσίους ἐπανέφεραν ἀπό τήν ἐξορία).

(Γιά τή διαφορά τοῦ *οὐ* καί τοῦ *μή* βλ. κεφ. ΙΓ', §141).

145 Οἱ σημασίες τοῦ *καί*, ὅπως στή ν.έ., εἶναι ποικίλες, ὅπως:

α) *καί* = ἐπιπλέον, ἐπίσης:

Ἄλλὰ καί τάδε ἐκέλευσε βασιλεύς (= κι αὐτά ἐπιπλέον).

Ἀπάγγελλε ὅτι καί ἡμῖν ταῦτά δοκεῖ (= καί σ' ἐμᾶς ἐπίσης).

β) *καί* = ἀκόμη καί (ἐπιδοτικός *καί*):

Αὐτά γε ταῦτα καί θεοὶ πεπόνθασιν (= τὰ ἴδια τὰ ἔχουν πάθει ἀκόμα καί οἱ θεοί).

γ) *καί* = ἄν καί (ἐναντιωματικός): συντάσσεται κανονικά μέ μετοχή (βλ. §101, 5):

Ἀθηναῖοι καί μὴ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον.

δ) ὁ *καί* εἶναι **μεταβατικός**, δηλαδή μπαίνει, χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία,

στήν ἀρχή μιᾶς περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου ἀπλῶς γιὰ νά μεταβεῖ ὁ λόγος ἀπό τὰ προηγούμενα στά ἐπόμενα:

Οἱ δ' ἵπποι πάντες εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἵππεις Ἑλληνικάς. Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι.

Β' Σύνδεση προτάσεων μέ ἀντιθετικούς συνδέσμους

α) Ἀπλή ἀντιθετική σύνδεση

146 Ἡ ἀπλή ἀντιθετική σύνδεση γίνεται μέ τούς ἀντιθετικούς συνδέσμους: *μέν, δέ, ἀλλά, μέντοι* (= ὁμως), *μήν* (= ὁμως), *ἀλλὰ μήν, καὶ μήν, οὐ μήν ἀλλά* (= ἀλλ' ὁμως), *ὁμως, καίτοι* (= καὶ ὁμως, ἐντούτοις).

Οἱ σύνδεσμοι *μέν, δέ, μήν, μέντοι* δέν μπαίνουν στήν ἀρχή τῆς προτάσεως ἀλλά πάντοτε ὕστερα ἀπό μία ἢ περισσότερες λέξεις:

Οἱ μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε.

Οἱ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν περιόδους ἢ ἡμιπεριόδους καθῶς καὶ προτάσεις ἢ ὁρους προτάσεων, ἀλλά ὁ *καίτοι* συνδέει μόνο περιόδους ἢ ἡμιπεριόδους:

Κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι· καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τάναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ λόγου καὶ ἔργου (= συμβουλευεῖς ἐμένα πού εἶμαι νεότερος νά ἀρχίσω πρῶτος· καὶ ὁμως σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους συνηθίζεται τό ἀντίθετο...).

147 1. Μέ τούς συνδέσμους *μέν-δέ* συνδέονται μεταξύ τους προτάσεις ἀντίθετες ἢ μέ διαφορετικό περιεχόμενο:

Οἱ μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε (ἀντίθ.).

Προσῆκει μὲν πᾶσιν ὑμῖν τιμωρεῖν, προσῆκει δὲ κάμοι οὐχ ἥκιστα (διαφορ. περιεχ.).

Ὅταν ὁμως ἐκφράζεται ἐντονη ἀντίθεση, τότε ὕστερα ἀπό τὸν *μέν* ἀκολουθεῖ ἀντί γιὰ τὸν *δέ* ὁ *ἀλλά* ἢ ὁ *μέντοι* ἢ *δ'* αὐτὴ ὁ *ὁμως* *δέ* ἢ *οὐ μήν*:

Φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὢν (= μιόαζεις μέ φιλόσοφο, νεαρέ, ἀλλά ξέρε πῶς εἶσαι ἀνόητος).

Ἄγνων μὲν, οὐ μήν οἶομαι (= ἀλλά νομίζω).

2. "Όταν ὁ μὲν χρησιμοποιεῖται χωρὶς τὸ δέ (σχήμα ἀνανταπόδοτο), τότε μεταφράζεται **τουλάχιστο ἢ βέβαια**:

Ἄλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμι (= ἀλλὰ ἐγὼ τουλάχιστο δέν εἶμαι αἴτιος).

Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἡμᾶς ἀπολέσθαι ἀδίκως (= ἐγὼ βέβαια δέ θεωρῶ δίκαιο νά καταστραφοῦμε ἄδικα).

3. Ὁ δέ ὅταν χρησιμοποιεῖται χωρὶς νά προηγεῖται ὁ μὲν, εἶναι **ἀντιθετικός ἢ μεταβατικός** (βλ. §145δ):

Οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοιοι· ἠνίκα δὲ δεῖλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός (ἀντιθετικός) (= ὅταν ὁμως ἔφτανε τὸ δειλινό φάνηκε σκόνη).

Παρήλαυνον τεταγμένοι κατὰ ἴλας· εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ (μεταβατικός).

4. Ὁ σύνδεσμος **ἀλλά ἢ ἀλλ' ἤ**:

α) ὕστερα ἀπὸ μίαν ἀποφατική (ἀρνητική) πρόταση μεταφράζεται **παρά μόνο**:

Ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνας ἀλλὰ Θράκες καὶ Βιθυνοί (= παρά μόνο Θράκες καί...).

Οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκει ἀνθρώπῳ ἀλλ' ἤ τὸ ἀριστον καὶ τὸ βέλτιστον (= παρά μόνο τὸ καλύτερο...).

β) πρὶν ἀπὸ ρῆμα σέ προστακτική φανερώνει ἔντονη **προτροπή** (ἀλλά = ἐμπρός λοιπόν, λοιπόν):

Ἄλλ' ἴωμεν (= ἐμπρός λοιπόν ἄς πᾶμε).

Ἄλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖ (= λοιπόν ἄκουσέ με καὶ μὴν κάνεις ἀλλιῶς).

γ) ὕστερα ἀπὸ πρόταση ὑποθετική ἢ αἰτιολογική, πού ὑπάρχει ἢ ἐννοεῖται, μεταφράζεται **τουλάχιστο**:

Ὡ θεοὶ πατρῶοι, συγγένεσθε ἀλλὰ νῦν (= σταθεῖτε κοντά μας τουλάχιστο τώρα, ἂν δέ σταθήκατε προηγουμένως).

β) **Ἐπιδοτική ἀντιθετική σύνδεση**

148 Στὴν ἐπιδοτική σύνδεση ἡ δευτέρα πρόταση (ἢ ὁ δεύτερος ὄρος

της προτάσεως) προσθέτει κάτι πιο σπουδαίο ή πιο έντονο.

Σέ μία επιδοτική αντιθετική σύνδεση μπορεί νά:

1. υπάρχει κατάφαση καί στίς δύο προτάσεις. Τότε οί προτάσεις συνδέονται μέ: *οὐ μόνον* ἢ *μη μόνον* ἢ *οὐχ ὅτι* ἢ *μη ὅτι-ἀλλά καί* (= ὄχι μόνο ἀλλά καί):

Οὐ μόνον λόγῳ ἀλλά καί ἔργῳ χάριν ἀπέδωκεν (= τοῦ ἀνταπόδωσε τή χάρη, ὄχι μόνο μέ λόγια ἀλλά...).

Οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλά καί οἱ φίλοι αὐτοῦ.

Μη ὅτι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλά καί κατὰ τὴν ψυχὴν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ πάρεστιν ἐκάστω (= οὐδέποτε τὰ ἴδια παραμένουν στόν καθένα).

2. υπάρχει ἄρνηση καί στίς δύο προτάσεις. Τότε οί προτάσεις συνδέονται μέ: *οὐχ ὅπως* ἢ *μη ὅπως* ἢ *οὐχ ὅτι* ἢ *μη ὅτι-ἀλλ'* *οὐδέ* ἢ *ἀλλά μη-δέ* (= ὄχι μόνο δέν - ἀλλά καί δέν):

Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδέ δουλείας μετρίως ἠξιώθημεν (= ὄχι μόνο δέ μετέχομε... ἀλλά οὔτε ἀξιώθηκαμε νά ἔχομε...).

Ἐγὼ μη ὅτι ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ἑμαυτοῦ πώποτε δίκην ἰδίαν εἶρηκα (= ἐγὼ ὄχι μόνο γιά ἄλλον ἀλλά οὔτε γιά τόν ἑαυτό μου...).

Σημείωση. Τό *μη ὅτι* ἢ *μη τί γε* ὕστερα ἀπό ἀρνητική ἔκφραση πολλές φορές σημαίνει: **πολύ περισσότερο ἢ πολύ λιγότερο:**

Οὐκ ἔτρεσεν, μη ὅτι ἐφυγεν (= δέ φοβήθηκε, πολύ περισσότερο δέν ἐφυγε).

Οὐδ' ἀναπνεῖν, μη ὅτι λέγειν δυνησόμεθα (= δέ θά μπορούσαμε οὔτε νά ἀναπνεύσουμε, πολύ λιγότερο νά μιλήσουμε).

Ταῦτα πολλὴν αἰσχύνην ἔχει καὶ λέγειν, μη τί γε δὴ ποιεῖν (= αὐτὰ εἶναι μεγάλη ντροπή καί νά τὰ λέει κανεῖς, πολύ περισσότερο βέβαια νά τὰ κάνει).

3. ἄρνηση στήν πρώτη καί κατάφαση στή δεύτερη πρόταση. Τότε οί προτάσεις συνδέονται μέ: *οὐχ ὅπως* - *ἀλλά καί* ἢ *ἀλλά* (= ὄχι μόνο δέν* -ἀλλά καί):

* Δηλαδή κατὰ τή μετάφραση στή ν.έ. στήν πρώτη πρόταση μπαίνει ἄλλη μία ἄρνηση (*οὐχ ὅπως* = ὄχι μόνο δέν).

*Ἐδίδασκον τὸν δῆμον ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως τιμωρή-
σαντο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσειαν τὸν Σφοδρίαν (= ὅτι οἱ Λακεδαιμό-
νιοι ὄχι μόνο δέν τιμώρησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνεσαν τὸν Σφ.).*

*Οὐχ ὅπως ὑμῖν τῶν ἑαυτοῦ τι ἐπέδωκεν, ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων πολλὰ
ὑφήρηται (= ὄχι μόνο δέ σᾶς πρόσφερε τίποτε ἀπὸ τὰ δικά του,
ἀλλὰ καὶ ἔκλεψε πολλὰ ἀπὸ τὰ δικά σας).*

Γ' Σύνδεση προτάσεων μέ διαχωριστικούς συνδέσμους

149 Διαχωριστικοί (ἢ διαζευκτικοί) σύνδεσμοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς
εἶναι: *ἢ, εἶτε* (ὅπως καὶ στή ν.έ.) καὶ *ἢτοι, ἐάντε, ἄντε, ἦντε*.

Ὁ σύνδεσμος *ἢ* μπαίνει μιά φορά, ἐνῶ οἱ σύνδεσμοι *εἶτε, ἐάντε, ἄ-
ντε, ἦντε* δύο φορές. Ὅταν ὁμως ὑπάρχει ἔμφαση, τότε καὶ ὁ σύνδε-
σμος *ἢ* μπαίνει δύο φορές καὶ συνήθως ἀντὶ γιὰ *ἢ-ἢ* μπορεῖ νά ὑπάρ-
χει *ἢτοι-ἢ*:

*Ἦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγγήγορας ἢ καθεύδεις; (= εἶσαι ξυπνητός ἢ
κοιμᾶσαι;).*

*Φασὶν πάντας εἶναι δίκαιους, ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή (= λένε ὅτι ὅλοι
εἶναι δίκαιοι, εἶτε εἶναι εἶτε...).*

Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγῆν ἔχε.

*Καὶ αὐτοὶ ἢτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα
(= καὶ οἱ ἴδιοι εἶτε ἀποφασίζουμε ἢ τουλάχιστο σχηματίζουμε μιά
σωστή γνώμη γιὰ τὰ πράγματα).*

Σημείωση. Δέν πρέπει νά γίνεται σύγχυση τοῦ συγκριτικοῦ *ἢ*, πού εἰσάγει τό β' ὄρο
συγκρίσεως καὶ μεταφράζεται *παρά*, μέ τό διαζευκτικό *ἢ*:

*Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε (= πιό πολύ νά θέλεις νά σέ ἐπαινοῦν παρά
νά ἔχεις πλοῦτη) (βλ. καὶ §34).*

Δ' Σύνδεση προτάσεων μέ συμπερασματικούς συνδέσμους

150 Ὡς παρατακτικοί συμπερασματικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιοῦνται
οἱ: *ἄρα, δῆ, οὖν, γοῦν, οὐκουν, οὐκοῦν, τοίνυν, τοιγαροῦν, τοιγάρτοι*
καὶ *ὥστε*, οἱ ὅποιοι συνδέουν περιόδους ἢ ἡμιπερίόδους. Ἀπό αὐ-
τούς:

α) οἱ σύνδεσμοι *ἄρα, δῆ, οὖν, γοῦν* καὶ *τοίνυν* ποτέ δέν μπαίνουν στήν

ἀρχή τῆς προτάσεως, ἀλλά πάντοτε ὕστερα ἀπὸ μία ἢ περισσότερες λέξεις:

Ἄλλὰ μὴν εἰσι βωμοί· εἰσὶν ἄρα καὶ θεοί (= ὑπάρχουν λοιπόν καὶ θεοί).

Τὸ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε· κρέα οὖν ἐσθίοντες διεγίνοντο (= περνοῦσαν λοιπόν τρώγοντας κρέατα).

Στὴ φράση *εἰ μὴ ἄρα* τὸ *ἄρα* σημαίνει ἴσως (μέ κάποια εἰρωνεία): *Πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν* (= ἐκτός ἂν ἴσως ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀρετὴ εἶναι διαφθορά).

Τὸ *μὲν οὖν* πολλές φορές σέ ἀπαντήσεις σημαίνει: ἐντελῶς ἀντίθετα:

— *Οὔτοι οὐδὲν τούτων ἐπίστανται; — Πάντα μὲν οὖν* (= ἀντίθετα ὅλα τὰ γνωρίζουν).

— *Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶς ἔτι ἐστίν; — Πάνυ μὲν οὖν* (= καὶ πολὺ μάλιστα, ἀντίθετα εἶναι πολὺ νωρίς).

β) ὁ οὐκοῦν εἰσάγει συμπέρασμα καταφατικό (= λοιπόν), ἐνῶ ὁ οὐκοῦν ἀρνητικό (= λοιπόν δέν):

Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους (= πρέπει λοιπόν νά...).

Οὐκοῦν μ' ἐάσεις; (= λοιπόν δέ θά μ' ἀφήσεις;).

γ) οἱ σύνδεσμοι *τοιγαροῦν, τοιγάρτοι* εἰσάγουν συμπέρασμα μέ μεγάλη βεβαιότητα:

Ὅρθῶς ἔλεξας· τοιγαροῦν τὸ σὸν φράσον αὐθις πάλιν μοι πρᾶγμα (= ξαναπές μου λοιπόν τὴν ὑπόθεσή σου).

δ) ὁ σύνδεσμος *ὥστε* ὡς παρατακτικός σύνδεσμος σημαίνει: **ἐπομένως, γι' αὐτό:**

Οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς εἰς ἄστὺ διῆκεν· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη (= ὁ θρῆνος ἔφτανε ἀπὸ τὸν Π. ὡς...).

Σημείωση. Ὁ *ὥστε* εἰσάγει καὶ δευτερεύουσες ἀποτελεσματικές προτάσεις (βλ. §165).

Ε' Σύνδεση προτάσεων μέ αιτιολογικούς παρατακτικούς συνδέσμους

151 Ὡς αιτιολογικός παρατακτικός σύνδεσμος χρησιμοποιεῖται κυρίως ὁ γάρ(= γιατί) καί σπάνια οἱ ὡς(= γιατί) καί ἐπεὶ(= γιατί, ἀφοῦ).

1. Ὁ σύνδεσμος γάρ ποτέ δέν μπαίνει ἐντελῶς στήν ἀρχή μιᾶς προτάσεως, ἀλλά πάντοτε ὕστερα ἀπό μία ἢ δύο λέξεις καί συνδέει περιόδους ἢ ἡμιπεριόδους:

Ἐγὼ σὺν ἡμῖν ἔψομαι καὶ ὁ,τι ἂν δέῃ πείσομαι. Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἔμοι εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους (=θά σᾶς ἀκολουθήσω καὶ θά πάθω ὁ,τι χρειαστεῖ. Γιατί νομίζω...).

Ἀναγκαῖον ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια.

Σημείωση. Πολλές φορές πρὶν ἀπὸ τὸ γάρ ὑπάρχει ὁ καί καί τότε:

καὶ γάρ= γιατί καί, καί μάλιστα, ἀφοῦ μάλιστα:

Βασιλεὺς οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων. Καὶ γὰρ ὁ Κύρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ (=ὁ μέγας β. δέν ἀνησχοῦσε καθόλου πού αὐτοὶ πολεμοῦσαν. Γιατί καί ὁ Κύρος ἔστειλε...).

Εὐθὺς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγὺς πού ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω (=ἀφοῦ μάλιστα φαίνεταν καπνὸς στά χωριά πολὺ κοντά).

2. Πολλές φορές ἡ πρόταση πού εἰσάγεται μέ τὸ γάρ παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στίς λέξεις τῆς προτάσεως πού προσδιορίζεται καί ἔτσι ἡ πρόταση μέ τὸ γάρ ἀποτελεῖ παρένθεση:

Ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῆ καὶ οὐ ψήφω, οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοῆν ὅποτέρᾳ μείζων (=εἶπε ὅτι δέν ξεχωρίζει ποιά ἀπὸ τίς δύο βόες εἶναι μεγαλύτερη).

Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ὁ γάρ μπορεῖ νά μεταφραστεῖ καί μέ τὸ **βέβαια**, πού εἶναι καί ἡ ἀρχική του σημασία (γάρ= γέ ἄρα).

Ἐπίσης ὁ γάρ ἔχει βεβαιωτική σημασία:

α) μέ τὸ σύνδεσμο ἀλλά (ἀλλά γάρ = ἀλλά βέβαια, πραγματικά):

Τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίηε, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους. Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκαδε ὁδοῦ (=ἀλλά πραγματικά φοβοῦμαι μήπως ὅπως οἱ λωτοφάγοι ξεχάσουμε τὸ δρόμο πρὸς τὴν πατρίδα).

Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμεν τε καὶ ἠβρυνόμεν ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι (= θά ὑπερφηφανεύομαι καὶ θά καυχόμουν, ἄν τὰ ἤξερα καλά· ἀλλὰ βέβαια δέν τὰ ξέρω).

β) σέ ζωηρό διάλογο (γάρ = βέβαια, πράγματι, λοιπόν):

Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ πανταχοῦ νομίζεται; (= δέ συνηθίζεται παντοῦ πράγματι καὶ στό δρόμο νά ὑποχωρεῖ ὁ μικρότερος στό μεγαλύτερο;).

Οὐ γὰρ σὺ ἐπίστασαι; (= ἐσύ λοιπόν δέν ξέρεις;).

— Ἄρα οὐδέν κακὸν πείσεται; — *Πῶς γὰρ οὐ;* (= πῶς λοιπόν, ὄχι; βεβαιότατα θά πάθει κακό).

— *Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον ταυτὸν;* — *Ταυτὸν γάρ* (= τό ἴδιο βέβαια).

γ) σέ εὐχετικές προτάσεις (εἰ γάρ = μακάρι βέβαια):

Εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον (= μακάρι βέβαια νά εἶχα...)
(βλ. §85δ).

3. Ὁ γάρ χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ ὡς ἐπεξηγηματικός (γάρ = δηλαδή):

Ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. Ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον...

Σχετικὸς μέ τὸν ἐπεξηγηματικὸ γάρ εἶναι καὶ ὁ γάρ πού χρησιμοποιεῖται στήν ἀρχή μιᾶς διηγήσεως ἢ ὁποῖα ἐξαγγέλλεται προηγουμένως (γάρ = λοιπόν):

Φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἐκατέρων· συνελέγησαν γὰρ οἱ ὀπλίται εἰς ἐξακισχιλίους (= θά πῶ καὶ τό πλῆθος καὶ τῶν δύο· συγκεντρώθηκαν λοιπόν...).

152 Οἱ σύνδεσμοι ὡς καὶ ἐπεὶ ὡς παρατακτικοὶ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν ἐπίσης πάντοτε περιόδους ἢ ἡμιπεριόδους:

Σοὶ δὲ προσήκει ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἄξιός ἐσει τοῦ πατρός· ὡς ἅπανσι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν (= γιατί σέ ὅλους ταιριάζει νά ἐκτιμοῦν πολύ τή φρόνηση).

Μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων (= γιατί καὶ στά θηρία ἀκόμα γεννιέται...).

Σημείωση α'. Οί *ώς* καί *ἐπει* *ώς* ὑποτακτικοί σύνδεσμοι εἰσάγουν δευτερεύουσες αἰτιολογικές προτάσεις (βλ. §163).

Σημείωση β'. Ὁ *ἐπει* *ώς* σύνδεσμος παρατακτικός πολλές φορές ἔχει τή σημασία τοῦ ἀντιθετικοῦ συνδέσμου *καίτοι*:

Εἰμι· ἐπει καί ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον (= θά φύγω· ἂν καί θά τ' ἄκουγα αὐτά ἀπό σένα ἴσως ὄχι δυσάρεστα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

153 Ἡ ὑποτακτικὴ σύνδεση προτάσεων γίνεται μέ τούς ὑποτακτικούς συνδέσμους, μέ τίς ἀναφορικές ἢ ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες καί μέ τά ἀναφορικά ἢ ἐρωτηματικά ἐπιρρήματα.

Οἱ δευτερεύουσες προτάσεις, ὅπως καί στή ν.έ., διακρίνονται σέ δύο κατηγορίες:

I. σ' αὐτές πού χρησιμοποιοῦνται ὅπως καί τά ὀνόματα, ὡς ὑποκείμενα, κατηγορούμενα, ἀντικείμενα, ὀνομαστικοί προσδιορισμοί, καί λέγονται **ὀνομαστικές προτάσεις** καί

II. σ' αὐτές πού χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί (χρόνου, αἰτίας, σκοποῦ κτλ.) καί λέγονται **ἐπιρρηματικές προτάσεις**.

I. ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

154 Ὄνομαστικές δευτερεύουσες προτάσεις εἶναι: οἱ εἰδικές, οἱ ἐνδοιαστικές, οἱ πλάγιες ἐρωτηματικές καί οἱ ἀναφορικές ἐν μέρει (οἱ ὁποῖες καί λέγονται ἀναφορικές ὀνομαστικές).

A' Εἰδικές προτάσεις

155 Οἱ εἰδικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς εἰδικούς συνδέσμους *ὅτι* (ὅπως καί στή ν.έ.) καί *ὥς*. Ἔχουν ἄρνηση *οὐ*.

Μιά εἰδική πρόταση χρησιμοποιεῖται, ὅπως καί στή ν.έ., ὥς:

α) **ἀντικείμενο** μέ ρήματα λεκτικά (*λέγω, ἀγγέλλω, διδάσκω* κτλ.), δεικτικά (*δηλώ, δείκνυμι* κτλ.), αἰσθητικά (*αἰσθάνομαι, ὀρώ, ἀκούω* κτλ.) καί γνωστικά (*γινώσκω, οἶδα* κτλ.):

Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν (= ὅτι ἡ ἐκστρατεία θά γίνει...).

Διδάσκειν σε βούλομαι ὥς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς (= θέλω νά σοῦ ἐξηγήσω ὅτι ἐσύ...).

Ἄλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.

Βασιλεὺς ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν.

Οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν (= δύσκολα θὰ ὑπόφερες νά μ' ἀκοῦς νά ἀπολογοῦμαι...).

β) **ὑποκειμένο** μέ ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις πού ἔχουν τίς περισσότερες φορές σημασία ἀνάλογη μέ τή σημασία τῶν προηγούμενων ρημάτων, ὅπως: *ἀγγέλλεται, δῆλόν ἐστι, ἄλις ἐστί* (= ἀρκεῖ) κτλ.:

Δῆλον ἦν ὅτι ἐγγύς (= κοντά) πού βασιλεὺς ἦν.

Ἦγγέλθη ὅτι ἠττημένοι εἶεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ (= ὅτι νικῆθηκαν οἱ Λ.).

Ἄρκεϊ ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῶς.

γ) **ἐπεξηγήση**, συνήθως σέ δεικτική ἀντωνυμία οὐδέτερου γένους:

Τοῦτο ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὄρκος ἐστίν (= ὅτι δηλαδή αὐτό πού συγκρατεῖ τή δημοκρατία εἶναι...).

156

Οἱ εἰδικές προτάσεις ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως (ὀριστική, δυνητική ὀριστική καί εὐκτική) (βλ. §89α).

Ὅταν ὁμως ἡ εἰδική πρόταση ἐξαρτᾶται ἀπό ρῆμα σέ ἱστορικό χρόνο, τότε συνήθως ἐκφέρεται μέ εὐκτική, πού λέγεται **εὐκτική τοῦ πλάγιου λόγου**:

Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο...

Σημείωση α'. Οἱ φράσεις *οἶδ' ὅτι* (= βέβαια), *εὐ οἶδ' ὅτι* (= βεβαιότατα), *δῆλον ὅτι* (= ὀλοφάνερα) ἔχουν σημασία ἐπιρρήματος, ὕστερα ἀπό παράλειψη τοῦ ρήματος τῆς εἰδικῆς προτάσεως:

Πάντες ὑμεῖς ἐλεεῖτε εὐ οἶδ' ὅτι τοὺς ἀτυχεῖς καί ταλαιπώρους ἀνθρώπους (= ἐλεεῖτε βεβαιοτάτα, ἀσφαλῶς, τοὺς δυστυχισμένους...).

Θανάτου ἐτίμησαν δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος (= ὄρισαν ὡς ποιῆ τό θάνατο ὀλοφάνερα ὡς...).

Σημείωση β'. Ὁ εἰδικὸς σύνδεσμος ὡς συχνά διαφέρει στή σημασία ἀπό τὸν *ὅτι*: ὁ *ὅτι* δείχνει κάτι πού θεωρεῖται πραγματικό, ἐνῶ ὁ *ὡς* δείχνει μιὰ ὑποκειμενική γνώμη ἔτσι:

ὅτι = ὅτι, πῶς.

ὡς = ὅτι δῆθεν, ὅτι τάχα, ὅτι ὅπως νομίζει κανεὶς κτλ.

Λέγει ὁ κατηγορὸς ὡς ὑβριστῆς εἰμι (= ὅτι δῆθεν εἰμαι...).

Πελοπίδης ἔλεγεν ὅτι μόνου τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολεμήσειαν αὐτοῖς (= ἔλεγε ὅτι μόνο αὐτοὶ συμμάχησαν... καὶ ὅτι, ὅπως πιστεύει, οἱ Λακεδαιμόνιοι γι' αὐτὸ τοὺς πολέμησαν)· ἡ πρώτη

ειδική πρόταση δείχνει ένα πραγματικό γεγονός, ενώ η δεύτερη μία προσωπική γνώμη.

Σημείωση γ'. Τά λεκτικά ρήματα δέ συντάσσονται μόνο μέ ειδική πρόταση αλλά καί μέ ειδικό απαρέμφατο (βλ. §§92, 96). Ἐλλά τό ρ. *φημί* (= λέω, ισχυρίζομαι) συντάσσεται σχεδόν πάντοτε μέ ειδικό απαρέμφατο.

Τά αισθητικά καί γνωστικά ρήματα συντάσσονται καί μέ κατηγορηματική μετοχή (βλ. §100, 4).

Β' Ἐνδοιαστικές προτάσεις

157 Οἱ ἐνδοιαστικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς ἐνδοιαστικούς συνδέσμους *μή* (ὅπως καί στή ν.έ.) καί *μή οὐ*.

Μέ τό *μή* εἰσάγονται, ὅταν ἐκφράζουν φόβο μήπως γίνει κάτι:

Φοβεῖται μή τὰ ἔσχατα πάθῃ (= μήπως πάθει τά χειρότερα),

ἐνῶ μέ τό *μή οὐ*, ὅταν ἐκφράζουν φόβο μήπως δέ γίνει κάτι:

Φοβοῦμαι μή διὰ τήν ἀπειρίαν οὐ δυνηθῶ δηλῶσαι περὶ τῶν πραγμάτων (= μήπως δέν μπορέσω...).

Οἱ ἐνδοιαστικές προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπό ρήματα πού σημαίνουν φόβο ἢ δισταγμό, ὅπως: *φοβοῦμαι*, *δέδοικα ἢ δέδια* (= φοβοῦμαι), *ὀκνῶ* (= διστάζω, φοβοῦμαι), *διστάζω*, *ὑποπτεύω*, *φυλάττομαι* κτλ. καί χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντικείμενα τῶν ρημάτων ἀπό τά ὁποῖα ἐξαρτῶνται:

Ἐφοβεῖτο μή ὁ πάππος ἀποθάνῃ.

Δέδοικα μή ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθόμεθα τῆς οἰκαδε ὁδοῦ (= μήπως ξεχάσουμε τό δρόμο πρὸς τήν πατρίδα).

Ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μή προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ αὐτοὺς κατακόψειαν (= μήπως ἐπιτεθοῦν στήν πτέρυγα τοῦ στρατεύματος καί τούς κατακόψουν).

Σημείωση. Μία ἐνδοιαστική πρόταση μπορεῖ ἐπίσης νά χρησιμοποιηθεῖ:

α) ὡς ὑποκείμενο, ὅταν ἐξαρτάται ἀπό ἀπρόσωπη ἔκφραση, λ.χ. *φόβος ἐστί, κίνδυνός ἐστι, δεινόν ἐστί* κτλ.:

Δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι μή οἱ στρατιῶται δύσνοι (= ἐχθρικοί) *ὥσιν* (πβ. ν.έ. ὑπάρχει φόβος μήπως ἀρρωστήσει πάλι τό παιδί).

β) ὡς ἐπεξηγήσις:

Ἔστι μάλιστα τοῦτο δέος, μή πανοῦργος ὢν τρέψῃται καὶ παρασπάσῃται (= πάρει μέ τό μέρος του) *τι τῶν ὄλων πραγμάτων* (πβ. ν.έ. αὐτό φοβάται πάντοτε στίς ἐξετάσεις, μήπως δέν τοῦ φτάσει ὁ χρόνος).

- 158** Οί ένδοιαστικές προτάσεις έκφέρονται κανονικά μέ ύποτακτική (ὅπως καί στή ν.έ.), ἀλλά ὕστερα ἀπό παρελθοντικό χρόνο έκφέρονται καί μέ εὐκτική τοῦ πλάγιου λόγου, ὅπως καί οἱ εἰδικές προτάσεις.

Δέδοικα μὴ ἐπιλαθώμεθα...

Ἐφοβεῖτο μὴ ὁ πάππος ἀποθάνῃ, ἀλλά:

Ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προσάγοιεν...

Οἱ ένδοιαστικές προτάσεις ὅταν δηλώνουν κάτι πραγματικό καί ὄχι ένδεχόμενο, έκφέρονται καί μέ ὀριστική:

Δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ταύτην τὴν σοφίαν.

Σημείωση α'. Ἐνδοιαστικές προτάσεις εἰσάγονται καί μέ τό *ὅπως μὴ* πού ἰσοδυναμεῖ μέ *μὴ*:

Δέδοιχ' ὅπως μὴ μοι λίαν φανῆς σοφή (= φοβοῦμαι μήπως μοῦ φανεῖς πολύ σοφή).

Σημείωση β'. Πολλές φορές οἱ ένδοιαστικές προτάσεις βρίσκονται στό λόγο ὡς ἀνεξάρτητες:

Μὴ ἀγροικότερον ἢ τὸ ἀληθές εἰπεῖν· ὀκνῶ γάρ... (= μήπως εἶναι κάπως ἀγροῖκο νά πῶ τὴν ἀλήθεια...).

(πβ. ν.έ. Θά φύγω. Μήπως ἀνησυχῆσουν).

Γ' Πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις

- 159** Οἱ πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις ἢ πλάγιες ἐρωτήσεις, δηλαδή ἐξαρτημένες προτάσεις πού περιέχουν ἐρώτηση, εἰσάγονται:

α) ἂν εἶναι ἐρωτήσεις μέ ὀλική ἄγνοια (βλ. §2α), μέ *εἰ* καί οἱ διμελεῖς (βλ. §2) μέ *εἰ-ἢ, ὅτερον ἢ ὅτερα-ἢ, εἴτε-εἴτε*, καί

β) ἂν εἶναι ἐρωτήσεις μέ μερική ἄγνοια (βλ. §2β), μέ ἐρωτηματικές ἢ ἀναφορικές ἀντωνυμίες καί μέ ἐρωτηματικά ἢ ἀναφορικά ἐπιρρήματα, ὅπως: *τίς, ποῖος, πόσος, ὅστις, ὁποῖος, ὁπόσος* κτλ. καί *ποῦ, πῶς, ὅπου, ὅπως* κτλ. Ἐχουν ἄρνηση *οὐ ἢ μὴ*:

Πρωταγόρας ἐρωτᾷ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι καλῶν τὰ ἀγαθὰ δεινά (= ἂν δέν ντρέπομαι νά ὀνομάζω...).

Ἦρετο εἴ τις ἐμοῦ σοφώτερος εἶη.

Μὴ σκόπει τί ἂν σε μάλιστα εὐφράνειεν, ἀλλά πῶς ἂν βελτίων τὴν ψυχὴν γένοιο (= μὴν ἐξετάζεις τί κυρίως θά σέ εὐχαριστοῦσε...).

Ἐπεχείρησας σαυτὸν ἐπισκοπεῖν ὅστις εἷης; (= νά ἐξετάσεις τὸν ἐαυτό σου ποιός εἶσαι;).

Ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσι τοὺς Θηβαίους εἴτε ἄλλο τι χρήσονται (= σκέφτονταν ἢ νά κατακάψουν τοὺς Θ. ἢ νά τοὺς κάβουν κάτι ἄλλο).

Ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι.

Σημείωση: Οἱ πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις εἰσάγονται σπανιότερα καί μέ *ἐάν* (ἀν, ἦν):

Εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι ἐάν τόδε σοι μᾶλλον ἀρέσκη (= ἂν δέ σοῦ φαίνεται καλό, ἐξέτασε ἂν πιό πολύ σ' ἀρέσει τό ἐξῆς).

(πβ. ν.έ. σέ ρωτῶ ἂν σ' ἀρέσει).

160 Οἱ πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπό τά ρήματα:

α) *ἐρωτῶ, λέγω, δείκνυμι* κ.τ.ῶ.

β) *ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ ἢ σκοποῦμαι, αἰσθάνομαι, γινώσκω* κ.τ.ῶ.

γ) *ἐπιμελοῦμαι, πειρῶμαι* (= προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ), *φυλάττομαι* κ.τ.ῶ. καί χρησιμοποιοῦνται ὡς *ἀντικείμενα* τῶν ρημάτων αὐτῶν:

Καὶ ὅς (= καί αὐτός) *ἐθαύμασε τίς παραγγέλλοι καὶ ἤρετο ὁ,τι εἶη τὸ σύνθημα.*

Κλέαρχος οὐδὲ τούτοις εἶπεν ὁ,τι ποιήσοι.

Ἐπιμηθεὺς ἠπόρει ὁ,τι χρήσαιτο (= δέν ἤξερε τί νά κάνει).

Ξενοφῶν ἐκέλευε σκέψασθαι τί εἶη τὸ κωλυόν.

Κῦρος ἐπεμελεῖτο ὁ,τι ποιήσοι βασιλεύς (= ἐνδιαφερόταν τί θά κάνει ὁ β.).

Σημείωση. Οἱ πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης

α) ὡς *ὑποκείμενο*, ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπό ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις πού ἔχουν τὴν ἴδια σημασία μέ τά προηγούμενα ρήματα:

Ἀπὸ τούτου γενήσεται φανερόν τίς τίνος αἰτιός ἐστιν (πβ. ν.έ. εἶναι ἄγνωστο τί ἔγινε στό μεταξύ).

β) ὡς *ἐπεξήγηση* συνήθως σέ δεικτική ἀντωνυμία οὐδέτερου γένους:

Ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν ἢ οὐκ ἀληθῆ (πβ. ν.έ. αὐτὸ λέω κι ἐγώ, πού βρήκαμε τόση δύναμη).

161 Οἱ πλάγιες ἐρωτήσεις ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις μέ τίς ὁποῖες ἐκφέρονται καί οἱ εὐθεῖες ἐρωτήσεις (ὀριστική, δυνητική ὀριστική, δυνητική εὐκτική καί ὑποτακτική, βλ. §1δ).

“Όταν όμως έξαρτώνται από ρήμα σέ παρελθοντικό χρόνο, τότε συνήθως εκφέρονται μέ εύκτική του πλάγιου λόγου, όπως καί οί ειδικές καί οί ένδοιαστικές προτάσεις λ.χ.:

εύθειά έρώτηση: *Παραγγέλεις τι, ὦ Κύρε;*

πλάγια έρώτηση: *Ξενοφών έρωτᾶ Κύρον εἴ τι παραγγέλλει ἢ Ξενοφών ἤρετο Κύρον εἴ τι παραγγέλλοι.*

εύθειά έρώτηση: *Τί ἀποκρίνωμαι;*

πλάγια έρώτηση: *Σιωπᾶ σκοπῶν ὅ, τι ἀποκρίνηται ἢ Ἐσιώπησε σκοπῶν ὅ, τι ἀποκρίναιτο.*

(ἢ μετοχή σκοπῶν θεωρεῖται παροντικός ἢ παρελθοντικός χρόνος ἀνάλογα μέ τό ρ. τῆς κύριας προτάσεως *σιωπᾶ ἢ ἐσιώπησε*, βλ. §77).

Σημείωση α΄. Τά ρήματα πού σημαίνουν **φροντίδα**, όπως *φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι, ὀρώ* κ.τ.δ., παίρνουν ὡς ἀντικείμενο πλάγια έρώτηση πού εἰσάγεται μέ τό *ὅπως* καί εκφέρεται σέ **χρόνο μέλλοντα** (ὀριστικής ἢ εύκτικής):

Οἱ πατέρες προνοοῦσι τῶν παιδῶν ὅπως μήποτε αὐτοῦς τάγαθὰ ἐπιλείψει (= πῶς δέ θά τοῦς λείψουν ποτέ τά ἀγαθά).

Κῦρος ἐπεμέλετο ὅπως οἱ δουλεύοντες μή ἄσῆτοι ἔσονται (= πῶς δέ θά εἶναι νηστικοί ὅσοι δούλευαν ὡς δούλοι).

Σημείωση β΄. Κάποτε τό *ὅπως* μέ μέλλοντα ὀριστικής εἰσάγει ἀνεξάρτητη πρόταση πού δηλώνει προτροπή ἢ συμβουλή:

Ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε (= νά φανεῖτε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας πού ἔχετε).

Ἐδῶ κυρίως έννοεῖται τό ρ. *ὄρατε ἢ σκοπεῖτε* κ.τ.δ., πού συνήθως παραλείπεται. (πβ. καί §158 σημ. β΄).

Δ' Ὀνοματικές αναφορικές προτάσεις (βλ. αναφορικές προτάσεις)

II. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- 162 Ἐπιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις είναι: οἱ αἰτιολογικές, οἱ τελικές, οἱ ἀποτελεσματικές, οἱ ὑποθετικές, οἱ ἐναντιωματικές (πα-
ραχωρητικές), οἱ χρονικές καὶ ἐν μέρει οἱ ἀναφορικές πού λέγονται
ἐπιρρηματικές ἀναφορικές προτάσεις.

Α' Αἰτιολογικές προτάσεις

- 163 Οἱ αἰτιολογικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς αἰτιολογικούς συν-
δέσμους *διότι, ὅτι, ὥς, ἐπεὶ, ἐπειδή* καὶ ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις
τῶν προτάσεων κρίσεως (βλ. §89α), ἀλλά ὅταν ἐξαρτηθοῦν ἀπό ρή-
μα παρελθοντικοῦ χρόνου ἐκφέρονται καὶ μέ εὐκτική τοῦ πλάγιου
λόγου (ὅπως καὶ οἱ εἰδικές, ἐνδοιαστικές καὶ οἱ πλάγιες ἐρωτηματι-
κές προτάσεις). Ἔχουν ἄρνηση οὐ:

*Ἐπειδή οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοί τις ἀσχολία ἐστίν, ἀπειμι (= θά φύγω).
Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τῶν πολε-
μιῶν, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη (= γιατί ἐκεῖ ἦταν ὁ βασιλιάς).*

Χαίρω, ὅτι εὐδοκιμεῖς (= χαίρομαι πού προοδεύεις).

*Θίβρων Λάρισαν, ἐπεὶ οὐκ ἐπέιθετο, περιστρατοπεδευσάμενος
ἐπολιόρκει (= ἐπειδή δέν ὑποτασσόταν, στρατοπέδευσε ὀλόγυρα
καὶ τήν πολιορκοῦσε).*

*Κρύπτε μηδέν, ὥς ὁ πάνθ' ὀρῶν καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσ-
σει χρόνος (= γιατί ὄλα τὰ ἀποκαλύπτει ὁ χρόνος, πού ὄλα τὰ
βλέπει καὶ ὄλα τὰ ἀκούει).*

Σημείωση α'. Οἱ αἰτιολογικές προτάσεις ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπό ρήματα ἢ φράσεις
πού σημαίνουν ψυχικό πάθος (ὅπως *χαίρω, ἠδομαι, θαυμάζω* κτλ. *αἰσχρόν ἐστι, θαυ-
μαστόν ἐστι* κ.τ.δ.) εἰσάγονται μέ *ὅτι: Χαίρω, ὅτι εὐδοκιμεῖς.*

Ἄλλά πολλές φορές μέ τὰ ἴδια ρήματα ἢ αἰτιολογική πρόταση εἰσάγεται μέ τό *εἰ*, ὅ-
ταν ἡ αἰτία δέ θεωρεῖται ἐντελῶς βέβαιη:

Οὐκ ἠσχύνθη, εἰ τοιοῦτον κακὸν ἐποίει; (= δέν ντράπηκε, ἂν ἔκανε τέτοιο κακό;).

*Οὐκ αἰσχρόν, εἰ Ἀθηναῖοι δντες βάρβαρον ἄνθρωπον φοβήσασθε; (= δέν εἶναι ἀσχη-
μο, πού θά φοβηθεῖτε Ἀθηναῖοι ἐσεῖς ἕνα βάρβαρο ἄνθρωπο;).*

(πβ. ν.έ. μή μοῦ θυμῶνεις, ἂν δέ σοῦ φέρομαι καλά μερικές φορές).

Σημείωση β'. Οί σύνδεσμοι *ὡς* καί *ἐπει* χρησιμοποιούνται καί ὡς αἰτιολογικοί παρατακτικοί σύνδεσμοι (βλ. §152).

Β' Τελικές προτάσεις

164 Οί τελικές προτάσεις (οί προτάσεις πού δηλώνουν σκοπό*) εισάγονται μέ τούς τελικούς συνδέσμους *ἵνα*, *ὅπως*, *ὡς* καί ἐκφέρονται κανονικά μέ ὑποτακτική (ὅπως καί στή ν.έ.), ἀλλά ὕστερα ἀπό ρῆμα παρελθοντικοῦ χρόνου ἐκφέρονται καί μέ εὐκτική (ὅπως καί οί ειδικές, ἐνδοιαστικές, πλάγιες ἐρωτηματικές καί αἰτιολογικές προτάσεις). Ἔχουν ἄρνηση *μή*:

Μικρὸν ἐπάνειμι, ἵνα σαφέστερον δηλωθῆ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία (= θά ξαναμιλήσω σύντομα, γιά νά φανεῖ καθαρότερα...).

Καμβύσης τὸν Κῦρον ἀπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσιαις ἐπιχώρια ἐπιτελοῖη (= ὁ Καμβ. ἀνακάλεσε τόν Κύρο, γιά νά ἀναλάβει τίς ἐγχώριες ὑποθέσεις τῶν Περσῶν).

Ἄβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσε, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ.

Μένων ὁ Θετταλὸς φίλος ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστα δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοῖη δίκην (= γιά νά μὴ τιμωρεῖται, ὅταν κάνει ἀδικίες).

(πβ. ν.έ. ἔτρεχε, γιά νά μὴ ἀργήσει).

Οί τελικές προτάσεις μέ ἄρνηση πολλές φορές, εισάγονται χωρίς τελικό σύνδεσμο παρά μόνο μέ τό *μή* (= γιά νά μή):

Ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι, μὴ τις ἐπίθεσις γένηται (= ἀποφάσισαν νά φύγουν, γιά νά μή...).

Σημείωση α'. Μιά τελική πρόταση ἐκφέρεται μέ εὐκτική ἐπίσης, καί ἂν ἀκόμα δέν ἐξαρτᾶται ἀπό παρελθοντικό χρόνο, ὅταν δηλώνει μία ἀπλή σκέψη ἢ ὅταν ὑπάρχει ἔλξη (βλ. §188, 5) ἀπό προηγούμενη εὐκτική:

Ἴσως δέ πού ἡ ἀποσκᾶπτει τι ἡ ἀποτεριχίζει, ὡς ἀπορος εἶη ἡ ὁδός (= γιά νά εἶναι ἀδιάβατος ὁ δρόμος) (ἀπλή σκέψη).

Ἐπὶ πᾶν ἔλθοι ἄν, ὡς φόβον παράσχοι (= γιά νά προξενήσει φόβο) (ἐλξη).

Σημείωση β'. Οί τελικές προτάσεις ἐκφέρονται καί μέ ὀριστική παρελθοντικοῦ χρόνου, γιά νά φανερώσουν σκοπό πού δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ, ὅταν προηγεῖται κάτι πού δέν ἐγινε:

Ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατο ἐξαπατᾶν (= ἔπρεπε τότε

* ἀρχ. ἐλληνικά *τέλος* = σκοπός

νά πάρουμε τὰ ἐνέχυρα, γιά νά μὴν μποροῦσε νά μᾶς ἔξαπατήσει καὶ ἂν ἀκόμα τό ἤθελε - ἀλλά δέν τὰ πήραμε).

Τοὺς ἀγαθοὺς ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν (= θὰ τοὺς φρουροῦσαμε στὴν ἀκρόπολη — πράγμα πού δέν ἔγινε — γιά νά μὴν τοὺς σκότωσε κανεὶς).

(πβ. ν.έ. Ἐπρεπε νά ἦσουν ἐκεῖ, **γιά νά τὸν ἔβλεπε**, ἀλλά δέν ἦσαν).

Σημείωση γ'. Μὲ τὸν τελικό σύνδεσμο *ὅπως* καὶ *ὥς* συντάσσεται πολλές φορές τὸ ἄριστολογικό ἂν συνήθως μὲ ὑποτακτική:

Τὰς ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν, ὅπως ἂν μετὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν (= ἀσχολούμαστε μὲ τίς ἀρετές...).

Σημείωση δ'. Οἱ προτάσεις πού εἰσάγονται μὲ *ὅπως* ἢ *ὅπως μὴ* καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα πού σημαίνουν φροντίδα, εἶναι κυρίως πλάγιες ἐρωτηματικές προτάσεις, ἀλλά μποροῦν, ἀνάλογα μὲ τὰ συμφραζόμενα, νά χρησιμοποιοῦνται στό λόγο καὶ *ὥς* τελικές ἢ ἐνδοιαστικές:

Ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως ὥς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα (= πῶς θὰ ἀγωνιστοῦμε ἢ γιά νά ἀγωνιστοῦμε...).

Φυλάττου ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσης (= φυλάξου πῶς νά μὴν κάμεις ἢ μήπως κάμεις...). Βλ. §161 Σημ. α'.

Γ' Ἀποτελεσματικές (ἢ συμπερασματικές) προτάσεις

165 Οἱ ἀποτελεσματικές προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς ἀποτελεσματικούς συνδέσμους *ὥστε* (ὅπως καὶ στή ν.έ.) καὶ *ὥς* καὶ ἐκφέρονται:

α) μὲ τίς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως (βλ. §89α), ὅταν φανερώσουν ἀποτέλεσμα πού εἶναι ἢ θεωρεῖται πραγματικό· ἔχουν ἄρνηση οὐ:

Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους (= πού ἔκρυψε καὶ τὰ ὄπλα καί...).

Οὕτως ἀναίσθητος εἶ, Αἰσχίνη, ὥστε οὐ δύνασαι λογίσασθαι (= πού δέν μπορεῖς νά...).

β) μὲ ἀπαρέμφατο, ὅταν φανερώνουν ἀποτέλεσμα ἐνδεχόμενο ἢ δυνατό· ἔχουν ἄρνηση μὴ:

Πολλὴν κραυγὴν ἐποίουν, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν (= ὥστε νά ἀκοῦν καὶ οἱ ἐχθροί).

Οὐδεὶς πώποτε εἰς τοσοῦτον ἀνανδρίας ἀφίκετο, ὥστε τοιοῦτόν τι τολμήσαι ποιεῖν (= ὥστε νά τολμήσει νά κάνει κάτι τέτοιο).

Ἐνετύγχανον τάφροις ὕδατος πλήρῃσιν, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν (= συναντοῦσαν τάφρους γεμάτους νερό, ὥστε νά μήν μποροῦν νά περάσουν χωρὶς γέφυρες).

Ὁ ποταμὸς τοσοῦτος ἦν τὸ βάθος, ὥστε μὴδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν (= ὥστε νά μήν ἐξέχουν οὔτε τὰ δόρατα).

166 Ὁ ὥστε μέ ἀπαρέμφατο χρησιμοποιεῖται ἐπίσης, ὅταν δηλώνεται:

1. **σκοπός** (ἀποτέλεσμα πού ἐπιδιώκουμε):

Πᾶν ποιοῦσιν, ὥστε μὴ δίδόναι δίκην (= γιά νά μήν τιμωρηθοῦν).

2. **ὄρος ἢ συμφωνία**:

Συμμαχίαν ἐποιήσαντο ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μὴ στρατεύειν Ἀκαρνᾶνας ἐπ' Ἀθηναίους (= μ' αὐτούς τούς ὄρους, νά μήν ἐκστρατεύσουν οἱ...).

Σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν (= μέ τή συμφωνία νά θεωροῦν τούς ἴδιους ἐχθροὺς καὶ φίλους).

Ἄλλά συνήθως ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ ὄρος ἢ συμφωνία, ἀντί γιά ὥστε χρησιμοποιεῖται τό *ἐφ' ᾧ* ἢ *ἐφ' ᾧτε* μέ ἀπαρέμφατο ἢ μέ μέλλοντα ὀριστικῆς:

Ἀφίμεν σε, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μὴκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει διατρίβειν μὴδὲ φιλοσοφεῖν (= μέ τή συμφωνία νά μήν ἀσχολεῖσαι πιά μ' αὐτή τήν ἀναζήτηση μήτε νά φιλοσοφεῖς).

Οἱ ἐν Ἰθώμῃ ξυνέβησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐφ' ᾧτε ἐξίασιν ἐκ Πελοποννήσου (= μέ τή συμφωνία ὅτι θά βγοῦν ἀπό τήν Πελοπόννησο).

Σημείωση. Ὁ σύνδεσμος ὥστε χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς παρατακτικός σύνδεσμος στήν ἀρχή μιᾶς περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου καὶ εἰσάγει τότε κύρια πρόταση (βλ. §150δ).

Δ' Ὑποθετικές προτάσεις

167 Οἱ ὑποθετικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς ὑποθετικούς συνδέσμοις *εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν*. ἔχουν ἄρνηση *μή*.

(πβ. ν.έ. ἄν δέν τό ἐβλεπα, δέ θά τό πίστευα, ἀλλά: νά μή τό ἐβλεπα, δέ θά τό πίστευα).

Ἡ ὑποθετική πρόταση λέγεται καί **ὑπόθεση**, ἐνῶ ἡ πρόταση πού προσδιορίζεται ἀπ' αὐτήν **ἀπόδοση**. Ἡ ὑπόθεση καί ἀπόδοση μαζί ἀποτελοῦν τόν **ὑποθετικό λόγο**.

Σημείωση. Τό *εἰ* συχνά συνοδεύεται ἀπό ἄλλα μόρια, λ.χ. *εἰ ἄρα*, (= ἄν ἴσως), *εἰ δὴ* (= ἄν βέβαια), *εἰ γοῦν* (= ἄν πάντως, ἄν ἐπιτέλους) κτλ.

168

Οἱ ὑποθετικοί λόγοι ἀνάλογα μέ τή σημασία καί τόν τρόπο πού ἐκφέρονται διακρίνονται στά ἀκόλουθα εἶδη:

1. **α' εἶδος**· ὁ ὑποθετικός λόγος δείχνει κάτι πού θεωρεῖται **πραγματικό**:

Εἰ δεῖν' ἔδρασας, δεῖνὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ (= ἄν ἔκανες φοβερὰ πράγματα, φοβερά...).

Εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν (= θά κινδυνεύσεις νά πάθεις ὄ,τι χειρότερο...).

Εἰ βούλει, μένε.

Ἐπίθεση: *εἰ* μέ ὀριστική ὁποιουδήποτε χρόνου (μετάφραση: ἄν μέ ὀριστική).

Ἀπόδοση: κάθε ἐγκλιση.

β' εἶδος· ὁ ὑποθετικός λόγος δείχνει **κάτι ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ**:

Οὗτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, οὐκ' ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον (= αὐτοί, ἄν ἦταν..., ποτέ δέ θά πάθαιναν αὐτά τὰ πράγματα).

Εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότε' ἄν πλεῖστον ἔλαβες (= ἄν ἤθελες νά..., τότε θά ἔπαιρνες πολλά).

Εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἄν ἐπὶ βασιλέα (= ἄν δέν εἶχατε ἔρθει ἐσεῖς, θά προχωρούσαμε ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ).

Ἐπίθεση: *εἰ* μέ ὀριστική παρελθοντικοῦ χρόνου (μετάφραση: ἄν μέ παρατατικό ἢ ὑπερσυντέλικο).

Ἀπόδοση: δυνητική ὀριστική (μετάφραση: δυνητική ὀριστική).

Σημείωση. Ἐν στήν ἀπόδοση ὑπάρχει ἀπρόσωπο ρῆμα ἢ ἀπρόσωπη ἔκφραση (*ἔδει, ἔξην, προσήκε* κτλ. ἢ *ἀναγκαῖον ἦν, εἰκός ἦν, δίκαιον ἦν* κτλ.), τό δυνητικό ἄν μπορεῖ νά παραλείπεται:

Ἐξὴν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπεκουρεῖτε οὔτε τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε (= σᾶς ἦταν δυνατό νά τούς βοηθήσετε, ἄν θέλατε, ἀλλά...).

2. γ' εἶδος· ὁ ὑποθετικός λόγος δείχνει κάτι πού περιμένουμε νά γίνει (**προσδοκώμενο**):

Ἐάν ζητῆς καλῶς, εὐρήσεις (= ἂν ψάχνεις σωστά, θά βρεῖς).

Ἦν πόλεμον αἰρήσθε, μηκέτι ἦκετε δεῦρο ἄνευ ὄπλων (= ἂν προτιμᾶτε πόλεμο, μήν ἔρχεστε πιά ἐδῶ χωρίς ὄπλα).

Ἐὰν μὴ ἦ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν γνησίως, οὐκ ἔστι κακῶν παύλα (= ἂν δέ βασιλεύσουν οἱ φιλόσοφοι ἢ..., δέν εἶναι δυνατό νά σταματήσῃ τό κακό).

Ἐπίθεση: *ἔάν, ἄν, ἦν* μέ ὑποτακτική (μετάφραση: ἂν μέ ὑποτακτική).

Ἀπόδοση: ὀριστική χρόνου μέλλοντα ἢ ἀνάλογη ἔκφραση, λ.χ. προστακτική, δυνητική εὐκτική κτλ. (μετάφραση: μέλλοντας ἢ ἀνάλογη ἔκφραση).

δ' εἶδος· ὁ ὑποθετικός λόγος δείχνει κάτι πού περιμένει κανεῖς ὅτι θά **ἐπαναλαμβάνεται ἄοριστα** (στό παρόν ἢ στό μέλλον):

Ἐάν τις τόν ἥλιον ἀναιδῶς ἐγχειρῆ θεάσασθαι, τήν ὄψιν ἀφαιρεῖται (= ἂν κάποιος ἐπιχειρεῖ νά δεῖ τόν ἥλιο μέ ἀναιδεια, χάνει τό φῶς του).

Ἦν ἐγγύς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν (= ἅμα ἔρθῃ ὁ θάνατος κοντά...).

Ἦν τις τούτων τι παραβαίῃ, ζημίαν αὐτοῖς ἐπέθεσαν (= ἂν κάποιος ἀπ' αὐτοῦς κάνει κάποια παράβαση, τόν τιμωροῦν).

Ἐπίθεση: *ἔάν, ἄν, ἦν* μέ ὑποτακτική (μετάφραση: ἂν μέ ὑποτακτική).

Ἀπόδοση: ὀριστική ἔνεστώτα ἢ γνωμικός ἄοριστος (μετάφραση: ὀριστική ἔνεστώτα).

3. ε' εἶδος· ὁ ὑποθετικός λόγος δείχνει κάτι πού θεωρεῖται δυνατό, χωρίς νά ἐξετάζεται ἂν αὐτό θά πραγματοποιηθεῖ ἢ ὄχι (**ἀπλή σκέψη**):

Εἴ τις μὴ τρέφοιτο, οὐκ ἂν ζῶῃ (= ἂν κάποιος δέν τρεφόταν, δέ θά ζοῦσε ἢ δέ θά μπορούσε νά ζήσει).

Εἴ τις σε διδάξειεν ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιο (= ἂν κάποιος σέ δίδασκε κάτι πού συμβαίνει νά μήν τό ξέρεις, θά μπορούσες νά γίνεις καλύτερος).

Εἰ θέλομεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὐ χαίροντας τοῖς βελτίστοις τῶν πραγμάτων (= ἂν θέλαμε νὰ ἐξετάσουμε τοὺς χαρακτήρες τῶν ἀνθρώπων, θὰ βροῦμε ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲ χαίρονται μὲ τὰ καλύτερα πράγματα).

Ἐπόθεση: εἰ μὲ εὐκτική (μετάφραση: ἂν μὲ παρατατικό).

Ἀπόδοση: δυνητική εὐκτική ἢ ὀριστική (μετάφραση: δυνητική ὀριστική ἢ ἀπλή ὀριστική).

στ' εἶδος· ὁ ὑποθετικὸς λόγος δείχνει κάτι πού ἐπαναλαμβάνόταν στό παρελθόν:

Τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον.

Εἰ μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουσιν οἱ Συρακόσιοι, εἰ δ' ἀναχωροῖεν, ἐπέκειντο (= ἂν ἔκαναν ἐπίθεση οἱ Ἀθ., ὑποχωροῦσαν οἱ Συρ., ἂν γύριζαν πίσω, ὀρμοῦσαν ἐναντίον τους).

Εἰ τις αὐτῶ δοκοίη βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν (= ἂν τοῦ φαινόταν ὅτι κάποιος χάζευε, τὸν χτυποῦσε).

Ἐπόθεση: εἰ μὲ εὐκτική (ἐπαναληπτική) (μετάφραση: ἂν μὲ παρατατικό).

Ἀπόδοση: ὀριστική παρατατικοῦ ἢ ἀόριστου μὲ ἄν (μετάφραση: παρατατικός).

Παρατήρηση: Οἱ ὑποθετικοὶ λόγοι μὲ βάση τὴν ἐγκλίση πού ἔχουν στὴν ὑπόθεση ἀνήκουν κυρίως σὲ τρεῖς κατηγορίες:

1η κατηγορία, ὑπόθεση μὲ ὀριστική: α' καὶ β' εἶδος (πραγματικὸ ἢ τὸ ἀντίθετό του).

2η κατηγορία, ὑπόθεση μὲ ὑποτακτική: γ' καὶ δ' εἶδος (κάτι πού περιμένουμε νὰ γίνει ἢ νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀόριστα στό παρόν ἢ στό μέλλον).

3η κατηγορία, ὑπόθεση μὲ εὐκτική: ε' καὶ στ' εἶδος (μιά ἀπλή σκέψη, δηλαδή κάτι πού εἶναι δυνατό νὰ γίνει στό παρόν ἢ στό μέλλον ἢ γινόταν στό παρελθόν).

Πίνακας 13

ΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΕΙΔΟΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ	ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
α' είδος πραγματικό	<i>εί μέ</i>	<i>εί βοῦλει, μένε</i>
β' είδος αντίθετο του πραγματικού	ὀριστική <i>εί μέ</i> παρελθοντικού χρόνου	κάθε ἔγκλιση δυνητική ὀριστική
γ' είδος προσδοκώμενο	<i>εί ἦσαν ἀνδρες ἀγαθοί,</i> <i>ἔάν ζητῆς καλῶς, εὐρήσεις</i>	<i>οὐκ ἂν ποτε ταῦτα ἐπασχον</i>
δ' είδος κάτι που ἔπανα- λαιμβάνεται ἄοριστα	ὕποτακτική <i>ἔάν, ἄν, ἦν μέ</i> <i>ἔάν, ἄν, ἦν μέ</i> <i>ἔάν τις τὸν ἦλιον ἀναίδως ἐγχευρῆ θεάσασθαι,</i> <i>ἔί τις μὴ τρέφοιτο, οὐκ ἂν ζῶη</i>	ὀριστική μέλλοντα ἢ ἀνάλογη ἔκφραση ὀριστική ἔνεστώτα ἢ γνομικός ἄοριστος <i>τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται</i>
ε' είδος μιά ἀπλή σκέψη	εὐκτική <i>εί μέ</i> <i>εί μέ</i>	δυνητική εὐκτική ἢ ὀριστική ὀριστική παρατατικού ἢ ἄοριστου μέ ἄν
στ' είδος κάτι που ἔπανα- λαιμβανόταν στο παρελθόν	<i>τὸν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον</i>	

169 1. Πολλές φορές αντί για ύπόθεση χρησιμοποιείται, όπως και στη ν.έ., εὐθεία ἐρώτηση:

Ἄδικεῖ τις ἐκὼν· ὀργή καὶ τιμωρία κατὰ τούτου· ἐξαμαρτάνει τις ἄκων· συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτω (ἀντί: εἴ τις ἀδικεῖ ἐκὼν, ὀργή καὶ τιμωρία..., εἴ τις ἐξαμαρτάνει ἄκων, συγγνώμη...).

(πβ. ν.έ ἔχεις γρόσια; ἔχεις γλώσσα).

2. Πολλές φορές παραλείπεται ἡ ὑπόθεση ἢ ἡ ἀπόδοση, πού ἐννοεῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα (**ἐλλειπτικοὶ ὑποθετικοὶ λόγοι**):

*Οὐκ ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν· διαρραγεῖεν ἄν (= δέν τρῶνε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μποροῦν νά ἀντέξουν· γιατί διαφορετικά θά ἔσκαζαν), ἀντί: *Εἰ γὰρ ἐσθίοιεν πλείω ἢ δύνανται φέρειν, διαρραγεῖεν ἄν·* παραλείπεται ἡ ὑπόθεση).*

*Καὶ ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον καμπτόμενον εὐθύνουσιν (= τὸν ἰσιάζουν) ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς, ἀντί: *Καὶ ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται, ἔχει καλῶς· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον κτλ.* παραλείπεται ἡ ἀπόδοση.*

3. Ἀπὸ ἐλλειπτικούς ὑποθετικούς λόγους ἀποσπάστηκαν ὀρισμένες φράσεις πού ἀπόκτησαν ἐπιρρηματικὴ σημασία ὅπως:

εἰ δὲ μὴ ἢ εἶδεμή = σέ ἀντίθετη περίπτωσι, ἀλλιῶς·

εἰ μὴ (ὕστερα ἀπὸ ἄρνησι) = ἐκτός, παρά μόνο·

εἰ μὴ ἄρα = ἐκτός ἄν ἴσως·

ἐὰν μόνον = ἀρκεῖ μόνο νά·

εἴ τις καὶ ἄλλος ἢ εἴπερ τις (καί) ἄλλος = περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον·

εἴπερ ποτὲ ἢ εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἢ εἴπερ καὶ ἄλλοτε = περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά·

ὥσπερ εἰ, ὥσπερ ἄν εἰ, ὥσπερ ἄν, ὡς εἰ, ὡς ἄν = σάν (παρομοιαστικό ἐπίρρημα):

Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μὴ αἰτίαν ἐξεις (= ἀλλιῶς θά κατηγορηθεῖς).

Νῦν, ὡς σὺ ὀρᾶς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἄλλο, εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. (= παρά μόνο ὄπλα καὶ ἀρετή).

Πῶς ἂν ὁ Σωκράτης διαφθείροι τοὺς νέους; Εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν (= εἰρων.: ἐκτός ἂν ἴσως ἡ φροντίδα γιὰ ἀρετὴ εἶναι διαφθορά).

Ἀνθρώπου ψυχῇ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θείου μετέχει (= περισσότερο ἀπὸ καθετὴ ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, συμμετέχει στοῦ θεϊκοῦ στοιχείου).

Ὁ μὲν οὖν παρῶν καιρός, εἴπερ ποτέ, πολλῆς φροντίδος καὶ βουλῆς δεῖται (= περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά χρειάζεται πολλὴ φροντίδα καὶ σκέψη).

Φοβεῖται ὡσπερ ἂν εἰ παῖς (= φοβᾶται σάν παιδί).

4. Πολλές φορές ἡ ὑπόθεση δέν εἶναι ὑποθετικὴ πρόταση ἀλλὰ ὑποθετικὴ μετοχή, πού ἀναλύεται σέ ὑποθετικὴ πρόταση:

Οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, ὑμῶν μὴ κελευσάντων, ἀντί: οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, εἰ μὴ ὑμεῖς ἐκελεύσατε (= δέ θά ἐρχόμουν ἐδῶ, ἂν δέν τό προστάζατε ἐσεῖς): ὑποθετ. λόγος β' εἶδους.

Ἀνώνυμοι θανόντες οὐ γελώμεθα ἂν, ἀντί: εἰ θάνοιμεν ἀνώνυμοι, οὐ γελώμεθα ἂν (= ἂν πεθάνουμε ἀνώνυμοι δέ θά γελοιοποιηθοῦμε): ὑποθετ. λόγος ε' εἶδους.

170 "Ὅταν ὁ ὑποθετικὸς λόγος ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάποιο ρῆμα (ἐξαρτημένος ὑποθετικὸς λόγος), ἡ ἀπόδοση μπορεῖ νά εἶναι:

α) δευτερεύουσα πρόταση, β) ἀπαρέμφατο ἢ γ) κατηγορηματικὴ μετοχή, ἀνάλογα μέ τό ρῆμα ἀπὸ τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται ὁ ὑποθετικὸς λόγος:

α) *Ἀγησίλαος ἔλεγεν ὅτι, εἰ βλαβερά τῇ Λακεδαιμόνι πεπραχῶς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι (= ὁ Ἀγ. ἔλεγε ὅτι ἂν ἔχει κάνει ἔργα πού βλάπτουν τῇ Λακ., εἶναι δίκαιο νά τιμωρηθεῖ). (Ὁ ὑποθετικὸς λόγος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ρ. ἔλεγεν καί ἡ ἀπόδοση εἶναι: ὅτι δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι).*

β) *Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠγοῦντο, εἰ τοῦτο ἀνευ τῆς σφετέρας γνώμης ἔσοιτο, χαλεπὸν ἔσεσθαι (= οἱ Λακ. νόμιζαν ὅτι, ἂν αὐτό θά γίνεαι χωρίς τῇ γνώμῃ τους, θά εἶναι ἐπικίνδυνο). (Ὁ ὑποθετικὸς λόγος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ρ. ἠγοῦντο καί ἡ ἀπόδοση εἶναι: χαλεπὸν ἔσεσθαι).*

γ) *Ὅρῳ δ' ἔγωγε καὶ ὀπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέ-*

οντας τούς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους (= βλέπω ἐγὼ τουλάχιστο ὅτι ὅσοι θέλουν νά πιάσουν σφῆκες, ἂν προσπαθοῦν νά τίς πιάσουν καθῶς οἱ σφῆκες τρέχουν ἐξω, πληγώνονται ἀπὸ πολλές). (Ὁ ὑποθετικός λόγος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ρ. ὁρῶ καί ἡ ἀπόδοση εἶναι: *ὑπὲρ πολλῶν τυπτομένους*).

Ἐπίσης καί ἡ ὑπόθεση μεταβάλλεται, ὅταν ὁ ὑποθετικός λόγος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ρῆμα σέ ἱστορικό χρόνο· ὁ ὑποθετικός λόγος, λ.χ.:

Εἰ βλαβερά τῇ Λακεδαιμόνι πέπραχα, δίκαιός εἰμι ζημιούσθαι, ἐπειδὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ρ. ἔλεγεν παίρνει τῆ μορφῆ:

Ἀγῆσίλαος ἔλεγεν ὅτι, εἰ βλαβερά τῇ Λακεδαιμόνι πεπραχῶς εἶη, δίκαιος εἶη ζημιούσθαι (βλ. πλάγιος λόγος §182).

Ε' Ἐναντιωματικές καί παραχωρητικές προτάσεις

171 Οἱ ἐναντιωματικές καί παραχωρητικές (ἢ ἐνδοτικές) προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς ἐναντιωματικούς συνδέσμους:

α) *εἰ καί*, ἂν (ἦν, ἐάν) *καί*, ὅταν φανερώουν κάτι πραγματικό:

Εἰ καί μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὁμως (= ἂν καί δέ βλέπεις, ὁμως σκέφτεσαι).

Τὰ δίκαια πάντες, ἐὰν καί μὴ βούλωνται, μέχρι τοῦ γε αἰσχύνονται μὴ πράττειν (= τὰ δίκαια ὅλοι, ἂν καί δέ θέλουν, τουλάχιστο ὡς ἓνα σημεῖο ντρέπονται νά μὴν τὰ κάνουν).

β) *καὶ εἰ*, *καὶ ἂν* (κἂν) ἢ, ἂν ἡ κύρια πρόταση εἶναι ἀρνητική:

οὐδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, μηδ' ἐάν, ὅταν φανερώουν κάτι πού δέ θεωρεῖται πραγματικό ἀλλά πιθανό ἢ καί ἀδύνατο:

Καὶ εἰ μυθῶδης ὁ λόγος γέγονεν, ὁμως νῦν ρηθῆναι προσήκει (= καί ἂν ἀκόμα ὁ λόγος εἶναι πλαστός σάν παραμῦθι, τώρα ὁμως ταιριάζει νά εἰπωθεῖ).

Γελᾷ ὁ μωρός, κἂν τι μὴ γελοῖον ἦ (= γελαῖ ὁ ἀνόητος, ἀκόμα κι ἂν δέν ὑπάρχει κάτι γελοῖο).

Ἔνεκα χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλης (= γιά χρήματα μὴν ὀρκίζεσαι σέ κανένα θεό, οὔτε κι ἂν πρόκειται νά πεῖς τήν ἀλήθεια).

Οὐδὲν μᾶλλον κινήσεσθε, οὐδ' ἂν δεκάκις ἀποθάνῃ Φίλιππος (= δέ θά κινήθεϊτε καθόλου πιό πολύ, οὔτε κι ἂν πεθάνει ὁ Φ. δέκα φορές).

- 172** Οἱ ἐναντιωματικές προτάσεις εἶναι κυρίως ὑποθετικές προτάσεις μέ τούς συνδέσμους *καί* ἢ *οὐδέ* ἢ *μηδέ* καί τόν ὑποθετικό σύνδεσμο, γι' αὐτό ἔχουν ἄρνηση *μή* καί ἐκφέρονται ὅπως καί οἱ ὑποθετικές προτάσεις.

Σημείωση α'. Ἀνάμεσα στήν κύρια καί τήν ἐναντιωματική πρόταση ὑπάρχει ἀντίθεση, γι' αὐτό πολλές φορές στήν κύρια πρόταση μπαίνει ὁ ἀντιθετικός σύνδεσμος *δμως*.

Σημείωση β'. Σέ μερικές περιπτώσεις ὁ *καί* βρίσκεται πρῖν ἀπό τόν ὑποθετικό σύνδεσμο *εἰ*, ἂν (*ἤν*, *ἐάν*), χωρίς νά εἰσάγεται πρόταση παραχωρητική:

Ἥμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα καί εἰ μή ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα (= ἐμεῖς νικάμε τό μεγάλο βασιλιά καί, ἂν ἐσεῖς δέν εἶχατε ἔρθει, θά πηγαίναμε...).

Οἱ στρατιῶται πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται (= ἔχουν στραμμένα τά βλέμματά τους σ' ἐσᾶς, καί ἂν βέβαια σᾶς βλέπουν φοβισμένους, ὅλοι θά δειλιάσουν).

Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ὁ *καί* εἶναι συμπλεκτικός ἢ ἐπιδοτικός ἢ μεταβατικός (πβ. ν.έ. θά πάω **κι** ἂν τόν βρω, θά σοῦ τηλεφωνήσω).

ΣΤ' Χρονικές προτάσεις

- 173** Οἱ χρονικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς χρονικούς συνδέσμους *ὄτε*, *ὅποτε*, *ὥς* (= ἄμα), *ἠνίκα καί ὀπηνίκα* (= ὅταν), *ἐν ᾧ*, *ἐπεὶ*, *ἐπειδή*, *ἕως*, *ἔστε* (= ἕως), *ἄχρι* (= μέχρι), *μέχρι*, *ἐξ οὗ*, *ἀφ' οὗ*, *πρῖν* καί ἐκφέρονται ἀνάλογα μέ τή σημασία τους, ὅπως καί οἱ ὑποθετικές προτάσεις, μέ ὀριστική, ὑποτακτική, εὐκτική. Ἔτσι ἐκφέρονται:

α) μέ **ὀριστική**, ὅταν φανερώνουν κάτι **πραγματικό** (ἄρνηση οὐ), πβ.: ὑποθετικοὶ λόγοι, εἶδος α' §168, 1:

Ὅτε αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν (= ὅταν ἐγινε αὕτη ἡ μάχη, ὁ Τ. ἔτυχε νά βρίσκεται στίς Σάρδεις).

Ἦνίκα δειλὴ ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός (= ὅταν ἔφτανε τό δειλινό, φάνηκε σκόνη).

Ἐν ᾧ ὠπλίζοντο, ἤκον (= ἤρθαν) *οἱ σκοποί*.

Ἐπεὶ ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλίδας.

Ταῦτα ἐποιοῦν, μέχρι σκότος ἐγένετο.

(πβ. ν.έ. ὅταν μᾶς εἶδε, πέταξε ἀπ' τῆ χαρά του).

β) μέ **ὑποτακτική**, ὅταν φανερώνουν μιά πράξη πού περιμένουμε νά γίνει ἢ μιά πράξη πού **ἐπαναλαμβάνεται ἀόριστα** (στό παρόν, στό μέλλον) (ἄρνηση *μή*), πβ.: ὑποθετ. λόγοι, εἶδος γ', δ' §168, 2:

Αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται (= ἐδῶ ἄς μείνουμε, ὥσπου νά ξημερώσει (προσδοκώμενο).

Μαινόμεθα πάντες, ὁπότεν ὀργιζόμεθα (= γινόμαστε μανιακοί ὄλοι, ὅταν ὀργιζόμαστε) (ἀόριστη ἐπανάληψη).

Περιμένετε, ἔστε ἂν ἔλθῃ (= ὥσπου νά ἔρθει) (προσδοκ.).

Ὅταν πλεῖστά τις ἔχη, τότε πλεῖστοι τούτῳ φθονοῦσιν (= τότε πάρα πολλοί τόν φθονοῦν) (ἀόρ. ἐπανάλ.).

(πβ. ν.έ. Περίμενε, ὥσπου νά γυρίσω. Ὅταν ἔρχεται στό σπίτι μας, ἀνοίγει ἀμέσως τήν τηλεόραση).

Μ' αὐτές τίς χρονικές προτάσεις ὕστερα ἀπό τό χρονικό σύνδεσμο ἀκολουθεῖ ὁ ἀοριστολογικός ἂν καί ἔτσι οἱ χρονικοί σύνδεσμοι ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ καί ἐπειδή γίνονται: *ὅταν, ὁπότεν, ἐπάν, ἐπειδάν*.

γ) μέ **εὐκτική** (ἐπαναληπτική), ὅταν φανερώνουν πράξη πού **ἐπαναλαμβάνεται στό παρελθόν** (ἄρνηση *μή*), πβ.: ὑποθετ. λόγοι εἶδος στ', §168, 3:

Ὅποτε θύοι Κρίτων, ἐκάλει Ἀρχέδημον (= ὅταν θυσίαζε ὁ Κρ., καλοῦσε τόν Ἀρχ.).

Περιεμένομεν ἐκάστοτε, ἕως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμοτήριον (= περιμέναμε κάθε φορά, ὥσπου νά ἀνοίξει ἡ φυλακή).

(πβ. ν.έ. ὅταν τόν συναντούσαμε, μᾶς χαιρετοῦσε μέ πολλή ἐγκαρδιότητα).

Σημείωση. Ἐπίσης μέ εὐκτική ἐκφέρονται οἱ χρονικές προτάσεις καί ὅταν φανερῶνουν κάτι πού γίνεται ἢ μπορεῖ νά γίνει (**ἀπλή σκέψη**), χωρίς νά ἀναφέρονται σέ συγκεκριμένη χρονική βαθμίδα (παρόν, παρελθόν, μέλλον), ὅπως καί οἱ ἀντίστοιχες ὑποθετικές προτάσεις. Τότε στήν κύρια πρόταση ὑπάρχει συνήθως δυνητική εὐκτική ἢ ἀπλή ὀριστική (βλ. §168, 3):

Ὁ ἐκῶν πεινῶν φάγοι ἂν, ὁπότε βούλοιο (= αὐτός πού πεινά μέ τή θέλησή του μπορεῖ νά φάει, ὅποτε θέλει).

174 Ὁ χρονικός σύνδεσμος *πρίν* συντάσσεται συνήθως:

α) μέ οριστική παρελθοντικού χρόνου ή ύποτακτική, όταν ή κύρια πρόταση είναι άρνητική:

Οί πολέμοιοι οὐ πρότερον τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρεσκευάσθαι (= οἱ ἐχθροὶ δὲν κήρυξαν προηγουμένως τὸν πόλεμο, παρά μόνο ἀφοῦ νόμισαν ὅτι εἶχαν προετοιμαστεῖ καλά οἱ δυνάμεις τους).

β) μέ ἀπαρέμφατο, ὅταν ή κύρια πρόταση είναι καταφατική, και σπάνια άρνητική:

Πρὶν καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη (= πρὶν νά σταθμεύσει τὸ στράτευμα γιά φαγητό, φάνηκε ὁ βασιλιάς).

Τῶν ἐπισταμένων νεῖν, πρὶν μαθεῖν, οὐδεὶς ἠπίστατο (= ἀπ' αὐτοῦς πού ξέρουν νά κολυμποῦν καλά κανεῖς δὲν ἤξερε, πρὶν νά μάθει).

γ) μέ εὐκτική, ὅταν ὑπάρχει ἔλξη ἀπό τήν ἔγκλιση τῆς κύριας προτάσεως ή ὅταν ὑπάρχει στήν κύρια πρόταση ρήμα παρελθοντικού χρόνου (ὅπως καί μέ τίς ειδικές αιτιολογικές, τελικές κτλ. προτάσεις):

Ὅλοιο μὴ πω, πρὶν μάθοιμι (= μακάρι νά μήν πεθάνεις ἀκόμα, πρὶν νά μάθω).

Ἄστυάγης ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν, πρὶν Κῦρος ἐμπλησθεῖη θηρῶν (= ὁ Ἄστυάγης δὲν ἄφηνε κανένα νά ρίξει, πρὶν νά χορτάσει ὁ Κύρος ἀπό κυνήγι).

Σημείωση α'. Μιά χρονική πρόταση σέ σχέση μ' αὐτό πού δηλώνει ή κύρια πρόταση φανερώνει:

α) τὸ **σύγχρονο**: *Ἦνίκα δεῖλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός,*

β) τὸ **προτερόχρονο**:

Ὅταν εἰς Μῆδους ἔλθω, οἶμαι ἐκείνους ραδίως νικήσειν (πρῶτα θά ἔρθει καί ὕστερα θά τοὺς νικήσει).

γ) τὸ **ὕστερόχρονο**:

Βασιλεὺς ἐφάνη, πρὶν καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον (πρῶτα φάνηκε ὁ βασιλιάς καί ὕστερα στάθμευσε τὸ στράτευμα).

Σημείωση β'. Πολλές χρονικές προτάσεις (λ.χ. μέ ὑποτακτική ή εὐκτική) ταυτίζονται μέ τίς ὑποθετικές, γι' αὐτό καί ἐκφέρονται μέ τὸν ἴδιο τρόπο. Οἱ προτάσεις αὐτές ὀνομάζονται **καί χρονικές ὑποθετικές** προτάσεις:

Μαινόμεθα, ὅπoταν ὀργιζόμεθα (= ὅταν ὀργιζόμαστε ἢ ἂν ὀργιζόμαστε).

Κῦρος ἐθήρευεν, ὅπoτε βούλοιο γυμνάσαι ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους, (= ὅταν ἤθελε νά... ἢ ἂν ἤθελε νά...).

Z' Ἐπιρρηματικές ἀναφορικές προτάσεις (βλ. ἀμέσως παρακάτω ἀναφορικές προτάσεις)

H' Ἀναφορικές προτάσεις

175 Οἱ ἀναφορικές προτάσεις εἰσάγονται μὲ ἀναφορικές ἀντωνυμίες (ὄς, οἴος, ὄσος, ἡλίκος, ὄστις, ὄπoτερος, ὄποῖος, ὄπόσος, ὄπηλίκος κτλ.) ἢ μὲ ἀναφορικά ἐπιρρήματα (οὐ, ὅπου, ὅθεν, ὄπόθεν, ὡς, ὅπως, οἷ, ὅποι, ἤ, ὄπη κτλ.) καὶ προσδιορίζουν κάποιον ὄρο μιᾶς ἄλλης προτάσεως, ὁ ὄποῖος εἶτε ὑπάρχει στὴν πρόταση εἶτε μπορεῖ νά ἐννοηθεῖ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα:

Οἱ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὐ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν (= λένε ὅτι δέν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος).

Οὗτός ἐστιν ὄς ἀπέκτεινε τοὺς στρατηγούς (οὗτός ἐστιν ἐκεῖνος ὄς κτλ.).

Ἄνεπαύοντο ὄπου ἐτύχανον (ἐκεῖ ὄπου ἐτύχανον).

176 Οἱ ἀναφορικές προτάσεις διακρίνονται σέ:

α) ὄνοματικές, πού εἰσάγονται μὲ ἀναφορικές ἀντωνυμίες καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς ὄνόματα, οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα. Ἔτσι μιὰ ὄνοματική ἀναφορική πρόταση μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ:

1. ὡς ὑποκείμενο: *Ὅστις ἑαυτὸν φιλεῖ μετ' ἐμοῦ μαχέσθω* (= ἄς πολεμήσει) (ὄ φιλῶν ἑαυτὸν μετ' ἐμῶ μαχέσθω).
2. ὡς κατηγορούμενο: *Οὗτός ἐστιν ὄς ἀπέκτεινε τοὺς στρατηγούς* (οὗτός ἐστιν ὄ φονεὺς τῶν στρατηγῶν).
3. ὡς ἀντικείμενο: *Τιμωροῦνται καὶ κολάζονται* (= ἐκδικοῦνται καὶ τιμωροῦν) *οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν* (τιμωροῦνται καὶ κολάζονται τοὺς ἀδικοῦντας).
4. ὡς ὄνοματικός προσδιορισμός, παράθεση: *Ἦν δέ τις Ἄπολλοφάνης Κυζικηνός, ὄς Φαρναβάζω ἐτύγχανε ξένος ὦν* (Ἄπολλοφάνης Κυζικηνός, ξένος Φαρναβάζω).

5. **ὡς ὀνοματικός προσδιορισμός, ἐπεξήγηση:** *Οἶμαι ἂν ἡμᾶς παθεῖν τοιαῦτα, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν* (τοιαῦτα, οἷα κτλ.)
6. **ὡς ἐπιθετικός ἢ κατηγορηματικός προσδιορισμός:** *Ἔτυχεν ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου, ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν* (τοῦ εἰς Δῆλον ὑπὸ Ἀθηναίων πεμπομένου).
Οὐ πάνυ γε ῥάδιόν ἐστιν εὐρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἂν τις αἰτίαν ἔχοι (= πού νά μήν μπορεῖ νά τό κατηγορήσει κανεῖς) (*ἔργον ἀμεμπτον*).
7. **ὡς ἐπιθετικός ἑτερόπλευτος προσδιορισμός**(γενική ἀντικειμενική):
Τισσαφέρνης σατράπης κατεπέμφθη ὦν αὐτὸς πρόσθεν ἤρχε καὶ ὦν Κύρος (σατράπης τῶν πόλεων ὦν αὐτὸς ἤρχε...).

β) ἐπιρρηματικές, πού εἰσάγονται κυρίως μέ ἀναφορικά ἐπιρρηματα καί χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί:

Οἱ Τραπεζοῦντιοι, ὀπόθεν τὰ ἐπιτήδεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦγον (= οἱ Τρ. δέν τοὺς ὀδηγοῦσαν ἐκεῖ ἀπό ὅπου ἦταν εὐκολο νά πάρουν τροφίμα) (*ἐκεῖ ὀπόθεν τὰ ἐπιτήδεια* κτλ.).

Συμβουλευώ ὑμῖν σώζεσθαι ὀπη δυνατόν ἐστι (= μέ ὀποιο τρόπο εἶναι δυνατό (ἦ (= ἔτσι) ὀπη δυνατόν ἐστι).

177 Ἐπίσης καί ἀπό τίς ὀνοματικές ἀναφορικές προτάσεις πολλές περιέχουν μία ἐπιρρηματική ἔννοια καί ἔτσι φανερώνουν ὀπως καὶ οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί:

1. **αἰτία** (ἀναφορικές αἰτιολογικές):

Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὀς ἡμῖν οὐδὲν δίδως (= ἐνεργεῖς παράξενα, πού δέν μᾶς δίνεις τίποτε).

Ἔχουν ἄρνηση οὐ καί ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν αἰτιολογικῶν προτάσεων.

2. **σκοπό** (ἀναφορικές τελικές):

Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἐλέσθαι, οἱ τοὺς πατρίους νόμους συγγράψουσι (= ἀποφάσισε ὀ δημος νά ἐκλέξει τριάντα ἄντρες, γιά νά συντάξουν τοὺς...).

Ἔχουν ἄρνηση μή καί ἐκφέρονται μέ ὀριστική χρόνου μέλλοντα.

3. **ἀποτέλεσμα** (ἀναφορικές ἀποτελεσματικές):

Οὐκ ἔστι τοσαῦτα χρήματα, ἃ ἡμᾶς ἀποτρέψει τὰ δίκαια ποιεῖν
(= ὥστε νά μᾶς ἀποτρέψουν...).

*Ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἶος τῶν ἐμῶν μηδενὶ
ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ* (= τέτοιος εἶμαι, ὥστε νά μὴν ὑπακούω
σέ κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ψυχῆς μου παρά στόν ὀρθό
λόγο).

Ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως (βλ. §89α)
μέ ἄρνηση οὐ, ἢ ὅταν ἔχουν ἀπαρέμφατο, μέ ἄρνηση μή, ὅπως καί οἱ
ἀποτελεσματικές προτάσεις (βλ. §165). Συνήθως πρὶν ἀπὸ τίς προτά-
σεις αὐτές μπαίνουν τὰ δεικτικά: *οὕτω(ς), τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλι-
κοῦτος*.

4. **ὑπόθεση** (ἀναφορικές ὑποθετικές). Οἱ προτάσεις αὐτές ἰσοδυνα-
μοῦν μέ ὑπόθεση σ' ἓναν ὑποθετικό λόγο καί ἐκφέρονται ὅπως καί οἱ
ὑποθετικές προτάσεις, ἀνάλογα μέ τό εἶδος τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου:

α) τό πραγματικό:

Ἄ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶμαι εἰδέναί (= ὅσα δέν ξέρω οὔτε φαντάζομαι
ὅτι τά ξέρω) (*εἶ τινα μὴ οἶδα, οὐδέ...*).

β) τό ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ:

Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἃ μὴ ἠπιστάμεθα (= δέ θά ἐπιχειρού-
σαμε νά κάνουμε ὅσα δέ γνωρίζαμε καλά) (*εἶ τινα μὴ ἠπιστάμεθα,
οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν...*).

γ) τό προσδοκώμενο:

Τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἐλησθε, πείσομαι (= στόν ἄντρα πού θά ἐκλέξετε
θά ὑπακούσω) (*τῷ ἀνδρὶ, ἂν τινα ἐλησθε...*).

δ) ἀόριστη ἐπανάληψη:

*Οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἠγῶνται
βελτίστους εἶναι* (= οἱ ἄνθρωποι δέχονται νά ὑπακούουν κυρίως
σ' αὐτούς πού νομίζουν ὅτι εἶναι οἱ καλύτεροι) (*οἱ ἄνθρωποι, ἂν τι-
νας ἠγῶνται βελτίστους...*).

ε) ἀπλή σκέψη:

Ἐγὼ ὀκνοίην ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν Κῦρος δοίη (= ἐγὼ
θά δίσταζα νά μπῶ στά πλοῖα πού θά μᾶς ἔδινε ὁ Κῦρος) (*εἶ τινα
ἡμῖν Κῦρος δοίη*).

στ) επανάληψη στό παρελθόν:

*Ἦτινι έντυγχάνοιεν, πάντας έκτεινον (= ὅποιο συναντοῦσαν...)
(εἶ τινι έντυγχάνοιεν...).*

- 178** Οἱ ἀναφορικές προτάσεις πού δηλώνουν παρομοίωση ἢ σύγκριση λέγονται **παραβολικές** ἢ **παρομοιαστικές** καί εἰσάγονται μέ τά ἀναφορικά *ὡς, ὡσπερ, ὅπως, ὅσον, ὅσῳ* κ.τ.δ.:

Ἵπως γινώσκετε, οὕτω καί ποιεῖτε.

Ζῆς δέ, ὡ Σώκρατες, οὕτως ὡς οὐδ' ἄν εἰς δοῦλος ὑπό δεσπότη μείνειε (= ἔτσι ὅπως οὔτε ἕνας δοῦλος δέ θά ἔμενε σ' ἕναν ἀφέντη).

Ἵσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἤχει καί ἀποτείνει καί οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου (= ὅπως τά χάλκινα σκεύη, ὅταν τά χτυπήσεις, βγάζουν ἤχο γιά πολλή ὥρα, ἔτσι καί οἱ ῥήτορες μέ τήν παραμικρή ἐρώτηση παρατείνουν τό λόγο τους γιά πολύ).

- 179** Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία *ὅς, ἥ, ὃ* στήν ἀρχή μιᾶς περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου πολλές φορές δέν εἰσάγει δευτερεύουσα ἀναφορική πρόταση ἀλλά κύρια πρόταση, πού συνδέεται παρατακτικά μέ τά προηγούμενα. Βλ. καί §118, 6.

Σημείωση. Ἵπως καί στή ν.έ. οἱ ἀναφορικές προτάσεις εἶναι:

1. **προσθετικές**, δηλαδή δέν ἀποτελοῦν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα (καί χωρίζονται μέ κόμμα):

Δημοσθένης δέ, ὃν ἐπαινεῖ Κτησιφῶν, εἰς τοῦτο προήχθη δωροδοκίας, ὡστε τὰς ἐς Ὀρεοῦ συντάξεις ὑφείλετο (= ἔφτασε σέ τέτοιο βαθμό δωροδοκίας, ὡστε ἀφαίρεσε τήν εἰσφορά τοῦ Ὀρεοῦ).

Ἀγνωσθένται δέ οἱ θεοί εἰσιν, οἱ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἔσονται.

2. **ἀναγκαῖοι προσδιορισμοί** (καί τότε δέ χωρίζονται μέ κόμμα):

Ἵστις ἑαυτὸν φιλεῖ μετ' ἐμοῦ μαχέσθω.

Οὗτος δῆπου ποιεῖ ἄ δοκεῖ αὐτῷ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

		ΣΧΗΜΑ ΑΣΥΝΔΕΤΟ	<i>Παύσομαι κατηγορῶν· ἀκηκόατε, ἐορόκατε, πεπόνθατε, ἔχετε, δικάζετε.</i>
ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ	ΣΥΜΠΛΕΚΤ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	Καταφατικοί	<i>Ἴτεο ἐπ' αὐτοῦ καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον.</i>
		Ἀρνητικοί	<i>Δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν.</i>
	ΑΝΤΙΘΕΤ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	Ἀπλή ἀντιθετική σύνδεση	<i>Οἱ μὲν ὤχοντο, ὁ δὲ περιέμενεν.</i>
		Ἐπιδοτική ἀντιθετ. σύνδεση	<i>Οὐ μόνον λόγῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ χάριν ἀπέδωκεν.</i>
	ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ		<i>Ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγὴν ἔχε.</i>
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ		<i>Τὸ στράτευμα ὁ σίτος ἐπέλιπε· κρέας οὖν ἐσθίοντες διεγίνοντο.</i>
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ		<i>Ἀναγκαῖον ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἰκανὰ τὰ ἐπιτήδεια.</i>	
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ	ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Εἰδικές Ἐνδοιαστικές Πλάγιες ἔρωτ. Ἀναφορικές	<i>Ἐλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα. Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ. Μὴ σκόπει τί ἄν σε εὐφράνειεν. Τιμωροῦνται οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν.</i>
	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Αἰτιολογικές Τελικές Ἀποτελεσματ. Ἐπιθετικές Ἐναντιωματ. Χρονικές Ἀναφορικές	<i>Ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις, ἀπειμι. Ἐπάνεμι, ἵνα σαφέστερον δηλωθῇ ἡ Περσῶν πολιτεία. Ἐπιπίπτει χιῶν, ὥστε ἀπέκρωσε τὰ ὄπλα. Εἰ βούλει, μένε. Εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὁμῶς. Ἵτε ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν. Ἀνεπαύοντο ὅπου ἐτύχανον.</i>

**ΤΡΟΠΟΣ
ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ
ΤΩΝ
ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

180 Τά λόγια κάποιου προσώπου μπορούν νά φτάσουν σ' ἐμᾶς ἀπό τό συγγραφέα ἑνός ἀρχαίου κειμένου:

α) ἄμεσα ἢ σέ εὐθύ λόγο, δηλαδή ἀκριβῶς ὅπως ἔχουν εἰπωθεῖ ἀπό τό ἴδιο τό πρόσωπο, χωρίς καμιάν ἀλλαγῆ, ἢ μόνο μέ πρόταξη ἢ παρεμβολή τῶν λέξεων: λέγει, εἶπε, φησί, ἔφη, ἐρωτᾶ, ἠρώτησε ἢ ἤρετο κ.τ.δ. ἀλλά σέ λόγο ἀνεξάρτητο:

Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπεν· οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὄχη, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων (= δέν εἶμαστε στήν ἴδια μοίρα· γιατί ἐσύ πηγαίνεις ἔφιππος, ἐνῶ ἐγὼ κουράζομαι πολύ μεταφέροντας τὴν ἀσπίδα).

β) ἔμμεσα ἢ σέ πλάγιο λόγο, δηλαδή μέ κάποιες ἀλλαγές στή φράση καί μέ ἐξάρτηση ἀπό ἓνα ρῆμα ὅπως: λέγω, φημί, ἐρωτῶ, κελεύω κ.τ.δ.:

Λέγει ὡς ὕβριστής εἰμι (εὐθύς λόγος: Ὑβριστής εἶ).

Κῦρος ἔφη πάντα ποιήσῃν (εὐθύς λόγος: Πάντα ποιήσω).

Ἀρίστιππος Σωκράτη ἤρετο εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν (εὐθύς λόγος: Οἴσθᾳ τι ἀγαθόν, ὦ Σώκρατες;).

Μειδίας ἐκέλευσεν ἀνοίξαι τὰς πύλας (εὐθύς λόγος: Ἀνοίξατε τὰς πύλας).

181 Ὁ πλάγιος λόγος ἐξαρτᾶται ἀπό ρήματα συνήθως, λεκτικά, ἐρωτηματικά, κελευστικά, καθώς καί ἀπό ρήματα βουλευτικά, αἰσθητικά, γνωστικά ἢ δοξαστικά.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

182 Ὁ εὐθύς λόγος τρέπεται στόν πλάγιο μέ τίς ἀκόλουθες μεταβολές:

1. οἱ κύριες προτάσεις κρίσεως μετατρέπονται:

α) σέ δευτερεύουσες **εἰδικές προτάσεις** ὕστερα ἀπό ρήματα λεκτικά (λέγω, διδάσκω κτλ.), γνωστικά (γινώσκω, οἶδα κτλ.), αἰσθητικά (αἰσθάνομαι, ἀκούω, ὁρῶ κτλ.):

εὐθύς λόγος: Ὑβριστής εἶ.

πλάγιος λόγος: Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστής εἰμι.

εὐθύς λόγος: Πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν ἢ τοῖς συμβουλευούσιν (= ὅλοι συνήθως χρωστοῦν μεγαλύτερη χάρη σ' ὅσους τούς ἐπαινοῦν παρά σέ ὅσους τούς συμβουλευούν).

πλάγιος λόγος: Οἶδ' ὅτι πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν ἢ τοῖς συμβουλευούσιν.

εὐθύς λόγος: Οἱ Ἕλληνες νικῶσιν.

πλάγιος λόγος: Βασιλεὺς ἤκουσεν ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν.

β) σέ **εἰδικό ἀπαρέμφατο**, ὕστερα ἀπό ρήματα λεκτικά (φημί, ὑπισχνοῦμαι κτλ.), δοξαστικά (οἶομαι, ἠγοῦμαι κτλ.):

εὐθύς λόγος: Οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός.

πλάγιος λόγος: Οἱ ἠγεμόνες οὐ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν.

εὐθύς λόγος: Οἱ ἀχάριστοι καὶ περὶ θεοῦς ἂν ἀμελῶς ἔχοιεν (= θά ἀμελοῦσαν).

πλάγιος λόγος: Οἱ Πέρσαι οἶονται τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ θεοῦς ἂν ἀμελῶς ἔχειν.

γ) σέ **κατηγορηματική μετοχή**, ὕστερα ἀπό ρήματα αἰσθητικά, γνωστικά καὶ ρήματα πού σημαίνουν ἀγγελία (ἀγγέλλω, δηλῶ κ.τ.δ.):

εὐθύς λόγος: Κῦρος ἐν Κιλικία ἐστίν.

πλάγιος λόγος: Ἀβροκόμας ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικία ὄντα.

εὐθύς λόγος: Φίλιππος Ἑραῖον τεῖχος πολιορκεῖ.

πλάγιος λόγος: Ἀπηγγέθη Φίλιππος Ἑραῖον τεῖχος πολιορκῶν.

2. Οἱ κύριες προτάσεις ἐπιθυμίας μετατρέπονται σέ τελικό ἀπαρέμφατο ὕστερα ἀπό ρήματα κελευστικά (κελεύω), ἀπαγορευτικά (ἀπαγορεύω), εὐχետικά (εὐχομαι) κ.τ.δ.:

εὐθύς λόγος: Ἀνοίξατε τὰς πύλας.

πλάγιος λόγος: Μειδίας ἐκέλευσεν ἀνοίξαι τὰς πύλας.

εὐθύς λόγος: Μηδεῖς βαλλέτω.

πλάγιος λόγος: Ἀστυάγης ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν.

εὐθύς λόγος: Εὐτυχῆσειε Κῦρος.

πλάγιος λόγος: Οἱ στρατιῶται ἠὔχοντο Κῦρον εὐτυχῆσαι.

3. Οἱ κύριες ἐρωτηματικές προτάσεις (εὐθεῖες ἐρωτήσεις) μετατρέ-

πονται σέ δευτερεύουσες ἐρωτηματικές προτάσεις (πλάγιες ἐρωτήσεις), ὕστερα ἀπό τὰ ρήματα *ἐρωτῶ, ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ, ἐπιμελοῦμαι* κ.τ.δ. (βλ. §159 κ.έ.):

εὐθύς λόγος: *οἴσθ' ἄ τι, ὦ Σώκρατες, ἀγαθόν;*

πλάγιος λόγος: *Ἀρίστιππος Σωκράτη ἤρετο εἴ τι εἶδειν ἀγαθόν.*

εὐθύς λόγος: *ἡδίκηκά τινά τι;*

πλάγιος λόγος: *ἀναλογίζεται καὶ σκοπεῖ εἴ τινά τι ἡδίκηκε.*

4. Οἱ δευτερεύουσες προτάσεις παραμένουν δευτερεύουσες καί

α) ὕστερα ἀπό ρῆμα παροντικοῦ χρόνου διατηροῦν καί στόν πλάγιον λόγο τόν ἴδιον χρόνο καί τήν ἴδια ἐγκλίση πού εἶχαν στόν εὐθύ, μέ ἀλλαγὴ ἂν χρειάζεται τοῦ προσώπου τοῦ ρήματος:

εὐθύς λόγος: *Εἰ μὴ ποιήσετε ταῦτα, ἔκσπονδοι ἔσεσθε.*

πλάγιος λόγος: *ἀπαγγέλλετε δ' αὐτοῖς ὅτι, εἰ μὴ ποιήσουσι ταῦτα, ἔκσπονδοι ἔσονται.*

εὐθύς λόγος: *Ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην τιμὴν ἔχει.*

πλάγιος λόγος: *Λέγουσιν ὡς, ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην τιμὴν ἔχει.*

εὐθύς λόγος: *Ἴνα αὐτοὺς παύσω ταύτην ἔχοντας τὴν γνώμην, οὕτως εἶρηκα περὶ αὐτῶν.*

πλάγιος λόγος: *Λέγει ὅτι ἵνα αὐτοὺς παύσῃ ταύτην ἔχοντας τὴν γνώμην, οὕτως εἶρηκε περὶ αὐτῶν.*

β) ὕστερα ἀπό ρῆμα παρελθοντικοῦ χρόνου διατηροῦν τὴ δυνητικὴ ὀριστικὴ καί τὴ δυνητικὴ εὐκτικὴ, ἀλλὰ τὴν ἀπλή ὀριστικὴ ἢ τὴν ὑποτακτικὴ τὴ μετατρέπουν σέ εὐκτικὴ τοῦ πλάγιου λόγου:

εὐθύς λόγος: *Δέξιππον οὐκ ἐπαινῶ, εἰ ταῦτα πεποίηκεν.*

πλάγιος λόγος: *Κλέανδρος εἶπεν ὅτι Δέξιππον οὐκ ἐπαινοῖ, εἰ ταῦτα πεποιηκῶς εἶη.*

εὐθύς λόγος: *Μανθάνομεν ἃ οὐκ ἐπιστάμεθα.*

πλάγιος λόγος: *Ἀπεκρίνατο ὅτι μανθάνοιεν ἃ οὐκ ἐπίσταντο.*

εὐθύς λόγος: *Ἐπὶν διαβῶμεν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν κρίσιν ποιήσομεν.*

πλάγιος λόγος: *Ἀγησίλαος ἔφη, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν κρίσιν ποιήσιν.*

183 Ἄλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ ρῆμα παρελθοντικοῦ χρόνου μπορεῖ νά διατηρηθεῖ στὸν πλάγιό λόγο ἢ ἀπλή ὀριστική καὶ ἢ ὑποτακτική, ἂν τὸ περιεχόμενο τῆς δευτερεύουσας προτάσεως φανερώνει γνώμη τοῦ ὑποκειμένου τῆς προτάσεως καὶ ὄχι τοῦ συγγραφέα ἢ ἂν τονίζεται κάτι ὡς βέβαιο ἢ μέ ἔμφαση:

εὐθύς λόγος: *Τοῦτο σκεπτέον ἐστί, τίς κτήσις δικαία ἐστίν.*

πλάγιος λόγος: *Τοῦτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτήσις δικαία ἐστίν* (ἢ πλάγια ἐρωτηματική πρόταση: *τίς κτήσις...* μεταφέρει ἀκριβῶς τὴ γνώμη τοῦ ὑποκειμένου τῆς κύριας προτάσεως: *τοῦτο ἔφη...*).

εὐθύς λόγος: *Ἀπίωμεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένηται* (= ἄς πᾶμε στὸ στρατόπεδο μὴπως...).

πλάγιος λόγος: *Ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον μὴ τις ἐπίθεσις γένηται* (ἢ ἐνδοιαστική πρόταση μένει ἀμετάβλητη, γιὰ νά τονιστεῖ ὡς βέβαιος ὁ κίνδυνος).

εὐθύς λόγος: *Ἐάν μοι δῶτε τριάκοντα Σπαρτιατῶν, διαβήσομαι εἰς τὴν Ἀσίαν.*

πλάγιος λόγος: *Ἀγησίλαος ὑπέστη* (= ὑποσχέθηκε), *ἐὰν δῶσιν αὐτῷ τριάκοντα Σπαρτιατῶν, διαβήσεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν* (= ἂν, ὅπως ἔλεγε, τοῦ δώσουν...· μεταφέρονται τὰ λόγια τοῦ ὑποκειμένου τῆς κύριας προτάσεως: Ἀγησίλαος).

εὐθύς λόγος: *Μὴ ναυμαχεῖτε Κορινθίους, ἦν μὴ Κορίνθιοι ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσιν.*

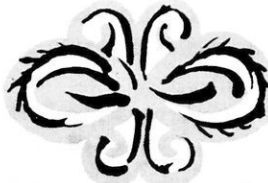
πλάγιος λόγος: *Προεῖπον αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν Κορινθίους, ἦν μὴ Κορίνθιοι ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσιν* (καὶ ἐδῶ ἢ ὑποθετική πρόταση: *ἦν μὴ...* πλέωσιν μεταφέρει μέ ἔμφαση τὰ λόγια τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ρ. *προεῖπον*).

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
Καμιά εξάρτηση	Έξαρτηση από ρήματα: λεκτικά, ερωτηματικά, κλευστικά, και βουλητικά, αισθητικά, γνωστικά, δοξαστικά
Κύριες προτάσεις κρίσεως	Ειδικές προτάσεις Ειδικό απαρέμφατο Κατηγορηματική μετοχή
Κύριες προτάσεις επιθυμίας	Τελικό απαρέμφατο
Εύθειες ερωτήσεις	Πλάγιες ερωτήσεις
Δευτερεύουσες προτάσεις	Δευτερεύουσες προτάσεις

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

- 184 Σχήματα λόγου λέγονται οί ιδιορρυθμίες του λόγου που αναφέρονται, όπως και στη ν.έ., α) στη θέση των λέξεων μέσα στην πρόταση, β) στη γραμματική συμφωνία των λέξεων, γ) στην πληρότητα του λόγου ως προς τον αριθμό των λέξεων και δ) στη σημασία των λέξεων σε όρισμένες περιπτώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

- 185 1. 'Η σειρά των λέξεων στίς κύριες προτάσεις κρίσεως, όταν δέν τονίζεται ιδιαίτερα καμιά λέξη, συνήθως είναι:

Υ - Ρ - Κ

Υ - Ρ - Α

Υ - Ρ - Α - Ε

(Υ = υποκείμενο, Ρ = ρήμα, Κ = κατηγορούμενο, Α = αντικείμενο, Ε = επιρρηματικός προσδιορισμός).

Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

Κῦρος δίδωσι τῷ Ἀριστίπῳ μισθόν.

Κῦρος ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

- 186 'Αλλά ή σειρά αυτή δέν τηρεῖται:

α) μέ τά ρήματα: *δοκεῖ μοι*, όταν σημαίνει **ἀποφασίζω**, καί *εἰμί*, όταν σημαίνει **ὑπάρχω**, που μπαίνουν στην ἀρχή τῆς προτάσεως:

Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ (= ἀποφάσισε ή βουλή καί ο δῆμος).

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν (= ὑπῆρχε στό στράτευμα κάποιος Ξενοφώντας) καί

β) κυρίως όταν μιά λέξη στην πρόταση χρειάζεται να τονιστεῖ ιδιαί-

τερα (**ἔμφαση**) καί ἡ ὁποία μπαίνει ἐπίσης στήν ἀρχή τῆς προτάσεως:

Ἦδε οὖν ἐποίειτο τήν συλλογήν (τονίζεται ὁ Ε.).

Πρόξενον τὸν Βοιωτίον ἐκέλευσε παραγενέσθαι (τονίζεται τό Α.).

Καὶ ἐποιοῦν οὕτως οὗτοι (τονίζεται τό Ρ.).

Ἐπίσης ἡ σειρά τῶν λέξεων ἀλλάζει γιά λόγους αἰσθητικούς, ρυθμικούς (λ.χ. στήν ποίηση) κτλ.

2. Τό ρῆμα σέ μιά δευτερεύουσα πρόταση μπορεῖ νά ἀποχωριστεῖ ἀπό τή λέξη (λ.χ. τό σύνδεσμο) πού εἰσάγει τή δευτερεύουσα πρόταση καί νά μπεῖ στό τέλος τῆς προτάσεως, πράγμα πού δέ συμβαίνει συνηθῶς στά ν.έ.:

Τὰς ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν, ὅπως ἂν μετὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν.

(π.β. ν.έ. **γιά νά περνᾶμε** τή ζωή μας μέ πάμπολλα ἀγαθά).

Ὅτε δ' αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἐτυχευ ὦν.

(ν.έ. **δταν** ἐγινε αὐτή ἡ μάχη).

Ἦσθοντο οἱ Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη.

(ν.έ. **δι** ὁ βασιλιάς ἦταν στά σκευοφόρα).

187 Ἄλλὰ οἱ γενικοί κανόνες ὡς πρὸς τή σειρά τῶν λέξεων δέν τηροῦνται ἐπίσης καί σέ ἄλλες περιπτώσεις καί ἔτσι ἔχουμε τά ἀκόλουθα σχήματα:

α) **ὑπερβατό:**

Εὖ πρᾶγμα συντεθὲν ὄψεσθε (ἀντί: *εὖ συντεθὲν πρᾶγμα ὄψεσθε*) (= θά δεῖτε).

Μὴ λέγετε ὡς ὑφ' ἐνὸς τοιαῦτα πέπονθ' ἢ Ἑλλὰς ἀνθρώπου (ἀντί: *μὴ λέγετε ὡς ὑφ' ἐνὸς ἀνθρώπου τοιαῦτα πέπονθ' ἢ Ἑλλάς*) (= ἔχει πάθει ἢ Ἑλλάδα).

Τό σχῆμα αὐτό, ὅπως καί στή ν.έ., δημιουργεῖται, ὅταν ἀνάμεσα σέ δύο λέξεις μέ στενή λογική σχέση παρεμβάλλονται μία ἢ περισσότερες λέξεις (πβ. ν.έ. πίνω τό **ὠριοστάλαχτο** τῆς πλάκας τό **φαρμάκι**).

β) **τό πρωθύστερο:**

Λέγω τὴν Ἐρεχθέως τροφήν καὶ γένεσιν (ἀντί: *λέγω τὴν Ἐρεχθέως γένεσιν καὶ τροφήν*).

Στό σχῆμα αὐτό λέγεται πρῶτο ἐκεῖνο πού χρονολογικά καί λογι-

κά είναι δεύτερο (πβ. ν.έ. ξεντύθη ὁ νιός, ξεζώστηκε καί στό πηγάδι μπήκε).

γ) **τό χιαστό:**

Περί πλείονος ποιουῦ δόξαν πολλήν ἢ πλοῦτον μέγαν· ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἢ δὲ ἀθάνατος.

Στό σχῆμα αὐτό δύο λέξεις ἢ δύο φράσεις πού σχετίζονται μέ δύο προηγούμενες ἐκφέρονται μέ σειρά ἀντίστροφη (ὁ μὲν ἀναφέρεται στή λέξη *πλοῦτον*, ἢ δὲ στή λέξη *δόξαν*). Ἔτσι σέ μιά σχηματική παράσταση οἱ λέξεις ἢ οἱ φράσεις βρίσκονται μεταξύ τους σέ σχῆμα Χ:

δόξαν — *πλοῦτον*
ὁ μὲν — *ἢ δὲ*

(πβ. ν.έ. ὅταν σέ βλέπω χαίρομαι, λυποῦμαι ὅταν σέ χάνω).

δ) **ὁ κύκλος:**

Σοὶ ἦν κλέπτῃς ὁ πατήρ, εἶπερ ἦν ὁμοῖος σοί.

Στό σχῆμα αὐτό μιά πρόταση ἢ μιά περίοδος ἀρχίζει καί τελειώνει μέ τήν ἴδια λέξη.

(πβ. ν.έ. μοναχὴ τό δρόμο ἐπῆρες, ἐξανάλθες μοναχὴ).

ε) **ἡ παρονομασία ἢ παρήχησις ἢ τό ἐτυμολογικὸ σχῆμα:**

Τυφλὸς τὰ τ' ὦτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ (= εἶσαι τυφλὸς καί στὰ αὐτιά καί στό νοῦ καί στὰ μάτια).

Τό σχῆμα αὐτό δημιουργεῖται, ὅταν λέξεις ὁμόηχες τοποθετοῦνται ἢ μιά κοντά στήν ἄλλη.

(πβ. ν.έ. τρανή λαλιά, τρόμου λαλιά, ρητὴ κατὰ τό Κάστρο).

στ) **τό ὁμοιοτέλευτο ἢ ὁμοιοκατάληκτο:**

Τοὺς πλείοντας ὡς ἡμᾶς ἐπωλεῖτε (= πουλούσατε), τοῖς ἐναντίοις ἐβοηθεῖτε, τὴν χώραν μου κακῶς ἐποιεῖτε.

Στό σχῆμα αὐτό δύο ἢ περισσότερες προτάσεις τελειώνουν μέ λέξεις ὁμοιοκατάληκτες.

(πβ. ν.έ. Καί βογκάει καί βαριά μοιρολογάει. Τό σχῆμα αὐτό (ὁμοιοκαταληξία ἢ ρίμα) εἶναι συχνότατο στήν παραδοσιακὴ νεοελληνικὴ ποίηση).

ζ) **τό ἀσύνδετο:**

Συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον.

Ἄσύνδετο εἶναι τὸ σχῆμα, ὅταν παραθέτονται προτάσεις ἢ ὅμοιοι ὄροι προτάσεων χωρὶς συνδέσμους (βλ. καὶ §143α)

(πβ. ν.έ. τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει, λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί).

η) τὸ πολυσύνδετο:

Ἄλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκεῖνον καὶ δέδιεν (= φοβᾶται), ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ.

Ἀντίθετα μὲ τὸ ἄσύνδετο στὸ πολυσύνδετο σχῆμα περισσότεροι ἀπὸ δύο ὅμοιοι ὄροι προτάσεως ἢ ὅμοιες προτάσεις συνδέονται μὲ συμπλεκτικούς ἢ διαχωριστικούς συνδέσμους.

(πβ. ν.έ. οἱ κλέφτες ἐπροσκύνησαν καὶ γίνηκαν ραγιάδες, κι ἄλλοι φυλάγουν πρόβατα κι ἄλλοι φυλάγουν γίδια).

ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

188 Ἀπό αὐτά τὰ σχήματα τὰ πῖο συνηθισμένα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Τό σχῆμα κατά τό νοούμενο («κατά σύνεσιν»)

Τό στρατόπεδον ἐν αἰτία ἔχοντες (= κατηγορώντας) τὸν Ἄγιν ἀνεχώρουν.

Ὁ ὄχλος ἠθροίσθη θαυμάζοντες καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι.

Στό σχῆμα αὐτό ἡ σύνταξη δέν ἀκολουθεῖ τό γραμματικό τύπο τῆς λέξεως ἀλλά τό νόημά της. Τό ὑποκείμενο λ.χ. *τό στρατόπεδον* συμφωνεῖ μέ τή μετοχή *ἔχοντες* καί τό ρῆμα *ἀνεχώρουν* μέ βάση ὄχι τό γραμματικό τύπο ἀλλά τό νόημά του (*τό στρατόπεδον* = *οἱ στρατιῶται*). Ἐπίσης καί: *ὁ ὄχλος* = *οἱ ἄνθρωποι*.

(πβ. ν.έ. ὁ κόσμος χτίζου ἐκκλησιές).

2. Τό σχῆμα συμφύσεως (σύμφυρση)

Ἀλκιβιάδης μετὰ Μαντιθέου ἀπέδρασαν.

Ἡ σύμφυρση δημιουργεῖται ἀπό τήν ἀνάμειξη δύο φράσεων πού ἐρχονται συγχρόνως στό νοῦ τοῦ συγγραφέα:

α' φράση: *Ἀλκιβιάδης καὶ Μαντίθεος ἀπέδρασαν,*

β' φράση: *Ἀλκιβιάδης μετὰ Μαντιθέου ἀπέδρα.*

(πβ. ν.έ. ὁ Ἀπρίλης μέ τόν Ἔρωτα χορεύουν καί γελοῦνε, ἀντί: ὁ Ἀπρίλης μέ τόν Ἔρωτα χορεύει...).

3. Τό σχῆμα ἀνακολουθίας (ἀνακόλουθο)

α) *Ἐπιπεσῶν* (= ὅταν ὄρμησε) *τῇ Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ τῆς προφυλακῆς αὐτοῦ πολλοὶ ἔπεσον* (= σκοτώθηκαν)· ἀντί: *ἐπιπεσόντος... πολλοὶ ἔπεσον, ἢ ἐπιπεσῶν... πολλοὺς ἀπέκτεινε.*

β) *Ἐξῆν αὐτῷ μισθῶσαι τὸν οἶκον ἀπηλλαγμένος πολλῶν πραγμάτων* (= ἦταν δυνατό νά νοικιάσει τό σπίτι καί νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό πολλές ἐνοχλήσεις)· ἀντί: *ἐξῆν αὐτῷ μισθῶσαι τὸν οἶκον ἀπηλλαγμένῳ πολλῶν κτλ.*

Στό σχῆμα αὐτό οἱ λέξεις σέ μιά πρόταση δέν ἀκολουθοῦν ἀπό συντακτική ἄποψη τά προηγούμενα. Συχνά τό ἀνακόλουθο βρίσκεται σέ συντάξεις μέ μετοχή:

α) μιά μετοχή ἀπόλυτη ἐκφέρεται σέ **ὀνομαστική πτώση**, ἀντί σέ γενική σύμφωνα μέ τό συντακτικό κανόνα (βλ. §103), καί λέγεται **ὀνομαστική ἀπόλυτη** (παράδ. α)

β) μιά μετοχή συνημμένη ἐκφέρεται σέ ὀνομαστική ἀντί σέ μιά πλάγια πτώση, ὅπως θά ἔπρεπε γιά νά συμφωνήσει μέ τήν πτώση τοῦ ὑποκειμένου της (παράδ. β).

(πβ. ν.έ. Τρεῖς βίγλες θά τοῦ βάλω, τρεῖς βίγλες τρεῖς βιγλάτορες καί οἱ τρεῖς ἀντρειωμένοι· ἀντί: καί τοὺς τρεῖς ἀντρειωμένους. Ἐγώ δέ μέ νοιάζει διόλου· ἀντί: ἐμένα δέ μέ νοιάζει...).

4. Τό σχῆμα τοῦ καθολικοῦ καί τοῦ μερικοῦ («καθ' ὅλον καί μέρος»)

Οἱ στρατηγοὶ βραχέα ἕκαστος ἀπελογήσατο (= ἀπολογήθηκε)· ἀντί: *τῶν στρατηγῶν ἕκαστος βραχέα ἀπελογήσατο*.

Σ' αὐτό τό σχῆμα ἕνας ὅρος μιᾶς προτάσεως ἀντί νά μπεῖ σέ γενική διαιρετική, συμφωνεῖ μέ τήν πτώση τοῦ ὀνόματος πού προσδιορίζει.

(πβ. ν.έ. πηγαίνει τόν κατήφορο, τήν ἄκρη τό ποτάμι, ἀντί: τήν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ).

5. Τό σχῆμα ἔλξεως (ἔλξη)

Αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλεῖτο· ἀντί: *ἐκαλοῦντο*.

Ὅπως ἔσεσθε ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας ἢς κέκτησθε· ἀντί: *τῆς ἐλευθερίας ἣν κέκτησθε*.

Ὅλοιο μήπω, πρὶν μάθοιμι (= μακάρι νά μή χαθεῖς, πρὶν νά μάθω)· ἀντί: *ὄλοιο μήπω, πρὶν ἂν μάθω*.

Ἐλξη ὑπάρχει, ὅταν ἕνας ὅρος τῆς προτάσεως ἔλκεται, δηλαδή ἀκολουθεῖ κάποιον ἄλλον ὅρο καί συμφωνεῖ μαζί του στήν πτώση ἢ γενικά στόν τύπο μέ παράβαση τοῦ συντακτικοῦ κανόνα (βλ. καί §118, 4 καί §174γ)

(πβ. ν.έ. νά ἔχα τόν οὐρανό χαρτί, τή θάλασσα μελάني, νά σοῦ ἔγραφα τά πάθη μου καί πάλε νά μή φτάνει· ἀντί: νά σοῦ γράψω τά πάθη μου...).

6. Τό σχῆμα ὑπαλλαγῆς (ὑπαλλαγή)

Θάσιον οἴνου σταμνίον· ἀντί: Θασίου οἴνου σταμνίον.

Ἕνας ἐπιθετικός προσδιορισμός δέ συμφωνεῖ στήν πτώση μέ τή γενική πού προσδιορίζει, ἀλλά μέ τό οὐσιαστικό τό ὁποῖο προσδιορίζεται ἀπό τή γενική.

(πβ. ν.έ. τ' ἀντρειωμένα κόκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας· ἀντί τά κόκαλα τοῦ ἀντρειωμένου γονιοῦ σας).

7. Τό σχῆμα προλήψεως (πρόληψη)

Δημοκρατίαν γε οἶσθα τί ἐστι· ἀντί: οἶσθά γε τί ἐστι δημοκρατία.

Τό ὑποκείμενο τῆς ἐξαρτημένης προτάσεως (**δημοκρατία**) προλαμβάνεται, λαμβάνεται πιά πρὶν στή φράση, καί μπαίνει ὡς ἀντικείμενο στήν κύρια πρόταση (*οἶσθα*).

(πβ. ν.έ. σέ ξέρω τί ἄνθρωπος εἶσαι, ἀντί: ἐσύ ξέρω τί ἄνθρωπος εἶσαι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

189 Στόν άρχαίο λόγο χρησιμοποιοῦνται, ὅπως καί στή ν.έ., ἄλλοτε λιγότερες καί ἄλλοτε περισσότερες λέξεις ἀπό ὅσες λογικά χρειάζονται. Τό σχῆμα πού δημιουργεῖται ἀπό τή χρήση λέξεων λιγότερων ἀπό τίς κανονικές λέγεται *ἔλλειψη*, ἐνῶ ἀπό τή χρήση λέξεων περισσότερων λέγεται *πλεονασμός*.

Περιπτώσεις ἐλλείψεως βλ. καί §§19-22.

1. Βραχυλογία

Μία μορφή ἐλλείψεως εἶναι ἡ βραχυλογία. Στό σχῆμα αὐτό παραλείπονται λέξεις πού ἀναπληρώνονται εὐκόλα.

Εἶδη βραχυλογίας:

α) Τό σχῆμα ἀπό κοινοῦ

Οὗτος τροφῆς οὐδέν δεῖται (= δέ χρειάζεται), *ἐγὼ δὲ δέομαι*· ἀντί: *ἐγὼ δὲ δέομαι τροφῆς*.

Φράζει ἃ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἃ μὴ· ἀντί: *καὶ ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν*.

Σ' αὐτό τό σχῆμα μιά λέξη ἢ μιά φράση πού παραλείπεται ἐννοεῖται ἀπό τά προηγούμενα ἀκριβῶς ἢ ἴδια.

(πβ. ν.έ. Αὐτός δέν ἔχει ἀνάγκη, ἐγὼ ὅμως ἔχω. Κανείς δέ μᾶς φέρθηκε ὅπως αὐτός).

β) Τό σχῆμα ἐξ ἀναλόγου

Οὗτος μὲν ὕδωρ, ἐγὼ δὲ οἶνον πίνω· ἀντί: *ὑδωρ πίνει*.

Οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ τοὺς ἄλλους παρήνει (= συμβούλευε) (ἐνν. *ποιεῖν*).

Σ' αὐτό τό σχῆμα μιά λέξη ἢ μιά φράση πού παραλείπεται ἐννοεῖται ἀπό τά προηγούμενα (ἢ καί ἀπό τά ἐπόμενα) ὄχι ὅπως εἶναι ἐκεῖ ἀλλὰ ἀλλαγμένη στόν ἀριθμό, στόν πῶση, στό πρόσωπο κτλ.

(πβ. ν.έ. δέν ἔγινε ἡ δουλειά ὅπως περίμενα, ἐνν. νά γίνε).

γ) Τό ζεῦγμα

Ἔδουσί τε πίονα μῆλα οἶνόν τ' ἔξαιτον (= τρῶνε παχιά ἄρνιά καί ἐκλεκτό κρασί)· ἀντί: *οἶνον τ' ἔξαιτον πίνουσι*.

Ἐδῶ δύο ἀντικείμενα ἢ προσδιορισμοὶ ἀποδίδονται στό ἴδιο ρῆμα, ἐνῶ λογικά τό ἕνα ἀπό αὐτά ἢ ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς θά ταίριαζε σέ ἕνα ἄλλο ρῆμα.

(πβ. ν.έ. νά τόν ποτίσω κρύο νερό καί δροσερό χορτάρι).

2. Πλεονασμός

Τά εἶδη τοῦ πλεονασμοῦ εἶναι:

α) τό σχῆμα παραλληλίας («ἐκ παραλλήλου»)

Ψεύδεται καί οὐκ ἀληθῆ λέγει.

Σ' αὐτό τό σχῆμα ἕνα νόημα ἐκφράζεται συγχρόνως καί καταφατικά καί ἀποφατικά (ἀρνητικά).

(πβ. ν.έ. νά σωπαίνεις καί νά μή μιλάς).

β) ἡ περίφραση

Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων· ἀντί: *ἴτε Ἑλληνας.*

Περίφραση ἔχουμε, ὅταν μιά ἔννοια ἐκφράζεται μέ δύο ἢ περισσότερες λέξεις, ἐνῶ θά μπορούσε νά ἐκφραστεῖ μέ μία.

(πβ. ν.έ. ὁ Γέρος τοῦ Μοριά ἀντί: ὁ Κολοκοτρώνης).

Συχνές εἶναι στήν ἀρχ. ἑλληνική οἱ περιφράσεις μέ ρήματα καί ἀφηρημένα οὐσιαστικά, ὅπως:

λόγον ποιοῦμαι, ἀντί: *λέγω*·

ἐπιμέλειαν ποιοῦμαι, ἀντί: *ἐπιμελοῦμαι*·

τιμὴν ἔχω, ἀντί: *τιμῶμαι*·

ἐπαινον ἔχω, ἀντί: *ἐπαινοῦμαι* κτλ.

γ) τό σχῆμα ἕνα μέ δύο («ἐν διά δυοῖν»)

Ἐνοπλος ἐπ' αὐτὸν ἐπενθρῶσκει πυρὶ καὶ στεροπαῖς ὁ Διὸς γενέτας (= ὄρμᾶ ὄπλισμένος ἐναντίον του μέ φωτιά καί ἀστραπές ὁ γιός τοῦ Δία) ἀντί: *πυρφόροις στεροπαῖς*.

Σ' αὐτό τό σχῆμα μιά ἔννοια ἐκφράζεται μέ δύο λέξεις πού συνδέονται μέ τό *καί* ἢ *τέ-καί*, ἐνῶ λογικά ἢ μία ἀπ' αὐτές ἀποτελεῖ προσδιορισμὸ τῆς ἄλλης· ἔτσι τό ἕνα παρουσιάζεται σάν *δύο*.

(πβ. ν.έ. ἀστροπελέκι καί φωτιά νά πέσει στίς αὐλές σου).

ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ
ἢ ΦΡΑΣΕΩΝ

190 Καί στήν ἀρχαία γλώσσα, ὅπως καί στή ν.έ., πολλές λέξεις δέ χρησιμοποιοῦνται πάντοτε μέ τήν ἀρχική τους σημασία, ἀλλά παράλληλα μ' αὐτήν ἀποκοτῶν καί ἄλλες. Ἀπό τίς ἀλλαγές αὐτές τῆς σημασίας τῶν λέξεων προέρχονται μερικά σχήματα λόγου, πού λέγονται καί **λεκτικοί τρόποι**, ὅπως:

α) Ἡ μεταφορά

Θυμὸς σιδηροῦς (= ψυχὴ σκληρὴ).

Ὑφαίνω δόλον (= ἐτοιμάζω δόλο).

Στὴ μεταφορά ἡ σημασία τῆς λέξεως γίνεται **εὐρύτερη**, δηλαδή ἐπεκτείνεται καί μεταφέρεται ἀπὸ τὴ μιά ἔννοια στήν ἄλλη.

(πβ. ν.έ. σιδερένια γροθιά).

β) Τὸ σχῆμα κατεξοχῆν

τό ἄστυ ἀντί: *αἱ Ἀθηναί* (ἀρχικά *ἄστυ* = κάθε πόλη),

ὁ ἰσθμὸς ἀντί: *ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου* (ἀρχικά *ἰσθμὸς* = κάθε ἰσθμὸς).

Σ' αὐτὸ τὸ σχῆμα ἡ σημασία τῆς λέξεως γίνεται **στενότερη**, δηλαδή περιορίζεται καί σημαίνει μιά μόνο ὀρισμένη ἔννοια.

(πβ. ν.έ. ἡ Πόλη = ἡ Κωνσταντινούπολη).

γ) Ἡ σημασιολογικὴ φθορὰ τῆς λέξεως

Κάποτε ἡ σημασία μιᾶς λέξεως φθείρεται, δηλαδή ἐνῶ ἀρχικά σημαίνει κάτι καλὸ, καταλήγει νά σημαίνει κάτι κακό:

εὐήθης = μωρός, ἀνόητος, ἐνῶ ἀρχικά σήμαινε τὸν καλὸ ἄνθρωπο, αὐτόν πού ἔχει καλὰ ἦθη (*εὐ-ἦθος*).

(πβ.: ἡ ἀρχαία λέξη *ἀγαθός* στή ν.έ. σημαίνει κουτός).

191 Ἐπίσης ἀπὸ τίς ποικίλες χρήσεις τῶν λέξεων ὡς πρὸς τὴ σημασία τους ὑπάρχουν καί ἄλλα σχήματα λόγου (ἢ λεκτικοί τρόποι) ὅπως:

1. Ἡ συνεκδοχή

- α) Ὁ Συρακόσιος πολέμιος τῷ Ἀθηναίῳ· ἀντί: οἱ Συρακόσιοι πολέμιοι Ἀθηναίοις (πβ. ν.έ. ὁ Ἕλληνας εἶναι φιλότιμος).
- β) Σκηνοῦσιν ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες (= μένουν στά σπίτια οἱ ἄρρωστοι)· ἀντί: σκηνοῦσιν ἐν ταῖς οἰκίαις (πβ. ν.έ. στίς μεγάλες πόλεις ὑπάρχει κρίση στέγης, ἀντί: κρίση σπιτιοῦ).
- γ) Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν σίδηρον κατέθεντο· ἀντί: τὰ ὄπλα κατέθεντο.
(πβ. ν.έ. μᾶς ἔκανε δῶρο μιά πορσελάνη, ἀντί: ἓνα ἀντικείμενο ἀπὸ πορσελάνη).
- δ) Πλήσον κρατῆρα μελίσης (= γέμισε τὸν κρατῆρα μέ μέλισσα)· ἀντί: πλήσον κρατῆρα μέλιτος.
(πβ. ν.έ. κάνε μου αὔριο ἓνα τηλέφωνο, ἀντί ἓνα τηλεφώνημα).

Κατὰ τὴ συνεκδοχὴ χρησιμοποιεῖται:

- α) τὸ ἓνα ἀντί γιὰ πολλὰ ὁμοειδή,
β) τὸ μέρος ἑνὸς συνόλου ἀντί γιὰ τὸ σύνολο,
γ) τὸ ὑλικὸ ἀντί γιὰ τὸ πράγμα πού ἐγινε ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑλικό,
δ) ἐκεῖνο πού παράγει ἀντί γιὰ κείνο πού παράγεται.

2. Ἡ μετωνυμία

- α) ὁ Ὅμηρος ἀντί: τὰ Ὅμηρου ἔπη,
ὁ Ἥφαιστος ἀντί: τὸ πῦρ (ὡς θεὸς τῆς φωτιᾶς).
(πβ. ν.έ. μᾶς διάβασε Μακρυγιάννη, ἀντί: Ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρ.).
- β) Εἰς δάκρυα ἔπεσε τὸ θέατρον· ἀντί: εἰς δάκρυα ἔπεσον οἱ θεαταί.
(πβ. ν.έ. θά παρελάσει σέ λίγο τὸ Β' Λύκειο, ἀντί: οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μαθήτριες τοῦ Β' Λυκείου).
- γ) Νεότης πολλὴ ἦν· ἀντί: νέοι ἄνδρες... (πβ. ν.έ. τὰ νιάτα βιάζονται).

Στὴ μετωνυμία, πού εἶναι ἓνα σχῆμα συγγενικό μέ τὴ συνεκδοχὴ, χρησιμοποιεῖται:

- α) τὸ ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ ἢ τοῦ ἐφευρέτη κάποιου πράγματος ἀντί γιὰ τὸ ἴδιο τὸ πράγμα,
β) αὐτὸ πού περιέχει κάτι ἀντί γιὰ τὸ περιεχόμενο,
γ) τὸ ἀφηρημένο ἀντί γιὰ τὸ συγκεκριμένο.

3. Ἡ ἀντίφραση

Στὴν ἀντίφραση μιὰ λέξη ἢ μιὰ φράση παίρνει τὴ θέση κάποιας ἄλλης πού ἔχει παρόμοια σημασία ἢ καὶ ἀντίθετη. Τὰ εἶδη τῆς ἀντιφράσεως εἶναι:

α) ἡ λιτότητα:

οὐχ ἤκιστα (= ὄχι πολὺ λίγο)· ἀντί: *μάλιστα* (= πάρα πολὺ),

οὐκ ἄγνοῶ, ἀντί: *γινώσκω καλῶς*

(πβ. ν.έ. καὶ τὸ κακό πού ἔπαθα δέν ἦταν μικρό, ἀντί: ἦταν πολὺ μεγάλο).

Στὴ λιτότητα χρησιμοποιεῖται γιὰ μιὰ λέξη ἢ ἀντίθετὴ τῆς μέ ἄρνηση, καὶ ἐνῶ οἱ λέξεις ἐκφράζουν κάτι λιγότερο, ἐννοεῖται κάτι περισσότερο.

β) ἡ εἰρωνεία

Ὡς ἡδὺς εἶ! ἀντί: *ὡς ἀηδῆς εἶ!* (πβ. ν.έ. καλὸς εἶσαι κι ἐσύ!).

Δηλαδή χρησιμοποιεῖ κάποιος μέ προσποίηση λέξεις ἢ φράσεις μέ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἢ καὶ ἀντίθετη σημασία ἀπὸ ἐκείνη πού ἔχει στό νοῦ του.

γ) ὁ εὐφημισμός

Ὁ Εὐξείνιος πόντος· ἀντί: *ὁ ἄξενος*...

(πβ. ν.έ.: εὐλογία λένε μιὰ καkiά ἄρρώστια).

Στόν εὐφημισμὸ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ φόβο ἢ ἀπὸ πρόληψη, γιὰ ἀποτροπὴ τοῦ κακοῦ, λέξεις ἢ φράσεις πού ἔχουν καλὴ σημασία ἀντὶ γιὰ ἄλλες πού ἔχουν κακὴ.

4. Ἡ ὑπερβολή

Ἴπποι λευκότεροι χιόνος.

Ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἰκανός ἐστι παρασκευάσαι λόγον ἴσον τοῖς τούτων ἔργοις.

(πβ. ν.έ. ἔφαγα ὄλο τόν κόσμο νά σέ βρῶ).

Στὴν ὑπερβολὴ λέγεται κάτι πού ξεπερνᾷ τὸ ἀληθινὸ ἢ τὸ συνηθισμένο, γιὰ νά προκληθεῖ ζωνηρὴ ἐντύπωση.

5. Ἡ ἀλληγορία

Κυάμων ἀπέχεσθαι (= νά μένετε μακριὰ ἀπὸ τὰ κουκιά, δηλαδή ἀπὸ τὴν πολιτικὴ· τὰ κουκιά τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὴν κλήρωση τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας).

Καρδίαν μὴ ἐσθίειν (= μὴν τρῶς τὴν καρδιά σου, δηλαδή μὴ λυπάσαι).

(πβ. ν.έ. τρώγεται μὲ τὰ ροῦχα του).

Ἄλληγορία ὑπάρχει ὅταν χρησιμοποιοῦνται ἐντυπωσιακές μεταφορές πού κρύβουν νοήματα ἐντελῶς διαφορετικά ἀπὸ ἐκεῖνα πού δείχνουν οἱ λέξεις.

6. Ἡ παρομοίωση

Ἐφάνη κονιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή.

Ὡσπερ τὰ χαλκεία πληγέντα μακρὸν ἤχει καὶ ἀποτείνει καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου (= ὅπως τὰ χάλκινα σκευή, ὅταν τὰ χτυπήσεις, βγάζουν ἤχο για πολλή ὥρα, ἔτσι καὶ οἱ ῥήτορες μὲ τὴν παραμικρή ἐρώτηση παρατείνουν τὸ λόγο τους γιά πολύ).

Στὴν παρομοίωση γιά νά τονιστεῖ μιὰ ιδιότητα ἐνός προσώπου ἢ ἐνός πράγματος, τὸ παραβάλλουμε μὲ κάτι ἄλλο πολὺ γνωστὸ πού ἔχει τὴν ἴδια ιδιότητα.

Οἱ παρομοιώσεις εἶναι συχνές καὶ πλούσιες στὸν Ὅμηρο, λ.χ.:

Ὡς δ' ἄνεμος ζαῆς ἠίων θημῶνα τινάξει

καρφαλέων, τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλη,

ὥς τῆς (= τῆς σχεδίας) δούρατα μακρὰ διεσκέδασε. (ε 368-370)

(= κι ὅπως σαρώνει τ' ἄχυρα τῆς θημωνιάς, σάν πιάσει

σφοδρὸς ἀέρας, κι ἄλλα ἄλλοῦ τῆς τ' ἀνεμοσκορπίζει,

ἔτσι τῆς σκάφης τὰ μακριὰ τῆς σκόρπισε τὰ ξύλα).

(Μετάφρ. Ζήσ. Σίδηρη)

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Α'

ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Ἐπί τῆς προθέσεως λέγονται:

I. **κύριες**, ὅσες χρησιμοποιοῦνται μέ τῆς πλάγιες πτώσεις τῶν ὀνομάτων ἢ ἀντωνυμιῶν ἀλλά καί μέ ἄλλες λέξεις σέ σύνθεση (λ.χ. *διὰ τῆς πόλεως, διὰ ταῦτα* ἀλλά καί *διάλυσις, διαλύω*).

II. **καταχρηστικές**, ὅσες χρησιμοποιοῦνται μόνο μέ τῆς πλάγιες πτώσεις τῶν ὀνομάτων καί ἀντωνυμιῶν: *ἀνευ λόγου, μέχρι τοῦδε*.

Σημείωση α'. Οἱ προθέσεις ὀνομάστηκαν ἔτσι, γιατί μαίνοῦν ἐμπρός ἀπό τῆς λέξης μέ τῆς ὁποῖες συντάσσονται (ἀρχ. ἑλλ. **προτίθενται**) (βλ. §139).

Ἐπί ἄλλας μερικές φορές ἡ πρόθεση μαίνοῦν ὑστερα ἀπό τό ὄνομα. Αὐτό ὀνομάστηκε **ἀναστροφή** καί στοῦς ἀττικῶν πεζογράφων συμβαίνοῦν μόνο μέ τῆς προθέσεις *περί, ἔνεκα* καί *ἀνευ*:

Ἐπιλοτρίας γῆς περί. Τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα.

Ἐπι ἀνευ ἡμεῖς οὐκ ἀνδραγαθίως στρατεύεσθαι.

Στήν ἀναστροφή ὁ τόνος τῆς προθέσεως, ἀν βρίσκεται στή λήγουσα, ἀνεβαίνοῦν στήν παραλήγουσα.

Ἐπί ἄλλο ἡ πρόθεση μποροῦν νά χωρίζεται ἀπό τό ῥημα μέ τό ὁποῖο συντάσσεται:

Κατ' ἀρ ἔξετο, ἀντί: *καθέξετο ἀρα*. Αὐτό ὀνομάστηκε **τήση**.

(πβ. ν.έ. δέν τόν εἶδα ξανά - δέν τόν ξαναεἶδα).

Σημείωση β'. Μερικές προθέσεις δισύλλαβες μέ ἀναστροφή τοῦ τόνου χωρίς ὄνομα ἰσοδυναμοῦν μέ ῥήματα πού εἶναι σύνθετα μ' αὐτές:

ἔπι = ἔπεστι, ἀνα = ἀνάστηθι, μέτα = μέτεστι, ἐνι = ἐνεστι κτλ.

Αὐτό ὀνομάζεται **μετατόπιση** τῆς προθέσεως:

Ἐπί ἄλλ' *ἀνα ἐξ ἐδράνων* (= σήκω ἀπό κεῖ πού κάθεσαι).

Ἐπί ἄλλ' *οὐδέν αὐτῶ τῶν ἐμῶν μ' εἰργιν μέτα* (= αὐτός δέν ἔχει δικαίωμα νά μ' ἐμποδίσει...).

Ἐπί ἄλλ' *ἴσως ἐνι τις καί ἐν ἡμῖν παῖς* (= ἴσως ὑπάρχει καί...).

Ἐπί τῆς σύνταξης καί οἱ βασικότερες σημασίες τῶν προθέσεων εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

Ι. ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Α' ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΜΟΝΟΠΤΩΤΕΣ

Οί μονόπτωτες προθέσεις συντάσσονται ή μόνο μέ γενική (άντί, άπό, έκ, πρό) ή μόνο μέ δοτική (έν, σύν) ή μόνο μέ αίτιατική (είς) και σημαίνουν:

α' Προθέσεις μέ γενική

1. άντί

α) τόπο (άπέναντι): *Είστήκεσαν άντι τών πιτύων* (=είχαν σταθεϊ άπέναντι άπό τά πεύκα).

β) άντικατάσταση: *Άντι πολέμου ειρήνην αίρούμεθα* (= προτιμούμε). (πβ. ν.έ. τό παιδί άντι νερό έπινε πάντοτε γάλα· συνήθως: μάς έστειλαν δύο άντι για ένα ν).

γ) αίτία ή άνταπόδοση: *Άνθ' ών άξιοι όντες άρχομεν* (= κυβερνάμε για όσα άξιζουμε).

Ώφελήσω αυτόν άνθ' ών ευ έπαθον υπ' εκείνου (= για όσα ευεργετήθηκα άπό εκείνον).

2. άπό

α) τόπο: *Κύρος ώρμάτο άπό Σάρδεων* (=ό Κ. ξεκινούσε άπό τίς Σάρδεις).

β) χρόνο: *Τη ένδεκάτη άπ' εκείνης ήμέρα είπεν αυτόψ*. (ν.έ. λείπει άπό τό πρωί).

γ) καταγωγή (έμμεση): *Οί άφ' Ηρακλέους* (= οί άπόγονοι του Ήρ.) (ν.έ. είναι άπό μεγάλη οικόγένεια).

δ) ύλη: *Κράσις άπό τε της ήδονής συγκεκραμένη όμου και άπό της λύπης* (= κάτι ανάμεικτο άπό χαρά και λύπη).

(ν.έ. ύφάσματα άπό συνθετικές ίνες).

ε) αίτία: *Άπό τούτου του τολμήματος έπηνέθη* (βλ. και ποιητικό αίτιο, §68) (ν.έ. θύμωσε άπό τή συμπεριφορά μας).

στ) μέσο ή τρόπο: *Στράτευμα συνέλεξεν άπό τούτων τών χρημάτων. Η σοφία ούκ άπό του αυτομάτου παραγίγνεται τοις άνθρώποις* (= ή σοφία δέν έρχεται άπό μόνη της στους άνθρώπους).

3. έκ (ή έξ έμπρός άπό φωνήεν)

α) τόπο: *Τὰ ἐκ γῆς φυόμενα. Ἦκεν ἐξ Ἀθηνῶν.*

(πβ. ν.έ. *ἐξαρχῆς*, μέ τοπική καί συνήθως χρονική σημασία: Τό χτίσαμε ἐξαρχῆς. Σᾶς τό εἶπα ἐξαρχῆς).

β) ἄμεση καταγωγή: * *Οἱ ἐξ Ἡρακλέους* (= τὰ παιδιά τοῦ Ἡρ.).

γ) ὕλη: *Ἐποιοῦντο διαβάσεις* (= γέφυρες) *ἐκ τῶν Φοινίκων.*

δ) μέσο ἢ τρόπο: *Πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι*
(= μέ κόπους).

(πβ. ν.έ. Αὐτό θά γίνει ἐξάπαντος. Κι αὐτό εἶναι ἐξίσου καλό).

ε) αἰτία: *Ἐκ ταύτης τῆς ἐξετάσεως πολλαὶ ἀπέχθεται μοι γεγόνασι*
(βλ. καί ποιητικό αἴτιο, §68).

στ) συμφωνία: *Ἐκ τῶν ἔργων χρῆ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν μῆφον φέρειν.*

4. π ρ ό

α) τόπο (ἐμπρός ἀπό): *Πρὸ τῶν πυλῶν.*

β) χρόνο (πρὶν ἀπό): *Πρὸ τῆς μάχης.*

γ) ὑπεράσπιση: *Οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω πράττων τι πρὸ ὑμῶν οὔτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν.*

δ) σύγκριση: *Μῆτε τὸ ζῆν περὶ πλείονος ποιοῦ μῆτε ἄλλο μῆδὲν πρὸ τοῦ δικαίου* (= νά μὴ θεωρεῖς ἀνώτερο οὔτε τὴ ζωὴ σου οὔτε...).

(πβ. ν.έ. πρόσεχε προπάντων τὴν ὑγεία σου).

β' Προθέσεις μέ δοτική

1. ἐ ν

α) τόπο (γιά στάση): *Ἦ ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη.*

Οἰκῶ ἐν ἀγρῶ.

β) χρόνο (διάρκεια): *Ἐν ταῖς σπονδαῖς βασιλεὺς οὐ μαχεῖται.*

Αἰροῦσιν ἐν τρισὶ μῆσι δύο πόλεις (= κυριεύουν σέ τρεῖς μῆνες...).

γ) ὄργανο ἢ τρόπο: *Οἱ θεοὶ σημαίνουσιν ἐν οὐρανίοις σημείοις* (= οἱ θεοὶ φανερώνουν τίς ἐπιθυμίες τους μέ σημάδια τοῦ οὐρανοῦ).

(πβ. ν.έ. ὄλα ἔγιναν ἐντάξει).

2. σ ύ ν (ἢ ξ ύ ν)

συνοδία (= μαζί μέ): *Βασιλεὺς σὺν πολλῶ στρατεύματι προσέρχεται.*

* Πολλές ἀπό τίς σημασίες μιᾶς προθέσεως προέρχονται μεταφορικά ἀπό τὴν ἀρχική σημασία της, λ.χ. ἀρχική σημασία: τοπική προέλευση καί μεταφορικά: καταγωγή. Βλ. καί στά ἐπόμενα.

Ἀπό τὴν προηγούμενη σημασία προκύπτουν καὶ οἱ σημασίες τῆς **βοήθειας ἢ συμπαραστάσεως καὶ συμφωνίας**: *Σὺν τοῖς θεοῖς ἀμυνόμεθα τοῖς πολεμίοις. Σὺν τῷ νόμῳ ἐκέλευεν ἀεὶ τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι* (= σύμφωνα μὲ τὸ νόμο πρόσταζε πάντα νὰ ἀποφασίζει ὁ δικαστής).

γ' Προθέσεις μέ αιτιατική

1. εἰς (ἢ ἔς)

- α) τόπο (κίνηση πρὸς κάποιον τόπο): *Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ.*
β) χρόνο: *Ἦκετε εἰς τριακοστὴν ἡμέραν. Τῆς ἀρετῆς τῆς αὐτοῦ μνημεῖον εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καταλείψει* (= θὰ ἀφήσει).
γ) ἀναφορά (= ὡς πρὸς..., σέ): *Ἐβούλετο αὐτὸν διαβάλλειν εἰς τὴν ἑαυτοῦ καὶ Ἀθηναίων φιλίαν. Εἰς πάντα πρῶτος.*
δ) σκοπό: *Εἰς συμβουλήν παρεκάλεσαν ἡμᾶς* (= μᾶς προσκάλεσαν, γιὰ νὰ τοὺς συμβουλευσομε).
(πβ. ν.έ. Αὐτὸ γίνεται εἰς βάρος μου. Καί εἰς ἀνώτερα!)
ε) μέ ἀπόλυτο ἀριθμητικό, γιὰ νὰ δηλωθεῖ τὸ **ὄριο** (= ὡς, ἕως):
Πρόξενος παρῆν ἔχων ὀπλίτας εἰς πεντακοσίους.

Β' ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΔΙΠΤΩΤΕΣ

1. ἀνά

- 1) Μέ δοτική, μόνο στοὺς ποιητές
τόπο: *Ἦξει Ἑλλήνων στρατιὰ ἀνά τε ναυσὶ καὶ σὺν ὄπλοις*
(= πάνω στά πλοῖα).
2) Μέ αιτιατική
α) τόπο (= ἐπάνω, πρὸς τὰ πάνω): *Ἔσκουν ἀνὰ τὰ ὄρη. Ἀνὰ τὸν ποταμὸν ἔπλεον.*
β) χρόνο (διάρκεια): *Ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν* (= ὅλη τὴ μέρα).
γ) τρόπο: *Ἐφευγον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ κράτος* (= μέ ὅλη τὴ δύναμη).
δ) διανομή ἢ μερισμός: *Ἔστησαν ἀνὰ ἑκατόν* (= στάθηκαν ἀνά...)
Ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας (= ἀπὸ πέντε παρ. τὴ μέρα).

2. διὰ

- 1) Μέ γενική
α) τόπο (= διαμέσου...): *Ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας.*
β) χρόνο (διάρκεια): *Τέρας ἐστὶν εἴ τις εὐτύχησε διὰ βίου.*

γ) μέσο ή τρόπο: Ἐλεγε δι' ἑρμηνέως. Ἀπῆλθον διὰ τάχους (ταχέως = γρήγορα).
(πβ. ν.έ. ἐξαφανίστηκε διαμιᾶς).

2) Μέ αιτιατική

α) αἰτία: Διὰ τὰς ἡδονάς οὐ δύναται πράττειν τὰ βέλτιστα.

β) τόπο ή χρόνο μόνο στους ποιητές (= διά μέσου..., στή διάρ-
κεια...): Βῆ διὰ δώματα. Ἦλθε διὰ νύκτα.

3. κατά

1) Μέ γενική

α) τόπο (= κάτω από..., ή κάτω πρὸς...): Κατὰ τῆς θαλάττης ἠφανί-
σθη (= κάτω ἀπό τή θ.). Ῥίπτει κατὰ κρημῶν (= κάτω στοῦς
γκρεμοῦς).

β) ἐναντίον: Τοῦτο κατ' ἐμοῦ εἶπε.

γ) ἀναφορά (= σχετικά μέ): Κατὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν τοιαῦτα εὐρήσο-
μεν (= γιά τίς ἄλλες τέχνες θά βροῦμε...).

2) Μέ αιτιατική:

α) τόπο (= σ' ὄλη τήν ἔκταση): Οἱ κατὰ τήν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες
(= σ' ὄλη τήν ἔκταση τῆς Ἀσίας). Κατὰ γῆν ἐπορεύοντο (= ἀπό
τήν ξηρά). Οἱ κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένοι (= ἀπέναντι). Κῦρος
παίει βασιλέα κατὰ τὸ στέρνον (= κάπου στό στέρνο). Οἱ Ἕλληνες
ἐνίκων τοὺς Πέρσας κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. (= στή γῆ καὶ
στή θ.)

(πβ. ν.έ. Τράβηξε κατὰ τό χωριό. Ἄσ' τα αὐτά κατὰ μέρος).

β) χρόνο (διάρκεια): Κατὰ τὸν πρότερον πόλεμον (ἀλλά ν.έ. θά γυρί-
σει κατὰ τό Πάσχα).

γ) τρόπο: κατὰ τάχος (ταχέως = γρήγορα), κατὰ κράτος (= μέ δύναμη,
μέ βία). (πβ. ν.έ. ἦρθαν κατευθεῖαν).

δ) συμφωνία ή ἀναφορά: Κατὰ τοὺς νόμους (= σύμφωνα μέ τοὺς ν.).
Τὰ πρὸ αὐτῶν οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους
οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

(πβ. ν.έ. Κατὰ τή γνώμη μου εἶναι πολύ καλό. Κατὰ βάθος εἶναι
καλός ἄνθρωπος).

ε) σκοπό: Ὁ ὄχλος κατὰ θέαν ἤκεν (= ἦρθε γιά νά δεῖ).

στ) αἰτία: Κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οἱ πλείστοι ἐθέλονται ζυνέσποντο

(= από φιλία σ' αυτόν οί περισσότεροι ἀκολούθησαν ἐθελοντές).
(πβ. ν.έ. τό πετάξαμε κατά λάθος).

4. ὑ π ἔ ρ

1. Μέ γενική

α) τόπο (= πάνω ἀπό): *Ὁ θεός ἔθηκε τὸν ἥλιον ὑπὲρ γῆς.*

β) ὑπεράσπιση: *Ἦν ἐθέλωμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῶν δικαίων, εὐδοκιμήσομεν.*

γ) αἰτία: *Ἐπὲρ τῶν γεγενημένων ὠργίζετο* (= γιά ὅσα εἶχαν γίνει).

δ) σκοπό: *Ἀποθνήσκει ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν πατρίδα ἐπιδεῖν δουλεύουσαν.*

2) Μέ αἰτιατική

α) τόπο (= πάνω ἀπό): *Ἐπολέμει τοῖς Θραξί τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι.*

β) ὑπέρβαση μέτρου ἢ ὀρίου: *Μανία ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμιν τι ποιεῖν*
(= τρέλα ἴσως εἶναι νά κάνεις κάτι πιό πάνω ἀπό τή δύναμή σου).

Γ' ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΤΡΙΠΤΩΤΕΣ

1. ἀ μ φ ἰ

1) Μέ γενική (σπάνια)

ἀναφορά(= σχετικά μέ, γιά): *Προσῆεσαν* (= πλησίασαν) *πολλῶ
θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἶχον διαφερόμενοι.*

2) Μέ δοτική (μόνο στούς ποιητές καί στόν Ἡρόδοτο)

τόπο (= γύρω ἀπό) καί μεταφορικά αἰτία καί ἀναφορά: *Ἀχαιοὶ ἔστασαν ἀμφὶ Μενoitιάδη. Ἄμφ' ἐμοὶ στένει. Ἀμφὶ τῷ θανάτῳ αὐτῆς λέγεται...*

3) Μέ αἰτιατική

α) τόπο (= γύρω ἀπό): *Καθήμενοι ἀμφὶ πῦρ.*

β) χρόνο (= περίπου): *Ἦδη ἦν ἀμφὶ ἀγοράν πλήθουσιν* (= ἦταν περίπου ἡ ὥρα πού ἡ ἀγορά γεμίζει ἀπό κόσμο).

γ) ποσό (= περίπου, ἴσαμε): *Ἦσαν ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.*

(πβ. ν.έ. Γύρω στήν αὐλή. Γύρω στίς ἑφτά τό πρωί. Γύρω στίς χίλιες δραχμές).

Συχνότερα χρησιμοποιεῖται ἀντί γιά τήν ἀμφί ἢ συνώνυμή της πρόθεση *περί*.

2. ἐπί

1) Μέ γενική

- α) τόπο (= πάνω σέ): *Θεοῦ θέλοντος κᾶν ἐπὶ ῥίπὸς πλέοις* (= καί πάνω στὴν ψάθα μπορεῖς νά...). *Τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία.*
- β) κατεύθυνση (= πρὸς, γιά): *Ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. Κροῖσος εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε.*
- γ) ἐπιστασία ἢ ἐξουσία ἢ ἐμπρὸς σέ κάποιον: *Ὁ ἐπὶ τῶν ἰππέων* (= ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἰππικοῦ). *Μάρτυρας καὶ ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ καὶ ἐφ' ὑμῶν παρεχόμεθα.*
(πβ. ν.έ. ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ στρατοῦ).
- δ) χρόνο (διάρκεια): *Ἐπὶ τῶν τριάκοντα* (= τὴν ἐποχὴ τῶν τριάκοντα τυράννων).
(πβ. ν.έ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἐπὶ κατοχῆς).

2) Μέ δοτική

- α) τόπο: *Οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης* (= πάνω στὸν...). *Οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται* (= ἐκπαιδεύονται στὰ ἀνάκτορα). *Ἐτάχθησαν ἐπὶ τοῖς ὀπλίταις πελτοφόροι* (= ὕστερα ἀπὸ τοὺς ὀπλίτες). *Ταῦτα ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ἔλεγε* (= ἐμπρὸς στοὺς δ.).
- β) χρόνο: *Ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας Πέρσης* (= σηκώθηκε ὕστερα ἀπ' αὐτόν...).
- γ) προσθήκη: *Ἐσθίουσι πάντες ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄψον* (= τρῶνε ἐκτός ἀπὸ τό ψωμί καί προσφάγι).
- δ) ἐξάρτηση (= στὴν ἐξουσία τοῦ): *Ἐφ' ὑμῖν ἐστι τούτους κολάζειν* (= εἶναι στό χέρι σας νά τοὺς τιμωρήσετε, ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς...).
- ε) αἰτία: *Μέγα φρονεῖ ἐπὶ πλούτῳ.*
- στ) σκοπό: *Ξύμμαχοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου* (= ὄχι γιά νά ὑποδουλώσουμε τοὺς Ἕλληνες, ἀλλά...)
- ζ) ὄρο ἢ συμφωνία: *Ἀφιέμεν σε, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ὧτε μηκέτι φιλοσοφεῖν.* (= μ' αὐτό τόν ὄρο ὁμως, δηλαδή νά μή...).

3) Μέ αἰτιατική

- α) τόπο (= πάνω στό ἦ, γιά ἔκταση, σέ): *Ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλὰ ἔλαβε* (= ἀνέβηκε στό ἄλογο καί πῆρε τὰ ἀκόντια). *Ἐπὶ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν ἐλλόγιοι ἦσαν* (= ἦταν διάσημοι σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη...).

- β) χρόνο (διάρκεια): *Οἱ Ἕλληνες ἐμάχοντο ἐπὶ δέκα ἔτη ἐν Τροίᾳ.*
 γ) κατεύθυνση ἀπλή ἢ ἐχθρική: *Οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν* (= νὰ ρίχνεις φωτιά στή φωτιά). *Στρατεύονται ἐπὶ Λυδούς* (= ἐναντίον τῶν Λ.).
 δ) σκοπό: *Ἐξῆλθον ἐπὶ θήραν* (= βγήκαν γιὰ κυνήγι). *Ἦλθον ἐπὶ θέαν τάνδρός* (= ἦρθαν γιὰ νὰ δοῦν τὸν ἄντρα).

3. μετὰ

1) Μέ γενική

- α) σύμπραξη (= μαζί μέ): *Ἐπολέμησαν μετὰ ζυμμάχων* (= μαζί μέ συμμαχούς ἐναντίον ἄλλων).
 β) τρόπο: *Οὐδὲν κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας.* (πβ. ν.έ. δέχομαι μετὰ χαρᾶς).

2) Μέ δοτική (μόνο στούς ποιητές):

τόπο: *Μετὰ πρώτοισιν ἴσταμαι* (= ἀνάμεσα στούς πρώτους). *Μετὰ χερσὶν ἔχω* (= ἔχω στά χέρια μου).

3) Μέ αἰτιατική

α) χρόνο (= ὕστερα ἀπό): *Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθε Θυμοχάρης.*

(πβ. ν.έ. μετὰ τό Πάσχα).

β) σειρά ἢ ἀκολουθία: *Μετὰ θεοῦς καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος αἰδεῖσθε.*

γ) τόπο (μόνο στούς ποιητές): *Ἴκοντο μετὰ Τρώας καὶ Ἀχαιοῦς* (= ἦρθαν ἀνάμεσα στούς Τρ...).

Στούς πεζογράφους μ' αὐτὴ τὴ σημασία ὑπάρχει μόνο στὴ φράση: *μετὰ χεῖρας ἔχω* (= ἔχω κάτι ἀνάμεσα στά χέρια μου· ἀπ' αὐτὴ τὴ φράση τό ρ. *μεταχειρίζομαι*).

4. παρὰ

1) Μέ γενική

προέλευση (μόνο μέ ὀνόματα πού δηλώνουν πρόσωπο): *Παρὰ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον ἀπῆλθον.*

(βλ. καί ποιητικό αἴτιο, §68).

2) Μέ δοτική

α) τόπο (συνήθως μέ πρόσωπα) (= κοντά): *Δουλείαν κακίστην νομίζω τὴν παρὰ κακίστοις δεσπότηις. Καταλύει δ', ὡς ἤκουσα, παρὰ Καλλίᾳ* (= στό σπίτι τοῦ Κ.).

β) αναφορά (= κατά τήν κρίση κάποιου): *Παρά τοῖς ἀνδράσι* νενομί-
σμεθα εἶναι πανοῦργοι.

3) Μέ αιτιατική

α) τόπο (= κοντά, πρός): *Παρά τήν ὁδόν* ἦν κρήνη (= στό δρόμο).

Τοὺς παρὰ βασιλέα πορευομένους (= πρός τό β.).

β) χρόνο (διάρκεια): *Δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὄλον τὸν βίον* (= σ' ὅ-
λη σου τή ζωή).

γ) σύγκριση ἢ παραβολή: *Σωκράτης διάδηλος ἦν παρὰ τοὺς ἄλλους*
εὐτακτῶν (= ἦταν ὀλοφάνερο ὅτι σέ σύγκριση μέ τούς ἄλλους φε-
ρόταν ἄψογα).

δ) ἄσυμφωνία ἢ ἐναντιότητα: *Ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς.*

Οὐδενὶ πώποτε ξυνεχώρησα οὐδὲν *παρὰ τὸ δίκαιον.*

(πβ. ν.έ. παρ' ὅλα αὐτά τό δέχτηκε).

ε) ἔλλειψη ἢ ἐξαιρέση: *Παρὰ τέσσαρας ψήφους* μετέσχε τῆς πόλεως.

Ἔτσι καί οἱ φράσεις: παρ' ὀλίγον, παρὰ μικρόν

(πβ. ν.έ. παρά λίγο νά...).

στ) αἰτία: *Οὐδὲ γὰρ Φίλιππος παρὰ τήν αὐτοῦ ῥώμην* τοσοῦτον ἐπηύ-
ξεται, ὅσον *παρὰ τήν ἡμετέραν ἀμέλειαν* (= χάρη στή δύναμή του...
ὅσο χάρη στή δική μας...).

5. περί

1) Μέ γενική

α) τόπο (μόνο στούς ποιητές) (= γύρω ἀπό): *Τείχη περί Δαρδανίας.*

β) αναφορά (= σχετικά μέ): *Εἴ τις περί τῶν τοιοῦτων σοφός ἐστίν...*

γ) αἰτία ἢ σκοπό: *Ἔδεισε περί τοῦ υἱοῦ καί τοῦ Κύρου* (= φοβήθηκε
γιά τό γιό...). *Βασιλεὺς κήρυκας ἐπεμψε περί σπονδῶν.*

Συχνές εἶναι οἱ φράσεις: *περί πολλοῦ* ἢ *περί παντός* ποιοῦμαι
(= θεωρῶ κάτι πολύ σπουδαῖο ἢ κάτι ἀνώτερο ἀπό κάθε ἄλλο κτλ.).

2) Μέ δοτική (σπάνια)

α) τόπο (= γύρω ἀπό): *Εἶχον ψέλια* (= βραχιόλια) *περί ταῖς χερσίν.*

β) αναφορά ἢ αἰτία: *Ἵρα μὴ περί τοῖς φιλότατοις κινδυνεύῃς. Δεδοί-
κασι περί τῷ χωρίῳ.*

3) Μέ αιτιατική

α) τόπο (= γύρω ἀπό): *Φύλακας δεῖ περί τὸ στρατόπεδον εἶναι.*

β) χρόνο (= περίπου ή τήν ώρα πού...): *Περὶ μέσας νύκτας* (= κατά τὰ μεσάνυκτα). *Περὶ λύχνων ἀφάς* (= κατά τήν ώρα πού ἀνάβουν τὰ λυχνάρια).

γ) ποσό (= περίπου): *Κατέδυσαν ναῦς περὶ ἑβδομήκοντα* (= βύθισαν περίπου...) (πβ. ἀμφί).

δ) ἀναφορά (= σχετικά μέ, ὡς πρὸς): *Οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι ἀλλὰ καὶ περὶ θεοῦς ἀσεβέστατοι.*

6. πρὸς

1) Μέ γενική

α) τόπο (= πρὸς τό μέρος, ἀπέναντι πρὸς): *Ἐστρατοπεδεύοντο πρὸς Ὀλύνθου* (= πρὸς τό μέρος τῆς...). *Τὸ πρὸς Σικυῶνος τεῖχος.*

β) ἀναφορά (= σχετικά μέ, σύμφωνα μέ): *Ὁ, τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων τοῦτο πράζω. Ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ.*

Σχετική μ' αὐτὴ τῆ σημασία εἶναι καὶ ἡ σημασία τῆς καταγωγῆς: *Ἀλκιβιάδης λέγεται πρὸς πατρός εἶναι Ἀλκμεωνιδῶν* (= ἀπό τόν πατέρα του εἶναι Ἀλκμεωνίδης).

γ) χάρη ἢ ὠφέλεια (= γιά τόν, γιά τό συμφέρον τοῦ): *Πρὸς τῶν ἐχόντων τὸν νόμον τίθης* (= νομοθετεῖς γιά τό συμφέρον αὐτῶν πού...). *Σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς τῶν Θηβαίων μᾶλλον ἢ πρὸς ἑαυτῶν* (βλ. καὶ ποιητικό αἶτιο, §68).

2) Μέ δοτική

α) τόπο (= κοντά στό): *Οἱ ποταμοὶ πρὸς ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶ.*

β) ἀπασχόληση μέ κάτι, μιά σημασία πού προκύπτει ἀπό τήν προηγούμενη: *Ἄει πρὸς τῷ ἔργῳ ἐστί* (= πάντοτε ἀσχολεῖται μέ τό ἔργο του). *Διατρίβω πρὸς τινι* (= ἀσχολοῦμαι μέ κάτι).

γ) προσθήκη (= ἐπιπλέον, ἐκτός ἀπ' αὐτό). Καὶ ἡ σημασία αὐτὴ προκύπτει ἀπό τήν πρώτη: *Πρὸς τοῦτοις μανθάνουσι καὶ τοξεύειν* (= κοντά στ' ἄλλα, καὶ ἔπειτα: ἐκτός ἀπ' αὐτά...).

3) Μέ αἰτιατική

α) τόπο (= πρὸς τό μέρος): *Ἐφυγον πρὸς τὸ ὄρος.*

(πβ. ν.έ. πρὸς τὰ ἐκεῖ).

β) ἐχθρική ἢ φιλική σχέση ἢ ἐνέργεια: *Μάχονται πρὸς Τρῶας. Χρῆ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. Σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἀθηναίων.*

γ) χρόνο (= περίπου): *Ἦν πρὸς ἡμέραν ἤδη.*

(πβ. ν.έ. πρὸς τὰ ξημερώματα).

δ) ἀναφορά (= σχετικά μέ, σύμφωνα μέ): *Οὐ πρὸς τὸ ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον. Ὁ λόγος οὗτος οὐδὲν πρὸς ἐμέ (= δέν ἔχει καμιά σχέση μ' ἐμένα). Χρὴ πρὸς τὸ παρὸν ἀεὶ βουλευέσθαι. Οὐ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται οὔτε τὰ ἱκανὰ ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις (= δέν κρίνονται μέ βάση τὸν ἀριθμό...).*

ε) παραβολή ἢ σύγκριση. Ἡ σημασία αὐτὴ εἶναι σχετικὴ μέ τὴν προηγούμενη: *Οἱ Πολυκλείτου υἱοὶ οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσὶ (= δέν ἀξίζουν τίποτε σέ σύγκριση μέ τόν π.). Δεῖ κρίνεσθαι αὐτὸν πρὸς ἀνθρώπους οἷς μήτε παιδεία ἐστὶ μήτε νόμοι.*

στ) σκοπό: *Πρὸς τί με ταῦτα ἐρωτᾷς; Ἄπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦσι (= ὅλα τὰ ἐπιδιώκουν γιὰ εὐχαρίστησή τους).*

(πβ. ν.έ. εἶναι πρὸς τιμὴ σου).

ζ) τρόπο: *Εἶδον αὐτὸν πρὸς βίαν χειρούμενον (πρὸς βίαν = βιαίως) (= τὸν εἶδα νά τὸν ὑποτάσσουν μέ τὴ βία).*

7. ὑπό

1) Μέ γενικὴ

α) τόπο (= κάτω ἀπό): *Ἡ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ρεῖ. Ξιφίδια ὑπὸ μάλης εἶχον (= κάτω ἀπό τὴ μασχάλη).*

β) αἰτία: *Οὐκ ἠδύναντο καθεύδειν ὑπὸ λύπης.* (βλ. καὶ ποιητικὸ αἴτιο, §68).

γ) συνοδεία: *Χορεύει ὑπ' αὐλοῦ (= μέ τὴ συνοδεία αὐλοῦ).*

2) Μέ δοτικὴ

α) τόπο (γιὰ στάση) (= κάτω ἀπό): *Ἔστι δὲ καὶ βασιλεία (= ἀνάκτορα) ὑπὸ τῆ ἀκρόπολει.*

β) ὑποταγὴ, ἐξάρτηση ἢ ἐπίβλεψη. (Ἡ σημασία αὐτὴ προκύπτει ἀπὸ τὴν προηγούμενη): *Οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ δντες. Κύρος τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὡσπερ ἑαυτοῦ παιδὰς ἐτίμα. Ὑπὸ παιδοτρίβῃ ἀγαθῷ ἐπαίδευτο (= εἶχε ἐκπαιδευθεῖ μέ τὴν ἐπίβλεψη καλοῦ παιδαγωγοῦ).*

3) Μέ αἰτιατικὴ

α) τόπο (= κάτω ἀπό): *Ὑπὸ τὰ δένδρα ἀπῆλθον. Τὸ Πελαργικόν (= Πελασγικόν) τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ὄν.*

β) χρόνο: *Ὑπὸ τὴν νύκτα ἐσέπλευσαν εἰς τὸν κόλπον τὸν Κρῖσαϊον (= τὴ νύχτα...).*

γ) ὑποταγή (= κάτω ἀπό τήν ἐξουσία): *Διαπέμπει πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν ὄντας. Αἰγυπτος ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο.*

II. ΟΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Οἱ καταχρηστικές προθέσεις εἶναι: *ἄνευ, ἄχρι, μέχρι, χωρὶς, πλὴν, ἔνεκα* ἢ *ἐνεκεν, ὡς.*

Ἐκ τούτων:

1) οἱ *ἄνευ* (= χωρὶς) *ἄχρι* καὶ *μέχρι* (= ὡς, μέχρι) *ἔνεκα* ἢ *ἐνεκεν* (= ἐξαιτίας, γιά), συντάσσονται μέ γενική:

Οὐκ ἐνδέχεται ζῆν ἄνευ κακοῦ τινος (= δέν εἶναι δυνατὸ νά ζεῖς...).

Ἵν ἄνευ οὐχ' οἶδόν τε ναυτικῆ δυνάμει χρῆσθαι (= δέν εἶναι δυνατὸ νά χρησιμοποιοῦν...).

Ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας.

Μέχρι τῆς πόλεως ἐπικλινές ἐστίν.

Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ ἐστὶ χωρὶς τοῦ σώματος.

Τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα αὐτοὺς ἀπέκτειναν (αἰτία).

Τίνος ἔνεκα ταῦτα λέγω; — *Ἵνα εἰδῆτε...* (σκοπός).

Σημείωση. Οἱ *ἄχρι* καὶ *μέχρι* χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς χρονικοὶ σύνδεσμοι:

Κελεύουσι τοὺς κήρυκας περιμένειν ἄχρι ἂν σχολάσῃ.

Ταῦτα ἐποίησεν μέχρι σκότος ἐγένετο. (βλ. §173).

2) ἢ *πλὴν* (= ἐκτός ἀπό) κανονικά συντάσσεται μέ γενική ἀλλά καὶ μέ κάθε ἄλλη πτώση ὁμοίωτα μέ προηγούμενο ὄρο τῆς προτάσεως:

Τισσαφέρνης ἐπέτρεψε τοῖς Ἑλλησι διαρπάσαι τὰς κώμας πλὴν ἀνδραπόδων (= ἐκτός ἀπό τοὺς δούλους).

Παντὶ δῆλον πλὴν ἐμοί.

Θνήσκουσι πάντες πλὴν εἰς τις.

Σημείωση. Ἡ πρόθεση *πλὴν* ἂν καὶ καταχρηστικὴ χρησιμοποιεῖται καὶ στή σύνθεσιν μέ τῆ λέξιν *μέλος* (= τραγοῦδι): *πλημμελής* (= παράφωτος, λανθασμένος), *πλημμέλημα* (= παράπτωμα) κτλ.

3) ἢ ὡς συντάσσεται μέ αἰτιατικὴ πού δείχνει πρόσωπο καὶ σημαίνει *πρός, σέ* ἢ μέ ἀριθμητικὸ καὶ σημαίνει *περίπου*:

Πορεύεται ὡς βασιλέα ἰππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους.

(βλ. καὶ Ἐπίμετρο Β' 35).

Σημείωση. Ὡς καταχρηστικές προθέσεις λαμβάνονται καὶ τὰ ὀρκωτικά *νῆ* (γιά κατάφαση) καὶ *μά* (γιά ἄρνηση):

Νῆ τὸν Αἴα, ἔφη, δίδωμί σοι.

Μά τὴν πατρῶν ἐστὶν οὐχ ὕβρει λέγω τάδε.

(βλ. καὶ §41 καὶ Ἐπίμετρο Β' 14 καὶ 17).

Πίνακας 16

ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ
σημαίνουν

	μέ ΓΕΝΙΚΗ	μέ ΔΟΤΙΚΗ	μέ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ	
ΜΟΝΟΠΡΩΤΕΣ	άντι	τόπο, αντικατάσταση, αίτια ή ανταπόδοση.		
	άπό	τόπο, χρόνο, καταγωγή ή-μεση, ύλη, αίτια, μέσο ή τρόπο.		
	έκ ή έξ	τόπο, καταγωγή ήμεση, ύλη, μέσο ή τρόπο, αίτια, συμφωνία.		
	πρό	τόπο, χρόνο, υπεράσπιση, σύγκριση.		
	έν		τόπο, χρόνο, όργανο ή τρόπο.	
	σύν		πο. συνοδεία, βοήθεια ή συμπεράσταση, συμφωνία.	
	είς		τόπο, χρόνο, αναφορά, σκοπό, όριο (μέ άπολυτο άριθμητικό).	
	ανά		τόπο, χρόνο, τρόπο, διανομή ή μερισμό.	
	διά	τόπο, χρόνο, μέσο ή τρόπο	τόπο*	αίτια, τόπο ή χρόνο*.
	κατά	τόπο, έναντίον, αναφορά.		τόπο, χρόνο, τρόπο, συμφωνία ή αναφορά, σκοπό, αίτια.
ΑΜΠΡΩΤΕΣ	ύπερ	τόπο, υπεράσπιση, αίτια, σκοπό.	τόπο, υπέρβαση μέτρου ή όριου.	

ΤΡΙΤΟΤΕΣ

άμφι	άναφορά.	τόπο*, αίτια*, άναφορά*.	τόπο, χρόνο, ποσό.
έπί	τόπο, κατεύθυνση, έξουσία ή έμπρός σε κάποιον, χρόνο.	τόπο, χρόνο, προσθήκη έξαρτηση, αίτια, σκοπό όρο ή συμφωνία.	τόπο, χρόνο, κατεύθυνση άπλη ή έχθρική, σκοπό.
μετά	συμπράξη, τρόπο.	τόπο*.	χρόνο, σειρά ή άκολουθία, τόπο*.
παρά	προέλευση.	τόπο, άναφορά.	τόπο, χρόνο, σύγκριση ή παραβολή, άσυμφωνία ή έναντιότητα, έλλειψη ή εξαίρεση, αίτια.
περί	τόπο*, άναφορά, αίτια ή σκοπό.	τόπο, άναφορά ή αίτια.	τόπο, χρόνο, ποσό, άναφορά.
πρός	τόπο, άναφορά, καταγωγή, χάρη ή όφέλεια.	τόπο, άπασχόληση μέ κάτι προσθήκη.	τόπο, έχθρική ή φιλική σχέση ή ένέργεια, χρόνο, άναφορά, παραβολή ή σύγκριση, σκοπό, τρόπο.
ύπό	τόπο, αίτια, συνοδεία.	τόπο, ύποταγή, έξάρτηση ή έπιβλεψη.	τόπο, χρόνο, ύποταγή.

* χρήση ποιητική

Β'

ΤΑ ΜΟΡΙΑ

Μόρια λέγονται οί ἄκλιτες λέξεις πού ἐκφράζουν κυρίως διάφορες ἐπιρρηματικές σχέσεις καί μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἐπιρρήματα, σύνδεσμοι, προθέσεις κτλ. (Γιά τά ἀρνητικά μόρια βλ. Κεφ. ΙΓ' §141).

Ἐπί τά πιό συχνά μόρια τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι τά ἀκόλουθα:

1. ἄλλως*. Σημαίνει **ἀλλιῶς, μέ ἄλλον τρόπο**, ἀλλά σημαίνει ἐπίσης: **ἐκτός ἀπ' αὐτό ἢ γενικά ἢ ἀπλῶς**:

Συγγενεῖς ἦσαν καί ἄλλως εὐμενεῖς (= καί ἐκτός ἀπ' αὐτό καί εὐνοϊκοί).

Νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο (= ὅτι λεγόταν ἀπλῶς γιά συζήτηση).

Ἡ φράση *ἄλλως τε καί* σημαίνει: **καί μάλιστα**:

Ἄπιστον ταῖς πολιτείαις ἢ τυραννίς, ἄλλως τε κἄν ὁμορον χώραν ἔχωσι (= καί μάλιστα ἂν ἔχουν γειτονική χώρα).

2. ἄν. 1) Τό ἄν ὅταν εἶναι **δυνητικό** συντάσσεται:

α) μέ ὀριστική ἱστορικοῦ χρόνου (**δυνητική ὀριστική**) καί φανερώνει κάτι πού μποροῦσε νά γίνει στό παρελθόν, καί ὄχι στό παρόν, ἢ κάτι ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ:

Ἐνθα δὲ ἔγνω ἄν τις ὅσον ἀξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα (= μποροῦσε νά μάθει κανεῖς πόσο ἀξιζε...).

Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὁμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἄν ἦμεν (= θά ἦμασταν, ἀλλά δέν εἴμαστε).

Ἐπί τὸ ἄοριστος ἢ ὁ παρατατικός μέ τό ἄν δηλώνει ἐπίσης κάτι πού γινόταν στό παρελθόν μέ ἐπανάληψη:

Εἰ τις αὐτῷ δοκοίη βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν (= ἄν κάποιος τοῦ φαινόταν ὅτι χάζεψε, τόν χτυποῦσε) (βλ. §85β καί γ).

β) μέ εὐκτική κάθε χρόνου ἐκτός ἀπὸ μέλλοντα (**δυνητική εὐκτική**) καί φανερώνει κάτι πού μπορεῖ νά γίνει στό παρόν ἢ στό μέλλον:

* Ἀναφέρονται ἐδῶ καί μερικά ἐπιρρήματα πού χρησιμοποιοῦνται ἐκτός ἀπὸ τὴν κύρια σημασία τους καί μέ διάφορες ἄλλες σημασίες.

Ἔχους ἂν με διδάξει τί ἐστὶ νόμος; (= μπορεῖς νά μέ διδάξεις...).
Οὐκ ἂν τις ζῶη, εἰ μὴ τρέφοιτο (= δέ θά μπορούσε νά ζήσει κανεῖς,
ἄν...) (βλ. §87β).

2) Τό ἂν ὡς ἀοριστολογικό (παραλλαγή τοῦ δυνητικοῦ ἂν) συντάσσεται μέ ὑποτακτική, καί μέ ἀναφορικές ἀντωνυμίες ἢ ἀναφορικά ἐπιρρήματα εἰσάγει ἀναφορικές ὑποθετικές ἢ χρονικές προτάσεις, ἐνῶ μέ τούς τελικούς συνδέσμους *ὅπως* καί *ὡς* τελικές. Ἐπίσης τό ἂν μέ τούς χρονικούς συνδέσμους *ὅτε*, *ὅποτε*, *ἐπεὶ*, *ἐπειδή*, ἐνώνεται σέ μιά λέξη καί σχηματίζονται οἱ χρονικοί σύνδεσμοι: *ὅταν*, *ὅπότεν*, *ἐπὶ*, *ἐπειδάν* πού συντάσσονται ἐπίσης μέ ὑποτακτική:

Τῷ ἀνδρὶ δὲ ἂν ἐλησθε, πείσομαι (= θά πειθαρχήσω στὸν ἄντρα πού θά ἐκλέξετε).

Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐκουσίσις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν (= γιά νά μπορεῖς νά ὑπομένεις καί τοὺς κόπους χωρὶς τή θέλησή σου).

Μαινόμεθα, ὅπότεν ὀργιζόμεθα.

3) Τό ἂν ὡς ὑποθετικό συντάσσεται μέ ὑποτακτική. (βλ. ὑποθετικές προτάσεις, §167).

Σημείωση. Τό ὑποθετικό *ἐάν* σχηματίστηκε, ὅπως καί οἱ σύνδεσμοι *ὅταν*, *ὅπότεν* κτλ., ἀπό τὴν ἔνωση τοῦ ὑποθετικοῦ *εἰ* μέ τό *ἂν*: ἀπό τό *ἐάν* μέ συναίρεση σχηματίστηκε τό ὑποθετικό *ἂν* ἢ *ἤν*.

3. ἄ ρ α. Τό *ἄρα* ἔχει συμπερασματική σημασία καί σημαίνει: **λοιπόν**:

Οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾶ καὶ λύπη δάκρυά ἐστὶν (= τὰ δάκρυα λοιπόν εἶναι κάτι κοινό γιά τή χαρά καί τή λύπη).

Ἐιδικός σύνδεσμος ὡς μέ τό *ἄρα* φανερώνει μιά γνώμη πού δέ τή δέχεται αὐτός πού μιλά:

Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν ἐμέ ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν (= ὅτι δῆθεν ἐγώ...).

Τό *ἄρα* σέ ὑποθετική πρόταση σημαίνει **ἴσως**:

Πῶς ἂν ὁ Σωκράτης διαφθεῖρει τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστὶν (= ἐκτός ἂν ἴσως ἢ φροντίδα γιά τὴν ἀρετὴ εἶναι...).

Ἐπίσης *ἄρα* = δηλαδή, βέβαια:

Ὁ νομοθέτης διδάσκει τιμᾶν τὸ γῆρας, εἰς ὃ πάντες ἀφιζόμεθα, ἐὰν ἄρα διαγιγνώμεθα (= ἂν βέβαια ζοῦμε ὡς τότε).

4. ἄρα. (ἢ **ἄρά γε**, **ἄρ'** οὖν κτλ.). Ἐκφράζει ἀπορία ἢ ἀμφιβολία καὶ μπαίνει στὴν ἀρχὴ μιᾶς ἐρωτηματικῆς προτάσεως:

Καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἀξίόν σοι ζῆν ἔσται; (= καὶ κάνοντας αὐτὸ θά σοῦ ἀξίζε ἄραγε νά ζεῖς;).

Ἄρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων; (= μήπως φροντίζεις γιὰ μένα...;).

Ἄρ' οἶσθα γ' οἶον κνώδαλον φυλάττομεν; (= ξέρεις τί θηρίο φυλάμε;).

Τὸ *ἄρα* μέ τὸ *γέ* εἰσάγει ἀκριβέστερη ἐρώτηση.

5. αὖ. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίρρημα τοπικό καὶ χρονικό πού σημαίνει: **πάλι**, **ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά**. Ἄπὸ τὸ αὖ παράγονται καὶ τὰ *αὐθις* (= πάλι), *αὐτίκα* (= ἀμέσως, τὴν ἴδια ὥρα):

Τί αὖ ὄδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ; (= γιὰ τί πάλι μᾶς κατηγορεῖ αὐτός...).

Ὡ πολλὰ μὲν τάλαινα πολλὰ δ' αὖ σοφῆ (= πολὺ δυστυχισμένη ἄλλα καί, ἢ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, πολὺ σοφῆ).

Οἱ συμπόται ἅμα μὲν ἐκρότου, ἅμα δὲ ἐβόων αὐθις (= καὶ χειροκροτοῦσαν καὶ πάλι φώναζαν).

Ἐξίτε αὐτίκα δὴ μάλ' ἐκ τοῦ δικαστηρίου (= βγῆτε ἀμέσως μάλιστα τώρα ἀπὸ τὸ δ.).

Ἄλλὰ τὸ *αὐτίκα* χρησιμοποιεῖται καὶ μέ τὴ σημασία τοῦ λόγου **χάρη**:

Πᾶν γε τούναντίον ἔστιν ἐπὶ ᾧ οἱ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἄνδρεῖοι αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν (= λ.χ. στὸν πόλεμο δέχονται νά πᾶνε οἱ γενναῖοι, ἐνῶ οἱ...).

Τὸ αὖ δὲ βρίσκεται ποτὲ στὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως ἀλλὰ πάντοτε ἔπειτα ἀπὸ μία ἢ περισσότερες λέξεις.

6. γέ. Βεβαιωτικό καὶ ἐπιτατικό μόριο ἀπὸ τὰ πλιό συχνά, πού σημαίνει: **βέβαια**, **τουλάχιστο**. Ἐνώνεται καὶ σχηματίζει μιὰ λέξη μέ τίς προσωπικές ἀντωνυμίες τοῦ α' καὶ σπανιότερα τοῦ β' προσώπου (*ἔγωγε*, *ἔμοιγε* κτλ.):

Πολλὰ γε πολλοῖς εἰσι συμφοραὶ βροτῶν (= βέβαια πολλές εἶναι...).

Ἄλλὰ θεοὺς γε τοὺς αἰεὶ ὄντας τούτους φοβούμενοι μήποτε ἀσεβὲς
μηδὲν ποιήσητε (= ἀλλὰ τουλάχιστον ἀπὸ φόβο στοὺς θεοὺς...).

Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων.

Τό γέ σέ διαλόγους κυρίως σημαίνει **μάλιστα**:

— Γίνωσκε δέ ὡς... — Ἐπίσταμαι γε (= τό ξέρω πολύ καλά μάλιστα).

— Ἄλλὰ τιμιώτερόν ἐστιν; — Πολύ γε.

7. δεῦρο. Τοπικό ἐπίρρημα μέ ρήματα πού δείχνουν κυρίως κίνηση. Σημαίνει: **πρός τά ἐδῶ**: Ἴθι δεῦρο (= ἔλα πρὸς τά ἐδῶ).

Ἄλλὰ πολλές φορές μέ ρῆμα στήν προστακτική χρησιμοποιεῖται ὡς προτρεπτικό μόριο: **ἐμπρός! λοιπόν!**:

Καί μοι δεῦρο εἶπέ (= ἐμπρός τώρα πές μου).

(πβ. ν.έ. ἔλα τώρα, πές τα μου).

8. δῆ. Βεβαιωτικό μόριο πού σημαίνει: **βέβαια, πράγματι, λοιπόν** κτλ.

Νῦν δὲ ὄρατε δῆ ἐν οἴῳ ἐστέ (= τώρα βλέπετε βέβαια σέ ποιὰ κατάσταση εἴστε).

Αὕτη δῆ, ἔφη, ἡ Σωκράτους σοφία; (= αὕτη εἶναι λοιπόν ἡ σοφία τοῦ Σ.;).

Τό δῆ βρίσκεται συχνά μαζί μέ ἄλλα μόρια ἢ ἐπιρρήματα, ὅπως:

δῆ που = βέβαια, ὑποθέτω, ἄν δέν ἀπατώμαι,

καί δῆ = καί μάλιστα,

νῦν δῆ = τώρα πιά,

πάλαι δῆ = ἤδη πρό πολλοῦ,

πολλάκις δῆ = πολλές φορές ὡς τώρα:

Οὐ δῆπου τὸν ἀρχοντα τῶν ἀρχομένων πονηρότερον προσήκει εἶναι.

— Ἡ καὶ παρέστη; (= ἀλήθεια, ἦρθε;) — Καί δῆ ἐπὶ δισσαῖς ἦν πύλαις (= καί μάλιστα ἦταν κοντά στίς...).

Νῦν δῆ οἶμαι ἀμεινον ἂν μάθοις ὃ ἄρτι ἠρώτων (= τώρα πιά νομίζω μπορεῖς νά καταλάβεις καλύτερα...).

Ἄλγῳ πάλαι δῆ τὰ ἐπί σοι κακά (= ἤδη πρό πολλοῦ ὑποφέρω γιά τά...).

9. δῆτα. Ἐμφατικότερος τύπος τοῦ δῆ πού σημαίνει: **βέβαια, ἀναμφίβολα**, συχνός στοὺς διαλόγους:

— Γινώσθεθ' ὑμεῖς; — Γινώσκομεν δῆτα.
Καὶ δῆτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν νόμους;

10. εἶεν. Χρησιμοποιεῖται στους διαλόγους γιὰ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὸ ἓνα ζήτημα στοῦ ἄλλο. Σημαίνει **συγκατάθεση** = καλὰ! πάει καλὰ! ἄς εἶναι!

— Τελεῖ (= πληρώνει) τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τί γενησόμενος;
— Δῆλον ὅτι ἀγαματοποιός. — Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ (= καλὰ, εἶπα ἐγώ).

Σημείωση. Συγγενικό μὲ τὸ εἶεν εἶναι τὸ προτροπικό μόριο *εἶα* (ὅπως ἐνεκεν καὶ ἐ-
νεκα) πού σημαίνει: ἐμπρός λοιπόν, εἶα λοιπόν:

Ἄλλ' εἶα χώρει καὶ κόμιζ' Ἰάσονα (= ἐμπρός λοιπόν πήγαινε καὶ φέρε...).

11. ἔτι. Συνήθως σέ καταφατικές προτάσεις σημαίνει: **ἀκόμη**, ἐνῶ σέ ἀρνητικές σημαίνει **πιά**:

Ἄλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι.
Μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλευέσθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλευῆσθαι (= δέν
εἶναι πιά ὦρα νά σκεφτεῖς, ἀλλά νά ἔχεις σκεφτεῖ).
Μέ ἄρνηση προκύπτουν οἱ τύποι: οὐκέτι, μηκέτι.
Εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε.
Μηκέτι ἀμάρτανε (= μὴν κάνεις πιά ἀμαρτίες).

12. ἦ. Ἐπίρρημα μὲ δύο κύριες ἔννοιες: **βεβαιωτική** (= πράγματι, βέ-
βαια) καὶ **ἐρωτηματική** (= ἀλήθεια; δέν εἶναι ἔτσι;).

Τὸ βεβαιωτικό ἦ πολὺ συχνὰ βρίσκεται μαζί μὲ ἓνα ἢ καὶ δύο ἄλλα
μόρια: ἦ ἄρα, ἦ δῆ, ἦ δῆ που, ἦ πού γε, ἦ μὴν κτλ.

Ε' ἐκεῖνος ἀπέθανεν ἦ που Ἀγόρατός γε δικαίως ἀποθανεῖται (= νο-
μίζω δίκαια πράγματι θά...).

Ἐξεστὶν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἦ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν
τὴν χώραν (= μπορεῖτε νά ἔχετε ἀπὸ μᾶς ἐγγυήσεις ὅτι πραγματι-
κά θά σᾶς προσφέρουμε...).

Τὸ ἦν μὴν ἐκφράζει ἰσχυρὴ βεβαίωση καὶ βρίσκεται κυρίως σέ ὄρ-
κο ἢ ὑπόσχεση.

Τὸ ἐρωτηματικό ἦ εἰσάγει εὐθεῖες ἐρωτηματικές προτάσεις καὶ ἐκ-
φέρεται ἐπίσης μὲ ἄλλα μόρια: ἦ γάρ; (= δέν εἶναι ἔτσι; ἀλήθεια;), ἦ
καί; ἦ που; (= ἀλήθεια λοιπόν;) κτλ.:

Ἄλλὰ τίς σοι διηγείτο; ἢ αὐτὸς Σωκράτης; (= ἀλήθεια ὁ ἴδιος ὁ Σ.);

Ἦ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας;

Ἦ που σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατήρ;

Τό *ἦ* καί μέ τή βεβαιωτική καί μέ τήν ἐρωτηματική σημασία βρίσκονται στήν ἀρχή τῆς προτάσεως.

13. *ἦ*. Ἐναφορική ἀντωνυμία πού πῆρε ἐπιρρηματική σημασία καί σημαίνει **τόπο** (= ὅπου) καί, στούς Ἀττικούς κυρίως, **τρόπο** (= ὅπως):

Τρέπονται ἦ ἐκείνη ὕφηνται (= στρέφονται ὅπου ἐκείνη τούς ὀδηγεῖ). *Ἦι νομίζεται* (= ὅπως εἶναι ἔθιμο).

Μέ ὑπερθετικό ἔχει ἐπιτατική σημασία:

Πορεύεται ὡς βασιλέα ἦ ἐδύνατο τάχιστα (= ὅσο πιό γρήγορα μποροῦσε).

14. *μά*. Ὀρκωτικό μόριο (βλ.: ἡ αἰτιατική ὡς προσδιορισμός σέ ἐπιρρήματα §41 καί καταχρηστικές προθέσεις, Ἐπίμετρο Α' II, 3, Σημείωση).

15. *μάλιστα*. Ἐπίρρημα ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ τοῦ *μάλα*. Σημαίνει: **πάρα πολύ, προπάντων** καί, συνήθως μέ ἀριθμητικό, **περίπου**:

Ἄλλὰ τῶ ὄντι μάλιστα ταύτην τὴν ἀρετὴν οἱ θεοὶ τιμῶσιν (= προπάντων αὐτή τὴν ἀρετή...).

Τότε δὴ ἀπῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα τριακόσιοι (= περίπου τριακόσιοι).

Πηνίκα μάλιστα; (= τί ὥρα περίπου;).

(πβ. ν.έ. ξόδεψε τό πολύ πολύ χίλιες δραχμές).

16. *μήν*. Βεβαιωτικό μόριο (= βέβαια, λοιπόν). Τό βρίσκουμε καί ὑστερα ἀπό ἄλλα μόρια: *ἦ μήν* (= βεβαιότατα), *καὶ μήν*, *ἀλλὰ μήν* (= πραγματικά ὁμως):

Ἦ μήν καὶ πόνος ἐστίν.

Καὶ μήν ἐφήμι (= καλὰ λοιπόν, ἐπιτρέπω).

Τό *μήν* σέ ἐρωτηματικές προτάσεις σημαίνει **λοιπόν**:

Πῶς μήν παιδάς ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τάναντία τούτων διδάσκετε;

Τό *μήν* συχνά μέ τό μόριο *γε* ἔχει ἐναντιωματική ἢ ἀντιθετική σημασία (= ἀλλ' ὁμως, ἀντίθετα):

Ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὡς ἐκεῖνοις ἦν ἡδιστον, ἡμῖν γε μὴν ὡς χαλεπώτατον (= ἐκεῖνοι μᾶς φέρονταν ὅπως ἦταν πῶς εὐχάριστα σ' ἐκεῖνους, ἐνῶ σέ μᾶς ὅπως μᾶς ἦταν πῶς δυσάρεστα).

17. νή. Ὀρκωτικό μόριο (βλ.: ἡ αιτιατική ὡς προσδιορισμός σέ ἐπιρρήματα §37 καί καταχρηστικές προθέσεις, Ἐπίμετρο Α', ΙΙ, 3 Σημείωση).

18. νῦν. Ἐπίρρημα χρονικό = τώρα· νυνί = τώρα ἀκριβῶς, πβ. οὐτοσί = αὐτός ἐδῶ, ὀδί (ὄδε-ί) κτλ.:

Ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι.

Χρῆν δήπου νυνὶ αὐτοὺς ἐμοῦ κατηγορεῖν (= ἔπρεπε βέβαια...).

Ὁ ἐγκλιτικός τύπος νυν (ἢ νυ) μεταφράζεται: **λοιπόν**:

Ἴτε νυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος καὶ ἐρωτᾶτε (= πηγαίνετε λοιπόν...).

Δεῦρο νῦν (= ἐμπρός λοιπόν, γρήγορα).

(Βλ. τοίνυν, §150 καί Ἐπίμετρο Β 34).

19. ὅπη. (πβ. πῆ; καί πῆ). Ἀναφορικό ἐπίρρημα μέ τροπική κυρίως σημασία (= ὅπως) καί σπανιότερα τοπική (= ὅπου):

Ὅπη ἂν δοκῆ ἀμφοτέροις (= ὅπως ἀποφασίσουν καί οἱ δύο).

Ἄγων ἐμβαλοῦ μ' ὅπη θέλεις (= ὀδήγησε καί βάλε με ὅπου θέλεις).

20. ὅποι. (πβ. ποῖ; καί ποῖ). Ἀναφορικό ἐπίρρημα μέ τοπική σημασία (= ὅπου):

Ἐξεστὶν ἀπιέναι ὅποι ἂν βούλωνται (= ἐπιτρέπεται νά πᾶνε ὅπου θέλουν).

Οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς φέρει (= δέν ξέρεις ποῦ πᾶς).

21. οὖν. Χρησιμοποιεῖται στό λόγο ὡς:

α) ἐπίρρημα βεβαιωτικό καί σημαίνει: **πράγματι, λοιπόν, τελοσπάντων, ὅπωςδήποτε** κτλ.:

Εἴτε οὖν ἀληθές εἶτ' οὖν ψευδές (= εἴτε εἶναι πράγματι ἀληθινό...).

Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι, Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι, ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν (= τελοσπάντων ἔφυγαν ἀπό...).

Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα· αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς (= ὅπωςδήποτε ὁμως θά προτιμήσω ἐσᾶς).

β) συμπερασματικός σύνδεσμος (= λοιπόν, ἄρα):

Ὁ σῖτος ἐπέλιπε· κρέα οὖν ἐσθίοντες διεγίνοντο (= περνοῦσαν λοιπόν τρώγοντας κρέας).

Ἄπό τό οὐκ καί οὖν σχηματίζονται τά: οὐκουν (= ὄχι λοιπόν) καί οὐκοῦν (= λοιπόν, ἐπομένως, ἄρα):

Οὐκουν ἐρεῖς ποτέ; (= δέ θά μιλήσεις τελοσπάντων);

Οὐκουν εἰκός γ' ἐξ ὧν σὺ λέγεις (= δέν εἶναι λοιπόν φυσικό τουλάχιστο ἀπό ὅσα ἐσὺ λές).

Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοὺς ψόγους καί ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους (= πρέπει λοιπόν νά φοβόμαστε...).

Οὐκοῦν ὄρας καί οὐχ ὄρας ἅμα ταυτόν; (= βλέπεις λοιπόν καί συγχρόνως δέ βλέπεις...);

Τό οὐκουν σέ διαλόγους σημαίνει: **ὄχι, καθόλου, μέ κανέναν τρόπο:**

— Ἄλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; — Οὐκουν ἐγωγε (= ἐγώ τουλάχιστο ὄχι).

Τό γοῦν (ἀπό τό γέ καί οὖν) σημαίνει: **βέβαια, τουλάχιστο, πάντως:**

Χαρίεντα γοῦν καί καθαρά τὰ ὑδάτια φαίνεται (= πάντως τά ρυάκια φαίνονται...).

Τό μέν οὖν χρησιμοποιεῖται σέ ἀπαντήσεις μέ τή σημασία: **ἀπεναντίας, ὅπωςδῆποτε ὁμως:**

— Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκратες. — Ἐναργές μέν οὖν (= — Παράξενο τό ὄνειρο... — Ὅπωςδῆποτε ὁμως ὀλοφάνερο).

Τό οὖν προστίθεται σέ ἀντωνυμίες ἢ ἐπιρρήματα καί ἐπιτείνει τή σημασία τους: ὅστισοῦν (ὅστις - οὖν) (= ὀποιοσδῆποτε), ὅπωςοῦν (ὅπως - οὖν) (= ὀπωςδῆποτε) κτλ.

(Βλ. καί συμπερασματικούς παρατακτικούς συνδέσμους §150).

22. π ἔ ρ . Ἐγκλιτικό βεβαιωτικό μόριο πού σημαίνει: **ἀκριβῶς, μάλιστα.** Βρίσκεται μέ ἀναφορικά ἢ μέ ἄλλα μόρια, ὅπως: ὅσπερ, οἶός περ, ἐνθάπερ, ἤπερ, ὡσπερ, καθάπερ, διόπερ, εἶπερ, καίπερ (= ἄν καί) κτλ.:

Ὅπερ νῦν δέ ἐλέγομεν.

Οὕτως ἔχει, ὡσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν.

Διόπερ καί μὴ ὀκνεῖν δεῖ (= γι' αὐτό καί δέν πρέπει νά διστάζουν).

Γιγνώσκω σαφῶς, καίπερ σκοτεινός ὢν, τήν γε σὴν αὐδὴν ὁμως (= ἄν καί εἶμαι τυφλός, γνωρίζω καθαρά τή φωνή σου).

23. πῆ. (πβ. δπη, πῆ). Ἐγκλιτικό μόριο πού δείχνει **τρόπο** (= κατά κάποιον τρόπο, κάπως) καί **τόπο** (= σέ κάποιο μέρος, κάπου):

Ἔχεις πῆ ἄλλη λέγειν; (= μπορείς νά μιλήσεις κάπως ἀλλιῶς;).

Πεσόντος πῆ τοῦ τείχους (= σέ κάποιο μέρος τοῦ τείχους πού ἔπρεπε).

24. πῆ. (πβ. δπη, πῆ). Ἐρωτηματικό μόριο πού δείχνει **τρόπο** (= κατά ποιόν τρόπο; πῶς;) καί **τόπο** (= σέ ποιό μέρος; ποῦ;):

Πῆ σοι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; (= πῶς σοῦ φαίνεται, τί γνώμη ἔχεις γι' αὐτό;).

Ἔσκόπει πῆ εὐαποτειχιστότατος εἶη ὁ Πειραιεύς (= σέ ποιά μέρη ἦταν εὐκολότατο νά περιτειχισθεῖ ὁ Π.).

25. ποί. (πβ. δποι, ποῖ). Ἐγκλιτικό μόριο πού δείχνει **τόπο** (= κάπου):

Οὐκ ἐξέσται αὐτοῖς ἀναλίσκειν, ἂν ποι βούλωνται ἄλλοσε (= δέ θά ἐπιτρέπεται σ' αὐτούς νά ξοδεύουν, ἂν κάπου ἄλλου θέλουν).

26. ποῖ. (πβ. δποι, ποῖ). Ἐρωτηματικό μόριο πού δείχνει κυρίως **τόπο** (= πρὸς ποιό μέρος;):

Ποῖ τις ἂν τράποιτο; (= πρὸς τά ποῦ νά στραφεῖ κανεῖς;).

27. πολλάκις. Ἐπίρρημα πού σημαίνει **πολλές φορές**:

Ποιεῖ δὲ ταῦτα πολλάκις τοῦ μηνός.

Ἄλλὰ ὕστερα ἀπὸ τοὺς συνδέσμους εἰ, ἔάν, ἂν, μὴ σημαίνει **ἴσως, τυχόν**:

Σεισμός εἰ γένοιτο πολλάκις (= ἂν τυχόν γίνονταν...).

Μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος σφήλη ἐξαπατήσας (= μὴν τυχόν ἐκεῖνος ὁ Ἐ. μᾶς ξεγελάσει καί κάνουμε λάθος).

28. ποτέ. Ἐγκλιτικό μόριο πού σημαίνει **κάποτε**:

Ἰδὼν δὲ ποτε Νικομαχίδην ἀπίοντα ἤρετο.

Ἦν τις τοῦ τυράννου πάλαι ποτέ (= ἦταν κάποιος πού ἀνήκε κάποτε παλιότερα στὸν τύραννο).

Ὑστερα ἀπὸ ἐρωτηματική ἀντωνυμία ἢ ἐρωτηματικό ἐπίρρημα σημαίνει **ἄραγε, τάχα**:

Πολλάκις ἐθαύμασα τίσι ποτὲ λόγοις ἐπεισαν Ἀθηναίους (= μέ-
ποιούς ἄραγε, λόγους...)
(πβ. τὸ ἐρωτηματικό πότε).

29. π ο ύ . Ἐγκλιτικό μόριο πού σημαίνει κάπου, σέ κάποιο μέρος:

Ὁρῶσιν ἰππέας που πέραν τοῦ ποταμοῦ.

Ἐπίσης τὸ πού σημαίνει: **κατά κάποιο τρόπο, ἴσως, νομίζω** κ.τ.δ.:
*Ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά (= κά-
ποιος ἄλλος ἴσως).*

*Τῆ γάρ που ὕστεραῖα δεῖ με ἀποθνήσκειν (= νομίζω ὅτι πρέπει νά
πεθάνω...).*

(πβ. τὸ ἐρωτηματικό ποῦ).

30. π ῶ . Ἐγκλιτικό μόριο πού χρησιμοποιεῖται σέ ἀρνητική πρότα-
ση ἢ ἐρωτηματική πού περιέχει ἀρνηση καὶ σημαίνει: **ὡς τώρα, ἀκό-
μη:**

Οὐκ ἴσασί πω τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν (= δέν ξέρουν ἀκόμη...).

*Τίς πόλις πω τούτω ἐπεχείρησε; (= ποιά πόλη ἐπιχείρησε ὡς τώρα
αὐτό τὸ πράγμα;).*

Συχνά βρίσκεται στά κείμενα σέ μιά λέξη μέ ἄλλα μόρια, λ.χ. οὔ-
πω, μήπω, οὐδέπω, πώποτε, οὐδεπώποτε κτλ.:

*Ἦδη πώποτε που ἤκουσας; (= ἤδη ποτέ ὡς τώρα ἄκουσες
κάπου;).*

*Πρωταγόραν οὔτε γινώσκεις, ὡς φῆς, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε
(= οὔτε ποτέ ὡς τώρα ἔχεις συζητήσει μαζί του).*

(πβ. Διαφορά τοῦ πῶ καὶ ἔτι: οὔπω καιρός = δέν εἶναι ἀκόμη ὁ
κατάλληλος καιρός, οὐκέτι καιρός = δέν εἶναι πιά...).

31. π ῶ ς . Ἐγκλιτικό μόριο πού δείχνει **τρόπο** (= κατά κάποιο τρό-
πο, κάπως):

*Ἐνεστι γάρ πως τῆ τυραννίδι νόσημα (= ὑπάρχει κατά κάποιο τρό-
πο μιά ἀρρώστια στό τυραννικό πολίτευμα).*

Πράσσοντές πως ταῦτα... (= καθὼς ἀσχολοῦνταν κάπως μ' αὐτά).
(πβ. τὸ ἐρωτηματικό πῶς).

32. τ ᾶ χ α . Ἡ πρώτη σημασία του εἶναι ἴδια μέ τή σημασία τοῦ ἐπιρ-
ρήματος **ταχέως** (= γρήγορα). Ἀλλά συνήθως βρίσκεται στους ἀτι-

κούς πεζογράφους μέ τή σημασία τοῦ ἴσως:

Κραυγή τε ἐγένετο καί ἔφευγον, τάχα δέ τις καί τετρωμένος (= καί κάποιος ἴσως τραυματισμένος).

33. **τάχιστα**. Ἐπίρρημα πού σημαίνει **πολύ γρήγορα**. Ἄλλά ὕστερα ἀπό χρονικούς συνδέσμους (*ἐπεί, ἐπειδή* κτλ.) σημαίνει **ἀμέσως, μόλις**:

Ἐπεὶ τάχιστα ἤρέθη, ἤρχετο πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν (= μόλις τὸν ἐξέλεξαν ἄρχισε πρῶτα πρῶτα ἀπὸ τοὺς θεοὺς).

34. **τοι**. Ἐγκλιτικό βεβαιωτικό μόριο πού σημαίνει: **βέβαια, χωρίς ἀμφιβολία**. Βρίσκεται συχνά ὕστερα ἀπὸ ὑποθετικούς ἢ αἰτιολογικούς συνδέσμους ἢ ἄλλα μόρια:

Εἶ τοι νομίζεις κτῆμα τὴν αὐθαδίαν, οὐκ ὀρθῶς φρονεῖς.

Φασί γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

(Γιὰ τοὺς τύπους: *τοῖνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν* βλ.: συμπερασματικοὶ παρατακτικοὶ σύνδεσμοι §150).

35. **ὡς**. Τὸ **ὡς** χρησιμοποιεῖται στὸν ἀρχαῖο λόγο **ὡς**:

α) ἐπίρρημα ἀναφορικό (= ὅπως) καί δεικτικό (**ὡς**) (= ἔτσι):

Ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην, οὕτω ταχθῆναι.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο.

Σὲ ἐπιφωνηματικές προτάσεις πού δείχνουν θαυμασμό σημαίνει **πόσο!:**

Μῆτερ, ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος.

Μέ ὑπερθετικό ἐπίθετο ἢ ἐπίρρημα σημαίνει **ὄσο τὸ δυνατό:**

Οἱ ῥήτορες στοχάζονται ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται.

Τὸ **ὡς** μέ τροπικά ἐπιρρήματα θετικοῦ βαθμοῦ ἐπιτείνει ἢ περιορίζει τὴ σημασία τους:

Οἱ ὡς ἀληθῶς σύμμαχοι καὶ φίλοι ὄντες (= οἱ πραγματικά ἀληθινοὶ σύμμαχοι...).

Ὡς ἡπίως εἰπεῖν πρὸς ἄνδρα τόνδε συμφέρει (= κάπως ἡπια συμφέρει νά...).

πβ. *ὡσαύτως* (ὡς-αὐτως: τὸ ἐπίρρ. τῆς ἀντωνυμίας αὐτός) = κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἔτσι.

β) σύνδεσμος ειδικός, αιτιολογικός, τελικός, αποτελεσματικός, χρονικός (βλ. στό κεφάλαιο τῶν ειδικῶν, αιτιολογικῶν κτλ. προτάσεων). Γιά τή χρήση τοῦ ὡς μέ τίς αιτιολογικές καί τελικές μετοχές βλ. §101, 2 καί 3.

γ) πρόθεση (καταχρηστική). Βλ. Ἐπίμετρο Α' ΙΙ, 3.

Σημείωση. Μέ ἐπιρρηματική σημασία χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης καί μερικοί τύποι ρημάτων, ὅπως: *ἄγε, ἴθι, φέρε* πού σημαίνουν **ἐμπρός, λοιπόν**:

Ἄγε δὴ σκοπῶμεν (= ἐμπρός λοιπόν, ἄς ἐξετάσουμε).

Ἴθι νυν, φράσον ὡς εἰσέρχομαι (= ἐμπρός λοιπόν, πές ὅτι...) (βλ. καί §86α).

(πβ. ν.έ. Ἔλα, λέγε λοιπόν. Ἐκεῖνος δ' ὡς' του καί ἔλεγε καί ξανάλεγε τά ἴδια).

Αιτιατική

- απόλυτη 103.
- επιρρηματικός προσδιορισμός 45.
- ετερόπτωτος προσδιορισμός 38.
- προσδιορισμός επιρρημάτων 41.
- αναστροφή προθέσεως**
- Έπιμετρο Α' Σημ. α'.
- άντικείμενο** 49-61.
- άμεσο 49 και 57-61.
- έμμεσο 49 και 57-61.
- έξωτερικό 54.
- έσωτερικό αποτελέσματος 54.
- σε αιτιατική 54.
- σε γενική 51.
- σε δοτική 52.
- σύστοιχο 54-56.
- άντωνυμίες** 107-118.
- άλληλοπαθής 112.
- αναφορικές 118.
- άόριστες 117.
- αυτοπαθείς 110.
- δεικτικές 114-115.
- έρωτηματικές 116.
- κτητικές 113.
- όριστική ή έπαναληπτική 109.
- προσσωπικές 108.
- άόριστος** 81.
- έναρκτικός 81.
- γνωμικός 81.
- άπαρέμφατο** 90 κ.έ.

- άναρθρο 94.
- άποτελέσματος 91.
- ειδικό 92 και 96.
- έναρθρο 93.
- τελικό 92 και 97.
- άπρόσωπα ρήματα** 73.
- άπρόσωπες έκφράσεις** 73.
- άρθρο** 119-122.
- άττική σύνταξη** 14.
- Γενική**
- απόλυτη 103.
- επιρρηματικός προσδιορισμός 43.
- ετερόπτωτος προσδιορισμός 32 (αίτιας 32, άντικειμενική 32-33, άξίας ή τιμήματος 32, διαιρετική 32, ιδιότητας 32, κτητική 32, ύλης 32, ύποκειμενική 32).
- κατηγορηματική 17 (άξίας 17, διαιρετική 17, ιδιότητας 17, κτητική 17, ύλης 17).
- προσδιορισμός επιρρημάτων και έπιφωνημάτων 39.
- Δοτική**
- επιρρηματικός προσδιορισμός 44.
- ετερόπτωτος προσδιορισμός 36.
- προσδιορισμός έ-

* Οί άριθμοί παραλέμπουν σε παραγράφους.

πιρρημάτων 40.
—προσωπική 53.
δυνητική εὐκτική 87.
—ὀριστική 85.
Ἐγκλίσεις 76 κ.έ.
—προτάσεων ἐπιθυμίας 89.
—προτάσεων κρίσεως 89.
ἔλξη 118 καὶ 188.
ἐνεστώτας 78.
—ἀποπειρατικός 78.
—ἀποτελεσματικός 78.
—βουλευτικός 78.
—γνωμικός 78.
—ιστορικός ἢ δραματικός 78.
ἐπεξήγηση 24-25.
ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ 123-137.
—αἰτίας 131.
—ἀναφορᾶς 134.
—ἀποτελέσματος 133.
—ἀρνήσεως 137.
—βεβαιώσεως 137.
—δισταγμοῦ ἢ πιθανότητος 137.
—ἐναντιώσεως καὶ παραχωρήσεως 136.
—ποσοῦ 130.
—προϋποθέσεως ἢ ὄρου 135.
—σκοποῦ 132.
—τόπου 126-127.
—τρόπου 129.
—χρόνου 128.
ἔτεροπροσωπία 95.
εὐθύς λόγος 180.
εὐκτική 87.

—δυνητική 87.
—ἐπαναληπτική 87, Σημ. β΄.
—εὐχετική 87.
—τοῦ πλάγιου λόγου 87 Σημ. α΄.
Ἑμπερίοδος 6.
Κατηγορῆμα 7.
κατηγορούμενο 7 καὶ 9, 11-12 καὶ 16-18.
—ἐπιρρηματικό 11.
—μονολεκτικό 7.
—περιφραστικό 7.
—προληπτικό ἢ τοῦ ἀποτελέσματος 12.
Μέλλοντας 80.
—γνωμικός 80.
—ἐξακολουθητικός 80.
—συντελεσμένος 84.
μετατύπωση
προθέσεως Ἐπίμετρο Α΄ Σημ. β΄
μετοχή 98-104.
—ἀπόλυτη (σέ γενική καὶ σέ αἰτιατική) 103.
—ἐπιθετική ἢ ἀναφορική 98-99.
—ἐπιρρηματική 98 καὶ 101.
—κατηγορηματική 98 καὶ 100.
μόρια Ἐπίμετρο Β΄.
μόρια ἀρνητικά 141-142
ἽΟριστική 85.
—δυνητική 85.
—εὐχετική 85.
Παράθεση 24-25.
—προεξαγγελτική 26.

- παραθετικά** 34-35.
παρακείμενος 82.
παράλειψη
 —κατηγορουμένου 22.
 —ρήματος 21.
 —υποκειμένου 20.
παρατατικός 79.
 —βουλητικός ή αποπειρατικός 79.
 —επιαναληπτικός 79.
περίοδος 6.
πλάγιος λόγος 180-183
 —δευτερεύουσες προτάσεις 182-183.
 —κύριες προτάσεις 182.
ποιητικό αίτιο 68.
προθέσεις
 —γενικά 138.
 —αναλυτικά
 'Επίμετρο Α'.
 —δίπτωτες 140 και
 'Επίμετρο Α' I (Β').
 —μονόπτωτες 140 και
 'Επίμετρο Α' I (Α').
 —τρίπτωτες 140 και
 'Επίμετρο Α' I (Γ').
 —καταχρηστικές
 'Επίμετρο Α' II.
 —κύριες 'Επίμετρο Α' I
προσδιορισμοί 23-45
 και 123-137.
 —έπιθετικοί 27-28.
 —έπιρρηματικοί 23
 και 123-137.
 —έτερόπτωτοι 23 και
 31-38.
 —κατηγορηματικοί
 29-30.
 —όμοιοπτωτοι 23-30.
 —όνοματικοί 23-38.
προστακτική 88.
πρόταση 1. Είδη προτάσεων:
 —άπλές 7.
 —άρνητικές ή άποφατικές 3.
 —έλλειπτικές 19.
 —έπαυξημένες 23.
 —έπιθυμίας 1.
 —έπιφωνηματικές 1.
 —έρωτηματικές 1 (διμελείς 2, μέ μερική άγνοια 2, μέ όλική άγνοια 2).
 —καταφατικές 3.
 —κρίσεως 8.
 —κύριες ή ανεξάρτητες 4.
 —σύνθετες 13.
 —δευτερεύουσες ή έξαρτημένες 4 (έπιρρηματικές 153 και 162-175 κ.έ.: αιτιολογικές 163, αναφορικές 175 κ.έ., άποτελεσματικές 165, έναντιωματικές και παραχωρητικές 171, παραβολικές ή παρομοιαστικές αναφορικές 178, τελικές 164, ύποθετικές 167-170, χρονικές 173· όνοματικές 153-161 και 175 κ.έ.: αναφορικές 175 κ.έ., ειδικές 155-156, ένδοιαστικές 157-158, πλά-

γίες ἐρωτηματικές
159-161).

Ρήματα 46-75.

—ἀπρόσωπα ἢ τριτο-
πρόσωπα 73.

—ἐνεργητικά 47-61 (ἀ-
μετάβατα 47-48, με-
ταβατικά 47-61: μο-
νόπρωτα 49-54, δί-
πρωτα 49 καὶ 57-61).

—μέσα 62-66 (ἀλλη-
λοπαθή 65, αὐτοπα-
θή ἢ εὐθέα 62, διά-
μεσα 64, δυναμικά
66, περιποιητικά 64,
πλάγια 64).

—οὐδέτερα 72.

—παθητικά 67-71.

—συνδεδετικά 7 καὶ 10.

ρηματικά ἐπίθετα σέ

-τος καὶ -τέος 105.

Συμφωνία ὄρων

προτάσεως 16-18.

σύνδεση

—ἀπλή ἀντιθετική
146α.

—ἀποφατική 144β.

—ἐπιδοτική ἀντιθετι-
κή 148β.

—καταφατική 144α.

—μετοχῶν 104.

—προτάσεων 143 κ.έ.
(παρατακτική 143-
152: μέ αιτιολογι-
κούς συνδέσμους
151, μέ ἀντιθετικούς
συνδέσμους 146-148,
μέ διαχωριστικούς
συνδέσμους 149, μέ

συμπερασματικούς
συνδέσμους 150, μέ
συμπλεκτικούς συν-
δέσμους 144-145· ὑ-
ποτακτική 143 καὶ
153-179): Βλ. προ-
τάσεις δευτερεύου-
σες ἢ ἐξαρτημένες).

**συνδεδετικό ρῆμα 7 καὶ
10.**

σχήματα λόγου 184-191.

—ἀλληγορία 191, 5.

—ἀνακόλουθο 188, 3.

—ἀντίφραση 191, 3.

—ἀπό κοινού 189, 1α.

—ἀσύνδετο 143α καὶ
187ζ.

—βραχυλογία 189, 1.

—εἰρωνεία 191, 3β.

—ἔλξη 118 καὶ 188, 5.

—ἔνα μέ δύο 189, 2γ.

—ἐξ ἀναλόγου 189, 1β.

—εὐφημισμός 191, 3γ.

—ζευγμα 189, 1γ.

—καθολικοῦ καὶ μερι-
κοῦ 188, 4.

—κατά τό νοούμενο
188, 1.

—κατεξοχήν 190β.

—κύκλος 187δ.

—λιτότητα 191, 3α.

—μεταφορά 190α.

—μετωνυμία 191, 2.

—ὁμοιοτέλετο ἢ ὁ-
μοιοκατάληκτο
187στ.

—παραλληλίας 189,
2α.

—παρομοίωση 191, 6.

—παρονομασία ή πα-
ρήχηση 187ε.
—περίφραση 189, 2β.
—πλεονασμός 189, 2.
—πολυσύνδετο 187η.
—πρόληψη 188, 7.
—πρωθύστερο 187β.
—σημασιολογική φθο-
ρά της λέξεως 190γ.
—σύμφυση 188, 2.
—συνεκδοχή 191, 1.
—ύπαλλαγή 188, 6.
—ύπερβατό 187α.
—ύπερβολή 191, 4.
—χιαστό 187 γ.
Ταυτοπροσωπία 95.
τμήση προθέσεως Έ-

πίμετρο Α' Σημ. α'.
Ύπερσυντέλικος 83.
υποκείμενο 7-8.
υποθετικοί λόγοι 167-
170.
—έλλειπτικοί 169.
—έξαρτημένοι 170.
υποτακτική 86.
—άπορηματική 86.
—βουλητική 86.
Χρόνοι 71-84.
—έξακολουθητικοί 76.
—μελλοντικοί 76.
—παρελθοντικοί 76.
—παροντικοί 76.
—συνοπτικοί 76.
—συντελικοί 76.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ		5
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ — Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ		
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'	ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	7
	(Οί προτάσεις ως προς τό περιεχόμενο 7. Οί προτάσεις ως προς τό ποιόν 10. Οί προτάσεις ως προς τή σχέση τους μέ άλλες προτάσεις 10. Οί προτάσεις ως προς τούς ὄρους τους 11. Περίοδος καί ἡμιπερίοδος 11).	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'	ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'	ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'	ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'	ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	23
	(Ὅνοματικοί προσδιορισμοί ὁμοιόπτωτοι 23. Ὅνοματικοί προσδιορισμοί ἑτερόπτωτοι - Πλάγιες πτώσεις 29. Σύνταξη τῶν παραθετικῶν 32).	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'	ΤΟ ΡΗΜΑ	44
	(Ἐνεργητικά ρήματα 44. Τό ἀντικείμενο 45. Δίπτωτα ρήματα 58. Μέσα ρήματα 62. Παθητικά ρήματα 65. Οὐδέτερα ρήματα 68. Ἀπρόσωπα ρήματα 68.)	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'	ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'	ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ	84
	(Τό ἀπαρέμφατο 84. Ἡ μετοχή 89. Σύνδεση μετοχῶν 96. Τά ρηματικά ἐπίθετα σέ -τος καί -τέος 97.)	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'	ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'	ΤΟ ΑΡΘΡΟ	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ'	ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ'	ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ (γενικά)	124
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ'	ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ (ἢ ΑΠΟΦΑΤΙΚΑ) ΜΟΡΙΑ	125

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ — ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ (Μέ συνδέσμους συμπλεκτικούς 129. Μέ συνδέσμους αντίθετικούς 131. Μέ συνδέ- σμους διαχωριστικούς 134. Μέ συνδέ- σμους συμπερασματικούς 134. Μέ συν- δέσμους αιτιολογικούς 136).	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ (Όνοματικές προτάσεις 139. Έπιρρημα- τικές προτάσεις 145. Άναφορικές προ- τάσεις 159).	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ	164

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ — ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑ- ΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ	173
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟ- ΤΗΤΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ	176
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ ή ΦΡΑΣΕΩΝ	178
ΕΠΙΜΕΤΡΟ Α΄	ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	182
ΕΠΙΜΕΤΡΟ Β΄	ΤΑ ΜΟΡΙΑ	196

ΠΙΝΑΚΕΣ

1. Οί κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως	17
2. Τά εἶδη τῶν προτάσεων	28
3. Ὀνοματικοί προσδιορισμοί	36
4. Τό ἀντικείμενο	54
5. Οί πλάγιες πτώσεις	56
6. Δίπτωτα ρήματα	62
7. Τό ρῆμα	70
8. Οί χρόνοι τοῦ ρήματος στήν ὀριστική	78
9. Οί ἐγκλίσεις στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις	83
10. Τό ἀπαρέμφατο	89
11. Ἡ μετοχή	96
12. Οί ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί	122
13. Οί ὑποθετικοί λόγοι	151
14. Σύνδεση προτάσεων	163
15. Εὐθύς καί πλάγιος λόγος	168
16. Οί κύριες προθέσεις	194
Ἄλφαβητικό εὐρετήριο	208

Ἐξώφυλλο καί κοσμήματα
ΤΑΣΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΥ

024000019617

ΕΚΔΟΣΗ Α' 1981 (VI) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 250.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3581/1-4-81

Έκδοση-Βιβλιοδεσία: Κοινοπραξία Νικόλαος Έπ. Ζαφειρόπουλος
Εύαγγ. Έπ. Ζαφειρόπουλος και ΣΙΑ. Ε.Ε.Ε.

